

ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา
ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิม
ที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

**The Influences of Personal Factors, Social Support, and Mothers' Perceived Self-Efficacy
on Mothers' Behaviors in Pre-School Child Rearing of Muslim Mothers Who Had Lost
their Husbands in the Unrest Area of Narathiwat Province**

วนิสา หะยีเซะ

Wanisa Hayeese

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลเด็ก)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of

Master of Nursing Science (Pediatric Nursing)

Prince of Songkla University

2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเอง
ของมารดา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดา
มุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส
ผู้เขียน นางสาวนิตา หะยีเซะ
สาขาวิชา พยาบาลศาสตร์ (การพยาบาลเด็ก)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	คณะกรรมการสอบ
..... (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี นภาพรรณสกุล)ประธานกรรมการ (รองศาสตราจารย์ ดร.ลดาวลัย ประทีปชัยกูร)
.....กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี นภาพรรณสกุล)
.....กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันฉวี วิรุฬห์พานิช)
.....กรรมการ (รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย)
.....กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มูฮัมหมัดซาคี เงาะหะ)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลเด็ก)

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรรัตน์ พงศ์คารา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส
ผู้เขียน	นางสาววนิสา หะยีเซะ
สาขาวิชา	พยาบาลศาสตร์ (การพยาบาลเด็ก)
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทำนาย (Predictive study) เพื่อศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่างเป็น มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่มีบุตรวัยก่อนเรียน 3-6 ปี จำนวน 113 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาโดยผู้วิจัย ประกอบด้วย 4 ชุด คือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา และบุตร แบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคม แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และแบบสอบถามพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาคของแบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคม แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และแบบสอบถามพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส เท่ากับ 0.78, 0.93 และ 0.89 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยส่วนบุคคล มารดาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าหรืออยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 66.4) ลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย (ร้อยละ 78.4) และส่วนใหญ่มีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อน 3-6 ปี มาก่อน (ร้อยละ 71.7)

2. แรงสนับสนุนทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นต้น พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ได้ร้อยละ 57 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

ผลการวิจัยครั้งนี้ให้ข้อเสนอแนะว่า พยาบาลควรส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน เพื่อช่วยให้มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่เหมาะสม

Thesis Title	The Influences of Personal Factors, Social Support, and Mothers' Perceived Self-Efficacy on Mothers' Behaviors in Pre-School Child Rearing of Muslim Mothers Who Had Lost their Husbands in the Unrest Area of Narathiwat Province
Author	Miss Wanisa Hayeese
Major Program	Nursing Science (Pediatric Nursing)
Academic Year	2012

Abstract

This predictive study aimed to identify the influences of personal factors, social support, and mothers' perceived self-efficacy on mothers' behaviors in pre-school child rearing of Muslim mothers who had lost their husbands in the unrest area of Narathiwat province. The sample comprised 113 mothers who had lost their husbands and had a pre-school child aged 3 to 6 years. The data were collected using four questionnaires developed by the researcher: mothers and children's demographic data; social support; mothers' perceived self-efficacy; and mothers' behaviors in pre-school child rearing. The questionnaires were tested for content validity by three experts and for reliability using Cronbach's alpha coefficient. The Cronbach's alpha coefficients of social support, mothers' perceived self-efficacy, and mothers' behaviors in pre-school child rearing were 0.78, 0.93, and 0.89 respectively. The data were analyzed using descriptive statistics and stepwise multiple regression analysis.

The results revealed that

1. For personal factors, most mothers had education up to secondary school level or less (66.4%). Most families were extended family (78.4%) and 71.7 percent of mothers had pre-school child rearing experience.
2. The mean total of social support, mothers' perceived self-efficacy, and mothers' behavior in pre-school child rearing were at moderate, high, and high level respectively.
3. Stepwise multiple regression analysis showed that 57 percent of the variance of the mothers' behaviors in pre-school child rearing was explained by mothers' perceived self-efficacy and mothers child rearing experience ($p < 0.001$).

The results of the study suggest that nurses should promote mothers' perceived self-efficacy in order to improve mothers' behaviors in pre-school child rearing.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
Abstract.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(8)
สารบัญ.....	(9)
รายการตาราง.....	(11)
รายการภาพประกอบ.....	(12)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
คำถามการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	10
ความสำคัญของการวิจัย.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
มารดามุสลิม.....	11
พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิม.....	26
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา.....	44
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	64
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	64
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	65
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง.....	73
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
บทที่ 4 ผลการวิจัยและการอภิปรายผล.....	76
ผลการวิจัย.....	76
การอภิปรายผล.....	92
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	113
สรุปผลการวิจัย.....	115
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	116
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	117
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	117
บรรณานุกรม.....	118
ภาคผนวก.....	131
ก ใบพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง.....	132
ข เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย.....	133
ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	159
ง ความหมายคำศัพท์ในงานวิจัย.....	160
จ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม.....	163
ฉ การจัดสรรกลุ่มตัวอย่าง.....	198
ช ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ.....	200
ประวัติผู้เขียน.....	210

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1. จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา.....	77
2. จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร.....	80
3. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นรายด้านและโดยรวม.....	81
4. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาเป็นรายด้านและโดยรวม.....	83
5. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสเป็นรายด้านและโดยรวม.....	86
6. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส.....	90
7. ค่าสัมประสิทธิ์ของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวทำนายกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส.....	91
8. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นรายข้อ.....	164
9. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาเป็นรายข้อ.....	170
10. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสเป็นรายข้อ.....	184
11. จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่มีบุตรวัย 3-6 ปี	198
12. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระ	208

รายการภาพประกอบ

ภาพ	หน้า
1. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
2. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังใน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น.....	58
3. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังผลที่ เกิดขึ้น.....	59
4. การกระจายข้อมูลสภาวะเตอร์ พลีออต ระหว่างความสัมพันธ์ของระดับการศึกษา และ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความ ไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส.....	201
5. การกระจายข้อมูลสภาวะเตอร์ พลีออต ระหว่างความสัมพันธ์ของแรงสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส.....	202
6. การกระจายข้อมูลสภาวะเตอร์ พลีออต ระหว่างความสัมพันธ์ของการรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสีย สามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส.....	203
7. แผนภูมิฮีสโตแกรมของข้อมูลระดับการศึกษา.....	204
8. แผนภูมิฮีสโตแกรมของข้อมูลแรงสนับสนุนทางสังคม.....	205
9. แผนภูมิฮีสโตแกรมของข้อมูลการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา.....	206
10. แผนภูมิฮีสโตแกรมของข้อมูลพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดา มุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส.....	207

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และเป็นอนาคตที่สำคัญที่จะเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป การที่จะพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ จะต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว กล่าวคือเมื่อเด็กเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ให้ความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่ จากบิดามารดา ญาติพี่น้อง เด็กย่อมได้รับโอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนเองให้เหมาะสม และสอดคล้องตามวัยในทุกด้านทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคมและจริยธรรม (ลัดดา และชาลวิทย์, 2547) โดยเฉพาะเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งมีช่วงอายุ 3-6 ปี เป็นระยะที่มีพัฒนาการทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็ว (ลดาวัลย์, 2545) เป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น และตระหนักถึงความแตกต่างทางเพศ สังเกตจากเด็กชายจะติดมารดาและอิจฉาบิดาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมารดา เด็กหญิงจะติดบิดาและอิจฉามารดาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดบิดา ซึ่งช่วงนี้เองจะทำให้เด็กเกิดความรัก ความผูกพันกับบิดามารดายิ่งขึ้น (กรมอนามัย, 2551) ถ้าเด็กในช่วงนี้ไม่ได้รับการตอบสนองด้านความรัก ความผูกพัน ทำให้เด็กไม่สามารถแก้ไขความรู้สึกอิจฉาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดา อาจนำไปสู่การมีปัญหาในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เกิดความห่างเหินไม่ไว้วางใจบิดามารดา และอาจนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศได้ (ลดาวัลย์, 2545) นอกจากนี้เด็กวัยนี้มีพัฒนาการด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เริ่มมีการวางแผนในการทำกิจกรรม และพยายามทำตามแผนที่วางไว้ โดยใช้บทบาทสมมติเป็นวิธีการในการสำรวจหน้าที่ทางสังคมของผู้ใหญ่ ดังนั้นถ้าบิดามารดาทำหน้าที่ และเป็นแบบอย่างที่ดี เด็กจะสามารถเข้าใจและนำไปสู่การเลียนแบบบทบาทหน้าที่ของบิดามารดาได้ในอนาคต (จิรัชยา, 2550; Dehart, Sroufe, & Cooper, 2004) จะเห็นได้ว่าถ้าเด็กวัยนี้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการได้อย่างเหมาะสมนั้น ซึ่งจะสามารถนำไปสู่พื้นฐานในการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรมสู่วัยอื่นๆ อย่างมีคุณภาพต่อไป ดังนั้นประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับจะส่งผลกระทบต่อช่วงพัฒนาการของเด็ก หรือพฤติกรรมที่เด็กจะแสดงในอนาคตได้ กล่าวคือหากบิดามารดาแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเป็นแบบอย่าง จะส่งผลให้บุตรมีพฤติกรรมก้าวร้าว และรุนแรงในอนาคตได้ (นิตยา และคณะ, 2549)

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ใกล้ชิดกับเด็ก เป็นแหล่งดูแลเด็กในทุกระยะพัฒนาการ และเป็นสถาบันที่เตรียมความพร้อมให้เด็กได้เผชิญกับสิ่งแวดล้อมภายนอกในอนาคต ซึ่งครอบครัวไทยส่วนใหญ่พบว่า มารดาจะมีบทบาทหลักในการอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กที่มีอายุต่ำกว่าวัยเรียน เนื่องจาก วัยทารก และวัยหัดเดินเป็นวัยที่ต้องดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ตลอดจนวัยก่อนเรียน ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มมีการช่วยเหลือตนเองได้บ้าง แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการคิด การตัดสินใจยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ (ภัทรา, 2547) จึงต้องอาศัยการดูแลอย่างใกล้ชิดจากมารดาเช่นกัน จากการศึกษาของลัดดา และชาญวิทย์ (2547) ได้ศึกษาพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม ของเด็กปฐมวัยของเด็กไทยพบว่า มารดาที่มีบุตรช่วงวัยก่อนเรียน จะมีการดูแลสภาพอย่างใกล้ชิด ทั้งเรื่องการรับประทาน การนอนหลับ ขับถ่าย และมีการเตรียมความพร้อมด้านการเรียน เช่น สอนนับเลข อ่านพยัญชนะ นอกจากนี้มารดาจะแสดงออกด้านความรักกับบุตรโดยการสัมผัส โอบ กอด ซึ่งการแสดงพฤติกรรมของมารดานั้นมุ่งหวังให้บุตรมีสุขภาพดี มารยาทดี มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ในอนาคต (ศิริกุล และปราณี, 2550) ตลอดจนเมื่อศึกษาบทบาทหลักของมารดาในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความเป็นเอกสิทธิ์ทางวัฒนธรรม และความเชื่อทางศาสนาอิสลาม เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งมากที่สุดในประเทศไทย ร้อยละ 83 (สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา, 2553) ซึ่งศาสนาอิสลามมีแนวทางการดำเนินชีวิตอยู่บนหลักการ 3 หลักการคือ หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักคุณธรรมจริยธรรม (บรรจง, 2550) โดยได้นำแนวทางดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินชีวิตในทุกเรื่อง ตั้งแต่เกิดจนตาย กล่าวได้ว่าทุกพฤติกรรมของมุสลิมจะต้องอยู่บนครรลองของอิสลามทั้งสิ้น และอิสลามยังให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวเป็นอย่างมาก เนื่องจาก เป็นสถาบันแรกที่ดูแล และขัดเกลาให้สมาชิกในครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในรูปแบบอิสลาม โดยมีการกำหนดหน้าที่ของบิดา มารดา อย่างชัดเจน คือบิดามีหน้าที่หารายได้จุนเจือครอบครัวอยู่นอกบ้าน ส่วนมารดามีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องภายในบ้าน (อิสมะแอ, 2547) โดยบทบาทของมารดาในครอบครัวแบ่งได้เป็น 2 บทบาทคือ (1) บทบาทภรรยา มีหน้าที่ดูแลบ้าน เชื้อฟิงสามี และปฏิบัติตามตราบเท่าที่ยังอยู่ในขอบเขตของศาสนา และ (2) บทบาทมารดา มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตร ให้ความรัก ความอบอุ่น และปลูกฝังศาสนาให้กับบุตร (สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม, 2549) ตลอดจนอิสลามยังสนับสนุนการมีบุตรมากเท่าความสามารถ เนื่องจาก การมีบุตรมาก ยิ่งได้รับความจำเริญ และความโปรดปรานจากพระเจ้ายิ่งขึ้น (มัสลิน, 2551) จึงส่งผลให้ครอบครัวมุสลิมส่วนใหญ่มีบุตรมาก ตามความเชื่อ และความศรัทธาในศาสนา (วันเต็ม, สุภาณี, ฤทัยพร, และอุมาพร, 2546)

ทั้งนี้จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ตลอดระยะเวลา 5 ปี (2547-2551) พบว่าเป็นเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดเหตุมากที่สุด คือจังหวัดนครราชสีมา รองลงมาคือปัตตานี ยะลา และสงขลา โดยผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่เป็นเพศชายทั้งที่บาดเจ็บ พิการและเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 81.4

อายุโดยเฉลี่ย 37.5 ปี และจากการสำรวจข้อมูลครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ พบว่าสตรีม่ายที่อาศัยในจังหวัดนครราชสีมาที่เกิดจากสถานการณ์ความไม่สงบ มีจำนวน 237 ครอบครัว และจำนวนเด็กกำพร้า 422 ราย ร้อยละ 75 กำพร้าบิดา ร้อยละ 16 กำพร้าบิดาและมารดา และร้อยละ 9 กำพร้ามารดา (เมตตา, อภินิ, นิตยา, และศุภวรรณ, 2551) ซึ่งเมื่อจำแนกเด็กกำพร้าตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับก่อนวัยเรียนหรือชั้นอนุบาลมีจำนวนสูงสุดร้อยละ 64.2 รองลงมาเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไปร้อยละ 35.8 (กุลธิดา, 2551) จากการเสียชีวิตของเพศชายย่อมส่งผลกระทบต่อครอบครัว กล่าวคือ มารดาต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักอย่างกะทันหัน ส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ซึ่งสาเหตุหลักมาจากความเครียด ความวิตกกังวล และนำไปสู่ความผิดปกติทางจิตได้ (มารินี่, 2551) นอกจากนี้การสูญเสียหัวหน้าครอบครัว ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างของครอบครัว (สุชาดา, ถนอมศรี, และวันดี, 2554) กล่าวคือมารดาต้องรับบทบาทหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งมีหน้าที่หลัก คือหารายได้จุนเจือครอบครัว ประกอบกับต้องรับผิดชอบสมาชิกครอบครัวทุกคน ภายใต้สภาพจิตใจที่ไม่พร้อม ทำให้บทบาทหน้าที่เดิม คือการอบรมเลี้ยงดูบุตรอาจถูกกระทบ เช่น เวลาในการอบรมบุตรในด้านศาสนา น้อยลง ทั้งด้านการสอนอัลกุรอาน หรือสอนละหมาด เป็นต้น (อาภาภรณ์, 2551) อย่างไรก็ตามภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น มารดามุสลิมยังต้องการทำหน้าที่ของตนเองให้ดี เพื่อให้ครอบครัวมีความสุข โดยเฉพาะบุตร มารดามุสลิมหวังว่าจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง จะส่งผลให้บุตรมีสุขภาพกาย ใจที่ดีเป็นไปตามพัฒนาการ และเติบโตเป็นคนดีในรูปแบบของอิสลามในอนาคต (เขาวนิจ, ปาริฉัตร, และธฤชวรรณ, 2548)

จากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาพบว่า นักวิจัยหลายท่าน มีความเห็นสอดคล้องว่า การที่มารดาจะมีพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดี และบุตรมีพัฒนาการเป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น ต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะของครอบครัว ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ซึ่งสามารถอธิบายแต่ละปัจจัยได้ดังนี้ (1) ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดีของมารดา (จินตนา และปิยะวรรณ, 2546; สุธรรม, 2547) เนื่องจากการศึกษาช่วยให้มารดามีโอกาสแสวงหาความรู้และรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตลอดจนการเจริญเติบโตและพัฒนาการของบุตร และช่วยให้มารดามีความรู้ในการเลือกสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุตร (Isaranurug, Nanthamongkolchai, & Kaewsiri, 2005) เพื่อให้บุตรได้รับการตอบสนองความต้องการตามพัฒนาการทุกด้าน (2) ลักษณะครอบครัว มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดีของมารดา (รสสุคนธ์, 2547; สุธรรม, สิริกุล, และดวงพร, 2547) โดยลักษณะครอบครัวไทยแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย (ภัทรา, 2547) จากการศึกษาพบว่าบุตรที่อาศัยในครอบครัวขยาย มารดามี

พฤติกรรมการดูแลบุตร และส่งเสริมพัฒนาการบุตรได้ดีกว่าครอบครัวเดี่ยว (นลินี, 2551; รสสุคนธ์, 2548) เนื่องจากมารดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย จะได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับกำลังใจ และความช่วยเหลือจากบิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง (สุธรรม, 2547) ในทางตรงข้ามมารดาที่อาศัยในครอบครัวเดี่ยว เมื่อพบปัญหาการเลี้ยงดูบุตร มารดามักขาดกำลังใจ หรือคำปรึกษา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทัศนคติที่ไม่ดี และรับรู้ว่าการอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก (Mercer, 2004) ทำให้มารดาแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการเลี้ยงดูบุตรได้ (3) ประสิทธิภาพการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดีของมารดา (สุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร, 2547) เนื่องจากมารดาที่มีประสิทธิภาพอบรมเลี้ยงดูบุตร จะมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเล่น ให้กับบุตรตามพัฒนาการได้ดีกว่า และทราบว่าลักษณะกิจกรรมที่จัด มีผลต่อพัฒนาการของบุตรหรือไม่ (สุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร, 2547; ธีรภภา, 2549) ตลอดจนมีความมั่นใจในการอบรมเลี้ยงดู เนื่องจากมารดาได้นำประสบการณ์ที่ตนเองเคยได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูบุตรคนก่อน มาช่วยในกระบวนการคิดและการตัดสินใจ เพื่อสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรคนปัจจุบันดียิ่งกว่า (ธีรภภา, 2549; Gross & Howard, 2001) (4) แรงสนับสนุนทางสังคม เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (House, 1981) ส่งผลให้ตนเองเชื่อว่ามีผู้ให้ความรัก ความเอาใจใส่ และให้ความเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Cobb, 1976; House, 1981) โดยแรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดีของมารดา (กนิษฐา, 2545) โดยเฉพาะมารดาที่มีความเครียดจากการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือมารดาที่อยู่ในภาวะวิกฤตของชีวิต เนื่องจากแรงสนับสนุนทางสังคมจะทำให้มารดาเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และมั่นใจในความสามารถการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ดียิ่งขึ้น (Narumon, 2007) ซึ่งความช่วยเหลือนั้นจะสามารถแบ่งเบาภาระ และลดภาวะความเครียดที่เกิดขึ้น (รติวรรณ, 2550) ส่งผลให้มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดีขึ้น

นอกจากนี้การที่มารดาจะมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดี โดยหวังให้บุตรเจริญเติบโต เป็นไปตามพัฒนาการ ยังต้องอาศัยการรับรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนดูรา (Bandura) ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลมีความเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการกระทำสิ่งใดแล้ว บุคคลนั้นจะแสดงความสามารถของตนเองออกมา โดยแสดงถึงความอดทน อุตสาหะ เมื่อพบปัญหาส่งผลให้บุคคลนั้น ประสบความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังในที่สุด (Holloway & Watson, 2002) ทั้งนี้การที่บุคคลจะพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น จะต้องอาศัยแหล่งข้อมูลในการสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง เช่น ประสบการณ์ที่เคยประสบความสำเร็จ การได้รับคำพูดชักจูงและความพร้อมทางด้านร่างกายและอารมณ์ ส่งผลให้บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองดีขึ้น (Bandura, 1997) และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองของ

มารดา มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดีของมารดา (วันเพ็ญ, 2550; รสสุคนธ์, 2547; Sander & Woolley, 2004) กล่าวคือเมื่อมารดาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองระดับสูง จะทำให้มารดาที่มีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูในการส่งเสริมพัฒนาการได้ถูกต้อง และเหมาะสมในทุกช่วงวัยเนื่องจากมารดาจะมีความพยายามและอดทนในการเผชิญปัญหา หรืออุปสรรคในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ทางตรงกันข้ามหากมารดาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองระดับต่ำ ย่อมทำให้มารดาที่มีแนวโน้มที่จะไม่แสดงพฤติกรรม เพราะมารดาที่มีความรู้สึกไม่เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองว่าจะสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรให้ดีได้ (Sander & Woolley, 2004)

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดในประเทศไทย และเป็นจังหวัดที่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สูงสุดอีกด้วย โดยปัจจัยที่ศึกษาประกอบด้วย ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ซึ่งปัจจัยข้างต้น พบว่ามีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาที่อยู่ในครอบครัวปกติ กล่าวคือครอบครัวที่มีบิดา และมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร แต่ทั้งนี้ยังไม่พบการศึกษาในกลุ่มมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษานี้จะนำไปเป็นแนวทางให้คำปรึกษา คำแนะนำ ให้การพยาบาล และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการค้นคว้าการทำวิจัยเพื่อพัฒนาเป็น โปรแกรมการให้ความรู้สำหรับมารดามุสลิม เพื่อส่งเสริมให้มารดาที่มีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยครอบคลุมพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรในด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและอารมณ์ สังคม และจริยธรรมตามแนวคิดพัฒนาการและหลักการอิสลาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาที่สามารถร่วมทำนายนพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสได้หรือไม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมของเฮิร์ (House) แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนดูรา (Bandura) และจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิม โดยรายละเอียดดังนี้

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิม เป็นกิจกรรมของมารดาในการสั่งสอนเพื่อให้บุตรมีพัฒนาการเหมาะสมเป็นไปตามวัย (ดวงเดือน, 2546; ศิริกุล, สุธรรม, และดวงพร, 2546) โดยทุกขั้นตอนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรจะมีหลักการอิสลาม มาเป็นแนวทางร่วมด้วยเสมอ (ฟารามาซ, 2551) ซึ่งครอบคลุมด้านต่างๆ ดังนี้ (1) ด้านร่างกาย เป็นกิจกรรมการดูแลบุตรให้มีการเจริญเติบโตของอวัยวะต่างๆ มีการพัฒนาสมรรถภาพทางกายได้เต็มที่และเหมาะสม (Ress, 2006) (2) ด้านสติปัญญา เป็นกิจกรรมการดูแลบุตรให้มีการวิเคราะห์ รู้คิด รู้เหตุผล รู้จักสังเกต จดจำและมีความสามารถในการแก้ปัญหาพร้อมทั้งส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา (Pan, Rowe, Singer, & Snow, 2005) ควบคู่กับการเรียนรู้ทางด้านศาสนา (ภักคินี, 2548) (3) ด้านสังคม เป็นกิจกรรมการดูแลบุตร ให้มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพ และใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น (จินตนา และปิยะวรรณ, 2546) โดยอยู่บนพื้นฐานของอิสลาม (ฟารีดาห์, 2551) (4) ด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นกิจกรรมการดูแลบุตร ให้มีความสามารถในการแสดงความรู้สึกและอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม (สุภาพร, 2549) โดยให้บุตรมีจิตใจที่ผูกพันอยู่กับพระเจ้า (รอมือเลาะ, 2551) และ (5) ด้านจริยธรรม เป็นกิจกรรมการดูแลบุตร ให้มีจริยธรรมในทุกด้าน (กุลยา, 2547) ซึ่งการส่งเสริมด้านจริยธรรมมีความสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตของมุสลิม (พิชชอล, ปราณิ, และมารุต, 2550) ทั้งนี้การที่มารดาจะมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดี สอดคล้องกับพัฒนาการ และหลักการอิสลามนั้น จะต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ดังแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมของ (House) แนวคิดการรับรู้ความสามารถของ

ตนเองของแบนดูรา (Bandura) และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งสามารถอธิบายตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แรงสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรอบมเลียงคูบุตรของมารดา (นฤภรณ์, 2545) เนื่องจากแรงสนับสนุนทางสังคม จะอิทธิพลต่อความคิด ทศนคติ และพฤติกรรม ช่วยให้มารดามีกำลังใจ และมั่นใจในการแก้ปัญหาหรือภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น (Narumon, 2007) โดยเฉพาะมารดาที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบ ซึ่งมารดาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทอย่างกะทันหันถือว่าเป็นภาวะวิกฤตของชีวิต (อาภาภรณ์, 2551) ที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ สอดคล้องกับแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมของเฮาส์ (House) ที่กล่าวว่าแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมที่ให้ความช่วยเหลือกัน (House, 1981) ซึ่งแรงสนับสนุนทางสังคม นับได้ว่าเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้มารดาสามารถจัดการกับปัญหาเมื่อมารดาต้องเผชิญกับภาวะวิกฤต และช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิต ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมกรอบมเลียงคูบุตรที่ดีต่อไป (รัตนา, 2552)

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรอบมเลียงคูบุตรของมารดา (Sander & Woolley, 2004) เนื่องจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง จะส่งผลให้มารดาสามารถจัดการ และกระทำกิจกรรมกรอบมเลียงคูบุตรให้สำเร็จตามเป้าหมายที่มุ่งหวัง (รสสุคนธ์, 2548) โดยมารดาจะมีความอดทน อุทิศสละ และกระตือรือร้นที่จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้บุตรมีสุขภาพที่แข็งแรง (พวงทิพย์, สุธิศา, และวิมล, 2551) สอดคล้องกับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนดูรา (Bandura) ที่อธิบายว่าการที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่คาดหวังไว้ บุคคลนั้นจะต้องมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองว่าตนเองสามารถจะแสดงพฤติกรรมนั้นได้ (Bandura, 1997) โดยแสดงออกถึงความอดทน พยายามไม่ท้อถอยจนในที่สุดก็จะประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ตนเองคาดหวังไว้ (Holloway & Watson, 2002)

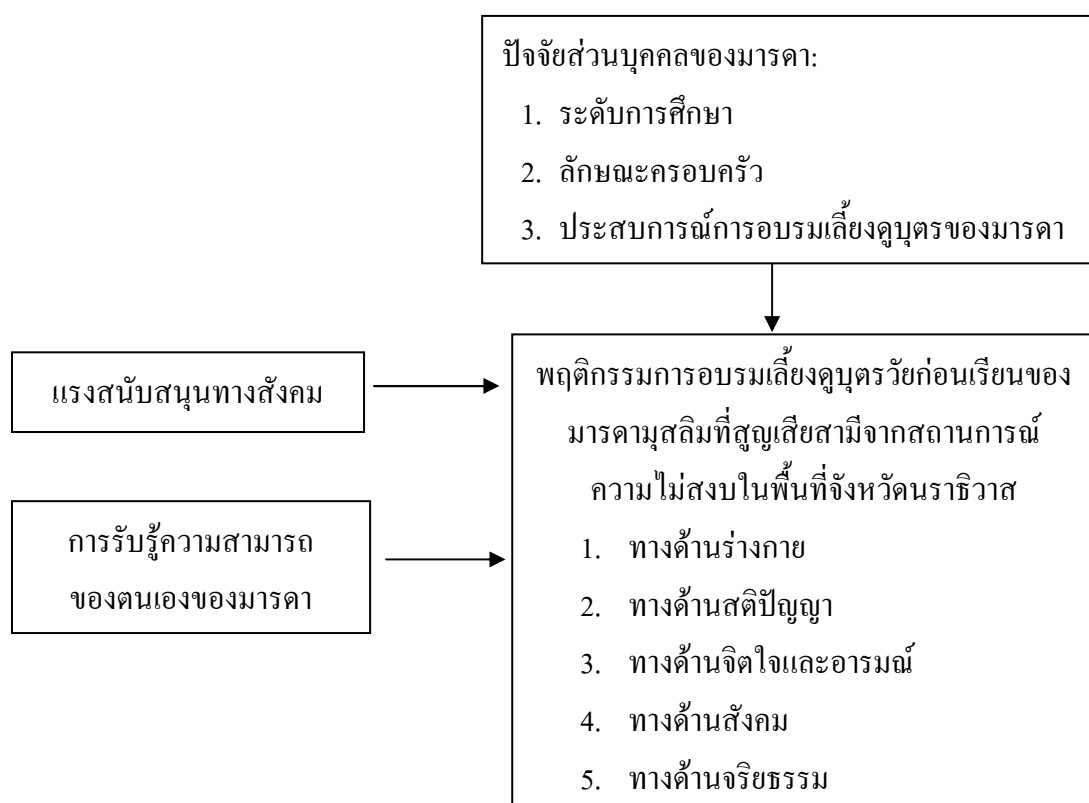
ระดับการศึกษาของมารดา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรอบมเลียงคูบุตรของมารดา (สุธรรม, 2547; สุภาภรณ์, 2551) เนื่องจากการศึกษาทำให้มารดามีโอกาสพัฒนาความรู้และทัศนคติ รู้คิดพิจารณาเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพ การเจริญเติบโตและพัฒนาการของบุตร (Isaranurug, Nanthamongkolchai, & Kaewsiri, 2005) โดยเฉพาะมารดามุสลิมที่มีการศึกษาสูงทั้งด้านสามัญและศาสนานั้นจะมีความสามารถในการนำความรู้ด้านศาสนามาประยุกต์ใช้การอบรมเลี้ยงคูบุตรได้ดีกว่ามารดาที่มีการศึกษาค่ำกว่า (ฟารีดาห์, 2551; สุภาภรณ์, 2551)

ลักษณะครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย โดยที่ลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกันจะมีผลต่อพฤติกรรมกรอบมเลียงคูบุตรที่แตกต่างกัน กล่าวคือครอบครัวขยาย จะได้รับการดูแลเอาใจใส่ กำลังใจ และความช่วยเหลือจากครอบครัว ทำให้มารดามีทัศนคติที่ดีในการอบรมเลี้ยงคูบุตร (วิไลวรรณ, 2548; สุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร, 2547) ทางตรงกันข้ามมารดาที่อยู่ใน

ครอบครัวเดี่ยว เมื่อพบปัญหาการอบรมเลี้ยงดูบุตร มารดามักขาดกำลังใจ รู้สึกท้อ เหนื่อยล้า ส่งผลต่อทัศนคติที่ไม่ดี และรับรู้ว่าการอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก (รสสุคนธ์, 2548; Mercer, 2004)

ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา เนื่องจากประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรคนก่อน จะทำให้มารดาเกิดความมั่นใจมากขึ้น และนำประสบการณ์ต่างๆที่เคยได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูบุตรคนก่อนมาช่วยในกระบวนการคิดและตัดสินใจเพื่อสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรคนปัจจุบัน ได้ดียิ่งกว่า (ธีรวิภา, 2549; Gross & Howard, 2001)

ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิม สามารถแสดงกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา สามารถร่วม

ทำนายพฤติกรรมกรอบมเล็ขงคูนตรว้ยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสได้

นียมศัพท์

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะเฉพาะบุคคลของมารดา ได้แก่ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การอบรมเลี้ยงคูนตรของมารดา

ระดับการศึกษา หมายถึง จำนวนปีที่มารดาได้รับการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ระดับประถมจนถึงชั้นสูงสุด

ลักษณะครอบครัว หมายถึง รูปแบบของครอบครัวที่มารดาอาศัยอยู่ในปัจจุบัน สามารถจำแนกรูปแบบของลักษณะครอบครัวออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ลักษณะครอบครัวเดี่ยว คือครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัว คือมารดาและบุตร ลักษณะครอบครัวขยาย คือครอบครัวที่มีสมาชิก 3 รุ่นขึ้นไป คือสมาชิกเป็นปู่ ย่า ตา ยาย มารดาและบุตร

ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงคูนตรของมารดา หมายถึง มารดาที่ผ่านการมีบุตรและผ่านการอบรมเลี้ยงคูนตรคนก่อนมาแล้ว ซึ่งในปัจจุบันมารดากำลังอบรมเลี้ยงคูนตรว้ยก่อนเรียน

แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การช่วยเหลือที่มารดาได้รับจากสังคม เช่นความรัก ความเอาใจใส่ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ การได้รับข้อมูลข่าวสารหรือข้อมูลย้อนกลับเพื่อการเรียนรู้และสามารถนำไปประเมินตนเองเพื่อให้มารดาเกิดความมั่นใจในการกระทำ ตลอดจนช่วยเหลือด้านการเงิน วัสดุสิ่งของต่างๆ จากบุคคลอื่นที่อยู่ใกล้ชิด เช่นญาติพี่น้อง เพื่อน บุคลากรในทีมสุขภาพ ประเมินโดยใช้แบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาจากกรอบแนวคิดของเฮิร์ (House)

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา หมายถึง ความเชื่อมั่นในความสามารถของมารดาในการมีพฤติกรรมกรอบมเล็ขงคูนตรที่ดี เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ คือบุตรมีการเจริญเติบโตตามพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยในทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและอารมณ์ สังคม และจริยธรรม ประเมินโดยใช้แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาจากกรอบแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนดูรา (Bandura)

พฤติกรรมกรอบมเล็ขงคูนตรว้ยก่อนเรียน หมายถึง การปฏิบัติ หรือกิจกรรมของมารดาในการสั่งสอน และดูแล เพื่อให้บุตรมีพัฒนาการด้านต่างๆเป็นไปตามวัย โดยสามารถตอบสนองความต้องการ และพัฒนาการของบุตร ประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม จิตใจและอารมณ์ และจริยธรรม ซึ่งในการดูแลทุกพัฒนาการนี้จะมีหลักศาสนาอิสลามเข้ามาเกี่ยวข้อง ประเมินโดยใช้

แบบสอบถามพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนามาจากแนวคิดพัฒนาการของเด็กและหลักการอิสลาม

มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส หมายถึงสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนราธิวาสอย่างน้อย 1 ปี และสามีของตนเองได้เสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทำนาย (predictive study) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส โดยมีตัวแปรอิสระ ได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ในส่วนตัวแปรตามคือ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนราธิวาสอย่างน้อย 1 ปี และมีบุตรวัย 3-6 ปี

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นองค์ความรู้สำหรับบุคลากรที่มสุขภาพ ได้แก่แพทย์ พยาบาล และนักสาธารณสุข เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางให้คำปรึกษาแนะนำ และวางแผนการพยาบาล เพื่อส่งเสริมให้มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่มีบุตรวัยก่อนเรียนมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสม
2. เป็นองค์ความรู้ในการศึกษา ค้นคว้า และจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสให้เป็นไปตามพัฒนาการเด็ก ตามบริบทในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง
3. เป็นองค์ความรู้ในการศึกษา ค้นคว้าทำวิจัยเพื่อนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการให้ความรู้สำหรับมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส เพื่อให้บุตรมีพัฒนาการที่สมวัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูงวัยเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. มารดามุสลิม
2. พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิม
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา
 - 3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของมารดา
 - 3.1.1 ระดับการศึกษา
 - 3.1.2 ลักษณะครอบครัว
 - 3.1.3 ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา
 - 3.2 แรงสนับสนุนทางสังคม
 - 3.3 การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา

มารดามุสลิม

จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นสังคมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านศาสนา วัฒนธรรม และความเชื่อที่มีลักษณะโดดเด่นจากสังคมไทยทั่วไป ความโดดเด่นดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งศาสนาอิสลามมีความหมายว่า “สันติ” หรือ “การยอมจำนนต่ออัลลอฮ์” (สุพล, 2549) โดยจุดมุ่งหมายของคำสอนอิสลามมิใช่แต่ให้ความสำคัญกับความเชื่อ หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่อิสลามเป็นระบอบการดำเนินชีวิตของมุสลิมที่มีพื้นฐานความศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวที่เรียกว่า “อัลลอฮ์” และมีแนวทางการปฏิบัติจากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน และหะดีษ ซึ่งทั้งสองนั้นได้อาศัยพื้นฐานจากหลักการอิสลาม ประกอบด้วยหลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักคุณธรรมจริยธรรม (มัสลัน, 2551) ดังนี้

1. หลักศรัทธา เป็นความเชื่อมั่นที่มุสลิมทุกคนต้องเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้มีอยู่จริง ประกอบด้วย 6 ประการ (บรรจง, 2550; มัสลัน, 2551; สุพล, 2549) ดังนี้

1.1 ศรัทธาในพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งมีพระนามว่า “อัลลอฮ์” โดยมุสลิมต้องเชื่อและยอมรับว่าอัลลอฮ์นั้นเป็นพระเจ้าที่เราจะต้องเคารพภักดีเพียงองค์เดียวเท่านั้น ต้องเชื่อว่าพระองค์เป็นผู้ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง ไม่ทรงพึ่งพิงสรรพสิ่งทั้งหลาย แต่สรรพสิ่งทั้งหลายต้องพึ่งพิงพระองค์ (บรรจง, 2551) นอกจากนี้อัลลอฮ์นั้นยังมีคุณสมบัติเพียบพร้อมทุกอย่าง ไม่มีข้อบกพร่องแต่ประการใด ดังนั้นเมื่อมุสลิมมีความศรัทธาในพระองค์แล้ว มุสลิมจึงปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ และออกห่างจากข้อห้ามของพระองค์อย่างเคร่งครัด (มัสลิน, 2551)

1.2 ศรัทธาในเทวทูต (มะลาอิกะฮ์) โดยมุสลิมต้องเชื่อและยอมรับว่ามะลาอิกะฮ์นั้นมีอยู่จริง โดยที่อัลลอฮ์ได้ทรงสร้างจากร์ศมี โดยมะลาอิกะฮ์มีคุณสมบัติแตกต่างไปจากมนุษย์ เช่นไม่กิน ไม่นอน ไม่มีเพศ ไม่มีรูปร่างที่แท้จริงสามารถแปลงร่างได้ตามพระบัญชาของอัลลอฮ์ และเป็นป่าวของอัลลอฮ์ที่มีเกียรติยิ่ง ทำแต่ความดี (สุพล, 2549) ซึ่งมะลาอิกะฮ์มีจำนวนมากมาย แต่ละคนมีหน้าที่แตกต่างกันตามภารกิจที่ได้กำหนดไว้ เช่น มะลาอิกะฮ์ที่ทำหน้าที่คอยบันทึกความคิดความชั่วของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา (บรรจง, 2550)

1.3 ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ที่ถูกประทานมาจากอัลลอฮ์ โดยมุสลิมต้องเชื่อและยอมรับต่อบรรดาคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ที่พระองค์ทรงประทานให้แก่ศาสนทูตบางท่านของพระองค์ เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของประชาชาติของศาสนทูตในสมัยนั้น ซึ่งประกอบด้วยคัมภีร์ที่สำคัญ 4 คัมภีร์ ได้แก่ (1) คัมภีร์เตารอต (ไบเบิลเก่า) ที่ประทานให้กับศาสนทูตมูซา (โมเสส) (2) คัมภีร์ซะบูร์ ที่ประทานให้กับศาสนทูตดาวิด (3) คัมภีร์อินญิล (ไบเบิลใหม่) ที่ประทานให้กับศาสนทูตอีซา (เยซู) (4) คัมภีร์อัลกุรอาน ที่ประทานให้กับศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นคัมภีร์ฉบับสุดท้ายมีผลบังคับใช้หลังจากที่ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ได้รับจนกระทั่งวันสิ้นโลก โดยคัมภีร์อัลกุรอานเป็นธรรมนูญแห่งชีวิต เป็นแนวทางในการปฏิบัติของมุสลิมทุกคนในทุกเรื่อง (บรรจง, 2549)

1.4 ศรัทธาในศาสนทูต โดยมุสลิมต้องเชื่อและยอมรับว่า อัลลอฮ์ทรงแต่งตั้งคนจำนวนหนึ่งให้เป็นศาสนทูต เพื่อทำหน้าที่เผยแพร่ เชิญชวนมนุษย์ทั้งหลายในยุคต่างๆ สู่การยอมรับในหลักธรรมคำสอน และเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ โดยศาสนทูตมีคุณสมบัติเหมือนมนุษย์ธรรมดา แต่ทั้งนี้ คุณสมบัติที่เหนือกว่ามนุษย์ทั่วไป ได้แก่ คุณสมบัติในด้านพฤติกรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความเฉลียวฉลาด การมีสัจจะ เป็นต้น (บรรจง, 2551) ดังนั้นศาสนทูตจึงเป็นบุคคลที่มุสลิมต้องเชื่อฟัง และนำคำสั่งสอนหรือจริยวัตรมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยศาสนทูตคนสุดท้ายคือ ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ (มัสลิน, 2551) ซึ่งมุสลิมทุกคนจะต้องปฏิบัติตามคำสอนของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ เนื่องจาก คำสอน จริยวัตร คุณความดีของท่าน ทั้งหมดได้ถูกเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี (บรรจง, 2550)

1.5 ศรัทธาในวันอาสานและวันพิพากษา โดยมุสลิมจะต้องเชื่อและยอมรับว่า โลกที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันนี้ จะต้องถึงวันสิ้นสุดโดยสภาพที่จะเกิดขึ้นในวันสิ้นโลกนั้นจะมีความน่าหวาดกลัวมาก เช่นแผ่นดินไหว ภูเขาจะปลิวว่อนเหมือนปยุ่นุ่น บุตรจะพลัดพลากจากบิดามารดา เป็นต้น เกิดการดับสลายของโลกใบนี้ และมีโลกหน้าซึ่งเป็นที่อยู่อันแท้จริงของมนุษย์ (บรรจง, 2551) โดยมนุษย์ทุกคนจะถูกฟื้นขึ้นมาอีกครั้งใน โลกหน้า เพื่อรับการสอบสวนและตอบแทนผลกรรมที่ประกอบเอาไว้ ดังนั้น ผู้ใดเชื่อฟังและปฏิบัติตามอัลลอฮ์ที่ได้สั่งสอนไว้ ผู้นั้นย่อมได้เข้าสวรรค์ ส่วนผู้ใดปฏิเสธและฝ่าฝืนผู้นั้นย่อมอยู่ในนรก (มยุรา, 2546)

1.6 ศรัทธาในกฎกำหนดศกาวการณ์ โดยมุสลิมจะต้องเชื่อและยอมรับอัลลอฮ์ทรงสร้างทุกสิ่งให้เกิดขึ้นมาในสิ่งที่พระองค์ประสงค์ และทรงดำเนินการตามที่ทรงต้องการ (สุพล, 2549) ดังนั้นหากพระองค์ทรงประสงค์ในสิ่งใดแล้ว มันย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน และหากไม่ทรงประสงค์ในสิ่งใดแล้ว สิ่งนั้นก็ย่อมมิเกิดขึ้นได้ โดยที่อำนาจในการกำหนดความเป็นไปทั้งหลายอยู่ในความสามารถของพระองค์ (บรรจง, 2550) ดังนั้นเหตุการณ์ที่มนุษย์ประสบนั้นอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความสุขสบายหรือความทุกข์ยากลำบากทั้งสิ้น ล้วนเป็นสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์ เพื่อเป็นข้อทดสอบความศรัทธาและเพื่อหล่อหลอมมนุษย์ให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น (มยุรา, 2546)

2. หลักปฏิบัติ ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ศาสนาอิสลามได้บัญญัติไว้ โดยที่มุสลิมทุกคนจะต้องนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จะละเว้นไม่ได้โดยเด็ดขาด ประกอบด้วย 5 ประการ (บรรจง, 2550; มัสลิน, 2551; สุพล, 2549) ดังนี้

2.1 การปฏิญาณตน เป็นการจำนตนต่ออัลลอฮ์ โดยการยอมรับด้วยความศรัทธาว่า แท้จริงแล้วไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตของพระองค์ โดยการปฏิญาณนั้นจะต้องเปล่งวาจาประกาศยืนยันความศรัทธานั้น (บรรจง, 2550) และสถานภาพมุสลิมก็จะได้รับการพิจารณานับตั้งแต่เมื่อได้มีการกล่าวคำปฏิญาณ โดยกล่าวเพียง “อัสฮะดอ อัลลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮุ วะอัสฮะดอ อันนะมุฮัมมัดร์ เราะชะฮูลุลลอฮุ” (มัสลิน, 2551; สุพล, 2549)

2.2 การละหมาด เป็นการแสดงความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ซึ่งหมายถึง การสำรวมกาย วาจา และจิตใจมุ่งตรงสู่อัลลอฮ์ ในช่วงเวลาที่กำหนดอย่างน้อยวันละ 5 เวลา ซึ่งการละหมาดจะเป็นการยืนยันความศรัทธาและคำสัตย์ปฏิญาณ โดยการปฏิบัติตนตามรูปแบบและวิธีการที่ได้รับการถ่ายทอดจากท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ (บรรจง, 2550) คือ การเริ่มต้นด้วยการยืนหันหน้าไปยังทิศกิบลัต (กะบะฮ์ที่เมืองเมกกะ) ยกมือทั้งสองขึ้นระดับไหล่แสดงถึงการยอมจำนนพร้อมกล่าว “อัลลอฮุอักบัร” หมายความว่า อัลลอฮ์ผู้ทรงยิ่งใหญ่ ซึ่งในกระบวนการละหมาดนั้น มีการอ่านกุรอาน มีการกล่าวสวดอิชชะดะฮ์และสรรเสริญอัลลอฮ์ ตลอดจนการขอพรต่อพระองค์ ในอิริยาบถต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติ เช่น ยืนตรง ไค้ก้านับ ก้มกราบ (สุญูด) และปิดท้ายด้วยการกล่าวสลาม (สุพล, 2549) โดยจะละหมาดในแต่ละวัน

ประกอบด้วย 5 เวลา ได้แก่ ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น (ซุบฮิ) บ่าย (ซุสุริ) เย็น (อัคริ) หลังพระอาทิตย์ตกดิน (มัฆริบ) และกลางคืน (อิชาอ) โดยทุกครั้งก่อนการละหมาดมุสลิมทุกคนต้องชำระร่างกายให้สะอาด พร้อมทั้งอาบน้ำละหมาด โดยขั้นตอนของการอาบน้ำละหมาดที่จำเป็น (วาญิบ) สำหรับมุสลิม คือ (1) การตั้งเจตนาว่าตนเองอาบน้ำละหมาดเพื่ออัลลอฮ์ (2) ล้างใบหน้า ซึ่งต้องล้างให้ทั่วเขตของหน้า (3) ล้างมือทั้งสองข้างให้ทั่ว ตลอดจนถึงข้อศอก (4) เช็ดหรือลูบที่ผสมส่วนหนึ่งส่วนใดของเขตศีรษะ (5) ล้างเท้าทั้งสองข้างให้ทั่ว ตลอดจนถึงตาตุ่ม ซึ่งการอาบน้ำละหมาดต้องเรียงลำดับตั้งแต่ข้อ 1-5 ถ้าสลับกันหรือเว้นข้อหนึ่งข้อใดการอาบน้ำละหมาดนั้นใช้ไม่ได้ (บรรจง, 2551)

2.3 การถือศีลอด เป็นการงดเว้นจากการบริโภค เครื่องดื่ม การมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งรวมถึงการละเว้นในการกระทำความชั่ว ทั้งด้านกาย วาจา และจิตใจ ตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า เพื่ออัลลอฮ์ (บรรจง, 2551) ซึ่งการถือศีลอดนั้นเป็นการบังคับกับมุสลิมทุกคนที่ได้บรรลุนิติภาวะ และมีความสามารถในการถือศีลอด โดยกำหนดในเดือนรอมฎอนหรือเดือนที่ 9 ตามปฏิทินของเดือนอิสลาม (สุพล, 2549) ซึ่งการถือศีลอดไม่ได้มุ่งหวังเพื่อการทรนร่างกาย หากเป็นกระบวนการฝึกความอดทน อดกลั้น สำนึก และความยำเกรงต่อพระเจ้า ทั้งเป็นประโยชน์ต่อระบบของร่างกาย เช่นระบบย่อยอาหาร เป็นต้น (มัสลิน, 2551)

2.4 การบริจาคหรือการออกซะกาต แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ซะกาต เป็นการจ่ายทาน ซึ่งเป็นข้อบังคับสำหรับมุสลิมที่มีทรัพย์สินเงินทองครบตามจำนวนที่ถูกกำหนดไว้ โดยเป็นการบังคับให้จ่ายร้อยละ 2.5 ของทรัพย์สินที่ตนมี (2) ซะกาตฟิฏรฺ เป็นการจ่ายทาน เพื่อเป็นการชำระล้างแก่ผู้ถือศีลอด จากคำพูดที่ไม่ดี และหยาบคาย และเพื่อเป็นอาหารแก่คนยากจนในวันอีด เริ่มตั้งแต่วันแรกของเดือนรอมฎอนแต่จะได้ผลบุญมากที่สุดได้แก่เวลาเช้าก่อนละหมาดอีด (บรรจง, 2543) อิสลามได้ระบุถึงผู้ที่มีสิทธิรับซะกาต ยกตัวอย่างเช่น คนยากจนหรือขัดสน ผู้ที่เดินทาง หญิงม่าย เด็กกำพร้า เป็นต้น (บรรจง, 2551)

2.5 การประกอบพิธีฮัจญ์ เป็นการประกอบศาสนกิจอีกรูปแบบหนึ่งของการเคารพสักการะต่ออัลลอฮ์ ณ นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเป็นหลักศาสนบัญญัติที่อิสลามกำหนดให้มุสลิมต้องปฏิบัติครั้งหนึ่งในชีวิตหากมีความสามารถและมีความพร้อมในการปฏิบัติ คือมีร่างกายที่แข็งแรง มีทรัพย์สินที่เพียงพอ (มัสลิน, 2551) เพื่อจุดมุ่งหมายที่ต้องการแสดงถึงความนอบน้อม ขอมจำนนต่ออัลลอฮ์ และเป็นการแสดงให้เห็นถึงเอกภาพ และพลังอำนาจของพระองค์ในการเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของมุสลิมทั่วโลก อีกด้วย (สุพล, 2549)

3. หลักการคุณธรรม และจริยธรรม (อิหฺซาน)

อิสลามเป็นระบอบแห่งวิถีชีวิต มีความสมบูรณ์และครอบคลุมในทุกด้าน อิสลามไม่เพียงแต่เป็นคำสอนในเรื่องของความศรัทธา และการประกอบพิธีทางศาสนาบัญญัติเท่านั้น แต่อิสลามยังได้กำหนดจรรยาบรรณออกมาในรูปแบบที่งดงาม (สุพล, 2549) จรรยาบรรณในอิสลามจึงมีรากฐานมาจากคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน และแบบอย่างของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ โดยคำว่า อิหฺซาน หมายถึง ความดี หรือสิ่งที่ดีงาม ซึ่งหมายรวมถึงการทำให้ความดีต่างๆ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (บรรจง, 2550) กล่าวคือ ผู้กระทำความดีงามที่เริ่มต้นด้วยการตั้งเจตนาอย่างบริสุทธิ์ และการกระทำทุกอย่างนั้นจะมีอัลลอฮ์ ทรงเฝ้ามองอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ดีหรือไม่ดี หรืออยู่ในที่เร้นลับหรือเปิดเผย เพราะเหล่านี้จะเป็นป้อมปราการและปกป้องดูแลบุคคลคนหนึ่งให้มีจิตใจที่อบอุ่น ถ่อมตน ห่างไกลจากพฤติกรรมสิ่งชั่วร้ายต่างๆ และนำพาบุคคลนั้นสู่ความสงบสุขในชีวิตอย่างมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม (บรรจง, 2551) ซึ่งหลักคำสอนอิสลามล้วนแต่เพื่อสร้างคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม โดยทรงบัญญัติให้กระทำแต่ความดีในทุกกิจการงาน เช่น การเคารพบิดามารดา การละทิ้งสิ่งที่ต้องห้าม การเชื่อมความสัมพันธ์กับเครือญาติ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การบริจาคทาน (มัสลิน, 2551)

จะเห็นได้ว่า อิสลามมิใช่เป็นเพียงศาสนา แต่ยังเป็นวิถีการดำเนินชีวิต ดังนั้นมุสลิมผู้ศรัทธาจะต้องนำเอาอิสลามมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในทุกเรื่อง ตั้งแต่เกิดจนตาย ตื่นจนหลับ กล่าวได้ว่า ทุกพฤติกรรมของมุสลิมจะต้องอยู่บนครรลองของอิสลามทั้งสิ้น ซึ่งสถาบันครอบครัวจึงเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญในการดูแล ชัดเกล้าจิตใจให้สมาชิกในครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในครรลองของอิสลาม โดยที่มีบิดาและมารดาเป็นบุคคลที่สำคัญในการอบรมเลี้ยงดูและสั่งสอนบุตร เพื่อให้บุตรสามารถดำเนินชีวิตตามหลักการของศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง ดังนั้นศาสนาอิสลามจึงได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของบิดามารดาไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้มุสลิมผู้ศรัทธาสามารถรับทราบถึงบทบาทของตนเองและนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

อิสลามได้กำหนดบทบาทของมุสลิมไว้ตามสถานภาพของบุคคล โดยแยกเป็นสถานภาพของผู้หญิงและผู้ชายให้เห็นเด่นชัด เนื่องจากบทบาทบางอย่างมีความเกี่ยวข้องกับสภาพร่างกายหรือสรีระ โดยสถานภาพหรือบทบาทของผู้หญิงในอิสลามได้ถูกกำหนดขึ้นจากความประสงค์แห่งพระเจ้าพระองค์ทรงกำหนดคสิทธิ หน้าที่ ตลอดจนคุณค่าและความสำคัญของผู้หญิง โดยทั้งหมดจะอยู่ภายใต้ขอบเขตของความเป็นธรรมชาติแห่งผู้หญิง (เกษตรชัย และดลมนรรัตน์, 2553) ซึ่งอิสลามได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ และสถานภาพของผู้หญิงในครอบครัว ซึ่งสามารถจำแนกดังนี้

1. บทบาทของผู้หญิงในฐานะภรรยา ภรรยาเป็นการแสดงถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างชายหญิงที่ได้ถูกยกให้มีคุณค่าขึ้นด้วยการแต่งงานและการมีครอบครัว ซึ่งการใช้ชีวิตฉันท์สามีภรรยาอย่างถูกต้องตามหลักการศาสนานั้น ทั้งสองจะต้องแสดงบทบาท ความรับผิดชอบที่แตกต่าง โดยมีเป้าหมายของการ

ใช้ชีวิตคู่ คือความสุขและเสริมสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกครอบครัว ซึ่งในฐานะการเป็นภรรยาสามารถจำแนกบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

1.1 มีหน้าที่เชื่อฟังสามี และปฏิบัติหน้าที่ต่อสามีให้ครบถ้วนอย่างสมบูรณ์ ภายใต้อำนาจของอิสลาม (อิสมาแอ, 2547) ดังหะดีษรายงานโดยตริมีซีย์ หมายเลขหะดีษที่ 1159 ความว่า “ถ้าหากว่าฉันสามารถสั่งให้คนบางคนก้มกราบคนบางคนได้แล้ว ฉันจะสั่งให้ผู้หญิงก้มกราบต่อหน้าสามีของเธอ ทั้งนี้เพราะอัลลอฮ์ ทรงบัญญัติให้สตรีมีหน้าที่ต่อสามีของเธอ” (อิสมาอีล, 2549)

1.2 มีหน้าที่รับผิดชอบกิจการภายในครอบครัวทั้งหมด โดยภรรยาสามารถแสดงความคิดเห็นหรือให้คำแนะนำในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการของครอบครัวได้อย่างเต็มที่ (อิสมาแอ, 2547) ดังหะดีษรายงานโดยบุคอรี หมายเลขหะดีษที่ 893 ความว่า “ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบ และจะถูกสอบสวนในสิ่งที่ตนรับผิดชอบ ผู้ชายเป็นผู้รับผิดชอบในครอบครัวและจะถูกสอบสวน ผู้หญิงเป็นผู้รับผิดชอบในบ้านสามีของเธอ และจะถูกสอบสวน คนรับใช้เป็นผู้รับผิดชอบทรัพย์สินของนายและเขาจะถูกสอบสวน” (สมาคมนิติศึกษานักศึกษาไทยมุสลิม, 2549)

1.3 มีหน้าที่ในการรักษาเกียรติ และความบริสุทธิ์ของสามีทั้งต่อหน้าและลับหลัง สามี ทั้งนี้เพื่อป้องกันการกล่าวร้ายที่อาจเกิดขึ้นได้ อันเป็นสาเหตุของการทำลาย (สมาคมนิติศึกษานักศึกษาไทยมุสลิม, 2549) ดังหะดีษรายงานโดยนาซาอี หมายเลขหะดีษที่ 3231 ความว่า “ภรรยาที่ดีเลิศนั้น คือ สตรีที่เมื่อใดสามีมองไปยังนาง นางจะทำให้สามีปลื้มปิติยินดี และหากสามีใช้นาง นางก็จะเชื่อฟัง และหากสามีไม่อยู่กับนาง นางก็จะพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งทรัพย์สินสมบัติของสามีและตัวนางเอง” (อิสมาอีล, 2549)

1.4 มีหน้าที่ในการปลอบโยน และเป็นกำลังใจอยู่เคียงข้างสามี โดยให้ความช่วยเหลือสามีให้ทำในสิ่งที่ดีงาม (เกษตรชัย และคณนรรจน์, 2553)

1.5 มีหน้าที่ในการสร้างความผูกพันกับเครือญาติของสามี เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง ปู่ย่า เป็นต้น โดยเฉพาะถ้าภรรยาต้องอาศัยในบ้านหลังเดียวกับพ่อแม่ของสามี ภรรยาจะต้องทำดี แสดงความรักความห่วงใย และให้ความเคารพเสมือนพ่อแม่ของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การมีชีวิตอยู่ในครอบครัวมีความสุขมากยิ่งขึ้น (สมาคมนิติศึกษานักศึกษาไทยมุสลิม, 2549)

จะเห็นได้ว่า ผู้หญิงในฐานะของภรรยาในอิสลามนั้น เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งสำคัญในครอบครัว นั่นคือ การเสริมสร้างครอบครัวให้มีความสุข โดยได้เปรียบบทบาทของภรรยาเสมือนเป็นเสาหลักของครอบครัวอันทรงอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของครอบครัวอีกด้วย

2. บทบาทผู้หญิงในฐานะเป็นมารดา ซึ่งฐานะการเป็นมารดาของอิสลามนั้น เป็นตำแหน่งที่ได้รับการยกย่อง และมีเกียรติอย่างสูงสุด อันเนื่องมาจากบทบาทสำคัญของมารดา ที่ประกอบไปด้วยสิทธิและหน้าที่ซึ่งได้รับการยอมรับว่า มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตอยู่ของประชาชาติอิสลาม (สมาคมนิติศึกษานักศึกษาไทยมุสลิม, 2549) ซึ่งบทบาทของมารดาที่ได้รับการยอมรับและยกย่องถึงความ

เสียสละ อดทนต่อความยากลำบากในการเลี้ยงดูบุตรในฐานะของฝากจากพระเจ้า เพื่อให้บุตรสามารถเติบโตและดำรงชีวิตที่ดีตามแนวทางอิสลาม โดยสามารถจำแนกบทบาทมารดาที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การเตรียมตัวเป็นมารดาในขณะที่ตั้งครรภ์ ซึ่งศาสนาให้ความสำคัญมาก เนื่องจากพฤติกรรมของมารดาในขณะที่ตั้งครรภ์จะส่งผลกระทบต่อทารกที่อยู่ในครรภ์ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นมารดาจะต้องมีพฤติกรรมที่ดี เพื่อให้ทารกในครรภ์ได้เรียนรู้และซึมซับ เช่น การอ่านอัลกุรอาน การละหมาด หรือการเลือกรับประทานอาหารในสิ่งที่ศาสนาอนุมัติ เป็นต้น (มัฆนูน, 2548)

1.2 การเลี้ยงดูเอาใจใส่บุตร มารดาเป็นผู้ให้กำเนิด และดูแลเลี้ยงดูบุตรจนเติบโตใหญ่ด้วยความรัก ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของความเป็นแม่ที่สอดคล้องกับสภาพร่างกายและสัญชาตญาณ (มัฆนูน, 2548) โดยเฉพาะในวัยทารกที่บุตรยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเอง ซึ่งความรักและความเอาใจใส่ของมารดาจะเป็นรากฐานสำคัญของบุตรในการเติบโตเป็นคนดี มีจิตใจที่เข้มแข็งต่อไป (อิสมาอีล, 2549)

1.3 การอบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นคนดีมีคุณธรรมและการปลูกฝังศาสนาให้กับบุตร ซึ่งบทบาทการเป็นมารดาตามแนวทางศาสนาอิสลามนั้น ถือเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของมารดา เพราะการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นคนดีและบรรลุถึงหน้าที่แห่งการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์อย่างแท้จริง ก็เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับบุตรได้เติบโตเป็นคนดีตามแนวทางอิสลาม (มัฆนูน, 2548)

1.4 การเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นหน้าที่สำคัญที่อิสลามกำชับอย่างจริงจัง เพราะบุตรจะไม่สามารถเรียนรู้สิ่งที่ดีได้จากความประพฤติอันเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ดังนั้นคือมารดา เพื่อนำมาเป็นแนวทางและความเชื่อให้กับตนเอง (สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม, 2549)

จะเห็นได้ว่า สถานภาพของมารดาที่อิสลามมอบหมายให้นั้นถือว่าเป็นเกียรติและทรงคุณค่าอย่างสูงสุดในฐานะผู้ดำรงไว้ซึ่งประชาชาติอิสลาม เพราะบทบาทต่างๆ ของมารดานั้น ล้วนแต่เป็นการเอื้ออำนวยต่อเป้าหมายการดำรงอยู่ของอิสลามแทบทั้งสิ้น นับตั้งแต่การให้กำเนิด การดูแลเลี้ยงดูบุตร ตลอดจนการอบรมสั่งสอนบุตรเพื่อให้เป็นมุสลิมที่ดีต่อไป

สรุปได้ว่า ศาสนาอิสลามนั้นเป็นศาสนาที่ได้มีการกำหนดบทบาทของมุสลิมได้อย่างชัดเจน ทั้งหญิงและชายไว้ โดยที่แต่ละบทบาทก็จะมีหน้าที่ความสำคัญที่แตกต่างกันไป โดยเมื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงมุสลิมพบว่า บทบาทมารดาเป็นบทบาทที่สำคัญมาก โดยสามารถจำแนกบทบาทของมารดาในครอบครัวได้ 2 บทบาท คือ (1) บทบาทภรรยา ซึ่งมีหน้าที่ดูแลบ้านและครอบครัว เชื้อฟังกามีและปฏิบัติตามคำสั่งสามีตรงเท่าที่ยังอยู่ในขอบเขตของศาสนาอิสลาม (2) บทบาทมารดา มีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ส่งเสริมการมีบุตรให้มากตามความสามารถ การให้ความรักและความอบอุ่นให้แก่บุตร การปลูกฝังศาสนาให้กับบุตร สอดคล้องกับการศึกษาของสุซาดา (2553) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทสตรีในทัศนะของสตรีมุสลิม จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า สตรีมุสลิมในปัจจุบันยังคงมีทัศนะที่ว่าตนเองต้องปฏิบัติหน้าที่สำคัญตามศาสนาที่ได้บัญญัติอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะหน้าที่การอบรม

เลี้ยงดูบุตรซึ่งเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญและเป็นบทบาทหลักของสตรีมุสลิม เนื่องจากหน้าที่การเป็นมารดาเป็นหน้าที่ที่สำคัญในการสร้างประชาชาติมุสลิมให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น (เกษตรชัย และคดมนรจัน, 2553) และจากการศึกษาสถานภาพสตรีในอิสลาม กรณีศึกษาสตรีมุสลิมภายหลังการแต่งงานในจังหวัดนครศรีธรรมราชของปริญญาภรณ์ (2546) พบว่า ถึงแม้ว่าในปัจจุบันสภาพสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมือง แต่สถานภาพ บทบาทหน้าที่ตลอดจนความคาดหวังและทัศนคติของสตรีมุสลิมภายหลังการแต่งงานส่วนใหญ่ก็ยังคงสอดคล้องกับหลักการอิสลาม กล่าวคือ สตรีมุสลิมยังเห็นคุณค่าและความสำคัญของการเป็นภรรยาที่ดี และมารดาที่ต้องอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นอย่างดี ภายใต้สถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยในปัจจุบัน

นอกจากนี้ ศาสนาอิสลามยังส่งเสริมและสนับสนุนการแต่งงานและการมีบุตรตั้งแต่ผู้หญิงมุสลิมเริ่มมีประจำเดือน เนื่องจากการมีบุตรเป็นการขยายประชาชาติมุสลิมให้เพิ่มขึ้น และครอบครัวมีจำนวนบุตรยิ่งมากยิ่งจะได้รับความจำเริญและความโปรดปรานจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้ายิ่งขึ้นอีกด้วย (มัสลิน, 2551) เมื่อศึกษาในกลุ่มมารดามุสลิมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า หญิงมุสลิมมักจะแต่งงานและตั้งครุภักดิ์ตั้งแต่อายุยังน้อย ส่งผลให้มารดามุสลิมมีบุตรมาก โดยมีบุตรเท่าความสามารถที่ตนเองจะมีได้ และจะไม่มี การคุมกำเนิด เนื่องจากเชื่อว่าบุตรเปรียบเสมือนของฝากจากพระเจ้า (ต่วนนุรอัยนี, 2551) นอกจากนี้ ในครอบครัวมุสลิมมีทัศนะที่ว่า การแต่งงานจะช่วยป้องกันไม่ให้บุตรสาวเสียความบริสุทธิ์ก่อนแต่งงาน เพราะการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานเป็นสิ่งที่ผิดหลักศาสนาอย่างมหันต์ (วันเต็ม, สุภาณี, ฤทัยพร, และอุมาพร, 2546) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า มุสลิมนั้นจะมีความผูกพันใกล้ชิดกับพระเจ้าผู้เป็นเจ้ายู่ตลอดเวลา ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของมุสลิมจะอยู่ในกรอบของศาสนา โดยการดำเนินชีวิตจะอยู่บนหลักการ 3 ประการด้วยกัน คือหลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยแต่ละหลักการนั้นมี ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หากขาดประการหนึ่งประการใดแล้ว ศาสนาของบุคคลนั้นก็ไม่ใช่สมบูรณ์ (อับดุลละ และสมเจตน์, 2551) ดังนั้นมารดามุสลิมที่มีการยึดมั่นในหลักการศาสนาอย่างเคร่งครัดย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นไปตามแนวทางของศาสนาอิสลามเช่นกัน

การอบรมเลี้ยงดูบุตรโดยมารดาที่สูญเสียสามี

พวงเพ็ญ, สุกัญญา, วาสินี, และโสภี (2543) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูบุตรที่มีมารดาเพียงคนเดียว คือเป็นการอบรมเลี้ยงดูบุตรโดยมารดาจากครอบครัวที่มีลักษณะไม่เหมือนกับรูปแบบครอบครัวแบบเชิงเดี่ยว ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชุมชนมักจะพบปัญหา และเป็นกลุ่มเสี่ยงสูงในการใช้ชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยากจน เกิดผลกระทบต่อเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งมารดาต้องรับหน้าที่ในการแสดงบทบาททั้งบิดา และมารดาของบุตรในเวลาเดียวกัน และมักจะไม่มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดู

บุตร ดังนั้นจึงมักฝึกให้บุตรรู้จักช่วยเหลือตัวเองให้เร็วที่สุด เช่นการรับประทานอาหาร การรักษาความสะอาดส่วนต่างๆ ของร่างกาย การแต่งกาย การออกกำลังกาย ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระส่วนหนึ่งของมารดา และเมื่อบุตรมีความสามารถในการทำงานได้บ้างก็จะให้บุตรหารายได้มาจุนเจือครอบครัว

เกศณี (2539) กล่าวว่าการอบรมเลี้ยงดูที่มีมารดาเพียงคนเดียว คือเป็นการหาเลี้ยงครอบครัว และการใช้วิธีการต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน แนะนำ และปฏิบัติต่อเด็ก เพื่อที่จะส่งเสริม และสนองตอบความต้องการของเด็ก ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ คุณธรรมจริยธรรม ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ซึ่งมารดาที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรแต่เพียงผู้เดียวนั้นมักเกิดจากสาเหตุจากบิดามารดาแตกแยก หย่าร้าง หรือบิดาถึงแก่กรรม โดยผลการศึกษาพบว่ามารดาจะมีการอบรมเลี้ยงดูบุตรในลักษณะสอนให้บุตรยอมรับ และเข้าใจในสภาพครอบครัว โดยเฉพาะมารดาที่มีภาระรับผิดชอบต่างๆ ในครอบครัวโดยบอกให้บุตรรับรู้ และเข้าใจในชีวิตความเป็นอยู่สอนให้บุตรรู้จักใช้จ่ายในสิ่งจำเป็น

ลำไย (2545) กล่าวว่าการอบรมเลี้ยงดูที่มีมารดาเพียงคนเดียว คือเป็นวิธีการ หรือการปฏิบัติของมารดา ที่มีการติดต่อสื่อสารกับเด็ก ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของเด็กในด้านการให้ความรัก และการลงโทษ ลักษณะสำคัญของมารดาเลี้ยงดูเพียงคนเดียว คือครอบครัวที่อยู่ในลักษณะบ้านแตกเกิดความแตกแยกในครอบครัว หรือครอบครัวที่ขาดบิดาจากการเสียชีวิต โดยมีมารดาเพียงคนเดียวในการอบรมสั่งสอน ซึ่งครอบครัวในลักษณะนี้มารดามักดึงเอาตัวบุตรติดตัวเป็นเพื่อนแก้เหงา หรือเพื่อช่วยงานบ้าน การกระทำเช่นนี้เป็นสาเหตุให้เด็กชายเจริญเติบโตเลียนแบบมารดา ผิดเพศ ในครอบครัวที่ขาดบิดา เด็กชายกับมารดาจะมีความใกล้ชิดกันเป็นพิเศษ เด็กจะเป็นลูกติดมารดา ส่วนเด็กหญิงก็จะไม่มีต้นแบบในการทำหน้าที่ของผู้ชาย นอกจากนี้ถ้าบุตรมีปัญหา ผู้ที่แก้ไขให้เขาทุกอย่างคือมารดา และมารดาไม่ปล่อยให้บุตรตัดสินใจด้วยตัวเอง

สรุปการอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยมารดาที่สูญเสียสามี คือเป็นการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่มีมารดาเป็นผู้ดูแลเพียงคนเดียวมีหน้าที่ทั้งหาเลี้ยงครอบครัว สั่งสอน แนะนำสิ่งต่างๆ ให้กับบุตรเพื่อให้บุตรสามารถดำรงชีวิตได้โดยไม่มีบิดาคอยช่วยเหลือหรือให้การดูแล โดยผลที่ต้องการจากการอบรมเลี้ยงดูนั้นมารดาต้องการให้บุตรได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ ให้เป็นไปตามพัฒนาการที่เด็กควรจะเป็น และให้เหมือนเด็กในครอบครัวทั่วไป ซึ่งมีลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่มีลักษณะเฉพาะแต่แตกต่างไปจากครอบครัวปกติ เช่นมารดามักอบรมสั่งสอนให้บุตรรับรู้และเข้าใจในชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบากมากขึ้น ใ้รู้จักการประหยัดและรู้จักใช้จ่ายมากขึ้น อบรมสั่งสอนให้บุตรสามารถช่วยเหลือตนเองในเรื่องง่ายๆ ให้เร็วและมากที่สุด เช่นการทำความสะอาด การรับประทานอาหารเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระที่มารดาจะต้องทำหน้าที่ในการหารายได้และดูแลบุตร

ผลกระทบที่เกิดขึ้นในครอบครัวมารดาที่สูญเสียสามี

การปรับตัวของมารดาที่ต้องรับภาระเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพัง ไม่ว่าจะมิสาเหตุมาจากการหย่าร้าง หรือเสียชีวิตของคู่สมรส ทำให้โครงสร้างครอบครัว รูปแบบ ระบบความสัมพันธ์ บทบาทของมารดาในครอบครัว เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่มีมารดาเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรตามลำพังมีผลกระทบ ดังนี้

1. ผลกระทบด้านมารดา

1.1 ด้านสุขภาพร่างกาย เมื่อมีการสูญเสียสามีทำให้มารดาทำงานหนัก เพื่อหารายได้กับครอบครัว ทำให้เกิดความรู้สึกเหนื่อยล้า สุขภาพร่างกายทรุดโทรมและอาจเกิดปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากการสูญเสีย เช่นปวดศีรษะ ปวดท้อง ตกใจง่าย แน่นหน้าอก เป็นต้น (อรุโณทัย, 2552) จากการศึกษาความเครียดและการเผชิญความเครียดของหญิงแม่ที่สามีเสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ กรณีศึกษาหญิงแม่ในศูนย์รอดันบาดู จังหวัดนราธิวาสของพรทิพย์ (2549) พบว่าความเครียดที่เกิดขึ้นมีผลต่อร่างกายโดยอาการที่พบบ่อย คือมีอาการแน่นท้อง ท้องอืด มากที่สุดและช่วงเวลาของภาวะวิกฤตที่มารดาส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือเป็นช่วงเวลาของการปรับตัวคือ 4-6 สัปดาห์ หากมารดาไม่สามารถปรับตัวได้อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพระยะยาวหรือมีอาการโรคเครียดหลังเกิดเหตุการณ์ (PTSD) เกิดขึ้น 1-1/2 ปี เช่นปวดศีรษะบ่อย ความดันโลหิตสูง โรคกระเพาะอาหารใจสั้น นอนไม่หลับหรือหลับไม่สนิท หงุดหงิดง่าย ไม่มีสมาธิได้ (กรมสุขภาพจิต, 2546)

1.2 ด้านจิตใจและอารมณ์ เมื่อมีการสูญเสียบุคคลที่รักที่มีความสำคัญต่อตนเอง ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ เช่นวิตกกังวลถึงความไม่แน่นอนในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น ไม่รู้ว่าจะจัดการกับชีวิตตนเองอย่างไร เนื่องจากมารดาต้องรับภาระความรับผิดชอบในครอบครัวผู้เดียว ก็อาจเกิดความรู้สึกกังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาของบุตร ยังมีบุตรหลายคนยังพบกับปัญหามากขึ้น (พิมพ์ร่ำไพ, 2549; อรุโณทัย, 2552) หากสามีมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและผูกพันกับมารดา มาก ยิ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจมารดามากขึ้น (มารีนี, 2551) จากการศึกษาภาวะสูญเสียและเศร้าโศก: ประสบการณ์ของหญิงแม่จากเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยของผานิต (2549) พบว่าปฏิกิริยาด้านจิตใจและความรู้สึกเมื่อสามีเสียชีวิต คือมารดาต้องใช้ชีวิตเพียงลำพังทำให้มารดาที่มีความกังวลกับชีวิตข้างหน้ามารดาจะมีความรู้สึกถึงความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากสามีมีส่วนในการช่วยเหลือทั้งเป็นคู่คิดตัดสินใจ ด้านแรงงานและด้านความปลอดภัย โดยจะแสดงพฤติกรรมออกมา คืออยู่คนเดียวเงียบๆ เมื่อมีคนมาพูดคุยด้วยหรือสอบถามเรื่องราวต่างๆจะมีแสดงความรู้สึกหงุดหงิด รำคาญใจ ซึ่งจะมีผลกระทบมากขึ้นอยู่กับสัมพันธ์ภาพของมารดากับสามี กล่าวคือหากมารดามีสัมพันธ์ภาพดีกับสามีก่อนแยก

หย่าหรือสามีเสียชีวิตจะมีการปรับตัวก็จะเสียใจอย่างมาก คิดฆ่าตัวตาย ค่ำหม้อ ปวดศีรษะ ซึมเศร้าได้มากกว่ามารดาที่มีความสัมพันธ์ไม่ดีกับสามีก่อนเสียชีวิต (พวงเพ็ญ, สุกัญญา, วาสิณี, และโสภี, 2543)

1.3 ด้านเศรษฐกิจของครอบครัว เนื่องจากหน้าที่หลักของมารดาในสังคมไทยนั้นจะมีหน้าที่คอยดูแลบุตร ดูแลเรื่องงานบ้าน การเรียนของบุตร (พิมพ์ฟ้าไพ, 2549) เมื่อสามีเสียชีวิตจะทำให้เพิ่มภาระหน้าที่รับผิดชอบแก่มารดา เช่นค่าใช้จ่ายต่างๆ โดยเฉพาะในครอบครัวที่บุตรกำลังเล่าเรียนย่อมส่งผลให้หญิงม่ายมีความเครียดเพิ่มสูงขึ้นและต้องดิ้นรนหารายได้เป็นอย่างมาก (ผานิต, 2549) นอกจากนี้จากสถานการณ์ความไม่สงบทำให้รายได้จากการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวลดลงเนื่องจากความยากลำบากในการประกอบอาชีพจากความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้น (อรุโณทัย, 2552)

1.4 ด้านการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ โดยปกติบิดาจะเป็นผู้นำครอบครัวมีหน้าที่หารายได้มาเลี้ยงครอบครัวแต่เมื่อครอบครัวขาดผู้นำครอบครัว ขาดคนหารายได้ ครอบครัวต้องลำบากในการหารายได้มาจุนเจือ (ผานิต, 2549) เมื่อเป็นเช่นนั้นทำให้มารดาต้องรับผิดชอบครอบครัว หารายได้เลี้ยงดูบุตร มีหน้าที่เป็นบิดาและมารดาในขณะเดียวกัน ต้องทำงานหนักมากขึ้น จึงทำให้บ่อยครั้งรู้สึกถึงการรับผิดชอบของตนเองที่หนักและมากเกินไป ก่อให้เกิดความเครียดส่งผลต่อสุขภาพ การพักผ่อน การมีกิจกรรมกับบุตรๆ ที่ลดลงและการขาดความเอาใจใส่ดูแลบุตร (พฤตฉิมิ, 2550)

2. ผลกระทบด้านตัวเด็ก

ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวมารดาเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพังมีผลกระทบโดยตรงต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก โดยเฉพาะในด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม เนื่องจากบุตรต้องการมากกว่ามารดาเพียงคนเดียวคนหนึ่งแม้จะมีตัวแทนของบิดาหรือมารดาอยู่ในครอบครัวเดียวกันก็ตาม (สุพัตรา, 2545) เพราะการมีบิดามีความสำคัญและมีความหมายต่อบุตรอย่างมาก เช่นเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายทำให้เห็นแบบอย่างของผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ชายเพื่อจะได้รู้ว่าบทบาทสามีหรือบิดานั้นเป็นอย่างไร มีความรับผิดชอบอย่างไร เด็กผู้ชายจะทราบว่าเมื่อโตขึ้น เขาจะปฏิบัติตัวอย่างไร เด็กผู้หญิงจะได้รู้จักบทบาทของผู้ชายและหัดปรับตัวเข้ากับบทบาทของผู้ชาย ตลอดจนบิดาอาจช่วยปลูกฝังลักษณะทั่วไปของผู้ชายให้แก่บุตร เช่นความเข้มแข็งเป็นต้น ดังนั้นจึงสามารถสรุปผลกระทบต่อบุตรในภาวะที่ขาดบิดา ดังนี้

2.1 พัฒนาการด้านจิตใจ เนื่องจากเมื่อมีการสูญเสียบิดาทำให้มารดาที่อยู่กับบุตรจะเป็นฝ่ายเข้าหาบุตรมากขึ้น เพื่อทดแทนความรู้สึกสูญเสียที่เกิดขึ้นผลที่ตามมาจะทำให้บุตรไม่สามารถแยกตัวเองออกไปจากมารดา เพราะเด็กไม่สามารถแยกตัวเป็นอิสระจากมารดาที่เลี้ยงดูตนได้เหมือนเด็กทั่วไป (พรสุข, 2548; อูมาพร, 2546) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าเด็กชายที่อยู่กับมารดาเพียงลำพังก่อนอายุ 5 ปีมักเกิดภาวะขาดบิดาส่งผลเกิดโรคทางจิตใจ (Psychosexual) และมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในด้านต่างๆ เช่นลักขโมย หรือเสพของมีนเมา สิ่งเสพติดมากกว่าครอบครัวปกติ (สุพัตรา, 2545)

2.2 พัฒนาการทางด้านสังคม เนื่องจากความใกล้ชิดที่มากเกินไปกับมารดาทำให้การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นไปได้ยาก (อุมาพร, 2546) เมื่อบุตรมีปัญหาบุตรมักจะแก้ไขหรือเผชิญปัญหาด้วยตนเองอาจทำให้เกิดปัญหาต่อสังคม เช่นปัญหาเสพติด ปัญหาเด็กเร่ร่อน จากการศึกษาพบว่า การติดสารเสพติดของเยาวชนในกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับภูมิหลังทางด้านครอบครัวของเด็ก โดยเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีมารดาหรือบิดาดูแลเพียงลำพังจะมีการติดสารระเหยในอัตราที่สูงกว่าเด็กครอบครัวปกติ นอกจากนี้เด็กผู้หญิงที่มีมารดาเลี้ยงดูเพียงลำพังมีแนวโน้มของการนัดเพื่อนต่างเพศ มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานถึงมีแนวโน้มการตั้งครรภ์และการกลายเป็นมารดานอกสมรสในเวลาต่อมามากกว่าเด็กผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในครอบครัวปกติ (Kelvin & Robert, 1997)

2.3 บทบาทการรับผิดชอบ ในครอบครัวที่มีมารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรตามลำพังต้องรับภาระหลายอย่างแทนบิดาที่จากไปทำให้กลายเป็นผู้ใหญ่กว่าวัย คิดมาก วิตกกังวล มีความโกรธ ความขมขื่นเพราะตนต้องรับผิดชอบมากเกินไป และส่วนใหญ่ความต้องการของตนเองไม่ได้รับการตอบสนองเหมือนเด็กที่อยู่ในครอบครัวทั่วไป (อุมาพร, 2546) และเด็กมักทำสิ่งต่างๆที่บิดาเคยทำให้มารดา และพยายามดูแลมารดามากขึ้นหรือคอยใกล้ชิดเป็นเพื่อนแก้เหงามารดา สาเหตุนี้อาจทำให้พัฒนาการความเป็นตัวเองของเด็กเร็วเกินไปส่งผลให้มีการออกไปใช้ชีวิตนอกบ้านก่อนที่ตนเองจะมีความพร้อม (พรสุข, 2548)

2.4 พฤติกรรมการแสดงออก เนื่องจากครอบครัวที่ขาดบิดาไม่ว่าจะเนื่องจากบิดาเสียชีวิต หรือจากการหย่าร้าง มารดามักดึงเอาตัวบุตรติดตัวไว้เป็นเพื่อนแก้เหงา การกระทำเช่นนี้เป็นสาเหตุให้เด็กชายวัยเจริญเติบโตเลียนแบบมารดา ผิดเพศ และเมื่อบุตรมีปัญหาผู้ที่แก้ไขให้เขาทุกอย่างคือมารดาโดยที่มารดาไม่ปล่อยให้บุตรตัดสินใจเองซึ่งผลที่ตามมาจากการอบรมเลี้ยงดูลักษณะนี้คือเด็กชายจะมีโอกาสแสดงออกถึงพฤติกรรมทำทางเป็นผู้หญิงได้ นอกจากนี้หากบิดาจากไปขณะที่บุตรยังเล็กมากและไม่มีผู้ชายอื่นมาเป็นตัวอย่างให้บุตรเลียนแบบพฤติกรรมกระทำของผู้ชายและการทำหน้าที่บทบาทของบิดา อาจทำให้เด็กชายไม่สามารถจำแนกบทบาทของบิดาและมารดาได้ (เกศณี, 2539)

3. ผลกระทบต่อครอบครัว

ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวในกรณีครอบครัวมีความขัดแย้งขึ้นจะทำให้บุตรไม่รู้จะหันหน้าไปพึ่งใคร (พฤตฉิณี, 2550) เนื่องจากเมื่อก่อนหากเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุตรกับบิดามารดาจะช่วยยับยั้งไม่ให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้น เช่นมารดาอาจเป็นคนคอยยับยั้งบิดาไม่ให้โทสะกับบุตร และกรณีที่มีมารดาเพียงคนเดียวหากเกิดความขัดแย้งกับบุตรก็จะไม่มีใครทำหน้าที่เป็นยับยั้งความขัดแย้งเนื่องจากไม่มีบิดาทำให้ความสัมพันธ์อาจมีปัญหาเพราะเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นมาก็อาจมีความรุนแรงยิ่งกว่าส่งผลให้บุตรมีความรู้สึกถึงความห่างเหินของครอบครัวได้ (อุมาพร, 2546)

มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

จากปัญหาความขัดแย้งและเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2551 ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน (อาภาภรณ์, 2551) รวมทั้งทำให้สังคมชายแดนใต้ที่เคยอยู่อย่างสมานฉันท์บนความหลากหลายทางความเชื่อ และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป จากสังคมที่มีแต่ความไว้วางใจกัน สามีก็รักใคร่กลมเกลียว กลับกลายเป็นบรรยากาศของความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนที่ยังอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้อย่างมาก ตัวอย่างเช่น ประชาชนในพื้นที่จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเวลารวมทั้งเส้นทางในการออกทำงาน เกิดการอพยพออกนอกพื้นที่ ส่งผลให้รายได้ของบุคคลและครอบครัวลดลงเป็นต้น (ศิริศักดิ์, 2552) จากการรายงานถึงเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ตั้งแต่ปี 2547 - 2551 พบว่ามีเหตุการณ์ความไม่สงบจำนวน 8,663 ครั้ง เป็นเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดนราธิวาสสูงสุดจำนวน 3,052 ครั้ง รองลงมาคือปัตตานีจำนวน 2,734 ครั้ง และยะลา 2,462 ครั้ง (เมตตา, อภิรติ, นิตยา, และศุภวรรณ, 2551) และจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่เกิดขึ้นซึ่งกินระยะเวลายาวนานต่อเนื่องกันมาเรื่อยๆ ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งบาดเจ็บ เสียชีวิต โดยพบว่านราธิวาสมีอัตราการบาดเจ็บและเสียชีวิตสูงสุด คือผู้บาดเจ็บ 1,641 ราย และเสียชีวิต 819 ราย รองลงมาคือยะลา มีผู้บาดเจ็บ 1,143 ราย เสียชีวิต 550 ราย และปัตตานี มีผู้บาดเจ็บ 682 ราย เสียชีวิต 542 ราย (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้, 2550) ซึ่งผู้ได้รับผลกระทบในจังหวัดนราธิวาสทั้งที่บาดเจ็บ พิการและเสียชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 81.4 อายุเฉลี่ย 37.5 ปี (เมตตา และคณะ, 2551) และจากการสำรวจข้อมูลครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ พบว่า สตรีมีายที่อาศัยในจังหวัดนราธิวาสที่เกิดจากสถานการณ์ความไม่สงบ มีจำนวน 237 ครอบครัว และจำนวนเด็กกำพร้า 422 ราย โดยร้อยละ 75 กำพร้าบิดา ร้อยละ 16 กำพร้าทั้งบิดาและมารดา และร้อยละ 9 กำพร้ามารดา (เมตตา และคณะ, 2551) เมื่อจำแนกเด็กกำพร้าตามระดับการศึกษาพบว่า ระดับก่อนวัยเรียนหรือชั้นอนุบาลมีจำนวนสูงสุดร้อยละ 64.2 รองลงมาเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไปร้อยละ 35.8 (กุลธิดา, 2551) ดังนั้นจากการเสียชีวิตของประชาชนที่เป็นเพศชาย ย่อมส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อผู้หญิง และครอบครัว ซึ่งการสูญเสียเสาหลักของครอบครัว ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้กลายเป็นหญิงม่ายที่ต้องรับภาระเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง นอกจากนี้จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดในประเทศไทย ร้อยละ 83 (สำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส, 2553) ดังนั้นการสูญเสียดังกล่าวมารดามุสลิมส่วนใหญ่จึงได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก ตลอดจนเมื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดนราธิวาสพบว่า มารดา

ประกอบอาชีพต่างๆ โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นแม่บ้าน ร้อยละ 29.06 และรับจ้างทั่วไปร้อยละ 24.76 ของอาชีพทั้งหมด (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551) จะเห็นได้ว่าอาชีพเหล่านั้นเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน ส่งผลให้มารดาที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบจะต้องแบกรับภาระหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียว ตลอดจนจะต้องประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น เพื่อให้มีรายได้ให้เพียงพอกับรายจ่าย แต่ทั้งนี้ในบางครอบครัวอาจยังไม่สามารถประกอบอาชีพอย่างที่เคยทำมาก่อนเนื่องจากความไม่ปลอดภัย ก็ยอมส่งผลให้ครอบครัวที่ทุกข์ยากอยู่แล้วมีความยากลำบากมากขึ้น (อาภาภรณ์, 2551)

จะเห็นได้ว่าการสูญเสียหัวหน้าครอบครัวจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบและโครงสร้างของครอบครัวเป็นอย่างมาก (สุชาดา, ถนอมศรี, และวันดี, 2554) กล่าวคือมารดาที่สูญเสียสามีต้องเข้ามารับบทบาทหน้าที่เป็นเสาหลักของครอบครัวอย่างกะทันหัน โดยไม่ได้คาดคิดมาก่อน ต้องเป็นผู้นำครอบครัวแทนสามีเพื่อหาเลี้ยงชีพ ประกอบกับต้องดูแลรับผิดชอบสมาชิกภายในครอบครัวทุกคน ซึ่งอาจรวมถึงพ่อแม่และญาติพี่น้องของฝั่งสามีด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของอาภาภรณ์ (2551) ที่ได้ศึกษาประสบการณ์ของผู้หญิงที่ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับบาดเจ็บจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ของไทย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบและนับถือศาสนาอิสลาม พบว่าจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นส่งผลให้ผู้หญิงมีประสบการณ์ถึงภาวะที่ตนเองตั้งตัวไม่ทันหรือเป็นเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน และตนเองยังรับรู้ถึงภาระที่หนักมากจากการที่ต้องรับภาระเพียงลำพัง เนื่องจากลักษณะครอบครัวของจังหวัดนราธิวาสส่วนใหญ่ผู้ชายทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ในขณะที่เดียวกันผู้หญิงทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน ซึ่งส่งผลให้มารดาที่สูญเสียสามีต้องเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากแม่บ้านไปเป็นผู้ดูแลและผู้จัดการเรื่องต่างๆ ภายในบ้าน ประกอบกับมารดาที่สูญเสียสามีในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส มักจะมีการศึกษาน้อยและประกอบอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอนเป็นส่วนใหญ่ (ธีรศักดิ์, 2552) ยิ่งส่งผลให้มารดาที่มีความวิตกกังวลมากยิ่งขึ้นและอาจเกิดการปรับตัวที่ไม่ดีได้ แต่ในขณะที่เดียวกันถึงแม้ว่ามารดาที่สูญเสียสามีจะต้องเพิ่มภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัว หารายได้เข้ามาจุนเจือครอบครัว แต่หน้าที่หลักของตนเองก็ยังคงต้องปฏิบัติอยู่อย่างเคร่งครัดตามหลักการของศาสนาอิสลามนั้นคือการอบรมเลี้ยงดูบุตร แต่ด้วยภายใต้ภาวะวิกฤตดังกล่าวที่เกิดจากการสูญเสียหัวหน้าครอบครัว และการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้เด็กมีความเสี่ยงที่จะขาดโอกาสศึกษาที่ดีและโอกาสในการได้รับการอบรมเลี้ยงดูและสั่งสอนอย่างใกล้ชิดจากมารดา (อรุโณทัย, 2552) เนื่องจากมารดาจะต้องทำงานนอกบ้านหรือทำงานหารายได้เพิ่มขึ้นจากภาระรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น โดยที่ตนเองต้องรับภาระเพียงลำพัง ถึงแม้ว่ามารดาที่สูญเสียสามีในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จะได้รับสวัสดิการต่างๆ จากรัฐบาลทั้งในด้านทุนการศึกษาบุตร เงินยังชีพรายเดือนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน/นักเรียน/นักศึกษา และ

แหล่งให้ความรู้หรือส่งเสริมให้มารดาสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตร แต่อย่างไรก็ตามก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของมารดา เนื่องจากมารดาต้องรับภาระมากกว่านั้น (ซีรศักดิ์, 2552)

นอกจากนี้การที่มารดาต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักอย่างกะทันหัน ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งด้านร่างกาย และจิตใจเป็นอย่างมาก ซึ่งสาเหตุหลักส่วนใหญ่มาจากความเครียด ความวิตกกังวลและนำไปสู่ความผิดปกติทางจิตได้ในอนาคต (มารินี่, 2551) โดยมารดามักจะแสดงอาการให้เห็น เช่น นอนไม่หลับ ขาดสมาธิในการทำงาน หงุดหงิดง่าย ปวดศีรษะ ปวดท้อง แน่นหน้าอก เป็นต้น (อรุโณทัย, 2552) สอดคล้องกับศึกษาของสุชาติ ถนอมศรี และวันดี (2554) ได้ศึกษาการสร้างเสริมสุขภาพจิตของสตรีผู้สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างคือสตรีที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 60 พบว่าจากเหตุการณ์ความไม่สงบดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งทางด้านจิตวิญญาณของมารดาในระดับสูงสุด กล่าวคือจากสภาพการดังกล่าวอาจส่งผลในการบั่นทอนกำลังใจ มีผลกระทบต่อความหวังและความเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิตของตนเอง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมารดา ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยมารดามักจะแสดงอาการซึมเศร้า หม่นหมอง เป็นต้น

พฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิม

ความหมายพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิม

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการให้ความหมายพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาได้มีบุคคลต่างๆศึกษาและให้ความหมายไว้ดังนี้ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา หมายถึง เป็นการอบรมสั่งสอนปกป้องคุ้มครอง ด้วยวิธีการต่างๆที่ผู้เลี้ยงดูเด็กใช้ในการอบรมเลี้ยงดูและดูแลเด็ก (รสสุคนธ์, 2548) เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กทุกด้านตามวัย ทั้งด้านโภชนาการ การป้องกันอุบัติเหตุ การปกป้องคุ้มครองจากภัยอันตรายทั้งหลาย การดูแลสุขภาพ การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ส่งผลให้เด็กแข็งแรงสมบูรณ์และมีความเฉลียวฉลาดตามศักยภาพ นอกจากนี้ต้องมีการปลูกฝังค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อ จริยธรรมและสร้างนิสัยที่ดี (ศิริกุล, สุธรรม, และดวงพร, 2546) ตลอดจนส่งเสริมให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกด้าน คือด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม บุคลิกภาพ และด้านสติปัญญา (ดวงเดือน, 2546) นอกจากนี้เมื่อได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมยังพบว่า เป็นกิจกรรมของมารดาที่ช่วยเพิ่มพูนความสามารถและความถนัดของบุตรให้มีความสมบูรณ์ในด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ สังคม และด้านจริยธรรมตามหลักการของอิสลาม โดยทุกขั้นตอนในการพัฒนาความสามารถของบุตรในด้านต่างๆ จะมีแนวทาง

อิสลามร่วมด้วยโดยอาศัยอัลกุรอานและแนวทางปฏิบัติของศาสนทูต เพื่อให้บุตรเจริญเติบโตเป็นบุคคลคนหนึ่งที่มีความสมบูรณ์ตามแบบฉบับอิสลามในทุกด้าน ทั้งด้านความศรัทธา ด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อหวังความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ (ฟาริดาห์, 2551)

สรุปพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา เป็นการปฏิบัติ การกระทำหรือกิจกรรมของมารดาในการสั่งสอนและดูแลเพื่อให้บุตรมีพัฒนาการด้านต่างๆเป็นไปตามวัย โดยสามารถตอบสนองความต้องการและพัฒนาของเด็กในด้านต่างๆ คือด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม จิตใจ อารมณ์ และด้านจริยธรรม ซึ่งในการดูแลทุกพัฒนาการของบุตรจะมีหลักศาสนาอิสลามเข้ามาเกี่ยวข้อง

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมในแต่ละด้าน

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนทางด้านร่างกาย

การที่มารดาจะมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อส่งเสริมและตอบสนองความต้องการพัฒนาการทางด้านร่างกายของบุตรนั้น มารดาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพัฒนาการทางด้านร่างกายของบุตรในวัยนี้ ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ เด็กวัยก่อนเรียนจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเคลื่อนไหว และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้มากขึ้นเทียบเท่าได้กับผู้ใหญ่ ซึ่งสามารถประเมินกล้ามเนื้อใหญ่จากการเคลื่อนไหว เช่น การนั่ง เดิน กระโดด การประเมินกล้ามเนื้อเล็ก จากการใช้มือหยิบจับสิ่งของชิ้นเล็กๆ หรือ การประสานงานระหว่างการใช้มือและตาของบุตร (นิตยา และอรพินท์, 2546) โดยแต่ละช่วงอายุนั้น จะมีความสามารถในการทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547; กรมอนามัย, 2551) นอกจากนี้พัฒนาการด้านนี้ยังครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสัดส่วน น้ำหนักและส่วนสูง ซึ่งเด็กวัยนี้จะมีอัตราการเจริญเติบโตช้าลงแต่สม่ำเสมอ โดยที่มารดาสามารถติดตามการเจริญเติบโตจากการชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูง โดยนำผลการชั่งน้ำหนัก และส่วนสูงดังกล่าวไปเปรียบเทียบกับกราฟมาตรฐานที่เหมาะสมกับอายุของบุตรได้ (จันทพิทา, 2546)

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนทางด้านร่างกาย เป็นกิจกรรมหรือการกระทำในการดูแลบุตรให้มีการเจริญเติบโตของอวัยวะต่างๆ เพื่อให้อวัยวะนั้นๆ สามารถทำงานตามหน้าที่อย่างเต็มที่และได้รับการพัฒนาสมรรถภาพให้เป็นไปตามพัฒนาการอย่างเหมาะสม (ปราโมทย์, 2545) เช่น การส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อทำได้โดยการให้เด็กเล่นหรือทำกิจกรรมที่หลากหลายที่สามารถเพิ่มความสามารถของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กได้ เป็นต้น (Ress, 2006) ซึ่งในศาสนาอิสลามให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับพัฒนาการด้านร่างกาย เนื่องจากเมื่อร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้ว

บุคคลนั้นก็มีความพร้อมในการปฏิบัติสิ่งต่างๆ ในหลักการอิสลามได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มีสุขภาพที่แข็งแรง ยกตัวอย่าง เช่น ดูแลทำความสะอาดของร่างกาย ดูแลเรื่องอาหารที่รับประทานต้องปลอดภัย มีคุณภาพและศาสนานุ่มนวล (กักคินี, 2548) ดูแลป้องกันอุบัติเหตุและอันตรายจากโรคต่างๆที่สามารถป้องกันได้ (พรทิพย์, 2545) โดยสามารถแสดงพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูทางด้านร่างกาย ดังนี้

1. การดูแลเรื่องอาหารและโภชนาการ มารดาควรดูแลให้บุตรได้รับประทานอาหารปลอดภัยจากเชื้อโรค มีปริมาณและรสชาติที่เหมาะสม เป็นอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ

อาหารที่ถูกหลักโภชนาการในเด็กวัยก่อนเรียน ควรเป็นอาหารที่ครบ 5 หมู่ที่มีรสชาติดี สีสัน รูปแบบที่น่ารับประทาน และมีปริมาณที่เหมาะสม ดังนี้

1.1 อาหารที่จัดเตรียมควรเป็นอาหารที่มีคุณค่า เหมาะสมกับวัย และมีปริมาณที่เพียงพอ ซึ่งสามารถจัดเตรียมได้ดังนี้ (สำหรับ และถัดดา, 2548)

1.1.1 อาหารกลุ่มข้าว ธัญญาพืช ก๋วยเตี๋ยว วันละ 4-6 ทัพพี เด็กควรได้รับข้าวที่ขัดสีน้อย เช่น ข้าวกล้องบ้าง เพื่อให้ได้รับวิตามิน และใยอาหารเพิ่มขึ้น

1.1.2 ผักสุก วันละ 2-3 ทัพพี ควรได้รับผักหลายชนิด

1.1.3 ผลไม้ 2 ส่วนต่อวัน ตัวอย่าง ผลไม้ 1 ส่วน ได้แก่ กกล้วย 1 ลูก ส้ม 1 ลูก ฝรั่งครึ่งลูก มะละกอหั่นเป็นชิ้นพอคำ 6 ชิ้น

1.1.4 นมวันละ 2-3 แก้ว/กล่องหรือผลิตภัณฑ์จากนม

1.1.5 เนื้อสัตว์ ปลา ไก่ ถั่วเมล็ดแห้ง 2-3 ส่วนต่อวัน ตัวอย่าง 1 ส่วน ได้แก่ เนื้อสัตว์ ปลาหรือไก่ 2 ช้อนกินข้าว หรือไข่ 1 ฟอง

1.1.6 การปรุงอาหารด้วยเครื่องปรุงรส ผงชูรส ซอส เกลือ เท่าที่จำเป็น ใช้น้ำมันในการปรุงอาหารให้น้อยลง หลีกเลี่ยงอาหารที่ใช้น้ำมัน หรือทอดจนกรอบ

1.2 อาหารว่างเป็นอาหารที่บริโภคระหว่างมื้อหลัก ควรบริโภคอาหารว่างประมาณวันละ 2 มื้อ ซึ่งอาหารที่ดีควรจำกัดปริมาณน้ำตาล น้ำมัน และเกลือไม่ให้สูงเกินไป (Klunklin & Channoonmuang, 2006) ยกตัวอย่าง เช่น ผลไม้สดตัดเป็นชิ้น 1 จานเล็ก หรือประมาณ 6-8 คำ และเครื่องดื่มที่เหมาะสมสำหรับเด็ก เช่น นมเปรี้ยว น้ำผลไม้ เป็นต้น ส่วนอาหารที่มีรสหวาน ควรให้บางโอกาสไม่ควรให้เป็นรางวัล หรือให้ก่อนอาหารเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดฟันผุ ทุกโภชนาการหรือโรคอ้วน

ทั้งนี้ในหลักการศาสนาอิสลาม ได้มีการบัญญัติในการดูแลเรื่องอาหาร และปริมาณของอาหารที่ควรรับประทานที่มารดาควรดูแลให้บุตร ไว้ดังนี้

การดูแลเรื่องอาหารและโภชนาการ มารดาควรดูแลให้บุตรได้รับประทานอาหารที่ศาสนานุ่มนวลและมีประโยชน์ (กักคินี, 2548) ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลมาอิดะฮ์ โองการที่ 88 ความ

ว่า “และจงบริโภคจากสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงให้เครื่องยังชีพแก่ผู้เจ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่อนุมัติ และที่ดีมีประโยชน์และจงยำเกรงต่ออัลลอฮฺ ผู้ซึ่งพวกเจ้าศรัทธาในพระองค์” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย, 2545) กล่าวคือ ให้มุสลิมทุกคนรับประทานอาหารที่เป็นที่อนุมัติและเป็นประโยชน์ ซึ่งอาหารที่ศาสนาอนุมัติหรืออาหารฮาลาล หมายถึงในส่วนของประกอบของอาหารในแต่ละมื้อ เช่น ไข่ เนื้อ หรือเครื่องปรุงรสต่างๆ นั้น จะต้องเป็นสิ่งที่ศาสนาอนุมัติให้มุสลิมสามารถรับประทานได้ ได้แก่ (1) อาหารสำเร็จรูปที่มุสลิมสามารถบริโภคได้ต้องมีตราฮาลาล ซึ่งตราฮาลาลนี้จะผ่านการตรวจสอบจากสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย (แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548) (2) อาหารที่มาจากพืชสามารถบริโภคได้โดยไม่มีข้อห้าม ยกเว้น สิ่งที่หมักกลายเป็นสุรา (แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548) สำหรับอาหารที่มาจากสัตว์สามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภท สัตว์บกและสัตว์น้ำ สัตว์น้ำสามารถบริโภคได้ทั้งสิ้น ไม่ว่ามีชีวิตหรือตายแล้วก็ตาม สำหรับสัตว์บกมีข้อห้ามหลายประการ เช่น ห้ามบริโภคสุกร สุนัข สัตว์ที่ตายเอง ถูกฆ่าเพื่อบูชายัญ ถูกรัดคอตาย ถูกตีตาย สัตว์ที่ล่าสัตว์อื่นเป็นอาหาร และต้องเป็นสัตว์ที่ขณะเชือดได้กล่าวนามของพระเจ้าเท่านั้นจึงสามารถรับประทานได้ (กษัตริย์, 2548) ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลบะเกาะเราะฮฺ โองการที่ 173 ความว่า “แท้จริงพระองค์ทรงห้ามรับประทานซากสัตว์ เลือด เนื้อสุกร และสัตว์ที่เชือดเพื่อสิ่งอื่นใด นอกเหนือจากอัลลอฮฺ” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย, 2545)

ปริมาณอาหารที่รับประทานมีความเหมาะสม ดังหะดีษรายงานโดยอิหม่ามมุฮัมมัด หมายความว่า “การรับประทานอาหารที่ถูกต้องสมบูรณ์นั้น เขาจะต้องแบ่งกระเพาะออกเป็นสามส่วน ส่วนหนึ่งสำหรับอาหาร ส่วนหนึ่งสำหรับเครื่องดื่มและอีกส่วนหนึ่งสำหรับไว้หายใจ” (กษัตริย์, 2548) ดังนั้นมารดาควรเตรียมอาหารให้บุตรในปริมาณที่พอควรไม่มากหรือน้อยเกินไป

2. การเฝ้าระวังและติดตามการเจริญเติบโตของบุตร ได้แก่ ชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง เนื่องจากน้ำหนักเป็นเครื่องบ่งชี้ที่บอกสุขภาพของบุตรจึงควรหมั่นดูแลให้เหมาะสมตามวัย และได้สัดส่วนกับความสูงของบุตร ซึ่งมารดาสามารถตรวจสอบได้จากกราฟมาตรฐานการเจริญเติบโตของเด็กไทยอายุแรกเกิดถึง 6 ปี (กรมอนามัย, 2551)

3. ดูแลให้ได้รับวัคซีนและตรวจสอบพัฒนาการเด็กโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือพยาบาล ซึ่งวัคซีนที่เด็กควรได้รับในช่วงวัยก่อนเรียน ได้แก่ วัคซีนป้องกันคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก และหัด โปлио ครั้งที่ 5 รับเมื่ออายุ 4 ปี (กรมอนามัย, 2551)

4. ดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย เนื่องจากเด็กวัยนี้มักจะใช้เวลาส่วนใหญ่กับการเล่น ส่งผลให้ร่างกายสกปรกได้ง่าย เป็นสาเหตุสำคัญที่สามารถให้บุตรมีการเกิดเชื้อโรคดังกล่าวได้ง่ายเช่นกัน (กรมอนามัย, 2551)

ซึ่งในหลักศาสนาอิสลามจะให้ความสำคัญกับเรื่องความสะอาด และเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังบุตรให้มีลักษณะนิสัยในการรักสะอาด ดังหะดีษรายงานโดยบุคอรีและมุสลิม หมายเลขหะดีษที่ 2067 ความว่า “ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา” (กษิเดีย, 2548) ซึ่งปกติแล้วในแต่ละวันมุสลิมจะต้องมีการอาบน้ำละหมาดวันละ 5 เวลา ดังนั้น มารดาสามารถฝึกให้บุตรช่วยเหลือตนเองในเรื่องการรักษาความสะอาดในส่วนต่างๆ ของร่างกายในช่วงเวลาที่อาบน้ำละหมาดได้เช่นกัน โดยการทำ ความสะอาดร่างกายได้ดังนี้

4.1 ทำความสะอาดปากและฟัน โดยที่มารดาสามารถดูแลปากและฟันได้ดังนี้

4.1.1 ตรวจสอบสุขภาพฟันของบุตรตั้งแต่บุตรเริ่มมีฟันน้ำนมเพื่อสร้างความคุ้นเคย โดยตรวจเป็นประจำทุก 6 เดือน หรือทุก 1 ปี เพื่อตรวจดูทันตสุขภาพและประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคของช่องปากและฟัน

4.1.2 มารดาควรดูแลให้บุตรแปรงฟันอย่างสม่ำเสมอ คือ เช้าและก่อนนอน โดยใช้แปรงสีฟันขนาดเล็กที่มีขนแปรงนุ่ม หน้าตัดเรียบ หรือให้บุตรได้แปรงฟันทุกครั้งขณะอาบน้ำละหมาดเพื่อทำการละหมาด ซึ่งใน 1 วันจะละหมาด 5 เวลา (มัมูน, 2548)

4.1.3 มารดาควรใช้เส้นใยขัดฟัน (dental floss) เพื่อกำจัดเศษอาหารและแผ่นคราบจุลินทรีย์บริเวณซอกฟันเพราะขนแปรงอาจเข้าไปทำความสะอาดไม่ทั่วถึง

4.1.4 การใช้ฟลูออไรด์เป็นวิธีหนึ่งในการป้องกันฟันผุและเสริมสร้างความแข็งแรงให้แก่ฟัน โดยมารดาอาจเริ่มใช้ยาสีฟันที่ผสมฟลูออไรด์ได้ตั้งแต่บุตรอายุ 6 เดือน (มิชิโอะ, 2550)

โดยเฉพาะการแปรงฟัน อิสลามให้ความสำคัญมาก เนื่องจากปากจะเป็นประตูสำคัญที่สุดที่จะนำเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย และหากปล่อยให้ปากมีกลิ่นเหม็นย่อมเป็นที่รังเกียจ นอกจากการแปรงฟัน ยังเป็นที่สนับสนุนในการปฏิบัติตามท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ดังหะดีษรายงานโดยคอบรีและมุสลิม หมายเลขหะดีษที่ 252 ความว่า “หากฉันไม่กลัวว่า จะเกิดความยากลำบากแก่ประชาชาติของฉันแล้ว ฉันจะใช้พวกเขาให้แปรงฟัน พร้อมกับอาบน้ำละหมาด ณ ทุกละหมาด” (แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548)

4.2 ทำความสะอาดผิวหนัง โดยการอาบน้ำควรให้บุตรอาบน้ำทุกวันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง หรือให้อาบน้ำในช่วงเวลาที่ต้องอาบน้ำละหมาดก็ได้ (มัมูน, 2548) ซึ่งโดยธรรมชาติเด็กวัยนี้ จะชอบเล่นน้ำในอ่างน้ำ (มิชิโอะ, 2550) ดังนั้น มารดาควรระวังไม่ให้เล่นน้ำมากเกินไป ซึ่งอาจทำให้บุตรเป็นหวัดได้ และเมื่ออาบน้ำเสร็จควรเช็ดตัว เช็ดศีรษะให้แห้ง

4.3 ทำความสะอาดผม ให้บุตรทำเป็นประจำอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง (มิชิโอะ, 2550) ซึ่งเด็กวัยนี้มักไม่ชอบการสระผม ดังนั้น มารดาควรใช้ยาสระผมที่ไม่แสบเหมาะสำหรับเด็ก และขณะสระผมต้องระมัดระวังไม่ให้หน้าเข้าหู เมื่อสระผมเสร็จเช็ดให้แห้งและเช็ดภายในหูให้แห้ง

4.4 ทำความสะอาดมือ ซึ่งเป็นอวัยวะที่ใช้จับใช้ทำสิ่งต่างๆสารพัด ดังนั้น จึงควรระวังและรักษาความสะอาดอยู่เสมอ โดยฝึกให้เด็กล้างมือด้วยน้ำสะอาดและสบู่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ก่อนรับประทานอาหาร หลังจากเข้าห้องน้ำ และควรตัดเล็บมือให้สั้นอยู่เสมอ ซึ่งการล้างมือก่อนและหลังรับประทานอาหารนั้นท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ได้แสดงเป็นแบบอย่าง ดังหะดีษรายงานโดยดิรมีซีห์ หมายเลขหะดีษที่ 1846 ความว่า “ความจำเริญในอาหารคือ การทำความสะอาดมือก่อนและหลังการรับประทานอาหาร” (มัฆนูน, 2548)

4.5 ทำความสะอาดเท้า ซึ่งเป็นอวัยวะที่ต้องรับน้ำหนักของร่างกายในขณะที่เคลื่อนไหวไปมา เท้าจะต้องสัมผัสสิ่งต่างๆ อยู่ตลอดเวลาจึงสกปรกง่าย มารดาจึงควรฝึกให้บุตรหมั่นทำความสะอาดเท้าด้วยสบู่และน้ำสะอาดหลังได้เหยียบย่ำสิ่งสกปรกพร้อมทั้งเช็ดให้แห้ง และควรสวมรองเท้าที่เหมาะสมกับเท้าไม่คับ หรือหลวมเกินไป (มิชิโอะ, 2550)

5. คู่มือเรื่องการพักผ่อนนอนหลับ โดยจัดที่นอนในที่อากาศถ่ายเทดี และจัดเวลานอนตามเวลาที่เหมาะสมซึ่งโดยทั่วไปเด็กอายุ 3-4 ปี ต้องนอนหลับวันละ 10-14 ชั่วโมงต่อวัน อาจมีนอนกลางวันบ้างประมาณ 1-2 ชั่วโมง ส่วนในเด็กอายุ 5-6 ปี ต้องนอนหลับพักผ่อนวันละ 9-13 ชั่วโมงต่อวัน แต่เด็กวัยนี้จะไม่ค่อยนอนกลางวัน (กุลยา, 2547)

อิสลามสนับสนุนให้ก่อนเข้านอนมารดาควรให้บุตรอาบน้ำละหมาด กล่าวคืออาอฺหรืออ่านบิสมิลลาฮ์ก่อนนอน ขณะนอนให้บุตรนอนตะแคงขวา ตามจริยวัตรท่านศาสนทูต เนื่องจากการนอนตะแคงซ้ายจะมีผลต่อหัวใจและทำให้การหายใจติดขัดได้ ดังหะดีษรายงานโดย บุคอรีย์และมุสลิม หมายเลขหะดีษที่ 6311 ความว่า “เมื่อท่านจะนอน ท่านจงเอาน้ำละหมาดดั่งน้ำละหมาดเพื่อการละหมาดของท่าน จากนั้นท่านจงนอนบนซีกตัวด้านขวา” (แผนงานสร้างเสริมสุขภาพมุสลิมไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548)

6. ด้านการจัดกิจกรรม และการออกกำลังกาย เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กและกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ซึ่งการออกกำลังกายโดยจัดกิจกรรมให้มีการเคลื่อนไหวจะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการพัฒนากล้ามเนื้อและการสนองตอบความต้องการของเด็ก สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก ซึ่งเด็กในวัยนี้จะซุกซนและไม่ยอมอยู่นิ่ง ช้อแนะนำในการจัดกิจกรรมหรือการออกกำลังกายนั้น ควรมุ่งหวังให้บุตรเกิดความเพลิดเพลินสนุกสนานไม่ควรบังคับบุตร โดยจัดกิจกรรมเท่าที่บุตรต้องการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547; จิรนนท์, 2545) ซึ่งมารดาสามารถจัดกิจกรรมได้ดังนี้

6.1 จัดกิจกรรมการเล่นที่ส่งเสริมพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ ได้แก่ การวิ่งกลางแจ้ง การปีนป่าย การกระโดดในลักษณะต่างๆ เช่น การกระโดดคบ การเดินเข้าจังหวะ กระโดด การว่ายน้ำ

อิสลามสนับสนุนให้เล่นกีฬา ดังที่ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ สนับสนุนให้การออกกำลังกายไว้ในหะดีษรายงานโดยอัลมุสนัด หมายเลขหะดีษที่ 323 ความว่า “จงสอนลูกหลานของท่านให้ว่ายน้ำ ยิงธนู และขี่ม้า” (กษิดิษ, 2548) ซึ่งการออกกำลังกายดังกล่าว สามารถบริหารร่างกายได้ทุกส่วนแล้ว ยังเป็นการฝึกสมาธิ นอกจากนี้ เพื่อเป็นการฝึกฝน และเตรียมพร้อมหากต้องมีการออกรบเพื่อปกป้องศาสนาอิสลาม

6.2 จัดกิจกรรมการเล่นที่ส่งเสริมพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก ได้แก่ การหยิบจับสิ่งเล็กๆ เช่น เมล็ดพันธุ์พืช หรือการฝึกวาดรูปภาพพระบายสี การร้อยลูกปัด การคิดตี และการเคาะเครื่องดนตรี

7. ดูแลเรื่องการขับถ่าย โดยที่มารดาควรดูแลอย่างใกล้ชิดและสอนการขับถ่ายควบคู่ไปกับปฏิบัติจริง โดยมารดาฝึกด้วยการเตือนให้บุตรเข้าห้องน้ำและให้บุตรช่วยเหลือตนเองในการทำความสะดวกหลังจากเข้าห้องน้ำ (กุลยา, 2547; ดวงเดือน, 2546) โดยที่มารดาไม่ควรแสดงอาการรังเกียจ และควรแสดงว่าเป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่เรื่องสกปรกรังเกียจ

8. ดูแลและป้องกันบุตรจากโรคร้ายต่างๆ และรักษาพยาบาลแก่บุตรเมื่อเจ็บป่วยอย่างถูกวิธี โดยท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวในหะดีษรายงานโดยมุสลิม หมายเลขหะดีษที่ 2204 ความว่า “ทุกๆ โรคนั้นมียารักษา และถ้ายานั้นถูกต้องตรงกับโรค เขาก็จะหายป่วยอย่างแน่นอน โดยอนุมัติของอัลลอฮ์” (แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548) ดังนั้นมารดาต้องดูแลบุตรอย่างดีและเมื่อบุตรป่วยไข้ก็ให้รักษา แต่ทั้งนี้เด็กวัยนี้มักเจ็บป่วยและมีปัญหาทางสุขภาพบ่อยครั้ง โดยเฉพาะในโรกระบบทางเดินหายใจ อูจาเราะร่วง และอุบัติเหตุต่างๆ ซึ่งมารดาสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลบุตรเบื้องต้นในโรคเหล่านี้ ได้ดังนี้

8.1 โรกระบบทางเดินหายใจ เด็กวัยก่อนเรียนมักมีปัญหาเกี่ยวกับการเป็นหวัด เนื่องจากเด็กวัยนี้มีสภาพร่างกายที่มีความต้านทานค่อนข้างต่ำและเด็กมีกิจกรรมมากโอกาสในการสัมผัสเชื้อโรคในระบบทางเดินหายใจได้ง่าย จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดหวัดบ่อยครั้ง นอกจากนี้ เด็กในวัยนี้มีความสามารถในการดูแลตนเองยังไม่เต็มที่ซึ่งต้องอาศัยผู้ดูแลอยู่ (ศิริคริน และสรวงสุดา, 2551) ซึ่งจากการศึกษาของศิริคริน และสรวงสุดา (2551) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการดูแลของผู้ดูแลเด็ก โรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจที่เข้ารับการรักษาในแผนกกุมารเวชกรรมโรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์ พบว่า พฤติกรรมการดูแลเด็กของผู้ดูแลมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงที่เกิดขึ้นของโรคระบบทางเดินหายใจ กล่าวคือเมื่อผู้ดูแลมีพฤติกรรมกรรมการดูแลและป้องกันการเกิดโรคในระบบทางเดินหายใจในระดับต่ำ จะส่งผลให้เด็กมีอัตราการเจ็บป่วยและเกิดโรคแทรกซ้อนที่รุนแรงได้มากขึ้น ซึ่งการเจ็บป่วยในระบบทางเดินหายใจจะมีเชื้อไวรัสเป็นสาเหตุสำคัญโดยระยะแรกจะมีน้ำมูกไหลประมาณ 2-3

วัน ถ้าร่างกายแข็งแรงได้รับการบำรุงสุขภาพ ได้รับอาหารอย่างเพียงพอพักผ่อนเต็มที่ก็จะสามารถหายได้เอง 2-3 วัน แต่ถ้ามีข้ออาเจียนถ่ายเหลว เช็ดตัวลดไข้ ถ้าอาการไม่ดีขึ้นควรรีบไปพบแพทย์ (นวลจันทร์, 2546) นอกจากนี้ การเจ็บป่วยในระบบทางเดินหายใจสามารถติดต่อไปยังผู้อื่นได้โดยการไอหรือจาม ดังนั้น วิธีการป้องกันที่ดีที่สุด คือ การปิดปากและจมูกขณะไอ จาม ซึ่งมารยาทในการไอ จามตามหลักการอิสลาม (ฟาริดาห์, 2551) มีดังนี้

1. ใช้มือหรือผ้าเช็ดหน้าปิดปากเพื่อทำให้เสียงเบาที่สุด
2. หลังจามให้กล่าวคำว่า “อัลฮัมดุลิลลาฮฺ” มีความหมายว่า การสรรเสริญเป็นของอัลลอฮฺ ซึ่งเป็นการกล่าวขอบคุณพระเจ้าที่ทำให้จามเพื่อเป็นการนำเชื้อโรคที่อยู่ในร่างกายออกจากร่างกาย (แผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548)
3. และหากบุตร หรือตนเองได้ยินเสียงผู้อื่นจาม บุตรและตนเองจะต้องกล่าวตอบรับว่า “ยัรฮัมูกลลอฮฺ” มีความหมายว่า ขออัลลอฮฺทรงเมตตาท่าน ซึ่งเป็นการกล่าวขอความเมตตาจากพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของผู้ที่จามห่างไกลจากโรค (แผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548)

8.2 โรคอุจจาระร่วง เป็นปัญหาสำคัญของระบบทางเดินอาหารที่พบบ่อย ส่วนมากจะเกิดในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี โดยสาเหตุที่สำคัญส่วนใหญ่เกิดจากการได้รับประทานอาหารที่มีเชื้อโรค (Hockenberry & Wong, 2003) อุจจาระร่วงเป็นภาวะที่มีการถ่ายอุจจาระเป็นน้ำมากกว่า 3 ครั้งต่อวัน หรือถ่ายมีมูกปนเลือดอย่างน้อย 1 ครั้ง หรือถ่ายเป็นน้ำปริมาณมากๆ เพียงครั้งเดียวต่อวัน (Hockenberry & Wong, 2003) เมื่อเด็กอยู่ในภาวะอุจจาระร่วงมักจะทำให้ร่างกายเกิดการเสียน้ำจากการสูญเสียน้ำ อิเล็กโตรไลต์และสารอาหาร (สุวรรณ, นลินี, ปานิยา, และปริญสุดา, 2547; Hockenberry & Wong, 2003) การรักษาโรคอุจจาระร่วงเบื้องต้นที่ง่ายและสะดวกคือ จิบสารละลายน้ำตาลเกลือแร่ Oral Rehydration solution (ORS) (วันดี และนิพัทธ์, 2548)

9. อุบัติเหตุต่างๆ ซึ่งมักจะพบบ่อยเนื่องจากเด็กวัยนี้ มีความสามารถในการปีนป่าย ขอบคัน และสำรวจ ซึ่งมารดาสามารถป้องกันในการเกิดอุบัติเหตุดังกล่าว (พรทิพย์, 2545) ได้ดังนี้

- 9.1 เก็บของใช้ที่เกิดอันตรายให้มิดชิด ห้ามเก็บไว้ในขวดน้ำหวาน น้ำอัดลมทำให้เข้าใจผิด
- 9.2 ของเล่นอันตรายไม่ควรให้เด็กเล่น เช่น ของเล่นมีปลายแหลม ปืน เป็นต้น
- 9.3 ไม่ควรให้เด็กรับประทานอาหารในระหว่างที่เดินหรือวิ่ง โดยเฉพาะอาหารประเภท ถั่ว ข้าวโพดคั่ว ผลไม้ที่มีเมล็ด เนื่องจากอาจทำให้เกิดการสำลักได้

9.4 การเล่นซ่อนหาเป็นการเล่นที่เด็กชอบ เด็กอาจเข้าไปแอบซ่อนในที่อันตรายอาจทำให้หายใจไม่ออกและเสียชีวิต ดังนั้น ในสถานที่ที่เป็นอันตรายควรปิดห้องให้เรียบร้อยและในห้องที่มีปลั๊กไฟควรระมัดระวังที่เด็กจะให้นิ้วใส่เข้าไปในปลั๊ก

9.5 อุบัติเหตุทางน้ำอาจเกิดได้บ่อย ดังนั้น ไม่ควรให้เด็กเล่นน้ำโดยลำพังเป็นอันขาด

พฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนทางด้านสติปัญญา

การที่มารดาจะมีพฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรเพื่อส่งเสริมและตอบสนองความต้องการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของบุตรนั้น มารดาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียนซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือเด็กวัยนี้จะยึดตัวเองเป็นหลัก คิดว่าวัตถุมีความคิด และความรู้สึก แต่ยังคงคิดแบบมีเหตุผลไม่ได้ และยังไม่สามารถยอมรับความคิดของผู้ใหญ่ในเรื่องของเหตุผล ได้อย่างเต็มที่ แต่เด็กวัยนี้เริ่มรู้จักคิดแบบมโนคติ (Imagination) คือสามารถคิดได้ว่าหากเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นแล้วผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร (ประกาย, 2547; ลดาวัลย์, 2545) ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของเพียเจต์ ได้กล่าวว่าเด็กวัยก่อนเรียนจะอยู่ในพัฒนาการขั้นก่อนปฏิบัติการ (ลดาวัลย์, 2545; Dehart, Sroufe, & Cooper, 2004) คือเด็กมีความคิดที่เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ที่รับรู้โดยเด็กจะใช้ความคิดในการแก้ปัญหาได้ แต่ความเข้าใจเหตุผลนั้นยังไม่สมบูรณ์ ลักษณะที่สำคัญของความคิดในเด็กวัยก่อนเรียนคือ จะมีความคิดฝันและจินตนาการค่อนข้างมาก ยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลาง คิดว่าคนอื่นจะคิดแบบเดียวกับตน มีความสนใจอยากรู้อยากเห็น นอกจากนี้ความสามารถด้านภาษานั้นเป็นสิ่งที่หนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงพัฒนาการทางด้านสติปัญญาได้เช่นกัน (อรุณนิตย์, 2548) ซึ่งเป็นการแสดงถึงความสามารถในด้านความรู้ความเข้าใจ การสื่อสารกับผู้อื่น ดังนั้นมารดาจึงมีบทบาทในการกระตุ้นกระบวนการคิดของเด็กโดยใช้วิธีการสื่อสาร พูดคุย กับเด็กให้มาก เพื่อให้เด็กกล้าแสดงความคิดของตนเองมากขึ้น (Booth & Kelly, 2002)

พฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนทางด้านสติปัญญา เป็นกิจกรรมหรือการกระทำในการดูแลบุตรให้บุตรได้มีการวิเคราะห์ รู้คิด รู้เหตุผล รู้จักสังเกต จดจำ และมีความสามารถในการแก้ปัญหา (จินตนา และปิยะวรรณ, 2546) โดยลงมือกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเองตามโอกาสและความเหมาะสมให้มากที่สุด ส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาโดยให้บุตรมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันเพื่อเกิดการเรียนรู้ ฝึกบุตรให้ได้คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ รู้จักตัดสินใจ (ดวงเดือน, 2546) นอกจากนี้ดูแลให้บุตรสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันทำงานด้วยตนเอง (สุธรรม, ศิริกุล, ดวงพร, และสายใจ, 2548) โดยการเรียนรู้ดังกล่าวต้องควบคู่กับการเรียนรู้ทางด้านศาสนา เนื่องจากพระเจ้าได้ทรงสร้างสติปัญญา

ของมนุษย์เพื่อให้มนุษย์ทุกคนได้ตระหนักถึงพระองค์ (ภักคินี, 2548) โดยสามารถแสดงพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้านสติปัญญา ได้ดังนี้

1. ฝึกให้บุตรปฏิบัติตามคำสั่งง่ายๆ เช่น หีบของ ทิ้งขยะให้ลงถังขยะ เก็บของเล่นให้เป็นที่เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

2. ฝึกให้บุตรมีสมาธิในด้านการฟัง เด็กวัยนี้มักมีชอบฟังนิทานหรือเรื่องเล่าต่างๆ ซึ่งเป็นการช่วยเสริมสร้างจินตนาการต่างๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) โดยจัดบรรยากาศที่เป็นกันเอง (อรัญญินิตย์, 2547) ใช้คำพูดง่ายๆ หรืออาจจะเป็นเสียงเพลงที่มีเนื้อเรื่อง หรือทำนองที่สั้นๆง่ายๆ และชัดเจน

ทั้งนี้มารดาควรเล่าเรื่องศาสนทูตหรือจริยวัตรของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ให้บุตรได้ฟัง เพราะสิ่งที่บุตรได้รับการบอกเล่าจะทำให้บุตรจดจำถึงคุณสมบัติที่ดีของบุคคลต่างๆ เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามหลักการอิสลามต่อไป (มยุรา, 2546)

3. ฝึกให้บุตรได้แสดงออกในด้านการอ่าน เป็นการจัดเตรียมความพร้อมโดยการจัดหาหนังสือที่มีรูปภาพให้ดูและอ่านนิทานต่างๆ ที่มีเรื่องราวน่าสนใจ โดยมุ่งเน้นที่ให้บุตรเกิดความเพลิดเพลิน เพื่อให้บุตรมีความสนใจ และรู้สึกอยากอ่านมากขึ้น (Raikes et al., 2006)

อิสลามสามารถส่งเสริมบุตรด้านการอ่านโดยการให้บุตรอ่านอัลกุรอานตั้งแต่อายุ 3 ปีขึ้นไป โดยอาจจะอ่านตามมารดา ก่อนเข้านอน หรืออ่านตอนเช้า และท่องจำอัลกุรอานในบทสั้นๆ โดยมารดาควรสอนติดต่อกันทุกวันๆ ละประมาณ 1-2 ชั่วโมง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้บุตรรักในการอ่าน คำภีร์ของพระเจ้ายิ่งขึ้น (อิสมาอีล, 2549) นอกจากนี้หลักการศาสนาแล้วอัลกุรอานเป็นคำภีร์ที่มีความสำคัญ มุสลิมทุกคนควรอ่านและทำความเข้าใจถึงความหมาย เนื่องจากอัลกุรอานเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการละหมาด และเป็นแนวทางที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของมุสลิม ดังหะดีษรายงานโดยบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษที่ 5027 ความว่า “ผู้ที่ดีที่สุดในหมู่พวกท่าน คือ ผู้ที่เรียนอัลกุรอานและสอนอัลกุรอาน” (บรรจง, 2549)

4. ฝึกให้บุตรได้แสดงออกในด้านการพูด โดยการกระตุ้นให้เด็กได้พูดคำสั้นๆ ที่มีความหมายจากคน และสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น มารดาชี้ให้รู้จักส่วนต่างๆ ของใบหน้าและร่างกาย หรือสิ่งของในบ้าน นอกจากนี้มารดาควรหมั่นพูดโต้ตอบกับบุตรด้วยคำพูดที่ชัดเจน ซึ่งการที่มารดาพูดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้บุตรมีการเรียนรู้ด้านภาษา และเรียนรู้คำศัพท์ที่มากขึ้นจึงถือว่าการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาอีกด้วย (Pan, Rowe, Singer, & Snow, 2005; Tomopoulos et al., 2006)

อิสลามควรสอนบุตร รู้จักกล่าวสลาม ขอบคุณ ขอโทษ ซึ่งคำพูดดังกล่าวศาสนาสนับสนุนให้พูดจนเป็นนิสัย โดยเฉพาะกล่าวสลาม ดังหะดีษรายงานโดยติรมิซีย์ หมายเลขหะดีษที่ 2167 ความว่า “แท้จริงผู้ที่มีความพิเศษกับอัลลอฮ์มากที่สุด คือคนที่เริ่มให้สลามก่อนคนอื่น” (บรรจง, 2551)

5. ฝึกให้บุตรได้แสดงออกในด้านการเขียน ซึ่งการเขียนของเด็กวัยนี้ยังไม่ใช่เป็นการเขียนอย่างแท้จริง เป็นเพียงการเตรียมความพร้อมในด้านการเขียนของเด็กเท่านั้น สามารถฝึกให้บุตรเขียนตามรอยปะ หรือขีดเขียนที่ไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน หรือวาดภาพระบายสีซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ จะเป็นการเตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อเล็กอีกด้วย (Raikes et al., 2006)

มารดาสามารถฝึกให้บุตรเขียนตัวอักษรภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นตัวอักษรที่ใช้ในคัมภีร์อัลกุรอาน จะทำให้บุตรมีความคุ้นชิน และสามารถอ่านอัลกุรอานได้คล่องมากขึ้น (ฟารีดาห์, 2551) เนื่องจากอิสลามสนับสนุนให้ทุกคนมีความชำนาญในการอ่านอัลกุรอาน ดังหะดีษรายงานโดยมุสลิม หมายเลขหะดีษที่ 798 ความว่า “ผู้ที่ชำนาญในการอ่านอัลกุรอานนั้นจะอยู่ร่วมกับมลาอิกะฮ์ ผู้จดบันทึกอีกทั้งมีเกียรติ และผู้ที่อ่านอัลกุรอานอย่างตะกุกตะกักแต่เขาพยายามอ่าน เขาจะได้ผลบุญสองเท่า” (บรรจง, 2549)

6. จัดหาหนังสือที่มีเนื้อหา ความรู้ต่างๆ ที่หลากหลาย และมีสีสัน เพื่อให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินและอยากเรียนรู้ หรือพาบุตรไปที่ร้านหนังสือเพื่อให้บุตรมีโอกาสในการเลือกหนังสือด้วยตนเอง (คะนิง, 2547)

มารดาสามารถสอดแทรกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับอิสลามให้บุตร เช่น หนังสือ เพลง เกม สมุดภาพระบายสีแบบอิสลาม หรือนิทานแนวอิสลาม เพื่อให้บุตรเข้าใจอิสลามในเรื่องต่างๆ เช่น การทำความดี ความเชื่อ การศรัทธา เป็นต้น (ฟารีดาห์, 2551) ดังหะดีษรายงานโดยอบู ดาวูด หมายเลขหะดีษที่ 3664 ความว่า “ผู้ใดที่ศึกษาหาวิชาความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ ที่มีเป้าหมายเพื่อแสวงหาหนทางความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ แต่เขาไม่ได้ศึกษาเพื่ออื่นใดนอกจากเพื่อจะได้รับค่าตอบแทนในโลกคุณยาแน่นอนเขาจะไม่ได้รับกลิ่นสวนสวรรค์ในวันสิ้นโลก” (มัสลัน, 2551)

7. ดูแลให้บุตรมีกิจกรรมการเล่นทางศิลปะอื่นๆ เช่นการต่อเติมรูปภาพ การติดปะเศษวัสดุตามจินตนาการของเด็ก (จिरันท์, 2545; มิชิโอะ, 2550) หรือให้เล่นของเล่นที่มาจากธรรมชาติ เช่นป่นดินเหนียว เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ตามจินตนาการของตนเอง

8. ฝึกความสามารถในการรับรู้วัตถุต่างๆ เช่นการรับรู้ขนาด และรูปร่างของวัตถุที่หลากหลาย รับรู้สีต่างๆ หรือรับรู้เกี่ยวกับเนื้อวัสดุ เช่นหยาบ ละเอียด (จिरันท์, 2545)

9. ฝึกความสามารถในการนับเลข หรือบวกเลขอย่างง่าย

10. ฝึกให้บุตรปฏิบัติกิจวัตรประจำวันหรือทำงานบ้านง่ายๆ ตามความสามารถของตนเอง เช่นอาบน้ำ แปรงฟัน ล้างจาน และรับประทานอาหาร ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะการทำงานและเป็นการส่งเสริมให้บุตรมีลำดับความคิดในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น (มิชิโอะ, 2550)

11. สนับสนุนให้บุตรเล่นและทำงานเป็นกลุ่ม จากการศึกษาของคะนิง (2547) พบว่าผลการจัดกิจกรรมการเล่นที่มีต่อความพร้อมทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย คือการจัดกิจกรรมการเล่นแบบ

กลุ่มจะส่งผลให้เด็กมีความสามารถทางด้านสติปัญญาสูงกว่าการจัดประสบการณ์การเล่นแบบเดี่ยว อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 เนื่องจากการเล่นหรือทำกิจกรรมเป็นกลุ่มจะเป็นการเปิดโอกาสที่จะได้เรียนรู้ และพัฒนาการพูด การมีปฏิสัมพันธ์ กระบวนการคิด และการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ที่หลากหลาย นอกจากนี้การเล่นแบบกลุ่มจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีความสนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการอิสลามที่สนับสนุนเรื่องมิตรภาพ และการมีปฏิสัมพันธ์ เพื่อเป็นการฝึกและประสานความร่วมมือระหว่างกันและกัน (ฟารีดาห์, 2551) ดังนั้น มารดาจึงควรสนับสนุนให้บุตรได้เล่นกับเพื่อนๆ กันเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนทางด้านสังคม

การที่มารดาจะมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อส่งเสริมและตอบสนองความต้องการพัฒนาการทางด้านสังคมของบุตรนั้น มารดาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือเด็กวัยนี้จะสนใจสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว มีความอยากรู้อยากเห็น ชอบทำตามและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น เป็นวัยที่มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีทักษะการปรับตัวในสังคมโดยการมีส่วนร่วมกับผู้อื่นมากขึ้น มีความรับผิดชอบและรู้กาลเทศะ ตลอดจนมีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพและใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น (จินตนา และปิยะวรรณ, 2546) มารดาสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้โดยการจัดกิจกรรมให้เด็กรู้จักการเล่นด้วยกัน หรือการหยอกเล่นกับผู้ปกครองถึงแม้ว่าจะเป็นช่วงเวลาสั้นๆ เช่นช่วงเวลาในการดูโทรทัศน์ก็ตาม (Mahoney et al., 1999) ตลอดจนการที่สนับสนุนให้เด็กเล่นร่วมกับเด็กคนอื่นๆ นั้นจะทำให้เด็กรู้จักสังคมมากขึ้นส่งผลให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อให้ตนเองสามารถเป็นบุคคลที่ยอมรับของเพื่อนในกลุ่ม แต่ทั้งนี้เด็กแต่ละคนจะมีพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมได้ดีหรือไม่นั้นต้องอาศัยกรอบคร่าวในการสนับสนุนและอบรมเลี้ยงดูเพื่อให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตต่อไปในสังคมได้ในอนาคต

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนทางด้านสังคม เป็นกิจกรรมหรือการกระทำในการดูแลบุตรให้มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพ และใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น มีทักษะการปรับตัวในสังคม มีความรับผิดชอบ รู้กาลเทศะ (จินตนา และปิยะวรรณ, 2546) เพื่อฝึกให้บุตรสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและมีมนุษยสัมพันธ์อันดี (ศิริกุล, สุธรรม, และดวงพร, 2546) แต่ทั้งนี้บุตรต้องเรียนรู้ถึงกฎเกณฑ์หรือมารยาทต่างๆ ของสังคมที่อยู่บนพื้นฐานต่างๆ ของหลักการอิสลาม (ฟารีดาห์, 2551) โดยสามารถแสดงพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้านสังคม ดังนี้

1. ฝีกอบรมในเรื่องมารยาทการทักทายโดยกล่าวสลาม (ภักคินี, 2548) ซึ่งเป็นมารยาทการทักทายที่เป็นสากลของมุสลิม อีกทั้งยังเป็นการให้ความเคารพ และการมอบความสันติสุขให้แก่กันเมื่อพบเจอกับบุคคลต่างๆ ที่เป็นมุสลิมทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก หรือกล่าวเมื่อออกจากบ้านและเข้าบ้าน กล่าวเมื่อต้องการทักทายบิดามารดา ญาติพี่น้อง หรือผู้ใหญ่ โดยกล่าวว่า “อัสสะลามอะลัยกุม” และผู้ที่ได้ยินจะต้องกล่าวสลามตอบรับว่า “วะอะลัยกุมุสสะลาม” นอกจากนี้ อิสลามยังส่งเสริมให้มีการสัมผัสมือขณะกล่าวสลามแต่ต้องเป็นชายกับชาย หญิงกับหญิง ถ้าหากต่างประเทศต้องเป็นผู้ที่ศาสนบัญญัติไม่อนุญาติให้แต่งงานอย่างถาวร เช่น บิดากับบุตรสาว พี่ชายกับน้องสาว เป็นต้น หรือเด็กก็ควรให้สลามผู้ใหญ่ก่อน (บรรจง, 2551) ดังในคัมภีร์อัลกุรอาน บทอัน-นิสาอฺ โองการที่ 86 ความว่า “เมื่อพวกเขาได้รับคำอวยพรด้วยคำอวยพรหนึ่ง พวกเขาจึงกล่าวตอบด้วยคำอวยพรที่ดีกว่านั้น หรือคำเช่นเดียวกัน แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงกำหนดนับในทุกสิ่ง” (มยุรา, 2546)

2. ฝีกปฏิบัติเกี่ยวกับมารยาทในสังคมทุกๆ เรื่อง เช่น การรับประทานอาหาร การเดิน การพูด การแสดงความเคารพ เช่น การสวัสดี การกล่าวคำขอบคุณ หรือขอโทษ (สุภาพร, 2549) เพื่อให้บุตรได้เรียนรู้การปรับตัว และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

ซึ่งการดำเนินชีวิตหรือการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันมุสลิมทุกคนจะต้องรำลึกถึงพระผู้เป็นเจ้าอยู่เสมอ เนื่องจากพระองค์เป็นผู้ให้ชีวิต ดังหะดีษรายงาน โดยอัล-บัยฮินะฮ์ หมายเลขหะดีษที่ 5 ความว่า “และพวกเขามิได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใด นอกจากการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ เป็นผู้มีเจตนาบริสุทธิ์ในการภักดีต่อพระองค์” (บรรจง, 2551) ดังนั้น ก่อนการทำกิจกรรมใดๆ ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหาร นอน เข้าบ้าน ก่อนเข้าห้องน้ำให้กล่าวด้วยพระนามของพระเจ้าโดยกล่าวว่า “บิสมิลลาฮ์” หรือกล่าวคูอาอ์ก่อนทำแต่ละกิจกรรมและกล่าว “อัลฮัมดุลิลลาฮ์” ซึ่งเป็นการขอบคุณอัลลอฮ์ที่ได้ให้การงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้สำเร็จ

3. ดูแลและอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับการแต่งกายให้กับบุตร ให้เหมาะสมตามวัย และถูกกาลเทศะ นอกจากนี้ เสื้อผ้าควรสวมใส่ให้ถูกต้องตามฤดูกาล เช่น ฤดูร้อนควรเป็นเสื้อผ้าเบา สบาย ไม่หนาจนเกินไป และช่วยในการระบายอากาศ และซับเหงื่อได้ (จินตนาและปิยะวรรณ, 2546)

ทั้งนี้อิสลามได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการแต่งกายอย่างชัดเจน โดยวางหลักการและแบบอย่างการแต่งกายไว้ให้ทั้งหญิงและชาย ซึ่งหลักการในการแต่งกายนอกจากจะปกปิดร่างกายให้มิดชิด เรียบร้อย ไม่เป็นที่ขู่ยออารมณ์ ยังต้องการให้รักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่แตกต่างไปจากศาสนาอื่น (ภักคินี, 2548; อับดุลละาะ, และสมเจดน์, 2551) โดยมีรูปแบบการแต่งกายดังนี้

1.1 การแต่งกายของชายมุสลิมจำเป็นต้องปกปิดตั้งแต่สะดือถึงหัวเข่า ห้ามนุ่งกางเกงขาสั้น หรือกางเกงที่เห็นขาอ่อน โดยจัดหากางเกงขายาวให้บุตรได้สวมใส่ เป็นต้น

1.2 การแต่งกายของผู้หญิงมุสลิมจำเป็นต้องปกปิดตัวร่างกาย คือ ตั้งแต่ศีรษะ เว้นใบหน้า และฝ่ามือ ดังนั้น ผู้หญิงมุสลิมจึงจำเป็นต้องคลุมศีรษะหรือฮิญาบ โดยผ้าคลุมศีรษะนั้นต้องปิดลงมาถึงหน้าอกและเสื้อผ้าที่สวมใส่จะต้องไม่บางหรือรัดรูป โดยฝึกให้บุตรสาวได้คลุมศีรษะ สวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาวไม่รัดรูป เป็นต้น (มัยมูน, 2548)

4. อบรมสั่งสอนให้บุตรมีความเข้าใจในเรื่องบทบาทของเพศชายและหญิง เช่น ผู้ชายไม่รังเกียจผู้หญิง ผู้หญิงต้องแต่งกายให้เรียบร้อยเมื่อออกจากบ้าน ไม่แต่งตัวโป๊ เป็นต้น เพื่อให้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะได้แสดงบทบาทของตนเองได้ถูกต้องยิ่งขึ้น (ดวงเดือน, 2546)

โดยเฉพาะในศาสนาอิสลามนั้น จะให้ความสำคัญมากเกี่ยวกับการวางตัวหรือการแสดงบทบาททางเพศทั้งเพศหญิงและเพศชาย เช่น ในที่สาธารณะที่มีเพศตรงข้ามอยู่ด้วย เพศหญิงไม่ควรพูดคุยเสียงดังเนื่องจากเสียงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เพศชายมีความสนใจยิ่งขึ้น หรือผู้ชายไม่ควรแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เพื่อเป็นการแสดงอำนาจของตน เป็นต้น (ฟารีดาห์, 2551)

5. ฝึกให้บุตรมีบทบาทหน้าที่ต่างๆ ภายในครอบครัว เพื่อให้บุตรเกิดการเรียนรู้ถึงบทบาทตัวเอง รวมทั้งพัฒนาถึงความรู้สึกรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น (กุลยา, 2547) ซึ่งเป็นกิจกรรมง่ายๆ เช่น รดน้ำต้นไม้ทุกเย็น ทิ้งขยะ เป็นต้น

6. ฝึกการมีส่วนร่วมกับครอบครัว เนื่องจากเด็กวัยนี้ชอบทำงานตามแบบผู้ใหญ่ เช่น กวาดบ้านถูบ้าน ซักผ้า มารดาคอวรีให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว เพื่อให้บุตรเกิดทักษะและมีความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือมารดา (กุลยา, 2547; สุภาพร, 2549; Mahoney et al., 1999)

7. จัดกิจกรรมให้บุตรรู้จักการเล่นด้วยกันอย่างถูกต้อง เช่น การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และฝึกให้รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น โดยรูปแบบการเล่นอาจมีลักษณะเป็นบทบาทสมมติ เล่นประกอบเรื่องเป็นกลุ่ม (จิรนนท์, 2545) ซึ่งส่งผลให้บุตรเข้าใจในกฎกติกาทำให้เกิดการเรียนรู้และรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเล่นให้เหมาะสมกับวัยนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อช่วยในการพัฒนาด้านต่างๆ ของเด็กให้สมวัยยิ่งขึ้น (วรคณ, 2551)

8. การสร้างนิสัยการมีเพื่อน ซึ่งเป็นทักษะทางสังคมด้านมนุษยสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยฝึกบุตรให้รู้จักเล่นกับผู้อื่น สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น โดยที่มารดาอาจพาบุตรไปเล่นกับเพื่อนพาเพื่อนมาเล่นกับบุตรที่บ้าน หรือพาไปที่ต่างๆ เพื่อให้ได้รู้จักกับคนอื่นเช่น ตลาด สนามเด็กเล่น (ปราโมทย์, 2545)

อิสลามส่งเสริมให้มุสลิมรักและสร้างสัมพันธภาพที่ดีด้วยกัน ดังหะดีษรายงานโดยมุสลิม หมายเลขหะดีษที่ 2585 ความว่า “มุสลิมกับมุสลิมเป็นพี่น้องกัน จะต้องไม่รังเกียจ (ก่อความอธรรม) แก่เขา ไม่ข่มขู่เขา และไม่เหยียดหยามเขา” (มัสลัน, 2551) ซึ่งมารดาอาจซึมซับหลักการสอน

ดังกล่าว โดยการให้บุตรได้เล่นกับเพื่อนบ้าน หรือนำบุตรไปฟังบรรยายธรรมที่มีสติจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามไปพร้อมกัน

9. สนับสนุนบุตรให้ศึกษาและเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ โดยการไปท่องเที่ยวสถานที่ต่างๆ จากหนังสือ และโทรทัศน์ เพื่อสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมอื่นๆ (กุลยา, 2547)

อิสลามส่งเสริมให้มนุษย์เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในโลก (กักคินี, 2548) เพื่อให้ทราบถึงความยิ่งใหญ่ และความสามารถของผู้ทรงสร้าง ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอันนัมล โองการที่ 69 ความว่า “จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด พวกท่านจงท่องเที่ยวไปในแผ่นดิน และจงดูว่าผลสุดท้ายของผู้กระทำผิดเป็นอย่างไร” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย, 2545)

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนทางด้านจิตใจและอารมณ์

การที่มารดาจะมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อส่งเสริมและตอบสนองความต้องการพัฒนาการทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุตรนั้น มารดาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพัฒนาการทางด้านจิตใจและอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ เด็กวัยนี้เริ่มมีลักษณะอารมณ์ประเภทต่างๆ อย่างที่ผู้ใหญ่มี เช่น อารมณ์โกรธ อิจฉา อายกรู้อายเห็น พอใจ ไม่พอใจ รัก ชอบ โกรธ เกลียด กลัว และเป็นสุข (จินตนา และปิยะวรรณ, 2546; ชฎาพร, 2549; ปราโมทย์, 2545; ประกาย, 2547) และสามารถควบคุมการแสดงออกของอารมณ์อย่างเหมาะสมกับวัย และสถานการณ์ได้มากขึ้น แต่ทั้งนี้การที่เด็กจะมีความมั่นใจทางอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ตลอดจนสามารถแสดงทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้นั้น ต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ที่เด็กได้รับและสุขภาพของเด็ก (สุภาพร, 2549) ถึงแม้ว่าเด็กในวัยนี้มักมีจิตใจและอารมณ์ในลักษณะที่รุนแรงและเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว แต่ทั้งนี้ เมื่อเด็กมีวุฒิภาวะมากขึ้นเด็กก็จะมีพัฒนาการที่สามารถควบคุมจิตใจและอารมณ์ได้ดียิ่งขึ้น

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นกิจกรรมหรือการกระทำในการดูแลบุตรให้มีความสามารถในการแสดงความรู้สึก เช่น พอใจ ไม่พอใจ รัก ชอบ โกรธ เกลียด กลัว และเป็นสุขได้อย่างเหมาะสม (วันเพ็ญ, 2550) และสามารถควบคุมการแสดงออกของอารมณ์อย่างเหมาะสมเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนการสร้างความรู้สึกที่ดีและนับถือต่อตนเอง (จินตนา และปิยะวรรณ, 2546) โดยในศาสนาอิสลามจะมีแบบอย่างจากท่านศาสนทูตในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านจิตใจและอารมณ์ ซึ่งการฝึกการแสดงออกในด้านอารมณ์นั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักการอิสลาม เพื่อให้จิตใจและอารมณ์ความรู้สึกดังกล่าวผูกพันอยู่กับพระเจ้า โดยสามารถแสดงพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูทางด้านจิตใจและอารมณ์ ดังนี้

1. สอนและว่ากล่าวตักเตือนบุตรในเรื่องของพฤติกรรมทางอารมณ์ที่บุตรแสดงออกมา เช่น ท่าทางอแง พูดต่อว่าผู้อื่น ร้องไห้เมื่อถูกขัดใจ (ดวงเดือน, 2546)

ขั้นตอนในการตักเตือนหรือการทำโทษบุตรตามแนวทางอิสลามมีดังนี้ เมื่อตักเตือนและอธิบายเหตุผลด้วยคำพูดไม่สำเร็จ ขั้นต่อไปคือ การไม่พูดคุยกับบุตรจนกว่าบุตรจะไม่แสดงพฤติกรรมดังกล่าว และหากยังไม่สำเร็จให้ทำการลงโทษด้วยการตี (ภักคินี, 2548) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มารดาสามารถปฏิบัติได้ง่าย

2. มารดาควรให้กำลังใจบุตรในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้สำเร็จ และไม่เปรียบเทียบผลงานความสามารถ หรือสิ่งอื่นๆ ของบุตรกับเด็กคนอื่น โดยมารดาควรสนับสนุนให้บุตรได้ทำงานตามความสามารถของตน ชมเชยและยกย่องในความสามารถของบุตรและสิ่งทีบุตรทำได้ดี และให้โอกาสบุตรได้แก้ตัวในเรื่องที่บุตรทำผิดพลาด (สุภาพร, 2549)

3. มารดามีการสัมผัสทางกาย ด้วยการกอด หอม ลูบศีรษะ ซึ่งเป็นวิธีการแสดงความรักต่อบุตร เมื่อเด็กทำความดี เพื่อเป็นการให้กำลังใจบุตร และเป็นแสดงถึงความรัก ความผูกพันที่มีให้บุตร (กุลยา, 2547)

ศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ก็เป็นแบบอย่างในเรื่องการแสดงถึงความรัก ความเอาใจใส่ต่อบุตร โดยท่านมักจะกอด หอม บุตรหลานด้วยความรักอยู่เสมอ (ภักคินี, 2548)

4. สร้างบรรยากาศในครอบครัวให้มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ไม่ทะเลาะวิวาทที่รุนแรงในครอบครัว โดยมารดาพยายามอยู่ใกล้ชิดกับบุตรร่วมทำกิจกรรมกับบุตรอยู่เสมอ (ปราโมทย์, 2545)

5. ให้อิสรภาพบางประการโดยหลีกเลี่ยงคำว่า “อย่า” ควรใช้เฉพาะที่จำเป็นและควรอธิบายให้บุตรเข้าใจเมื่อต้องการห้ามให้กระทำสิ่งใด (กุลยา, 2547)

6. ฝึกฝนให้บุตรมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี โดยที่มารดาจะต้องแสดงถึงความเชื่อมั่นในความสามารถของบุตร จะส่งผลให้บุตรมีกำลังใจเกิดความเชื่อมั่น ในการทำสิ่งที่ยากยิ่งขึ้นต่อไป (กุลยา, 2547)

7. ให้บุตรแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเอง เช่น ให้บุตรทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต่างๆ เช่นการวาดภาพหรือสร้างสรรค์งาน เช่น พับกระดาษ เปะกระดาษ (กุลยา, 2547)

8. ฝึกฝนให้บุตรกล่าวประโยคปฏิญาณตนซึ่งเป็นการกล่าวนามนิกถึงอัลลอฮ์ และศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ โดยการฝึกให้บุตรกล่าวหรือมารดาอาจใช้กล่อมบุตรขณะบุตรนอนหลับด้วยคำเหล่านี้คือ คำว่า “ลาอีลาฮะอิลลัลลอฮ์” และ “มุฮัมมะดุลรอซูลุลลอฮ์” หมายความว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์” และ “ท่านมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์” ซึ่งคำดังกล่าวเป็นคำปฏิญาณ หรือ การยืนยัน ด้วยวาจาถึงพระเจ้าและศาสนทูต (บรรจง, 2551) และเป็นหลักปฏิบัติข้อแรกของอิสลามอีกด้วย

9. ฝึกหัดให้บุตรระหมาด การระหมาดถือเป็นศาสนกิจแรกที่มีความสำคัญมาก ทำให้เกิดความผูกพันกับอัลลอฮ์โดยศาสนาได้เปรียบเทียบการระหมาดว่าเป็นเสาหลักของศาสนา (มยุรา, 2546) ตามแนวทางการปฏิบัติในเรื่องการระหมาดของศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ดังหะดีษรายงาน โดยอาบี ดาวูด หมายเลขหะดีษที่ 495 ความว่า “พวกท่านจงสั่งใช้ลูกๆ ให้ระหมาดเมื่อเขามีอายุ 7 ขวบ และจงเขียนดีให้พวกเขาละหมาดเมื่ออายุครบ 10 ปี พร้อมแยกที่นอนระหว่างพวกเขา” (อิสมาอีล, 2549) ดังนั้น ก่อนบุตรอายุ 7 ปี มารดาควรเริ่มฝึกให้บุตรได้ละหมาด อาจจะเป็นการละหมาดร่วมกับมารดา หรือไปละหมาดที่มีสยิดทุก 5 เวลา เพื่อให้บุตรเกิดความเคยชิน และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเมื่อถึงเวลาที่ศาสนาได้บัญญัติให้ปฏิบัติ

10. ฝึกหัดให้บุตรถือศีลอด การถือศีลอดเป็นศาสนากิจที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อฝึกฝน และขัดเกลาจิตวิญญาณ การถือศีลอด สามารถเริ่มกระทำได้เมื่อบุตรมีความพร้อมจะอดทนต่อการอดอาหาร โดยการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนเป็นช่วงเวลาที่บังคับให้มุสลิมทุกคนที่บรรลุนิติภาวะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด (อิสมาอีล, 2549) ดังนั้นการฝึกหัดให้บุตรได้สัมผัสตั้งแต่เด็ก จะทำให้เกิดความเคยชิน และปฏิบัติได้ทันทีเมื่อถึงเวลา โดยมารดาสามารถฝึกให้บุตรถือศีลอดเท่าที่บุตรจะทนได้ เช่น เริ่มจาก 1-2 ชั่วโมง เป็นครั้งวันแล้วค่อยๆ เพิ่มเวลาเป็นทั้งวัน เป็นต้น (ฟารีดาห์, 2551; สุภภรณ์, 2551)

พฤติกรรมกรอบมเลียงคูบุตรวัยก่อนเรียนด้านจริยธรรม

การที่มารดาจะมีพฤติกรรมกรอบมเลียงคูบุตรเพื่อส่งเสริมและตอบสนองความต้องการพัฒนาการทางด้านจริยธรรมของบุตรนั้น มารดาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพัฒนาการทางด้านจริยธรรมของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งมีลักษณะดังนี้คือ เด็กวัยนี้จะเริ่มเรียนรู้ เลียนแบบและรับเอาแบบอย่างการกระทำของผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่เฉพาะแต่ท่าทางภายนอก (นวนละออง และวารุณี, 2552) แต่หมายรวมถึงความคิด ความรู้สึก ซึ่งการเลียนแบบนั้นจะซึมซับลงไปในจิตใจโดยที่เด็กเองไม่รู้ตัว โดยขั้นตอนแรกเด็กจะกระทำตามโดยยังไม่เข้าใจเหตุผลต่อไปจะค่อยๆ เรียนรู้เหตุผลในการตัดสินใจในการกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง และไม่กระทำในสิ่งที่ผิด เด็กจะเรียนรู้ทั้งจากคำอธิบายและพฤติกรรมของผู้ใหญ่ การลงโทษและรางวัลเป็นการตัดสินใจถูกความผิด ซึ่งเด็กในวัยนี้จะหลบหลีกการถูกลงโทษโดยจะทำตามกฎเกณฑ์ หรือคำสั่งบิดามารดา (ศิริกุล, และปราณี, 2550) ดังนั้น การพัฒนาจริยธรรมในเด็กจะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อเด็กมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและมั่นคงกับบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู แต่ถ้าความสัมพันธ์นี้บกพร่องการเกิดจริยธรรมในเด็กก็จะบกพร่องไปด้วย ซึ่งทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางจริยธรรมในเด็กวัยนี้ซึ่งอยู่ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) เป็นระดับที่บุคคลจะทำตามกฎเกณฑ์โดยที่มีผู้มีอำนาจกำหนดให้ เช่น บิดา

มารดา ตั้งกฎเกณฑ์ให้เด็กตัดสินใจเลือกทำ โดยพัฒนาการด้านนี้ จะเริ่มพัฒนาจากสิ่งที่เด็กเก็บเกี่ยวจาก ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นทุกวันทั้งในบ้านและสังคมรอบตัว (ศิริกุล, สุธรรม, และดวงพร, 2546)

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนด้านจริยธรรม เป็นกิจกรรมหรือการกระทำในการดูแลให้บุตรมีจริยธรรม ยกตัวอย่างเช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ประหยัด รู้จักการดูแลตนเอง ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา การมีมารยาทที่ดีต่อมารดา พี่น้องและบุคคลอื่นๆ เป็นต้น (กุลยา, 2547; นวนละออง และวารุณี, 2552) ซึ่งพัฒนาการทางด้านจริยธรรมมีความสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ทำให้ทราบว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดจากกฎเกณฑ์ต่างๆ (Burkhardt & Natbaniel, 2002) นอกจากนี้ในศาสนาอิสลามยังมีการกำหนดให้มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมเพื่อแสดงถึงความศรัทธา และเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่มุ่งจะขัดเกลาจิตใจให้สงบ เพื่อแสดงถึงความเคารพและภักดีต่อเอกองค์อัลลอฮ์ (รอมือเลาะ, 2551) โดยปฏิบัติตามแนวทางของ คัมภีร์อัลกุรอานและการปฏิบัติของท่านศาสนทูต (ฟัยซอล, ปราณี, และมารุต, 2550) โดยสามารถแสดงพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูทางด้านจริยธรรม ดังนี้

1. ฝึกให้บุตรมีวินัย และมีความรับผิดชอบ เช่น การจัดของเล่นเก็บเข้าของเครื่องใช้ทั้งของตนเองและของครอบครัวให้มีระเบียบ (อุมามพร, 2546)
2. การฝึกให้เด็กมีความซื่อสัตย์สุจริต เช่น การรู้จักแยกแยะสิ่งของของตนเองและของผู้อื่น ไม่นำสิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ไม่พูดโกหกและยอมรับผิดทุกครั้งเมื่อทำผิด (มาลีรัตน์, 2549)
3. ฝึกบุตรให้รู้จักประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย เช่น การใช้และรักษาสีของของของตนเองและของส่วนรวมอย่างคุ้มค่า หรือรู้จักออมเงิน (นวนละออง และวารุณี, 2552) เช่น ฝึกให้บุตรเก็บเงินใส่กระปุกเมื่อเหลือจากการซื้อของเล่นหรือให้บุตรเก็บเงินใส่กระปุกทุกวัน

ศาสนาอิสลามรังเกียจมากกับบุคคลที่ฟุ่มเฟือย โดยมีแนวทางในการปฏิบัติดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัลฟุรคอน โองการที่ 67 ความว่า “บรรดาผู้ที่เมื่อพวกเขาใช้จ่าย พวกเขาที่ไม่สุรุษสุร่าย และไม่ตระหนี่ และระหว่างทั้งสองสภาพนั้น พวกเขาอยู่สายกลาง” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย, 2545) ดังนั้นมารดาควรสนับสนุนให้เป็นคนที่ไม่ตระหนี่ ไม่ฟุ่มเฟือย หรือตระหนี่จนเกินไปตามหลักการอิสลาม

4. ฝึกให้บุตรมีสัจจะ เช่น รักษาคำพูด รักษาสัญญา และไม่เป็นคนหลอกหลวง เช่น เมื่อมารดาสัญญาอะไรกับบุตร มารดาต้องพยายามรักษาสัญญา เช่นเดียวกันเมื่อบุตรสัญญาไม่ว่ากับเพื่อนหรือกับมารดา มารดาจะต้องคอยเตือนให้บุตรทำตามสัญญาที่สัญญาไว้ หรือฝึกให้บุตรรู้จักแยกแยะสิ่งของของตนเองและของผู้อื่น ไม่นำสิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ไม่พูดโกหกและยอมรับผิดทุกครั้งเมื่อทำผิด (มาลีรัตน์, 2549)

อิสลามให้ความสำคัญกับสิ่งนี้มาก โดยให้ทุกคนหลีกเลี่ยงสิ่งดังกล่าว ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัศศ็อฟ โองการที่ 2-3 ความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย ทำไมพวกเจ้าจึงกล่าวพาดในสิ่งที่พวกเจ้าไม่ปฏิบัติ เพราะเป็นสิ่งที่น่าเกลียดยิ่ง ณ อัลลอฮ์ การที่พวกเจ้าพูดในสิ่งที่พวกเจ้าไม่ปฏิบัติ” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย, 2545) ดังนั้น มารดาควรเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติให้บุตรได้ปฏิบัติตามในเรื่องการมีสัจจะ (ฟัยซอล, ปราณิ, และมารุต, 2550)

5. ฝึกให้เด็กมีความเมตตา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่น ไม่ให้บุตรรังแกผู้อื่นและสัตว์ ไม่ทำลายต้นไม้ รู้จักแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเหมาะสม และเสียสละเพื่อส่วนร่วม (กนกพร, 2549)

อิสลามไม่ได้จำกัดความเมตตาเพียงมุสลิมเท่านั้น แต่ให้ความเมตตาต่อทุกคน ตั้งแต่สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เป็นต้น ดังหะดีษรายงานโดยบุคอริฮ์ หมายเลขหะดีษที่ 7376 ความว่า “อัลลอฮ์จะไม่ทรงเมตตาสำหรับผู้ที่ไม่มีความเมตตาต่อผู้อื่น” (สุพล, 2549) ดังนั้น มารดาควรอบรมดูแลให้บุตรมีจิตใจที่เมตตา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับทุกคนเพื่อความโปรดปรานของอัลลอฮ์

6. ฝึกหัดให้บุตรเป็นผู้ให้หรือชอบให้ทาน เพื่อฝึกบุตรให้มีจิตใจที่ชอบบริจาค หรือช่วยเหลือผู้อื่นที่ลำบากกว่าตน และเป็นการขัดเกลาจิตใจให้อ่อนโยนไม่เห็นแก่ตัว (นวนละอองและวารุณี, 2552)

อิสลามที่ได้กำหนดให้มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ เพื่อให้มุสลิมทุกคนห่างไกลจากความตระหนี่ถี่เหนียว และความโลภ และให้เป็นคนมีเมตตาเผื่อแผ่ มีจิตสำนึกต่อความรักใคร่พี่น้องมุสลิม และเพื่อนมนุษย์ที่ยากไร้ เป็นการสร้างคุณธรรมทางจิตใจด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้เกิดขึ้นในจิตใจบุตร (ฟารีดา, 2551; รอมือเลาะ, 2551) ดังนั้น การฝึกบุตรให้มีการบริจาคอยู่บ่อยๆ เช่น ของเล่น ขนม จะทำให้บุตรห่างไกลจากสิ่งเหล่านั้น มีจิตใจที่อ่อนโยนในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์

7. ฝึกบุตรให้เป็นคนที่ให้อภัยผู้อื่น เป็นการกระทำที่แสดงถึงความมีใจกว้าง จะส่งผลให้บุตรเป็นบุคคลที่จิตใจอ่อนโยน ไม่ก้าวร้าว (กนกพร, 2549)

การให้อภัยเป็นคุณสมบัติหนึ่งของท่านศาสนทูต ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัล-อะฮฺรอฟ โองการที่ 199 ความว่า “เจ้า(มุฮัมมัด) จงยึดถือไว้ซึ่งการอภัย และจงใช้ให้ประชาชาติของเจ้ากระทำในสิ่งนี้ จงหลีกเลี่ยงจากพวกเบาปัญญาทั้งหลาย” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย, 2545) โดยสามารถฝึกบุตรได้ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อบุตรเล่นกับเพื่อนจนเกิดอุบัติเหตุ มารดาควรสอนให้บุตรให้อภัยเพื่อน ไม่โกรธหรือต่อว่าเพื่อนที่ทำให้ตนได้รับบาดเจ็บ

8. ฝึกให้บุตรสามารถระงับความโกรธ ซึ่งความโกรธจะส่งผลให้เด็กเป็นบุคคลที่มีอารมณ์ และพฤติกรรมที่ก้าวร้าวได้ในอนาคต

อิสลามส่งเสริมให้มุสลิมควบคุมความโกรธอยู่เสมอ ซึ่งอารมณ์โกรธเป็นคุณสมบัติหนึ่งของมารร้าย เช่น เมื่อบุตรโดนเพื่อนล้อเลียนด้วยสิ่งที่บุตรไม่พอใจจนทำให้เกิดความโกรธ มารดาจะต้องอธิบายถึงผลเสียจากอารมณ์ดังกล่าวให้บุตรทราบ (ฟัยซอล, ปราณิ, และมารุต, 2550)

9. ฝึกบุตรเป็นบุคคลที่ให้ความรัก และความเป็นพี่น้องซึ่งกันและกัน เนื่องจากอิสลามส่งเสริมให้มุสลิมมีความรัก (รอมีเอาะ, 2551) ความเป็นพี่น้องกัน เพราะเมื่อมีความรักจะทำให้มีการถนอมน้ำใจกัน สามัคคีกัน ดังหะดีษรายงานโดยมุสลิม หมายเลขหะดีษที่ 45 ความว่า “คนหนึ่งคนใดในหมู่พวกท่านยังไม่ศรัทธาที่สมบูรณ์ จนกว่าเขาจะรักที่จะให้ได้แก่พี่น้องของเขา ซึ่งสิ่งที่เขารักที่จะให้ให้กับตนเอง” (สุพล, 2549) โดยการปลูกฝังบุตรให้มีน้ำใจและแสดงความรู้สึกเจ็บปวดร่วมกับพี่น้องมุสลิมที่ประสบภัยพิบัติ เคารพกรรมหรือความทุกข์ยากต่างๆ (รอมีเอาะ, 2551) โดยการแสดงออกด้วยการช่วยเหลือด้วยวิธีการต่างๆ เท่าที่จะทำได้ เช่น บริจาคสิ่งของ เงินหรือการขอพรจากอัลลอฮ์ เพื่อให้มุสลิมทุกคนได้พ้นทุกข์ หรืออันตรายที่เกิดขึ้น

10. การอบรมสั่งสอนเรื่องจริยธรรมในครอบครัว ได้แก่ มารยาทต่อมารดา ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นการแสดงถึงการมีความนอบน้อม ถ่อมตน อาจจะแสดงโดยการใส่คำพูดที่สุภาพ และไม่แสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ก้าวร้าว

อิสลามมีคำสอนและกำชับในการแสดงความเคารพต่อบุพการี ดังในคัมภีร์อัลกุรอาน บทอัล-อิสรอฮ์ โองการที่ 23-24 ความว่า “องค์อภิบาลของเจ้าได้สั่งว่า พวกเจ้าอย่าได้เคารพภักดีผู้อื่นนอกจากพระองค์ และกับบิดามารดานั้นจะต้องทำดี ดังนั้นอย่ากล่าวกับทั้งสองว่า “อูฟ” (ซึ่งเป็นคำกล่าวที่แสดงถึงความไม่พอใจ) และอย่าขู่มุขท่านทั้งสอง และจงกล่าวกับท่านทั้งสองด้วยคำพูดที่ดี และจงขอว่า โอ้ผู้อภิบาลฉันทรงโปรดเมตตาแก่ท่านทั้งสองเช่นที่พวกเขาได้เลี้ยงดูฉันมา เมื่อครั้งยังเยาว์วัย” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย, 2545)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษาของมารดา (จินตนา และปิยะวรรณ, 2546; สุธรรม, 2547) ลักษณะครอบครัว (รสสุคนธ์, 2547; สุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร, 2547) ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา (สุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร, 2547; Mercer, 2004) แรงสนับสนุนทางสังคม (พิสมัย และนุชมาศ, 2546; Narumon, 2007) และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา (รสสุคนธ์, 2547; วันเพ็ญ, 2550; อุทัยวรรณ, พิมพาภรณ์, และปริศนา, 2550; Bland, Kegler, Escoffery, & Malcoe, 2005; Sander & Woolley, 2004) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระดับการศึกษาของมารดา

ระดับการศึกษาของมารดา เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร กล่าวคือ มารดาที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาจะมีการดูแลบุตร และส่งเสริมพัฒนาการบุตร ได้ดีกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ดวงหทัย, บุญสนอง, และศุภสิทธิ์, 2547; พัยซอล, ปราณี, และมารุต, 2551; สุภาภรณ์, 2551) เนื่องจากการศึกษาช่วยให้มารดามีโอกาสได้รับความรู้ ทราบถึงแหล่งความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตร พัฒนาการของบุตร ช่วยให้มารดาสามารถเลือกสรรสื่อที่เป็นประโยชน์ต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรเกิดการพิจารณาตัดสินใจและกระทำสิ่งต่างๆ อย่างมีเหตุผล เช่น มารดามีวิธีการตอบโต้พูดคุยกับบุตรที่เหมาะสมตามวัย (Isaranurug, Nanthamongkolchai, & Kaewsiri, 2005) และการศึกษาทำให้มารดามีความก้าวหน้าทางความคิดและสติปัญญา ส่งผลให้มารดาสามารถนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้มารดาสามารถตอบสนองความต้องการของบุตรในทุกพัฒนาการตามวัยอย่างเหมาะสม (จินตนา และปิยะวรรณ, 2546) และเมื่อศึกษาในกลุ่มมารดามุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนใต้พบว่ามารดามุสลิมที่มีการศึกษาสูงทั้งทางด้านสามัญและศาสนาจะมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ได้ดีกว่ามารดาที่มีการศึกษาค่ำกว่า (พัยซอล, ปราณี, และมารุต, 2551) โดยเฉพาะในด้านจริยธรรมเนื่องจากมารดาสามารถใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในด้านศาสนา มาประยุกต์ใช้การอบรมเลี้ยงดูบุตร ได้ดีกว่ามารดาที่มีการศึกษาค่ำกว่า (ฟาริดาห์, 2551) จึงส่งผลให้มารดามีการพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูที่มีความสอดคล้องพัฒนาการของเด็กและอยู่ในกรอบของศาสนาที่ถูกต้องยิ่งขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของมารดากับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาของมารดานั้น พบว่ามีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรมีพัฒนาการที่ดีและเหมาะสมตามวัย (จินตนา และปิยะวรรณ, 2546; สุธรรม, 2547) กล่าวคือการศึกษาทำให้มารดามีความสามารถในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นไปตามพัฒนาการ ได้ดีกว่าหรือมารดามีโอกาสที่จะหาความรู้จากหนังสือ ตำรา นิตยสาร ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของบุตร จากการศึกษาของจินตนาและปิยะวรรณ (2546) ได้ศึกษาสถานการณ์และปัจจัยทางประชากรที่มีผลต่อพฤติกรรมเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กปฐมวัยของประเทศไทย ปี 2546 โดยทำการศึกษการเลี้ยงดูของมารดาในทุกกลุ่มอายุของบุตรในมารดาที่มีบุตรอยู่ในกลุ่มอายุ 3-6 ปี พบว่าการศึกษาของมารดา มีความสัมพันธ์ต่อการเลี้ยงดูบุตรให้เป็นไปตามพัฒนาการเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) เนื่องจากมารดาที่มีการศึกษาสูงจะมีความสามารถในการค้นหาความรู้เพิ่มเติมได้มากกว่าส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ต่างๆ ในวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นไปตามพัฒนาการในทุกด้านตามวัย (Isaranurug, Nanthamongkolchai, & Kaewsiri, 2005) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร (2547) ได้ศึกษาปัจจัยด้าน

ครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยในพื้นที่ 4 จังหวัดของประเทศไทย โดยศึกษาในมารดาที่มีบุตรอยู่ในกลุ่มอายุ 3-6 ปี พบว่าการศึกษาของมารดา มีความสัมพันธ์ต่อการเลี้ยงดูบุตรของมารดา เพื่อให้บุตรมีพัฒนาการที่สมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เพราะยิ่งมารดามีการศึกษาสูงก็จะสามารถให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา รวมถึงสนับสนุนด้านการเรียนของบุตร นอกจากนี้เมื่อศึกษาในกลุ่มมารดามุสลิม พบว่าการศึกษาของมารดามุสลิมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูบุตร กล่าวคือมารดาที่มีการศึกษาที่ดีจะมีโอกาสประกอบอาชีพที่มั่นคง มีส่วนในการสร้างและเลือกสิ่งแวดล้อมที่ดีแก่บุตร ได้มากกว่ามารดาที่มีการศึกษาดำ (สุภาพรณ, 2551) โดยเฉพาะมารดาที่มีการศึกษาระดับสูงทั้งด้านสามัญและศาสนาจะยิ่งส่งเสริมในการนำศาสนามาประยุกต์ใช้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตนเอง ได้อีกด้วย (พิยชอล, ปราณี, และมารุต, 2551; ฟารีดาห์, 2551)

ลักษณะครอบครัว

ลักษณะครอบครัว ในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้ คือ (1) ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Families) เป็นครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวคือ บิดา มารดา และบุตร เป็นครอบครัวที่แยกตัวมาจากครอบครัวขยาย (ภัทรา, 2547) (2) ครอบครัวขยาย (Extended Families) เป็นครอบครัวที่มีสมาชิก 3 รุ่นขึ้นไป คือมีสมาชิกเป็น ปู่ ย่า ตา ยาย บิดา มารดา และบุตรหรือมีญาติพี่น้องร่วมอยู่ด้วย ซึ่งเป็นครอบครัวดั้งเดิมของไทยซึ่งปัจจุบันมีน้อยลง (ภัทรา, 2547) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ลักษณะครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา กล่าวคือบุตรที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายจะมีการดูแลบุตรและส่งเสริมพัฒนาการบุตรได้ดีกว่าครอบครัวเดี่ยว (นลินี, 2551; รสสุคนธ์, 2548; สุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร, 2547) เนื่องจากครอบครัวเป็นแหล่งให้การสนับสนุนแก่มารดาซึ่งในมารดาที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวส่วนใหญ่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน อาจไม่มีเวลาดูแลบุตรมากนักทำให้บุตรขาดโอกาสได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ นอกจากนี้การมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวขยาย เพราะถึงแม้ว่ามารดาจะไม่มีเวลาดูแลบุตรอย่างเต็มที่แต่ก็มีบุคคลอื่นๆที่อยู่ในครอบครัว เช่น ย่า ยาย น้า อา ช่วยดูแลและอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่บุตรอย่างต่อเนื่องทำให้บุตรมีพัฒนาการที่สมวัยมากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว (สุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิยชอล ปราณี และมารุต (2551) ศึกษาในครอบครัวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ พบว่าลักษณะครอบครัวที่ขาดผู้เฒ่าอาจเกิดมาจากการหย่าร้าง การเสียชีวิตของบิดาหรือมารดา ประกอบกับครอบครัวนั้นไม่มีญาติพี่น้องในการช่วยดูแลบุตรเลย จะส่งผลให้บุตรมีพฤติกรรมที่รุนแรงได้ในอนาคต เนื่องจากบุตรมักขาดความเมตตาจากใคร่ ความอบอุ่นใจ ขาดการดูแลเอาใจใส่ (รติวรรณ, 2550)

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะครอบครัวกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับลักษณะครอบครัวนั้น พบว่ามีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรมีพัฒนาการที่ดี (รสสุคนธ์, 2547; สุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร, 2547) จากการศึกษาของสุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร (2547) ได้ศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยในพื้นที่ 4 จังหวัดของประเทศไทยในกลุ่มมารดาที่มีบุตรอยู่ในกลุ่มอายุ 3-6 ปี พบว่าลักษณะครอบครัวของเด็กเป็นปัจจัยที่อิทธิพลและมีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เนื่องจากเด็กที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวอาจเป็นไปได้ว่าเด็กกลุ่มนี้อาจไม่ได้รับการกระตุ้นหรือส่งเสริมพัฒนาการจากมารดาเท่าที่ควรเพราะส่วนใหญ่มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านจึงไม่มีเวลาดูแลหรืออบรมเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเต็มที่ (Campbell & Ramey, 2000; Nathamongkolchai & Munsawaengsub, 2009) ซึ่งแตกต่างจากครอบครัวขยายถึงแม้มารดาไม่มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรแต่ก็ยังมีญาติพี่น้องอื่นๆ ที่ช่วยในการอบรมเลี้ยงดูบุตร สอดคล้องกับการศึกษาของนลินี (2551) ซึ่งศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) โดยอธิบายว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายมักจะมีญาติพี่น้องช่วยดูแลเรื่องอาหาร ความสะอาดในขณะที่มารดาอยู่หรือไม่อยู่กับเด็กด้วยก็ตาม นอกจากนี้เมื่อมีการศึกษาในมารดาที่เลี้ยงดูบุตรในวัยอื่นๆ เช่น การศึกษาของรสสุคนธ์ (2548) ได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ความสามารถของมารดาการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร และพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรในจังหวัดพัทลุง โดยศึกษาในกลุ่มมารดาที่มีบุตรอายุ 4-12 เดือนพบว่าลักษณะครอบครัวของมารดามีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยในการทำนายพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรเพื่อตอบสนองความต้องการตามพัฒนาการของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เช่นกัน

ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา

ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา เป็นประสบการณ์ที่มารดาเคยผ่านการอบรมเลี้ยงดูบุตรในวัยนี้มาก่อนซึ่งทำให้มารดาเกิดการเรียนรู้การอบรมเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น การมีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรคนก่อนถึงแม้ว่าต้องอบรมเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพังตนเองก็มีความมั่นใจมากกว่ามารดาที่ไม่เคยมีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก่อนเลย (Mercer, 2004) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของแบนดูรา (Bandura) กล่าวว่าบุคคลที่มีประสบการณ์โดยตรงจะสามารถส่งเสริมให้บุคคลมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้นในการปฏิบัติสิ่งเหล่านั้นเนื่องจากมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ตรงของตนเองและถ้า

ประสบการณ์นั้นๆ ประสบความสำเร็จด้วยแล้วก็ยิ่งส่งผลให้บุคคลนั้นมีความมั่นใจว่าตนเองสามารถ
กระทำกิจกรรมในลักษณะคล้ายกันได้อีกเช่นกัน (Bandura, 1997)

*ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดากับพฤติกรรมการอบรม
เลี้ยงดูบุตรของมารดา* จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา
พบว่ามีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา (สุธรรม, ศิริกุล, และ
ดวงพร, 2547; Mercer, 2004) จากการศึกษาของสุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร (2547) ได้ศึกษาปัจจัยด้าน
ครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยในพื้นที่ 4 จังหวัดของประเทศไทย ศึกษาในมารดาที่มี
บุตรอยู่ในกลุ่มอายุ 3-6 ปี พบว่ามารดาที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมาก่อนจะมีความสามารถในการ
จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับบุตรมากกว่าโดยบุตรจะได้รับการตอบสนองความต้องการตรง
ตามพัฒนาการมากกว่ามารดาที่ไม่มีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก่อนเนื่องจากมารดาที่เคยมี
ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรจะทำให้ทราบว่าเด็กในช่วงวัยนี้ต้องการหรือไม่ต้องการสิ่งใดและ
ลักษณะกิจกรรมที่จัดให้บุตรนั้นมีผลต่อพัฒนาการต่อไปของบุตรหรือไม่อย่างไรในอนาคต และจาก
การศึกษาของเมอร์เซอร์ (Mercer, 2004) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบรรลุความสำเร็จในการแสดงบทบาทการ
เป็นมารดา พบว่าประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของตนเองที่ผ่านมามีความสัมพันธ์กับการแสดง
บทบาทการเป็นมารดา กล่าวคือมารดาที่มีบุตรคนแรกที่ไม่มีประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรจะทำ
ให้ขาดความมั่นใจในการอบรมเลี้ยงดูบุตรและทำให้มารดารู้สึกถึงความยุ่งยากในการปรับตัวต่อ
บทบาทการเป็นมารดามากยิ่งขึ้น

แรงสนับสนุนทางสังคม

แรงสนับสนุนทางสังคม (Social support) เป็นการช่วยเหลือที่มารดาได้รับจากสังคม เช่น
ความรัก ความเห็นอกเห็นใจ ความเอาใจใส่ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ (Cobb, 1976) การได้รับข้อมูล
ข่าวสารหรือข้อมูลย้อนกลับ ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และสามารถนำไปประเมินตนเอง เพื่อให้มารดาเกิด
ความมั่นใจในการกระทำ ตลอดจนการช่วยเหลือด้านการเงิน วัสดุสิ่งของต่างๆ จากบุคคลอื่นที่อยู่
ใกล้ชิดหรืออยู่ในสังคมของตน (House, 1981) ซึ่งอาจเป็นสมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อน
บุคลากรในทีมสุขภาพ ที่ติดต่อสัมพันธ์กับมารดา (ปริยานุช 2550) ซึ่งแรงสนับสนุนทางสังคมนับว่า
เป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้มารดาสามารถจัดการกับปัญหา เมื่อมารดาเผชิญกับความเครียดหรือภาวะวิกฤต
และช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตและปรับภาวะวิกฤตให้เป็นภาวะปกตินำไปสู่พฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรที่ดี
ขึ้น (รัตนา, 2552) จากการทบทวนวรรณกรรม แรงสนับสนุนทางสังคมของมารดา หมายถึงการ
ช่วยเหลือที่มารดาได้รับจากสังคม เช่นความรัก ความเห็นอกเห็นใจ ความเอาใจใส่ คำแนะนำที่เป็น

ประโยชน์ การได้รับข้อมูลข่าวสาร หรือข้อมูลย้อนกลับเพื่อการเรียนรู้ และสามารถนำไปประเมินตนเองทำให้มารดาเกิดความมั่นใจในการกระทำ ตลอดจนการช่วยเหลือด้านการเงิน วัสดุสิ่งของต่างๆ จากบุคคลอื่นที่อยู่ใกล้ชิดหรืออยู่ในสังคม อาจเป็นสมาชิกในครอบครัว เพื่อน บุคลากรในทีมสุขภาพ โดยการติดต่อสัมพันธ์กับมารดา มารดาที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมได้อย่างเพียงพอจะช่วยให้มารดาสามารถจัดการกับปัญหา ความเครียดหรือภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับมารดาส่งผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร (นฤภรณ์, 2545; May & Mahlmeister, 1990) กล่าวคือแรงสนับสนุนทางสังคมที่มารดาได้รับนั้นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเผชิญความเครียดทำให้มารดาเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์เกิดความรู้สึกมั่นใจในตนเองในความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ หรือภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ (Narumon, 2007; Ruchala & Jame, 1997) จากการศึกษาของนฤภรณ์ (2545) เรื่องปัจจัยจิตวิทยาที่เป็นตัวทำนายพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ได้แก่แรงสนับสนุนทางสังคมของมารดา ซึ่งแรงสนับสนุนทางสังคมของมารดามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในระดับสูง ($r=0.81$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$) ซึ่งอธิบายไว้ว่าการที่มารดาได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมนั้นทำให้มารดาเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง เกิดความรู้สึกมั่นใจในตัวเอง (Cobb, 1976; House, 1981) นอกจากนี้บุคคลที่ให้การช่วยเหลือมารดาไม่ว่าจะเป็นสามี บิดามารดา หรือญาติพี่น้องของมารดา จะช่วยเหลือแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูบุตรมาก เป็นที่ปรึกษาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อให้บุตรได้รับการตอบสนองความต้องการได้ตรงตามพัฒนาการมากยิ่งขึ้น (นฤภรณ์, 2545; ภัทรา, 2551; Warren, 2005) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกนิษฐา (2545) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความสามารถของผู้ดูแลในการดูแลเด็กวัยก่อนเรียนพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการดูแลเด็กวัยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) ในระดับปานกลาง ($r=0.58$) โดยได้อธิบายไว้ว่าเมื่อผู้ดูแลได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะเกี่ยวกับด้านการเงินจะทำให้ผู้ดูแลเหล่านั้นดูแลและให้การสนับสนุนเด็กวัยก่อนเรียนได้เต็มที่ทั้งเรื่องของเล่นในการส่งเสริมพัฒนาการ โอกาสในการศึกษาเรียนรู้ด้านอื่นๆ

เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาที่ต้องเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง พบว่าในภาวะที่มารดาต้องสูญเสียสามีนั้นถือว่าเป็นภาวะวิกฤตของชีวิต ซึ่งช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่มารดาต้องการความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เป็นอย่างมากจาก

การศึกษาของอาภากรณ์ (2551) ศึกษาประสบการณ์ของผู้หญิงที่ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับบาดเจ็บจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ของไทย พบว่าหลังจากที่สามีเสียชีวิตหรือบาดเจ็บอย่างกะทันหันส่งผลให้ตนเองต้องมีการรับผิชอบมากขึ้นทั้งในเรื่องของรายจ่ายภายในบ้าน การดูแลสมาชิกทุกคนในครอบครัวเพียงลำพัง ซึ่งมารดาส่วนใหญ่ไม่เคยประกอบอาชีพมาก่อนหรือต้องจัดการสิ่งต่างๆภายในครอบครัว ดังนั้นเมื่อตนเองต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่จึงทำให้เกิดภาวะความเครียดมากขึ้น (สุชาดา, ถนอมศรี, และวันดี, 2554; รัตนา, 2552) ทั้งนี้ในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาพบว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาเลี้ยงดูตามลำพังนั้น คือ การได้รับแรงสนับสนุนจากสังคมหลังจากสามีเสียชีวิต โดยมีบิดา มารดา ญาติพี่น้องของตนเองให้การช่วยเหลือ ทำให้มารดาที่เลี้ยงดูบุตรตามลำพังสามารถปรับตัวด้านบทบาทการเป็นมารดาได้มากกว่ามารดาที่อยู่กับบุตรตามลำพัง เพราะบิดามารดา ญาติพี่น้องของตนเองจะช่วยแบ่งเบาภาระไปได้บางส่วน เช่นค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ใช้ในการเลี้ยงดูบุตรและเป็นที่ปรึกษาเมื่อมารดามีความรู้สึกเครียดเมื่อต้องเผชิญปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร (รัตวรรณ, 2550; Warren, 2005) ซึ่งช่วงเวลาที่ลำบากที่สุดของมารดาที่เลี้ยงดูบุตรตามลำพัง คือช่วงก่อนที่บุตรจะเข้าโรงเรียนนั่นเอง (รัตนา, 2552) เนื่องจากช่วงนี้บุตรจะติดมารดา และหากฝากบุตรตามสถานที่เลี้ยงดูเด็กจะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง (รัตนา, 2552) สอดคล้องกับการศึกษาของธีรศักดิ์ (2552) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสวัสดิการโดยรัฐสำหรับสตรีแม่ๆที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ พบว่าจากการที่หน่วยงานของรัฐให้การช่วยเหลือในด้าน เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ายังชีพของบุตรรายเดือน การดูแลเยียวยาทางด้านจิตใจ การให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เป็นต้นซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้หญิงแม่ๆมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตและเป็นการลดภาระในการเลี้ยงดูบุตรเป็นอย่างมาก แต่ในทางตรงกันข้ามหากมารดาที่ต้องเลี้ยงดูบุตรตามลำพังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากสังคมย่อมทำให้มารดา มีการปรับตัวด้านบทบาทไม่ดีส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ไม่ดี เช่นมารดาที่บุตรตามสถานที่เลี้ยงเด็กกำพร้ามากขึ้นหรือปล่อยปะละเลยไม่สนใจบุตรเลย (Skunk, Keeberg, & Frid, 1997)

แนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคม

แรงสนับสนุนทางสังคม (Social support) เป็นตัวแปรด้านจิตสังคมมีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพและสวัสดิการของบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อมช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวต่อความเครียดและภาวะวิกฤตได้อย่างเหมาะสม (Schaefer, Coyne, & Lazarus, 1981; Tilden, 1985) แนวคิดเกี่ยวกับแรงสนับสนุนทางสังคมนี้มีนักวิชาการหลายท่านให้คำจำกัดความไว้หลากหลาย แต่มีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกันดังนี้ แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลประกอบด้วยความ

รักใคร่ห่วงใย ความไว้วางใจ ความช่วยเหลือด้านการเงิน (House, 1981) หรือเป็นความใกล้ชิดของบุคคล ความช่วยเหลืออาจอยู่ในรูปแบบการให้สิ่งของ ช่วยเหลือด้านแรงงาน การให้คำแนะนำ ข้อมูล ข่าวสาร การให้ข้อมูลย้อนกลับและการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งการช่วยเหลือนี้จะทำให้บุคคลรับรู้ว่าคุณค่าของคนให้ความรัก เอาใจใส่ ยกย่องมองเห็นคุณค่า และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นๆ (Cobb, 1976)

ความสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อบุคคล ทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาหรือภาวะเครียดได้ดียิ่งขึ้นซึ่งเฮิร์ส (House, 1981) ได้ศึกษาแรงสนับสนุนทางสังคมกับภาวะสุขภาพร่างกายและสภาพจิตใจของบุคคลพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมจะทำให้บุคคลมีประสบการณ์ที่ดี มีอารมณ์ที่มั่นคง ซึ่งส่งผลให้ระบบต่อมไร้ท่อในระบบประสาทและระบบต่อต้านการเกิดโรค (Endocrine and immune system) ทำงานดีขึ้น หรืออาจส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมทางสุขภาพที่ดี เกิดการตัดสินใจทางสุขภาพที่ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้แรงสนับสนุนทางสังคมช่วยให้บุคคลนั้นเพิ่มความอดทนต่อความเครียดและทำให้เงื่อนใยของปัญหาที่เกิดขึ้นลดความรุนแรงลง ซึ่งความเครียดจะเกิดขึ้นได้เมื่อคนเรารู้สึกว่าตนเองไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ รู้สึกด้อยและไม่เห็นคุณค่าของตนเอง ภาวะเช่นนี้จะรบกวนความสมดุลของระบบต่อมไร้ท่อในระบบประสาทและระบบต่อต้านการเกิดโรค (Neuron endocrine and immune system) ทำให้ง่ายต่อการเกิดโรคและขณะเดียวกันก็จะทำให้คนมีพฤติกรรมทางสุขภาพที่เสี่ยงและเกิดความล้มเหลวในการดูแลสุขภาพตนเองและบุคคลอื่นที่อยู่ในความดูแลของตนเองอีกด้วย (Cohen & Wills, 1985; Narumon, 2007) นอกจากนี้โคเฮนและวิลล์ (Cohen & Wills, 1985) ยังพบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นสิ่งที่ช่วยลดความเครียดทำให้บุคคลเพิ่มความอดทนต่อปัญหา โดยศึกษาในบุคคลที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมต่ำ เช่นกลุ่มที่ทำงานหนักพบกับความเครียดมากมักเสี่ยงต่อการเกิดโรคความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจมากกว่าผู้ที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมมาก ดังนั้นเห็นได้ว่าบุคคลใดที่มีแรงสนับสนุนทางสังคมอย่างเพียงพอทำให้บุคคลนั้นสามารถปรับตัวต่อความเครียดได้ดีกว่า ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี และเมื่อต้องดูแลผู้อื่นก็จะดูแลได้เป็นอย่างดีอีกด้วย (พิสมัย และนุชมาศ, 2546; Narumon, 2007)

ประเภทของแรงสนับสนุนทางสังคม มีความแตกต่างตามแนวคิดของนักทฤษฎีแต่ละคน ซึ่งได้แบ่งประเภทแรงสนับสนุนทางสังคมไว้ดังนี้

เชฟเฟอร์ คอนนี และลาซาลัส (Schaefer, Coyne, & Lazarus, 1981) แบ่งชนิดของแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ ได้แก่การให้ความใกล้ชิด ความรักใคร่ผูกพัน ความมั่นคง ความไว้วางใจ การยอมรับ ความห่วงใย เอาใจใส่ ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้สึกที่ว่าคุณเป็นที่รักและห่วงใย เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร ได้แก่การให้ความช่วยเหลือ โดยตรงด้านสิ่งของ เงินทอง เวลาแรงงาน

3. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร ได้แก่การให้ข้อมูล คำแนะนำที่สามารถช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาต่างๆ หรือเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังปฏิบัติอยู่

ธอยส์ (Thoits, 1986) แบ่งชนิดของแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 5 ชนิด คือ

1. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ การที่บุคคลได้รับความรัก ความเอาใจใส่ ความเข้าใจ การยอมรับ เห็นคุณค่าและรู้สึกว่าได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร การที่บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารรวมทั้งได้รับคำแนะนำและข้อมูลย้อนกลับ

3. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร การได้รับความช่วยเหลือ ด้านแรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของ เงินทอง ทำให้บุคคลที่ได้รับนั้นสามารถดำรงบทบาทหรือหน้าที่รับผิดชอบได้ตามปกติ

4. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านการยอมรับและเห็นคุณค่า เป็นความรู้สึกที่ทำให้บุคคลนั้นมีคุณค่า บุคคลอื่นให้การยอมรับและเห็นคุณค่าของตน

5. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นสิ่งที่คนในสังคมแสดงออกเพื่อให้บุคคลนั้นมีความรู้สึกถึงการเป็นสมาชิกและเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายทางสังคม

เฮิร์ (House, 1981) กล่าวว่าแรงสนับสนุนทางสังคมมี 4 ประเภท ประกอบด้วย

1. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ เป็นความช่วยเหลือที่ทำให้บุคคลเชื่อว่ามิบุคคลที่ให้กำลังใจ เอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจ ซึ่งแสดงถึงความรัก ความห่วงใยส่งผลให้บุคคลนั้นเห็นคุณค่าในตนเองรวมทั้งยอมรับนับถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินเปรียบเทียบ เป็นความช่วยเหลือที่ทำให้บุคคลมีการประเมินเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่นในสังคมเพื่อให้เกิดความเข้าใจว่ามีผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันที่ตนเองสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้และทำให้ทราบว่าภาระการกระทำของตนเองนั้นอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมกำหนดหรือไม่ เช่นการได้รับข้อมูลย้อนกลับ การเห็นพ้องและการยอมรับพฤติกรรมผู้อื่นเพื่อนำไปประเมินตนเองซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติ

3. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นความช่วยเหลือที่ทำให้บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ เช่นคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ การตักเตือน การให้ความรู้ เป็นต้น

4. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร เป็นความช่วยเหลือโดยตรงต่อความจำเป็นของบุคคล ในเรื่องเงิน เวลา แรงงานและการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

เพนเดอร์ (Pender, 1996) แบ่งแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ชนิด คือ

1. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ เป็นความช่วยเหลือสนับสนุนให้บุคคลมีส่วนร่วม มีความรู้สึกถึงความรัก ความห่วงใยที่ได้รับ
2. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นความช่วยเหลือบุคคลให้เกิดความเข้าใจ ว่าควรทำอย่างไร ถึงจะมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อตนเองสูงสุด
3. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร เป็นความช่วยเหลือในด้านการเงิน แรงงาน สิ่งของเพื่อให้บุตรได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น
4. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านการยอมรับ เป็นความช่วยเหลือที่ทำให้บุคคลเข้าใจและยอมรับถึงศักยภาพที่เป็นจริงของตนเองเป็นอย่างไร

สรุปประเภทแรงสนับสนุนทางสังคมจากแนวคิดของหลายนักทฤษฎี พบว่ามีความคล้ายคลึงกันดังนี้ (1) แรงสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์เป็นความช่วยเหลือที่ทำให้รู้สึกถึงการได้รับความรัก ความห่วงใย การดูแลเอาใจใส่จากบุคคลอื่นในสังคมส่งผลให้บุคคลนั้นรู้สึกกว่าตนเองได้รับการยกย่อง และเห็นคุณค่ามากขึ้น (2) แรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารเป็นความช่วยเหลือที่ทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจเรื่องนั้นๆ เพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการให้คำแนะนำ คำปรึกษาซึ่งได้รับจากผู้ที่มีความรู้หรือผู้ที่สามารถให้ความไว้วางใจ ส่งผลให้บุคคลนั้นมีความมั่นใจในการปฏิบัติ สิ่งหนึ่งสิ่งใดมากขึ้น (3) แรงสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินเปรียบเทียบเป็นความช่วยเหลือที่ทำให้บุคคลมีการประเมินเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่นในสังคมที่อยู่ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน ทำให้ตนเองสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติมากขึ้นและ (4) แรงสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากรเป็นความช่วยเหลือด้านการเงิน สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ และ แรงงาน ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระของบุคคลในการสรรหาเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต จะเห็นได้ว่าแรงสนับสนุนดังกล่าวมีความสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงบทบาทหน้าที่ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

แหล่งที่มาของแรงสนับสนุนทางสังคมบุคคลทุกคนในสังคมไม่ได้เป็นแหล่งของแรงสนับสนุนทางสังคมนอกจากผู้ที่จัดอยู่ในระบบเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มย่อยของกลุ่มสังคมทั้งหมดที่สามารถเชื่อถือได้ว่าจะให้แรงสนับสนุนทางสังคมได้ (Tilden, 1985) ชนิดของแรงสนับสนุนทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามแหล่งที่มาของแรงสนับสนุนทางสังคมซึ่งเฮาส์ (House, 1981 as cited in Tilden, 1985) ได้แบ่งกลุ่มแหล่งที่มาของแรงสนับสนุนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มไม่เป็นทางการ (informal) เป็นกลุ่มที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันตามธรรมชาติ มีความผูกพันใกล้ชิด เช่น คู่สมรส ญาติพี่น้อง เพื่อน และ (2) กลุ่มที่เป็นทางการ (formal) เป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยเกี่ยวข้องกับบทบาทการทำงาน วิชาชีพ หรือบริการประชาชน ซึ่งมีลักษณะการช่วยเหลือที่เฉพาะเจาะจง เช่น ทีมสุขภาพหรือหน่วยงานให้ความช่วยเหลือต่างๆ ซึ่งเฮาส์ (House) เน้นว่าเมื่อมีเหตุการณ์ที่ทำให้

เกิดความเครียดบุคคลนั้นจะต้องการแรงสนับสนุนทางสังคมจากคู่สมรส ญาติ หรือเพื่อนมากกว่ากลุ่มที่เป็นทางการซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเมย์และแมททิทเทอร์ (May & Mahlmeister, 1990) พบว่าถ้ามารดาได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมที่เพียงพอ จะช่วยให้มารดาปรับตัวได้ดีขึ้นและแรงสนับสนุนทางสังคม มักมีเครือข่ายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่อย่างไรก็ตามแหล่งต่างๆ นั้นไม่ได้คงที่อยู่ตลอดเวลา หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดชีวิตของคน และครอบครัวเป็นแหล่งของแรงสนับสนุนทางสังคมที่ใกล้ชิดและสำคัญของมารดามากที่สุด ได้แก่สามี มารดาของตนเอง และเพื่อนร่วมงาน (รัตน, 2552) โดยเฉพาะเพื่อนวัยเดียวกันหรืออยู่ในสถานการณ์เดียวกันจะเป็นแหล่งสนับสนุนที่สำคัญต่อมารดา (Borkowski, Nat, Schellenbach, & Whitman, 1991)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแรงสนับสนุนทางสังคมผู้วิจัยได้นำแนวคิดและรูปแบบการสนับสนุนทางสังคมของมารดา ตามแนวคิดของ House (1981) มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. แรงสนับสนุนทางสังคมทางด้านอารมณ์ เป็นความช่วยเหลือที่ทำให้มารดาเชื่อว่าบุคคลอื่นๆ ในสังคมให้กำลังใจ เอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจ โดยแสดงถึงความรัก ความห่วงใย ความสนใจ ส่งผลให้มารดาเห็นคุณค่าในตนเองรวมทั้งยอมรับนับถือตนเองและเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ (House, 1981) โดยเฉพาะมารดาที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบและต้องอบรมเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพังย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจอย่างมาก สอดคล้องกับผลศึกษาความเครียดของหญิงม่ายภายหลังการสูญเสียสามีของพรทิพย์ (2549) พบว่าจากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นจะมีผลทางด้านจิตอารมณ์อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะหญิงม่ายจะวิตกกังวลและเครียดถึงความไม่แน่นอนในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นทั้งในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือปัญหาอื่นๆ ซึ่งตนเองจะต้องตัดสินใจหรือจัดการกับปัญหาเพียงลำพัง (รัตวิพรรณ, 2550) ดังนั้นหากมารดาที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดนครราชสีมา ได้รับแรงสนับสนุนทางด้านอารมณ์อย่างเพียงพอย่อมทำให้มารดาเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ และมีกำลังใจที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรให้ดี หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อไป

2. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินเปรียบเทียบ เป็นความช่วยเหลือที่มารดาเชื่อว่าตนเองเป็นบุคคลหนึ่งที่คนในสังคมให้การยอมรับ โดยที่มารดามีการประเมินเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่นในสังคม เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่ามีผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน และมารดาสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ ส่งผลให้มารดาทราบว่ากรณีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตนเองนั้นอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมกำหนดและยอมรับ ส่งผลให้มารดาสามารถปรับตัวต่อบทบาทที่เปลี่ยนแปลงได้ (อรุโณทัย, 2552) โดยความช่วยเหลือในด้านการประเมินเปรียบเทียบอาจอยู่ในรูปแบบการได้รับข้อมูลย้อนกลับ การเห็นพ้อง และการฝึกให้มารดายอมรับพฤติกรรมของผู้อื่น เพื่อมารดาสามารถนำไปประเมินตนเองต่อไป (House, 1981)

3. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นความช่วยเหลือที่มารดาได้รับโดยอยู่ในรูปแบบของข้อมูลข่าวสารที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติหรือแก้ไขปัญหาค้างๆ ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ เช่นคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ การตักเตือน ความรู้ต่างๆ (House, 1981) ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ซึ่งจากการศึกษาของอูโธทัย (2552) ได้ศึกษาการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ของหญิงแม่ที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมในชมรมหญิงแม่ พบว่าหญิงแม่ที่เข้าร่วมชมรมจะมีการปรับตัวได้ดีกว่าหญิงแม่ที่ไม่เข้าร่วมชมรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยเฉพาะในเรื่องการดูแลบุตรและการทำกิจกรรมร่วมกับบุตร เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมในชมรมหญิงแม่นั้นเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมทางหนึ่งที่ทำให้มารดามีโอกาสในการรับข้อมูลข่าวสาร หรือความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเป็นเวทีหนึ่งที่ใช้ในการสอบถามข้อสงสัยต่างๆ กับบุคคลอื่นที่มีความรู้ดีกว่า เป็นต้น ดังนั้นหากมารดาที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดนราธิวาส ได้รับแรงสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ ย่อมทำให้มารดาเกิดความมั่นใจในตนเองที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพัง

4. แรงสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร เป็นความช่วยเหลือทางการเงิน วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนคนสภาพแวดล้อมต่างๆ (House, 1981) ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นต่อมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยเฉพาะในครอบครัวที่สูญเสียสามีอย่างกะทันหันส่งผลให้มารดาต้องทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่างๆ เพียงลำพัง มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างลำบาก มีความเครียดเพิ่มขึ้น และต้องดิ้นรนหารายได้เป็นอย่างมาก (ผานิต, 2549) เนื่องจากภาวะปกติสตรีในสามจังหวัดชายแดนใต้จะทำหน้าที่ดูแลบ้าน ดูแลบุตรและสามี ไม่เคยทำงานนอกบ้าน ทำให้มารดาที่สูญเสียสามีต้องรับผิดชอบภาระของครอบครัวแทนสามีไว้เพียงลำพัง (จันจิรา, 2554) ดังนั้นหากมารดาที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดนราธิวาสได้รับแรงสนับสนุนด้านทรัพยากรในด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเพียงพอ จะเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมาก

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา เป็นการตัดสินใจระดับความสามารถของตนเอง เพื่อกระทำพฤติกรรมที่มุ่งหวังให้ประสบผลสำเร็จตามที่คาดไว้ และเป็นความรู้สึกลึกซึ้งที่เกี่ยวกับความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะจัดการและดำเนินการปฏิบัติพฤติกรรม (อุทัยวรรณ, พิมพาภรณ์, และปริศนา, 2550) ซึ่งพฤติกรรมนั้นจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางสุขภาพที่ดีตามมา โดยการรับรู้สมรรถนะแห่งตนจะมีอิทธิพลต่อการเลือกกระทำในกิจกรรมต่างๆ และความพยายามในการกระทำ (จุฑารัตน์, 2549) ดังนั้นเมื่อมารดารับรู้และเชื่อมั่นในความสามารถของมารดาที่จะจัดการและกระทำกิจกรรมนั้นๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่มุ่งหวัง (รสสุคนธ์, 2548) ส่งผลให้มารดามีความอดทน อุตสาหะ และกระตือรือร้น

ที่จะกระทำพฤติกรรมเพื่อให้บุตรมีสุขภาพที่แข็งแรง (พวงทิพย์, สุธิศา, และวิมล, 2551) แม้ว่าจะมีอุปสรรค ความยากลำบาก มารดาก็จะมีความอดทน ไม่ท้อถอยในการปฏิบัติพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของบุตร (วันเพ็ญ, 2550) ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา หมายถึงความเชื่อมั่นในความสามารถในการมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดี เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการคือบุตรเจริญเติบโตเป็นไปตามพัฒนาการตามวัยในทุกด้าน และเมื่อมารดามีการรับรู้ความสามารถของตนเองที่สูง ย่อมส่งผลให้มารดาเกิดความพยายาม อดทน ในการแก้ปัญหาหรืออุปสรรค เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ และหากพฤติกรรมนั้นก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางสุขภาพที่ดีต่อบุตรด้วยแล้ว ก็จะส่งผลให้มีการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดากับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดานั้น พบว่ามีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา (รสสุคนธ์, 2547; วันเพ็ญ, 2550; อุทัยวรรณ, พิมพาภรณ์, และปริศนา, 2550; Bland, Kegler, Escoffery, & Malcoe, 2005; Sander & Woolley, 2004) กล่าวคือเมื่อมารดามีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในการอบรมเลี้ยงดูบุตร มารดาก็จะแสดงออกถึงความเชื่อมั่น โดยแสดงออกถึงความอดทน พยายามไม่ท้อถอยจนในที่สุดก็จะประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ตนเองคาดหวังไว้ (Holloway & Watson, 2002) คือบุตรเจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่ดีสมวัย ซึ่งจากการศึกษาของวันเพ็ญ (2550) ศึกษาการรับรู้ประโยชน์ สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยหัดเดินของมารดา ผลการศึกษาพบว่าสมรรถนะแห่งตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยหัดเดินของมารดามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r=0.59$) กับพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยหัดเดินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$) คือเมื่อมารดามีค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถนะแห่งตนอยู่ในระดับปานกลาง ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยหัดเดินอยู่ในระดับปานกลางด้วย โดยอธิบายว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาเป็นการตัดสินใจระดับความสามารถของตนเองของมารดา เพื่อกระทำพฤติกรรมที่มุ่งหวัง เมื่อมารดาเห็นว่าพฤติกรรมการเลี้ยงดูที่สอดคล้องกับพัฒนาการของบุตร น่าจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการคือบุตรมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยและประกอบกับการที่มารดามีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองส่งผลให้การทำกิจกรรมนั้นได้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของรสสุคนธ์ (2547) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ความสามารถของมารดา การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตรและพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรในจังหวัดพัทลุงกลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาที่มีบุตรอายุ 4-12 เดือน พบว่าการรับรู้ความสามารถของมารดามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r=0.68$) กับพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.01$) เช่นกัน และการศึกษาของแซนเดอร์และวูลเลย์ (Sander & Woolley, 2004)

พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่างในมารดาที่มีบุตรวัยในช่วงอายุ 3-8 ปี โดยได้อธิบายไว้ว่า เมื่อมารดา มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองแล้ว มารดา ย่อมจะมีความพยายามและตั้งใจในการอบรมเลี้ยงดูบุตรถึงแม้ว่าเด็กในวัยนี้จะเป็นวัยที่ต้องการควบคุม สิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามความต้องการของตนเองก็ตาม ซึ่งอาจทำให้มารดา รู้สึกเหนื่อยล้าจากการ อบรมเลี้ยงดูบุตร สอดคล้องกับการศึกษาของแบนด์ เกรเลอ เอสคอฟรี และมัลคอค (Bland, Kegler, Escoffery, & Malcoe, 2005) ศึกษาสมรรถนะแห่งตนกับพฤติกรรมการป้องกันการได้รับสารพิษจากสาร ตะกั่วในเด็กอายุ 1-6 ปี ของมารดาชาวอเมริกันจำนวน 380 คน พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง ของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวกเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อมารดา มีการรับรู้ความสามารถของตนเองอยู่ใน ระดับสูง ก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมในการดูแลบุตร และการป้องกันบุตรจากสิ่งอันตรายอยู่ในระดับสูง โดยจะทำการหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอันตราย หรือสิ่งที่ปนเปื้อนจากสารตะกั่วที่บุตรมีโอกาสได้สัมผัสลดลง

แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนด์ดูรา

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (*Perceived self-efficacy*) โดยแบนด์ดูรา ได้ให้คำจำกัดความว่า การที่บุคคลตัดสินใจความสามารถของตนเองในการดำเนินกิจกรรมภายใต้สถานการณ์ที่จำเพาะ ที่เกิดจาก การผสมผสานการเรียนรู้ทางสังคม ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจ (*cognitive behavior*) และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ (Bandura, 1997) กล่าวคือ การที่บุคคลเกิดพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่ง ที่พึงประสงค์นั้น เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่ตนเองคาดหวังไว้ บุคคลนั้นจะต้อง มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองว่าตนเองสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นได้ ดังนั้นเมื่อบุคคล มีการรับรู้ว่าคุณมีความสามารถบุคคลนั้นก็แสดงออกถึงความอดทน พยายามไม่ท้อถอย จนในที่สุดก็ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนเองคาดหวังไว้ (Holloway & Watson, 2002) แต่การรับรู้ความสามารถ ของตนเองอยู่ระดับสูงหรือต่ำนั้น บุคคลต้องมีการประเมินพฤติกรรมที่จะกระทำ ดังนี้ (Bandura, 1997)

1. ประเมินระดับความยากง่ายของกิจกรรม หมายถึงระดับความเชื่อมั่นของตนเองในการ แสดงพฤติกรรมซึ่งแปรผันตามความยากง่ายของพฤติกรรมที่จะกระทำ ถ้าบุคคลรับรู้ว่าคุณพฤติกรรมที่จะ กระทำนั้นง่าย ตนเองมีความสามารถเพียงพอส่งผลให้บุคคลนั้นมีการรับรู้ความสามารถของตนเอง สูงขึ้นตรงกันข้ามหากรับรู้ว่าคุณพฤติกรรมนั้นยากเกินขีดความสามารถของตนเอง ก็ส่งผลให้มีความ เชื่อมั่นในตนเองต่ำ ขาดความมั่นใจในที่สุดก็จะหลีกเลี่ยงพฤติกรรมนั้นๆ
2. ประเมินความเข้มแข็งความเชื่อมั่นของตนเอง หมายถึงความเชื่อมั่นของบุคคลในการ ประเมินความสามารถของตนเองในการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ หากบุคคลมีความเชื่อมั่นว่าคุณตนเองมีกำลัง

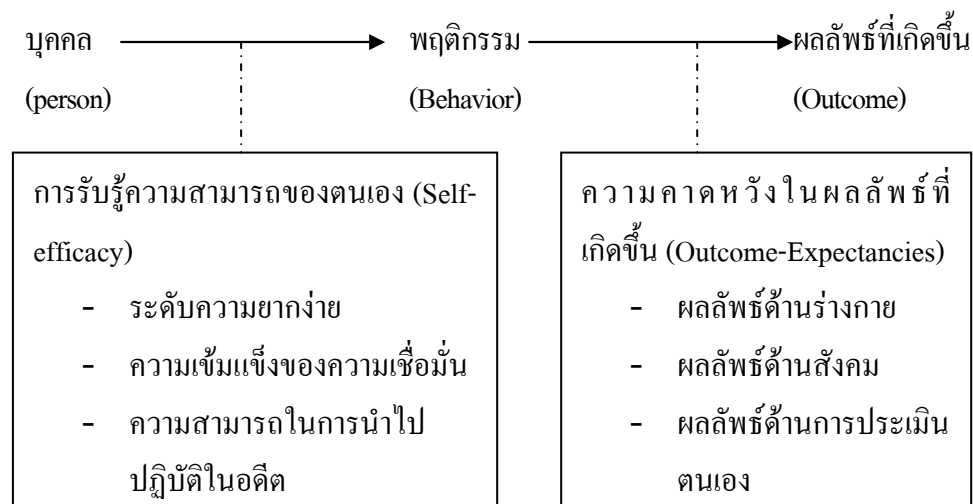
ความสามารถเพียงพอ มีความรู้สึกที่ไม่อยากหากต้องกระทำพฤติกรรมนั้นก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความพยายามที่จะกระทำพฤติกรรมดังกล่าว และคงไว้ซึ่งพฤติกรรมนั้นๆ

3. ประเมินความสามารถการนำไปปฏิบัติในอดีต เป็นความมั่นใจในความสำเร็จที่เคยประสบโดยเอาทักษะนั้นเชื่อมโยงการปฏิบัติกิจกรรมที่มีความคล้ายคลึงกันในต่างสถานการณ์ได้จริง

และในส่วนความคาดหวังในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เป็นการคาดคะเนของบุคคลหรือความเชื่อของบุคคลที่ประเมินว่าพฤติกรรมที่ตนเองปฏิบัตินั้นจะนำไปสู่ผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามที่ตนเองต้องการ (พวงทิพย์, สุริศา, และวิมล, 2551) ซึ่งผลลัพธ์ที่คาดหวังสามารถเกิดได้ 3 รูปแบบ คือ

1. ผลลัพธ์ด้านร่างกายในเชิงบวก เช่นความสุขสบาย เหนียง เช่นความเจ็บปวด ไม่สุขสบาย
2. ผลลัพธ์ทางสังคมในเชิงบวก เช่นการเป็นที่ยอมรับหรือความสนใจของสังคม การมีชื่อเสียง ในเชิงลบเช่น การไม่เป็นที่ยอมรับ ไม่เป็นที่สนใจของสังคม
3. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการประเมินตนเองในเชิงบวก เช่นความรู้สึกพึงพอใจและภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในตนเอง ในเชิงลบ เช่นความรู้สึกว่ามีปมด้อย รู้สึกว่าไม่มีคุณค่าในตนเอง

จะเห็นได้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองของบุคคลซึ่งจะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ตนเองคาดหวังไว้ โดยสามารถอธิบายได้ ดังภาพ 2

ภาพ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Bandura, 1997)

แต่ทั้งนี้การรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น จะมีผลต่อการกระทำของบุคคลซึ่งบุคคล 2 คน อาจมีความสามารถที่แตกต่างกันเนื่องจากคน 2 คน นี้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองที่แตกต่างกัน หรือในขณะที่เดียวกันคนคนเดียวกันก็สามารถรับรู้ความสามารถของตนเองในแต่ละสภาพการณ์ที่กำลัง

เกิดขึ้นแตกต่างกันได้เช่นกัน (สมโภชน์, 2549, สิทธิโชค, 2546) จะเห็นได้ว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กันมาก ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. เมื่อบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับสูงประกอบกับบุคคลนั้นคาดหวังในผลลัพธ์ที่ตนเองต้องการในระดับสูงด้วย จะส่งผลให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมอย่างแน่นอน

2. เมื่อบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับสูงแต่ในขณะเดียวกันบุคคลนั้นก็คาดหวังในผลลัพธ์ที่ตนเองต้องการในระดับต่ำอาจส่งผลให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะไม่แสดงพฤติกรรมดังกล่าว

3. เมื่อบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับต่ำถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะคาดหวังในผลลัพธ์ที่ตนเองต้องการในระดับสูง แต่ทั้งนี้ก็อาจส่งผลให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะไม่แสดงพฤติกรรมได้เช่นกัน

4. เมื่อบุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับต่ำประกอบกับบุคคลนั้นคาดหวังในผลลัพธ์ที่ตนเองต้องการระดับต่ำด้วย จะส่งผลให้บุคคลนั้นไม่แสดงพฤติกรรมดังกล่าวอย่างแน่นอน

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้มีผลต่อการตัดสินใจที่จะแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ ได้ดังภาพ 3

ความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น

		สูง	ต่ำ
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	สูง	มีแนวโน้มที่จะทำ แน่นอน	มีแนวโน้มที่จะไม่ ทำ
	ต่ำ	มีแนวโน้มที่จะไม่ ทำ	มีแนวโน้มที่จะไม่ ทำแน่นอน

ภาพ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังผลที่เกิดขึ้น (Bandura, 1997)

วิธีการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้นแบนดูรา (Bandura) ได้เสนอแหล่งข้อมูลในการสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ (Bandura, 1997) 4 แหล่งดังนี้

1. ประสบการณ์ที่เคยประสบความสำเร็จ (mastery experience or performance attainment) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองมาก บุคคลที่มีประสบการณ์โดยตรงจะส่งเสริมให้บุคคลนั้นมีการรับรู้ความสามารถของตนเองดีขึ้น และการได้ลงมือปฏิบัติพฤติกรรมด้วยตนเองเป็นสิ่งที่มียุทธูปการมาก เนื่องจากมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ถ้าบุคคลนั้นประสบความสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรมยิ่งส่งผลให้บุคคลนั้นมีความมั่นใจว่าตนเองสามารถกระทำกิจกรรมในลักษณะคล้ายกันได้สำเร็จยิ่งขึ้น ดังนั้นหากบุคคลที่มีประสบการณ์มาก จะมีความรู้สึกมั่นใจและการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงขึ้นตามไปด้วย จากการศึกษาของเมอร์เซอร์ (Mercer, 2004) เรื่องการบรรลุความสำเร็จในการแสดงบทบาทการเป็นมารดา พบว่ามารดาวัยรุ่นที่มีบุตรคนแรก ไม่มีประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จะขาดความมั่นใจ ซึ่งส่งผลให้มีความยุ่งยากในการปรับตัวต่อการเป็นมารดา

2. การใช้ประสบการณ์จากบุคคลอื่นหรือการใช้ตัวแบบ (vicarious experience or modeling) การได้สังเกตตัวแบบแสดงพฤติกรรมที่มีความซับซ้อนและได้รับผลที่พึงพอใจบุคคลจะมีการเปรียบเทียบและรับรู้ว่าตนเองก็สามารถปฏิบัติพฤติกรรมอย่างที่ได้เห็นได้เช่นกัน หรือบุคคลนั้นมีการเผชิญกับสถานการณ์แบบเดียวกันกับตัวแบบหรือได้เห็นตัวแบบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตนเอง จะทำให้บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมจากตัวแบบและคิดว่าตนเองน่าจะมีพฤติกรรมเช่นตัวแบบ (ศรีเรือน, 2547) ดังนั้นตัวแบบนี้ว่ามีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของผู้สังเกต (Holloway & Watson, 2002) จากการศึกษาของสมโภชน์ (2549) พบว่าลักษณะของการใช้ตัวแบบที่ส่งผลต่อความรู้สึกว่าเรามีความสามารถที่จะทำได้นั้น ได้แก่การแก้ไขปัญหของบุคคลที่มีความกลัวต่อสิ่งต่างๆ โดยที่ให้ผู้ดูตัวแบบที่มีลักษณะคล้ายกับตนเอง ก็สามารถทำให้ลดความกลัวต่างๆ เหล่านั้น

3. การใช้คำพูดชักจูง (Social persuasion or Verbal persuasions) เป็นการโน้มน้าวหรือชี้แนะให้บุคคลเชื่อว่าเขาสามารถที่จะมีพฤติกรรมตามตัวแบบนั้นได้และเป็นวิธีการที่ใช้กันมาก เพราะทำได้ง่ายแต่ได้ผลน้อย (พวงทิพย์, สุธิศา, และวิมล, 2551) ดังนั้นจึงควรใช้ร่วมกับวิธีอื่น เช่นได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข สมาชิกในครอบครัว แต่หากการใช้คำพูดชักจูงเพียงอย่างเดียวอาจไม่ค่อยได้ผลนัก ในการที่จะทำให้คนเราสามารถพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองซึ่งถ้าจะให้ได้ผลควรจะใช้ร่วมกับการทำให้บุคคลมีประสบการณ์ของความสำเร็จ ซึ่งอาจจะต้องค่อยๆสร้างความสามารถให้กับบุคคลอย่างค่อยเป็นค่อยไปและให้เกิดความสำเร็จตามลำดับขั้นตอนพร้อมทั้งการใช้คำพูดชักจูงร่วมกันก็ย่อมที่จะได้ผลดีในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตน (สมโภชน์, 2549) ซึ่งจากการศึกษาของมอนติญีและลาชาเรต (Montigny & Lacharite, 2005) พบว่ามารดาที่มีประสบการณ์ด้านบวกในการอบรมเลี้ยงดูบุตรและเคยได้รับข้อมูลและได้เห็นตัวแบบจากบุคคลอื่นหรือได้รับการชักจูงด้วยคำพูดจากบุคคลที่มีประสบการณ์ในการประสบความสำเร็จมาก่อนนั้นจะส่งผลให้มารดาที่มีระดับการรับรู้

ความสามารถของตนเองสูง มีผลต่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามากขึ้นด้วย (อุทัยวรรณ, พิมพากรณ์, และปริศนา, 2551)

4. ความพร้อมทางด้านร่างกายและอารมณ์ (physiology state) การที่บุคคลมีความสุขสบายด้านร่างกายและจิตใจซึ่งความรู้สึกสบายใจก็จะมีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้นและสามารถมีพฤติกรรมที่ต้องการได้ ตรงกันข้ามหากบุคคลได้รับการกระตุ้นทางอารมณ์ เช่น บุคคลนั้นๆ เกิดความวิตกกังวล ความเครียดและความกลัว นำไปสู่การรับรู้ความสามารถของตนต่ำลง ถ้าอารมณ์ลักษณะดังกล่าวมากขึ้น ก็จะทำให้บุคคลไม่สามารถที่จะแสดงออกพฤติกรรมที่ต้องการได้ อันจะนำไปสู่ประสบการณ์ของความล้มเหลวได้ (พรทิพย์, 2549)

ดังนั้นจากแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนดูรา (Bandura) สามารถอธิบายการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาเกี่ยวกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาได้ดังนี้ การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาเป็นความเชื่อมั่นของมารดาว่าตนเองมีความสามารถที่จะจัดการและดำเนินพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยที่พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่แสดงนั้นนำไปสู่สิ่งที่มีมารดาคาดหวังคือให้บุตรมีการเจริญเติบโตเป็นไปตามพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ แต่ทั้งนี้การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาจะอยู่ในระดับสูงหรือต่ำนั้น มารดาก็ต้องประเมินถึงระดับความยากง่ายของพฤติกรรมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหากประเมินว่าพฤติกรรมดังกล่าวมีความง่ายและตนเองก็มีความสามารถในการแสดงพฤติกรรมนั้นก็จะส่งเสริมให้มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดี มารดาต้องประเมินความเชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหากมารดาเชื่อมั่นว่าตนเองมีกำลังความสามารถเพียงพอทำให้มารดาเกิดความพยายามที่จะกระทำพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดีได้ และหากมารดามีประสบการณ์ที่ดีหรือประสบความสำเร็จในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก่อนก็จะยิ่งส่งเสริมระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองยิ่งขึ้น นอกจากนี้ความคาดหวังในผลลัพธ์ของการกระทำของมารดาว่ามีประโยชน์ต่อตนเองและบุตรด้วยแล้วก็จะทำให้มารดามีความพยายามในการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ตนเองคาดหวัง ซึ่งการศึกษาค้นคว้าได้นำเอาแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนดูรามาประยุกต์ใช้ โดยสามารถแบ่งการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในการแสดงพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรวัยก่อนเรียนเจริญเติบโตเป็นไปตามพัฒนาการในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในด้านร่างกาย เป็นความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรให้บุตรมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง ห่างไกลจากโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ได้ ไม่ว่าด้านการจัดหาอาหารที่เป็นประโยชน์และเป็นที่ศาสนา

อนุสติ ในเรื่องความสะอาด นอกจากนี้ยังสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มีพัฒนาการในด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก ให้สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ตามวัย

2. การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในด้านสติปัญญา เป็นความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรให้บุตรมีการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้เป็นอย่างดีโดยการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมการเล่นต่างๆ ให้บุตรตามพัฒนาการที่บุตรควรได้รับ โดยมีการศึกษาในเรื่องของศาสนาควบคู่ไปด้วยเสมอไม่ว่าจะเป็นการกระตุ้นทักษะในด้านการฟัง การอ่าน นอกจากนี้มารดาสามารถฝึกทักษะในด้านภาษาของบุตรซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก คือสามารถแสดงถึงความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารกับผู้อื่นได้

3. การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อให้บุตรมีสุขภาพทางด้านจิตใจที่ดี มีอารมณ์ที่เบิกบาน สามารถแสดงความรู้สึก และอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ โดยที่มารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรให้บุตรมีจิตใจที่ผูกพันอยู่กับพระผู้เป็นเจ้าตลอด เวลาด้วยการรำลึกถึง กล่าวถึง เป็นต้น

4. การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในด้านสังคม เป็นความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อให้บุตรมีทักษะการปรับตัวในสังคม รู้จักบทบาทตนเองในสังคม ตลอดจนสามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นได้โดยอยู่บนพื้นฐานการดำเนินชีวิตในแนวทางศาสนาอิสลาม เช่นการแต่งกาย การวางตัวกับคนในสังคม เป็นต้น

5. การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในด้านจริยธรรม เป็นความเชื่อมั่นของมารดาว่าตนเองสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อให้บุตรมีจริยธรรมที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เช่นมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีความซื่อสัตย์ ซึ่งจริยธรรมดังกล่าวนี้ก็เป็นแบบอย่างทีศาสนาสนับสนุนให้ปฏิบัติเช่นกัน

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม พบว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ส่งผลให้เกิดการสูญเสีย การบาดเจ็บของคนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่เป็นเพศชายทั้งที่บาดเจ็บ พิการและเสียชีวิต ทำให้โครงสร้างครอบครัวของประชากรในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก โดยพบว่าจำนวนมารดาที่สูญเสียสามีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมารดาในกลุ่มนี้ต้องรับภาระหน้าที่ในการเป็นผู้นำครอบครัวแทนสามีที่เสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบอย่างกะทันหัน การสูญเสียดังกล่าวถือว่าเป็นภาวะวิกฤตของครอบครัวเนื่องจากสภาพสังคมวัฒนธรรม ของพื้นที่จังหวัดนราธิวาสซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาอิสลามถือว่าบิดามารดามีหน้าที่รับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตร โดยบิดามีหน้าที่ดูแลอบรมสมาชิกในครอบครัวให้ปฏิบัติ

ตามแนวทางของศาสนา ฮารายได้เลี้ยงครอบครัวและมารดาที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลครอบครัวและอบรมเลี้ยงดูบุตร แต่เมื่อมีการเสียชีวิตของหัวหน้าครอบครัวขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อมารดาในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านจิตใจ สังคม เศรษฐกิจ รวมทั้งพฤติกรรมในการอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยเฉพาะในกลุ่มมารดาที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบและต้องอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนเนื่องจากวัยก่อนเรียนเป็นวัยที่มีพัฒนาการทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นระยะที่สำคัญในการวางรากฐานและพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม เพื่อพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพที่ดีต่อไป (ลดาวัลย์, 2545) นอกจากนี้ยังเป็นระยะที่เด็กเริ่มอยากรู้อยากเห็นสิ่งใหม่รอบตัว เริ่มเรียนรู้ลักษณะบุคลิกภาพและบทบาทต่างๆ ของเพศตรงข้าม โดยการเลียนแบบการกระทำของบิดามารดาหรือบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด (Bemdt, 1997) หากเด็กในวัยนี้ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ อย่างเพียงพออาจส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการที่ไม่เหมาะสมได้ในอนาคต ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มีพัฒนาการที่ดีและเหมาะสมนั้นคือครอบครัว แต่จากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวอย่างมาก ย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาไปด้วย นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบอีกว่าการที่มารดาจะมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นไปตามพัฒนาการได้นั้นจะต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ซึ่งได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคลของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยดังกล่าวกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทำนาย (Predictive study) เพื่อศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส โดยมีตัวแปรอิสระคือปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ตัวแปรตามคือพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่มีบุตรวัยก่อนเรียน 3-6 ปี จำนวน 160 คน (ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 2552)

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่มีบุตรวัยก่อนเรียน 3-6 ปี และลงทะเบียนที่ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะเจาะ (purposive sampling) โดยได้มีการกำหนดคุณสมบัติกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสอย่างน้อย 1 ปี
2. สามารถฟังคำถามได้เข้าใจหรืออ่าน เขียนภาษาไทยได้

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูป กล่าวคือขนาดประชากร 160 ราย จะมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 113 ราย (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างตามบุญใจ, 2550) และมีการจัดสรรกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ที่มีบุตรวัย 3-6 ปีในแต่ละอำเภอของจังหวัดนราธิวาสที่ได้ลงทะเบียนที่ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์จำนวนทั้งสิ้น 160 ราย ซึ่งสามารถแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอตามสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง และเมื่อมีการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่มีบุตร 3-6 ปี (ดังแสดงรายละเอียดในภาคผนวก ฉ)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยให้มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสเป็นผู้ตอบ ประกอบด้วย 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและบุตรมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 17 ข้อ เป็นคำถามลักษณะแบบเลือกตอบและเติมคำ ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาจำนวน 12 ข้อ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนของครอบครัว ลักษณะครอบครัว ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา จำนวนบุตร ลำดับบุตรคนปัจจุบันของครอบครัว ปัจจุบันมีบุตรวัย 3-6 ปีที่คนท่านเคยได้รับความช่วยเหลือจากสังคมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือไม่ แหล่งให้ความช่วยเหลือในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และสามีของท่านเสียชีวิตจากเหตุความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสนานกี่ปี ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตรจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา น้ำหนัก และส่วนสูง

ชุดที่ 2 แบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามกรอบแนวคิดของเฮาส์ (House, 1981) และจากการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยคำถาม 20 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน

1. ด้านอารมณ์	จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านการประเมินเปรียบเทียบ	จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านข้อมูลข่าวสาร	จำนวน 5 ข้อ
4. ด้านทรัพยากร	จำนวน 5 ข้อ

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นข้อความที่แสดงออกถึงแรงสนับสนุนทางสังคมของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส มีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

ได้รับมากที่สุด	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้รับในระดับมากที่สุด
ได้รับมาก	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้รับในระดับมาก
ได้รับปานกลาง	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้รับในระดับปานกลาง
ได้รับน้อย	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้รับในระดับน้อย
ไม่ได้รับ	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีไม่ได้รับ

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

แรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน
แรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับอยู่ในระดับมาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน
แรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับอยู่ในระดับปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน
แรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับอยู่ในระดับน้อย	มีค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน
ไม่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม	มีค่าคะแนนเท่ากับ 0 คะแนน

การแปลคะแนน

การแปลคะแนนเพื่อหาระดับของแรงสนับสนุนทางสังคมของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การกำหนดระดับของแรงสนับสนุนทางสังคมโดยใช้สถิติการคำนวณหาอันตรภาคชั้น กล่าวคือคำนวณหาผลต่างระหว่างค่าสูงสุดและต่ำสุดของค่าเฉลี่ยแล้วนำค่าคะแนนที่ได้หารด้วยจำนวนชั้น (ชูศรี, 2546) แล้วนำผลคะแนนเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับ โดยผู้วิจัยคำนวณหาระดับของแรงสนับสนุนทางสังคมของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสในแต่ละด้าน ประกอบด้วยแรงสนับสนุนทางสังคม (1) ด้านอารมณ์ (2) ด้านการประเมิน

เปรียบเทียบ (3) ด้านข้อมูลข่าวสาร และ(4) ด้านวัตถุประสงค์ ตลอดจนกำหนดระดับแรงสนับสนุนทางสังคมโดยรวมซึ่งกำหนดหาในวิธีเดียวกัน โดยจากค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0 - 4 คะแนน ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 4 ระดับ โดยมีช่วงคะแนนเฉลี่ยแต่ละระดับเป็น 1.33 คะแนน ดังนั้นจะได้เกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 0.00	หมายถึงมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีไม่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม
คะแนนเฉลี่ย 0.01 -1.33	หมายถึงมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.34 - 2.66	หมายถึงมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 2.67 - 4.00	หมายถึงมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับมาก

ชุดที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนดูรา (Bandura) และจากการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วยคำถาม 55 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน

1.	ด้านร่างกาย	จำนวน	15	ข้อ
2.	ด้านสติปัญญา	จำนวน	10	ข้อ
3.	ด้านสังคม	จำนวน	10	ข้อ
4.	ด้านอารมณ์และจิตใจ	จำนวน	10	ข้อ
5.	ด้านจริยธรรม	จำนวน	10	ข้อ

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นข้อความที่แสดงออกถึงการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน มีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

รับรู้มากที่สุด	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีในระดับมากที่สุด
รับรู้มาก	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีในระดับมาก

รับรู้ปานกลาง	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา มุสลิมที่สูญเสียสามีในระดับปานกลาง
รับรู้น้อย	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา มุสลิมที่สูญเสียสามีในระดับน้อย
ไม่รับรู้	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับการไม่รับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา มุสลิมที่สูญเสียสามี

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

รับรู้มากที่สุด	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
รับรู้มาก	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
รับรู้ปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
รับรู้น้อย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1	คะแนน
ไม่รับรู้	มีค่าคะแนนเท่ากับ	0	คะแนน

การแปลคะแนน

การแปลคะแนนเพื่อหาระดับของการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การกำหนดระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา โดยใช้สถิติการคำนวณหาอันตรภาคชั้นกล่าวคือคำนวณหาผลต่างระหว่างค่าสูงสุดและต่ำสุดของค่าเฉลี่ยแล้วนำค่าคะแนนที่ได้หารด้วยจำนวนชั้น (ชูศรี, 2546) แล้วนำผลคะแนนเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับ โดยผู้วิจัยคำนวณหาระดับของการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้านได้แก่ (1) ด้านร่างกาย (2) ด้านสติปัญญา (3) ด้านอารมณ์และจิตใจ (4) ด้านสังคม และ (5) ด้านจริยธรรม ตลอดจนคำนวณหาการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในภาพรวมซึ่งคำนวณหาในวิธีเดียวกัน โดยจากค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0 - 4 คะแนน ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 4 ระดับ โดยมีช่วงคะแนนเฉลี่ยแต่ละระดับเป็น 1.33 คะแนน ดังนั้นจะได้เกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 0.00	หมายถึงมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีไม่รับรู้ความสามารถของตนเองในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน
------------------	--

คะแนนเฉลี่ย 0.01 - 1.33	หมายถึงการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.34 - 2.66	หมายถึงการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 2.67 - 4.00	หมายถึงการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก

ชุดที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดพัฒนาการเด็ก หลักการอิสลามและจากการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยคำถาม 55 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน

1. ด้านร่างกาย	จำนวน 15 ข้อ
2. ด้านสติปัญญา	จำนวน 10 ข้อ
3. ด้านสังคม	จำนวน 10 ข้อ
4. ด้านอารมณ์และจิตใจ	จำนวน 10 ข้อ
5. ด้านจริยธรรม	จำนวน 10 ข้อ

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นข้อความที่แสดงออกถึงพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส มีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนเป็นประจำ หรือใน 1 สัปดาห์ ปฏิบัติทุกวัน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนบ่อยครั้ง หรือใน 1 สัปดาห์ ปฏิบัติ 5-6 วัน
ปฏิบัติปานกลาง	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในระดับปานกลาง หรือใน 1 สัปดาห์ ปฏิบัติ 3-4 วัน

ปฏิบัติบางครั้ง	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนเป็นบางครั้ง หรือใน 1 สัปดาห์ ปฏิบัติ 1-2 วัน
ไม่เคยปฏิบัติ	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีไม่เคยปฏิบัติกิจกรรมนั้นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
ปฏิบัติปานกลาง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1	คะแนน
ไม่เคยปฏิบัติ	มีค่าคะแนนเท่ากับ	0	คะแนน

การแปลผลคะแนน

การแปลคะแนนเพื่อหาระดับของพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การกำหนดระดับของพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้สถิติการคำนวณหาอันตรภาคชั้น กล่าวคือคำนวณหาผลต่างระหว่างค่าสูงสุดและต่ำสุดของค่าเฉลี่ยแล้วนำค่าคะแนนที่ได้หารด้วยจำนวนชั้น (ชูศรี, 2546) แล้วนำผลคะแนนเฉลี่ยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับ โดยผู้วิจัยคำนวณหาระดับของพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาในแต่ละด้านทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านร่างกาย (2) สติปัญญา (3) อารมณ์และจิตใจ (4) สังคม และ (5) จริยธรรม ตลอดจนคำนวณหาระดับของพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมซึ่งคำนวณหาในวิธีเดียวกัน โดยจากค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0 - 4 คะแนน ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 4 ระดับ โดยมีช่วงคะแนนเฉลี่ยแต่ละระดับเป็น 1.33 คะแนน ดังนั้นจะได้เกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 0.00	หมายถึงมารดาที่สูญเสียสามีไม่เคยปฏิบัติพฤติกรรมดังกล่าวในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน
------------------	--

คะแนนเฉลี่ย 0.01 - 1.33	หมายถึงมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.34 - 2.66	หมายถึงมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 2.67 - 4.00	หมายถึงมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความตรงของเครื่องมือ (Validity)

การตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถหรือมีความชำนาญในเรื่องนั้นๆ โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคม แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และแบบสอบถามพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ตรวจสอบความตรงของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน (ชูศรี, 2546) (ดังแสดงรายนามผู้ทรงคุณวุฒิในภาคผนวก ก) ประกอบด้วย

อาจารย์พยาบาลเด็ก	จำนวน 1 ท่าน
อาจารย์ทางด้านศาสนาอิสลาม	จำนวน 1 ท่าน
พยาบาลผู้ชำนาญด้านการพยาบาลเด็ก	จำนวน 1 ท่าน

หลังจากตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะให้มีความชัดเจนของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา เรียงลำดับข้อความตามข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability)

แบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ที่ผ่านการตรวจสอบเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้กับมารดาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเที่ยงของ

เครื่องมือ โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยกำหนดค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค ของเครื่องมือใหม่ที่สร้างขึ้นเองที่ยอมรับได้ ต้องมีค่า 0.7 ขึ้นไป (Burns & Grove, 1997 อ้างตามบุญใจ, 2550)

ผลการทดลองใช้ ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาคของแบบสอบถามแต่ละชุดดังนี้ แบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคม ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.78 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.93 และแบบสอบถามพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ดำเนินการส่งโครงร่างวิจัยให้แก่คณะกรรมการจริยธรรม คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับจริยธรรมในการศึกษาวิจัย

1.2 ทำหนังสือผ่านคณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ถึงหัวหน้าศูนย์ประสานงานวิชาการความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3 เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้า และเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมทั้งรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย เพื่อหาความเที่ยงของเครื่องมือ และศึกษาความเป็นไปได้ของวิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล ที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลจริงด้วย

2. ขั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามรายชื่อมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่ลงทะเบียนที่ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

2.2 ก่อนเข้าพบกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามกำหนดที่บ้าน ผู้วิจัยต้องไปติดต่อกับผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนแนะนำผู้วิจัยให้กับประชาชนในหมู่บ้านให้รับทราบ โดยทุกครั้งที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลที่บ้านกลุ่มตัวอย่าง จะมีตัวแทนจากผู้นำชุมชนไปด้วย จากนั้นผู้วิจัยได้แนะนำตัว สร้างสัมพันธภาพ ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัยพร้อมทั้งการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง และแนบใบพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างและให้กลุ่มตัวอย่างลงนามเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3 เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างอธิบายขั้นตอนในการตอบแบบสอบถามและให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองแล้วส่งคืนผู้วิจัย ซึ่งตลอดระยะเวลาการตอบแบบสอบถามผู้วิจัยจะอยู่กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบข้อสงสัยในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจคำถาม หรือความหมายในแบบสอบถาม หากพบว่าผู้วิจัยอธิบายเป็นภาษาไทยแล้วกลุ่มตัวอย่างยังไม่เข้าใจ ผู้วิจัยจะอธิบายเป็นภาษามลายู จนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจในคำถาม เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 30-60 นาที พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถาม หากพบว่าแบบสอบถามฉบับใดตอบไม่ครบ ผู้วิจัยจะขอให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามใหม่อีกครั้งจนครบทุกข้อ เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนผู้วิจัยกล่าวขอบคุณและแจ้งถึงการสิ้นสุดการเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.4 วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยชี้แจงวัตถุประสงค์วิธีการดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้จะเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างมีอิสระในการตอบรับ หรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย สามารถแสดงความคิดเห็นในการตอบแบบสอบถามได้อย่างอิสระ โดยทุกขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลหากมีข้อสงสัยสามารถซักถามเหตุผล และข้อมูลที่ได้รับจะนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น และเมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการวิจัยผู้วิจัยแสดงความขอบคุณและให้ลงนามเป็นลายลักษณ์อักษรในใบพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

นอกจากนี้หากบางคำถามที่อาจก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนจิตใจของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะหยุดเก็บข้อมูลชั่วคราวและจะดูแลช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่างทันที โดยผู้วิจัยจะคอยสังเกตปฏิกิริยาของกลุ่มตัวอย่างตลอดระยะเวลาของการตอบแบบสอบถามระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลหากกลุ่มตัวอย่างมีอาการผิดปกติ เช่น ร้องไห้ แสดงสีหน้าวิตกกังวล ผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้ระบายความรู้สึก โดยผู้วิจัยจะให้คำแนะนำและกำลังใจแก่กลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างนำมาประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็นการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีรายละเอียดดังนี้

1. ตรวจสอบข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ว่าเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) (บุญใจ, 2550; เพชรน้อย, 2546) (ดังแสดงรายละเอียดในภาคผนวก ข) ดังนี้

1.1 ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่วัดต้องอยู่ในระดับอันตรภาคชั้น (Interval scale) ขึ้นไป ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ตัวแปรอิสระที่มีระดับต่ำกว่าระดับอันตรภาคชั้น ได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา ดังนั้นจะต้องแปลงตัวแปรอิสระดังกล่าวให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ในส่วนของ แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ตลอดจนตัวแปรตามคือ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสเป็นตัวแปรที่อยู่ในระดับอันตรภาคชั้นแล้ว

1.2 ทดสอบรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linearity) สามารถพิจารณาจากภาพการกระจายของสกาตเตอร์ พล็อต (Scatter Plot) โดยวิเคราะห์จากการใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สันซึ่งหมายถึงค่าต่างๆในตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตามมีการเปลี่ยนแปลงค่าทุกๆ ตัวในลักษณะเดียวกันหรือมีความสัมพันธ์กัน (เพชรน้อย, 2546)

1.3 ทดสอบข้อมูลตัวแปรตามบนทุกค่าของตัวแปรอิสระว่ามีการแจกแจงเป็นปกติ โดยพิจารณาจากแผนภูมิฮิสโตแกรม (Histogram) ต้องเป็นข้อมูลที่แจกแจงแบบโค้งปกติ หรือสามารถตรวจสอบจากค่าสควิวเนส (Skewness) หากค่าเข้าใกล้ศูนย์แสดงว่าข้อมูลมีการแจกแจงเป็นปกติ (เพชรน้อย, 2546)

1.4 ทดสอบตัวแปรอิสระแต่ละตัวว่าเป็นอิสระต่อกันโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันทดสอบด้วยการใช้เกณฑ์ $r = 0.65$ ขึ้นไป (Bums & Grove, 1997 อ้างตามเพชรน้อย, 2546)

1.5 ทดสอบค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามว่าเป็นอิสระจากกัน จากผลการทดสอบค่าดูบิน-วัตสัน (Durbin-Watson) จะต้องได้ผลอยู่ในช่วง 1.5-2.5 (เพชรน้อย, 2546)

2. วิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยการแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ ยกเว้นอายุ ของมารดาและบุตร นำหนัก ส่วนสูงของบุตร วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2 วิเคราะห์ แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งวิเคราะห์ค่าคะแนนรายด้านและโดยรวมเป็นการคำนวณ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคลของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาโดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทำนาย (Predictive study) เพื่อศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส โดยมีตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ตัวแปรตามคือ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส เก็บข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม ถึงธันวาคม 2554 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 113 ฉบับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอด้วยตารางประกอบการบรรยายตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและบุตร

ส่วนที่ 2 แรงสนับสนุนทางสังคม

ส่วนที่ 3 การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

ส่วนที่ 6 ปัจจัยที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและบุตร

ตาราง 1

จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา (n=113)

ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ ($\bar{X} = 31.27, SD = 6.55$)		
15-25 ปี	24	21.2
26-35 ปี	54	47.8
36-45 ปี	33	29.2
มากกว่า 45 ปี	2	1.8
2. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าหรืออยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	75	66.4
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	38	33.6
3. อาชีพ		
รับราชการหรือพนักงานของรัฐ	9	8.0
รับจ้าง	33	29.2
ค้าขาย	42	37.2
กรีดยาง	17	15.0
ประมง	8	7.1
แม่บ้าน	4	3.5
4. รายได้ต่อเดือนของครอบครัว		
ไม่มีรายได้	4	5.3
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	51	45.1
5,001-10,000 บาท	44	37.2
10,001-15,000 บาท	16	12.4

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา	จำนวน	ร้อยละ
5. ลักษณะครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	24	21.6
ครอบครัวขยาย	89	78.4
6. ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรคนก่อนที่อยู่ในวัย 3-6 ปี		
มี	81	71.7
ไม่มี	32	28.3
7. จำนวนบุตรทั้งหมดในครอบครัว		
1 คน	32	28.3
2 คน	26	23.0
3 คน	18	15.9
4 คนหรือมากกว่า (สูงสุด 6 คน)	37	32.8
8. ลำดับบุตรคนปัจจุบันของครอบครัว		
คนที่ 1	32	28.3
คนที่ 2	26	23.0
คนที่ 3	23	20.4
คนที่ 4	32	28.3
9. ปัจจุบันจำนวนบุตรวัย 3-6 ปี		
1 คน	88	77.9
2 คน	25	22.1
10. การได้รับความช่วยเหลือต่างๆ จากสังคมในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เคยได้รับ	113	100

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา	จำนวน	ร้อยละ
11. แหล่งที่ให้ความช่วยเหลือท่านในการอบรมเลี้ยงดูบุตร		
ญาติพี่น้อง	52	46.0
เพื่อน	28	24.8
หน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชน	33	29.2
12. สามีเสียชีวิตจากเหตุความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้เป็นเวลานาน		
1 ปี	19	16.8
2 ปี	36	31.9
3 ปี	44	38.9
4 ปี	14	12.4

จากตาราง 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา พบว่ามารดามีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 26-35 ปีมากที่สุด ร้อยละ 47.8 รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 36-45 ปี ร้อยละ 29.2 โดยมีอายุเฉลี่ยที่ 31.27 ปี (SD=6.55) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระดับต่ำกว่าหรืออยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 66.4 มารดาประกอบอาชีพค้าขายสูงสุด ร้อยละ 37.2 รองลงมา อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 29.2 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท ร้อยละ 45.1 รองลงมา มีรายได้ในช่วง 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 38.9 ลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย ร้อยละ 78.4 ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน 3-6 ปี ส่วนใหญ่มารดามีประสบการณ์ ร้อยละ 71.7 จำนวนบุตรทั้งหมดของครอบครัวส่วนใหญ่มีจำนวน 4 คนหรือมากกว่า 4 คน โดยจำนวนบุตรสูงสุดจำนวน 6 คน ร้อยละ 32.7 รองลงมา มีจำนวนบุตร 1 คน ร้อยละ 28.3 โดยบุตรคนปัจจุบันเป็นบุตรคนที่ 1 และบุตรคนที่ 4 ของครอบครัว มีจำนวนเท่ากัน ร้อยละ 28.3 และปัจจุบันมารดามีบุตรวัย 3-6 ปี จำนวน 1 คน ร้อยละ 77.9 นอกจากนี้มารดาทุกคนเคยได้รับความช่วยเหลือต่างๆ จากสังคมในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 100 ซึ่งแหล่งให้ความช่วยเหลือของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรส่วนใหญ่มาจากญาติพี่น้อง ร้อยละ 46 รองลงมา จากหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชน ร้อยละ 29.2 และสามีของมารดากลุ่มตัวอย่างได้เสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ส่วนใหญ่มีระยะเวลา 3 ปี ร้อยละ 38.9 รองลงมา 2 ปี ร้อยละ 31.9

ตาราง 2

จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร ($n=113$)

ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	53	46.9
หญิง	60	53.1
2. อายุ ($\bar{X} = 55.48$ เดือน, $SD = 11.39$)		
3 ปี – 4 ปี	20	17.7
4 ปี 1 เดือน – 5 ปี	49	43.4
5 ปี 1 เดือน – 6 ปี	44	38.9
3. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา	33	29.2
เตรียมอนุบาล	41	36.3
ชั้นอนุบาล	39	34.5
4. ส่วนสูง (เซนติเมตร) ($\bar{X} = 101.39$, $SD = 8.28$)		
เมื่อนำส่วนสูงของเด็กตามเกณฑ์อายุเปรียบเทียบกับกราฟมาตรฐาน		
ส่วนสูงเกินกว่าเกณฑ์	0	0
ส่วนสูงตามเกณฑ์	98	86.73
ส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์	15	13.27
5. น้ำหนัก (กิโลกรัม) ($\bar{X} = 15.51$, $SD = 3.31$)		
เมื่อนำน้ำหนักของเด็กตามเกณฑ์อายุเปรียบเทียบกับกราฟมาตรฐาน		
น้ำหนักเกินกว่าเกณฑ์	0	0
น้ำหนักตามเกณฑ์	100	88.50
น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์	13	11.50

จากตาราง 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร พบว่าส่วนใหญ่มีบุตรเพศหญิง ร้อยละ 53.1 อายุบุตรอยู่ในช่วง 4 ปี 1 เดือน – 5 ปี ร้อยละ 43.4 รองลงมา อายุอยู่ในช่วง 5 ปี 1 เดือน-6 ปี ร้อยละ 38.9 โดยอายุเฉลี่ยเท่ากับ 55.48 เดือน (SD=11.39) ระดับการศึกษาของบุตรส่วนใหญ่อยู่ในชั้นเตรียมอนุบาล ร้อยละ 36.3 รองลงมา อยู่ในระดับชั้นอนุบาล ร้อยละ 34.5 นอกจากนี้ส่วนสูงส่วนใหญ่ของบุตรอยู่ระดับตามเกณฑ์ ร้อยละ 86.73 โดยส่วนสูงเฉลี่ยเท่ากับ 101.39 เซนติเมตร (SD= 8.28) และน้ำหนักส่วนใหญ่อยู่ระดับตามเกณฑ์ ร้อยละ 88.50 โดยน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 15.51 กิโลกรัม (SD=3.31)

ส่วนที่ 2 แรงสนับสนุนทางสังคม

ตาราง 3

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นรายด้านและโดยรวม (n=113)

แรงสนับสนุนทางสังคม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับแรงสนับสนุน ทางสังคม
1. ด้านอารมณ์	2.97	0.53	มาก
2. ด้านการประเมินเปรียบเทียบ	2.16	0.44	ปานกลาง
3. ด้านข้อมูลข่าวสาร	2.39	0.52	ปานกลาง
4. ด้านทรัพยากร	2.03	0.53	ปานกลาง
โดยรวม	2.39	0.31	ปานกลาง

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับแรงสนับสนุนทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.39$, $SD = 0.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมที่อยู่ในระดับมาก คือด้านอารมณ์ ($\bar{X} = 2.97$, $SD = 0.53$) เพียงด้านเดียว นอกนั้นแรงสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง คือด้านข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 2.39$, $SD = 0.52$) ด้านการประเมินเปรียบเทียบ ($\bar{X} = 2.16$, $SD = 0.44$) และด้านทรัพยากร ($\bar{X} = 2.03$, $SD = 0.53$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายละเอียดของแรงสนับสนุนทางสังคมของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาในแต่ละด้าน ดังแสดงในภาคผนวก จ (ตาราง 8) พบว่า

แรงสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.97, SD = 0.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 5 ข้อ พบว่า ข้อที่มารดาได้รับแรงสนับสนุนทางด้านอารมณ์ที่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 2 ข้อ คือ มารดามีบุคคลที่คอยให้กำลังใจมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรอยู่ตลอดเวลา ($\bar{X} = 2.95, SD = 0.74$) และมารดามีบุคคลรับฟังเรื่องราวเกี่ยวกับความกังวลต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาด้วยความเห็นอกเห็นใจ ($\bar{X} = 2.73, SD = 0.75$) ตามลำดับ นอกนั้นเป็นข้อที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 3 ข้อ โดยข้อที่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลางที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดามีบุคคลสนใจถามปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร ($\bar{X} = 2.50, SD = 1.14$) รองลงมา คือ มารดามีบุคคลที่คอยเตือนมารดาให้ละหมาด อ่านกุรอาน และขอพรจากพระเจ้า เพื่อให้มารดาสามารถผ่านพ้นปัญหา ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ ($\bar{X} = 2.29, SD = 1.13$) และในข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ บุคคลอื่น เชื่อกันว่ามารดาสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 1.88, SD = 1.23$)

แรงสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินเปรียบเทียบ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.16, SD = 0.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 5 ข้อ พบว่า ทุกข้อในแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินเปรียบเทียบอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยข้อที่มารดาได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินเปรียบเทียบที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดามีโอกาสได้พูดคุยกับมารดามุสลิมคนอื่นๆ ที่อบรมเลี้ยงดูบุตรวัยเดียวกัน ($\bar{X} = 2.49, SD = 1.13$) รองลงมาคือ มารดามีโอกาสรับฟังถึงประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมคนอื่น ที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในชายแดนใต้เสมอ ($\bar{X} = 2.15, SD = 0.88$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มารดาได้รับการยอมรับในความคิดเห็น หรือการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลังจากที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบ ($\bar{X} = 2.04, SD = 1.06$)

แรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.39, SD = 0.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 5 ข้อ พบว่า ทุกข้อในแรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยข้อที่มารดาได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดาได้รับการบอกเล่าถึงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกับบุตรของมารดา ($\bar{X} = 2.56, SD = 0.99$) รองลงมา คือ มารดาได้รับคู่มือหรือหนังสือ จากการจัดประชุมที่มีสยิดหรือสมาคมอิสลามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวทางอิสลาม เพื่อมารดาสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ถูกต้อง ($\bar{X} = 2.54, SD = 1.09$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มารดาสามารถสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้จากผู้รู้ทางด้านพัฒนาการและผู้รู้ทางด้านศาสนา ($\bar{X} = 2.07, SD = 1.16$)

แรงสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.03, SD = 0.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 5 ข้อ พบว่า ทุกข้อในแรงสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากรอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยข้อที่มารดาได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากรที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดาได้รับความช่วยเหลือในการจัดหา อุปกรณ์การแต่งกายของบุตรให้เป็นไปตามแนวทางศาสนาอิสลาม เช่น ผ้าคลุม ผ้าละหมาด ($\bar{X} = 2.12, SD = 0.92$) รองลงมา คือ มารดาได้รับความช่วยเหลือในการจัดหาอุปกรณ์การแต่งกายของบุตรให้เป็นไปตามแนวทางศาสนาอิสลาม เช่น ผ้าคลุม ผ้าละหมาด ($\bar{X} = 2.07, SD = 1.22$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มารดาได้รับการช่วยเหลือค่าเล่าเรียนบุตร จากหน่วยงานของรัฐ เอกชนหรือองค์กรทางด้านศาสนา ($\bar{X} = 1.88, SD = 0.98$)

ส่วนที่ 3 การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา

ตาราง 4

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามุสลิมเป็นรายด้าน และ โดยรวม ($n=113$)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดามุสลิม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับการรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดามุสลิม
1. ด้านร่างกาย	2.93	0.55	มาก
2. ด้านสติปัญญา	2.65	0.58	ปานกลาง
3. ด้านสังคม	3.13	0.69	มาก
4. ด้านจิตใจและอารมณ์	2.90	0.56	มาก
5. ด้านจริยธรรม	3.14	0.59	มาก
โดยรวม	2.94	0.41	มาก

จากตาราง 4 พบว่า มารดาที่มีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.94, SD = 0.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มารดาที่มีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในด้านต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในด้านสติปัญญาที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.65, SD = 0.58$) และด้านที่มารดาที่มีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองที่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 4 ด้าน คือด้านจริยธรรม ($\bar{X} = 3.14, SD = 0.59$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.13, SD = 0.69$) ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 2.93, SD = 0.55$) และด้านจิตใจและอารมณ์ ($\bar{X} = 2.90, SD = 0.56$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายละเอียดของการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในแต่ละด้าน ดังแสดงในภาคผนวก จ (ตาราง 9) พบว่า

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาด้วร่างกายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.93, SD = 0.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 15 ข้อ พบว่า ข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 12 ข้อ โดยข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มารดาสามารถจัดเตรียมอาหารที่ฮาลาลให้บุตรได้รับประทาน เช่นอาหารสำเร็จรูปต้องมีตราฮาลาล ไม่บริโภคสุกร สุนัข สัตว์ที่ตายเอง และต้องเป็นสัตว์ที่ขณะเชือดได้กล่าวนามของพระเจ้า ($\bar{X} = 3.69, SD = 0.57$) รองลงมาคือ มารดาสามารถป้องกันอุบัติเหตุให้บุตร โดยเก็บสิ่งของให้เป็นระเบียบ เก็บของมีคมหรืออันตรายให้พ้นมือบุตรได้ ($\bar{X} = 3.35, SD = 0.93$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มารดาสามารถจัดกิจกรรมให้บุตรเพื่อส่งเสริมและพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เช่น วิ่ง ปีนป่าย และว่ายน้ำ ซึ่งการว่ายน้ำเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ท่านศาสนทูตสนับสนุนให้เด็กได้ฝึกฝน ($\bar{X} = 2.73, SD = 1.00$) นอกนั้นเป็นข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองที่อยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 3 ข้อ โดยข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเอง ที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มารดาสามารถดูแลรักษาเบื้องต้นเมื่อบุตรเป็นไข้หวัด เช่น เช็ดตัวลดไข้และให้พักผ่อนมากๆ หากอาการไม่ดีขึ้นจึงพาไปพบแพทย์ ($\bar{X} = 2.65, SD = 0.96$) รองลงมาคือ มารดาสามารถดูแลช่วยเหลือบุตรแปร่งฟันในขณะอาบน้ำละหมาด หรืออย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เช้าและก่อนนอน ($\bar{X} = 2.59, SD = 1.04$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มารดาสามารถติดตาม และเปรียบเทียบน้ำหนัก ส่วนสูงของบุตรได้ พร้อมทั้งบันทึกเป็นระยะๆ เพื่อเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของบุตร ($\bar{X} = 2.34, SD = 1.05$)

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาด้วสติปัญญาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.65, SD = 0.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ พบว่าข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 4 ข้อ โดยข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มารดาสามารถพาบุตรไปเล่นกับกลุ่มเพื่อนๆ อยู่เสมอเพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการคิดและพัฒนาด้านภาษา ($\bar{X} = 3.07, SD = 0.90$) รองลงมาคือ มารดาสามารถฝึกให้บุตรทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง เช่น อาบน้ำ แปร่งฟัน ($\bar{X} = 2.99, SD = 0.88$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มารดาสามารถฝึกด้านการ

ฟังของบุตร โดยการเล่าเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม หรือจริยวัตรของท่านศาสนทูต ในรูปแบบของนิทาน ($\bar{X} = 2.68, SD=0.86$) นอกนั้นเป็นข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองที่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีจำนวน 6 ข้อ โดยข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดาสามารถฝึกให้บุตรนับเลข หรือบวกเลขง่ายๆ ($\bar{X} = 2.66, SD = 1.02$) รองลงมา คือ มารดาสามารถฝึกด้านการพูดของบุตร โดยมารดาจะพูดคุยตอบได้ เช่น กล่าวหรือตอบรับสแลม หรือกระตุ้นให้บุตรพูดคำสั้นๆ เช่นอวัยวะต่างๆ บนใบหน้าและร่างกาย ($\bar{X} = 2.61, SD = 0.87$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มารดาสามารถพาบุตรไปเลือกซื้อหนังสือหรือของเล่นต่างๆ ที่หลากหลายอยู่เสมอ ($\bar{X} = 2.27, SD=1.09$)

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.13, SD=0.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ พบว่าข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 8 ข้อ โดยข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดาสามารถฝึกให้บุตรกล่าวคำทักทายโดยกล่าวว่า “อัสสะลามูอะลัยกุม” และฝึกให้บุตรตอบรับคำทักทายโดยกล่าว “วะอะลัยกุมุสสะลาม” ($\bar{X} = 3.30, SD = 0.83$) รองลงมาคือ มารดาสามารถสอนให้บุตรกล่าวบิสมิลลาฮ์หรือคูอาอ์ เมื่อทำกิจกรรม เช่น รับประทานอาหาร ก่อนนอน ($\bar{X} = 3.24, SD=0.83$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มารดาสามารถฝึกให้บุตรช่วยเหลือมารดาทำงานบ้านต่างๆ เช่น ช่วยเก็บสิ่งของต่างๆ ให้เป็นระเบียบ ($\bar{X} = 2.70, SD = 0.87$) นอกนั้นเป็นข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองที่อยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 2 ข้อ คือ มารดาสามารถมอบหมายหน้าที่ง่ายๆ ภายในบ้านให้บุตรได้รับผิดชอบ เช่น รดน้ำต้นไม้ทุกเย็น ($\bar{X} = 2.61, SD = 0.85$) และ มารดาสามารถจัดกิจกรรมการเล่นให้บุตร ซึ่งเป็นลักษณะกิจกรรมที่มีการกำหนดกติกาการเล่นที่ชัดเจนและให้บุตรปฏิบัติตามกติกาดังกล่าว ($\bar{X} = 2.51, SD=0.84$)

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาด้านจิตใจและอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.90, SD=0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ พบว่า ข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 7 ข้อ โดยข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองในที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดาสามารถสอนให้บุตรกล่าวและนึกถึงพระเจ้าและศาสนทูตอยู่เสมอ โดยให้กล่าวและเข้าใจความหมายของคำว่า “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” ($\bar{X} = 3.18, SD=0.92$) และมารดาสามารถแสดงความรักต่อบุตร ด้วยการกอด หอม ลูบศีรษะเสมอ ซึ่งท่านศาสนทูตเป็นแบบอย่างในเรื่องแสดงความรัก เอาใจใส่บุตร ($\bar{X} = 3.18, SD = 0.92$) รองลงมาคือมารดาสามารถให้กำลังใจและชมเชยบุตรทุกครั้งเมื่อบุตรสามารถทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้สำเร็จ ($\bar{X} = 3.17, SD = 0.87$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มารดาสามารถที่จะแสดงความเชื่อมั่นในตัวบุตรทุกครั้ง เมื่อบุตรต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยากกว่า ($\bar{X} = 2.85, SD = 0.97$) นอกนั้นเป็นข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองที่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีจำนวน 3 ข้อ คือ มารดาสามารถที่จะหลีกเลี่ยงคำว่า “อย่า” แต่เมื่อต้องการห้ามการกระทำของบุตร มารดาจะ

อธิบายเหตุผลให้บุตรรับทราบและเข้าใจ ($\bar{X} = 2.65, SD = 1.04$) รองลงมาคือ มารดาสามารถสอนและให้บุตรละคร่วมกับมารดา ($\bar{X} = 2.42, SD = 1.10$) และมารดาสามารถฝึกให้บุตรได้ถือศีลอคในเดือนรอมฎอนตามความสามารถของบุตรที่จะทำได้ ($\bar{X} = 2.42, SD = 1.29$)

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมาราด้านจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.14, SD = 0.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ พบว่า ทุกข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยข้อที่มารดารับรู้ความสามารถของตนเองที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดาสามารถสอนให้บุตรแสดงกริยามารยาทที่ดีต่อมารดาและบุคคลอื่นๆ เช่น ไม่พูดจาหยาบคาย ($\bar{X} = 3.41, SD = 0.78$) รองลงมาคือ มารดาสามารถฝึกให้บุตรมีความเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่น ไม่ให้บุตรรังแกผู้อื่นและสัตว์ เนื่องจากบุคคลใดที่ให้ความเมตตาต่อผู้อื่น เขาจะได้รับความเมตตาจากอัลลอฮ์ ($\bar{X} = 3.26, SD = 0.79$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มารดาสามารถฝึกให้บุตรมีวินัย เช่น เก็บสิ่งของหรือของเล่นให้เป็นระเบียบทุกครั้งหลังเล่นเสร็จ ($\bar{X} = 2.74, SD = 0.92$)

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ตาราง 5

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นรายด้านและ โดยรวม ($n=113$)

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามี	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับพฤติกรรม
1. ด้านร่างกาย	2.99	0.48	มาก
2. ด้านสติปัญญา	2.63	0.52	ปานกลาง
3. ด้านสังคม	2.87	0.42	มาก
4. ด้านจิตใจและอารมณ์	2.86	0.45	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร วัยก่อนเรียนของมารดามุสลิม ที่สุญเสียสามี	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับพฤติกรรม
5. ด้านจริยธรรม	3.16	0.49	มาก
โดยรวม	2.91	0.35	มาก

จากตาราง 5 มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.91$, $SD = 0.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในด้านต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในด้านสติปัญญาที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.63$, $SD = 0.52$) และด้านที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 4 ด้าน คือด้านจริยธรรม ($\bar{X} = 3.16$, $SD = 0.49$) ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 2.99$, $SD = 0.48$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 2.87$, $SD = 0.42$) และด้านจิตใจและอารมณ์ ($\bar{X} = 2.86$, $SD = 0.45$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายละเอียดของพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สุญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาในแต่ละด้าน ดังแสดงในภาคผนวก จ (ตาราง 10) พบว่า

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สุญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาด้านร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.99$, $SD = 0.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 15 ข้อ พบว่า ข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 14 ข้อ โดยข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดาดูแลให้บุตรรับประทานอาหารฮาลาล เช่นอาหารสำเร็จรูปต้องมีตราฮาลาล ไม่บริโภคน้ำอัดลม สุนัข สัตว์ที่ตายเอง และต้องเป็นสัตว์ที่ขณะเชือดได้กล่าวนามของพระเจ้า ($\bar{X} = 3.46$, $SD = 0.68$) รองลงมาคือ มารดาจัดเก็บข้าวของเครื่องใช้ที่เป็นอันตรายหรือของมีคมอย่างดีโดยเก็บให้พ้นมือบุตร ($\bar{X} = 3.39$, $SD = 0.74$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มารดาดูแลและช่วยเหลือบุตรแปรงฟันในขณะอาบน้ำจะเหมาะสม หรืออย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เข้าและก่อนนอน ($\bar{X} = 2.74$, $SD = 1.12$) นอกจากนี้พบว่า ข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่อยู่ใน

ระดับปานกลางมีจำนวน 1 ข้อ คือมารดาติดตามและเปรียบเทียบน้ำหนัก ส่วนสูงของบุตรได้ พร้อมทั้งบันทึกเป็นระยะๆเพื่อเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของบุตร ($\bar{X} = 2.35, SD = 1.22$)

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สุญญะฮ์มีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาด้านสติปัญญาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.63, SD = 0.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ พบว่า ข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 4 ข้อ โดยข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดาให้บุตรทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง เช่นอาบน้ำ แปรงฟัน ($\bar{X} = 3.00, SD = 0.93$) รองลงมาคือ มารดามักให้บุตรไปเล่นกับกลุ่มเพื่อนๆ อยู่เสมอเพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการคิดและพัฒนาการด้านภาษา ($\bar{X} = 2.99, SD = 0.90$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มารดาฝึกด้านการฟังของบุตร โดยเล่าเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม หรือจริยวัตรของท่านศาสนทูต ในรูปแบบของนิทาน ($\bar{X} = 2.70, SD = 0.88$) นอกนั้นเป็นข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่อยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 6 ข้อ โดยข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดาฝึกด้านการพูดของบุตร โดยมารดาจะพูดคุยตอบโต้ เช่นกล่าวหรือตอบรับสแลม หรือกระตุ้นให้บุตรพูดคำสั้นๆ เช่นอวัยวะต่างๆ บนใบหน้าและร่างกาย ($\bar{X} = 2.65, SD = 0.89$) รองลงมาคือ มารดาฝึกให้บุตรนับเลข หรือบอกเลขง่ายๆ ($\bar{X} = 2.59, SD = 0.91$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มารดามักพาบุตรไปเลือกซื้อหนังสือหรือของเล่นต่างๆ ที่หลากหลายอยู่เสมอ ($\bar{X} = 2.32, SD = 0.97$)

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สุญญะฮ์มีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาด้านสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.87, SD = 0.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ พบว่า ข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 7 ข้อ โดยข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มารดาฝึกให้บุตรกล่าวคำทักทายโดยกล่าวว่า “อัสสะลามอะลัยกุม” และฝึกให้บุตรตอบรับคำทักทายโดยกล่าว “วะอะลัยกุมุสสะลาม” ($\bar{X} = 3.32, SD = 0.86$) รองลงมามารดาสอนให้บุตรกล่าวบิสมิลลาฮ์ หรือดูอา เมื่อต้องทำกิจกรรมใดๆ เช่นรับประทานอาหาร นอน ($\bar{X} = 3.24, SD = 0.81$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มารดาสนับสนุนให้บุตรได้ศึกษาและเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ จากการท่องเที่ยว หนังสือ หรือโทรทัศน์ เพื่อบุตรทราบถึงความยิ่งใหญ่ และความสามารถของอัลลอฮ์ที่ทรงสร้าง ($\bar{X} = 2.73, SD = 1.02$) นอกนั้น เป็นข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่อยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 3 ข้อ คือมารดาให้บุตรช่วยเหลือกันทำงานบ้านต่างๆ เช่น ช่วยเก็บสิ่งของต่างๆ ให้เป็นระเบียบ ($\bar{X} = 2.66, SD = 0.96$) รองลงมามารดาได้มอบหมายหน้าที่ต่างๆ ภายในบ้านให้บุตรได้รับผิดชอบ เช่นรดน้ำต้นไม้ทุกเย็น ($\bar{X} = 2.60, SD = 0.92$) และมารดาจัดกิจกรรม

การเล่นให้บุตร ซึ่งเป็นลักษณะกิจกรรมที่มีการกำหนดกติกาการเล่นที่ชัดเจนและให้บุตรปฏิบัติตามกติกาดังกล่าว ($\bar{X} = 2.43, SD = 0.92$)

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สุญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสด้านจิตใจและอารมณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.86, SD = 0.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ พบว่า มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก มีจำนวน 7 ข้อ โดยข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มารดาสอนให้บุตรกล่าวและนึกถึงพระเจ้าและศาสนทูตโดยให้กล่าวและเข้าใจความหมายของคำว่า “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮุ มุฮัมมะดุลรอซูลุลลอฮุ” ($\bar{X} = 3.18, SD = 0.98$) รองลงมาคือ มารดาแสดงความรักต่อบุตร ด้วยการกอด หอม ถูบศีรษะอยู่เสมอ ซึ่งทำนศาสนทูตเป็นแบบอย่างในเรื่องการแสดงถึงความรัก ความเอาใจใส่ต่อบุตร ($\bar{X} = 3.17, SD = 0.83$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มารดาจะตักเตือนบุตรโดยให้เหตุผลเมื่อบุตรมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมถ้าไม่สำเร็จ มารดาจะไม่พูดคุยและหากบุตรมีพฤติกรรมดังกล่าว มารดาจะทำการลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอนการลงโทษตามแนวทางศาสนทูต ($\bar{X} = 2.84, SD = 0.82$) นอกจากนี้เป็นข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่อยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวน 3 ข้อ คือ มารดาจะหลีกเลี่ยงคำว่า “อย่า” แต่เมื่อต้องการห้ามการกระทำของบุตรมารดาจะอธิบายเหตุผลให้บุตรรับทราบและเข้าใจ ($\bar{X} = 2.63, SD = 0.84$) รองลงมา มารดาสอนให้บุตรระมัดระวังโดยระมัดระวังร่วมกับมารดา ($\bar{X} = 2.42, SD = 1.10$) และ มารดาฝึกให้บุตรถือศีลอดในเดือนรอมฎอน โดยเริ่มต้นถือศีลอดตามความสามารถของบุตรที่จะทำได้ ($\bar{X} = 2.39, SD = 1.48$)

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สุญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสด้านจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.16, SD = 0.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ พบว่า ทุกข้อมารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มารดาพูดคุยกับบุตรด้วยคำพูดที่สุภาพ และให้บุตรพูดกับมารดาด้วยคำพูดที่สุภาพเช่นกัน ($\bar{X} = 3.62, SD = 0.54$) รองลงมาคือ มารดาฝึกให้บุตรมีความเมตตา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เช่นไม่ให้บุตรรังแกผู้อื่นและสัตว์ เนื่องจากบุคคลใดที่ให้ความเมตตาต่อผู้อื่น เขาจะได้รับความเมตตาจากอัลลอฮ์ ($\bar{X} = 3.25, SD = 0.77$) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือมารดาฝึกให้บุตรมีวินัย เช่นเก็บสิ่งของหรือของเล่นให้เป็นระเบียบทุกครั้งหลังเล่นเสร็จ ($\bar{X} = 3.12, SD = 0.79$)

ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

ตาราง 6

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส (n=113)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6
1. ระดับการศึกษา	1.00					
2. ลักษณะครอบครัว	-0.83	1.00				
3. ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูของมารดา	0.59*	-0.02	1.00			
4. แรงสนับสนุนทางสังคม	0.49*	0.06	0.31**	1.00		
5. การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา	0.41*	-0.21*	0.30**	0.29**	1.00	
6. พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามี	0.48**	-0.18	0.35**	0.30**	0.72**	1.00

หมายเหตุ: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

จากตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับสูงกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.72, p < 0.01$) ระดับการศึกษา และประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับปานกลางกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.48, p < 0.01$ และ $r = 0.35, p < 0.01$ ตามลำดับ) แรงสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับต่ำ กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.30, p < 0.01$) และพบว่าลักษณะครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์

ทางสถิติกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

ส่วนที่ 6 ปัจจัยที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

การทดสอบปัจจัยร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา ลักษณะครอบครัว แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนโดยตัวแปรทุกตัวเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ดังแสดงในภาคผนวก ฉ

ตาราง 7

ค่าสัมประสิทธิ์ของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างตัวทำนายกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส($n=113$)

ตัวแปรทำนาย	R ²	R ² change	b	Beta	t
1. การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา	0.52	0.52	0.50	0.64	9.74**
2. ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน	0.57	0.05	10.74	0.25	3.80**

* $p < 0.05$ ** $p < 0.001$

SEb = 7.908, Constant = 72.013

จากตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนในการเลือกตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายความแปรปรวนของค่าคะแนนตัวแปรพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ซึ่งมีอำนาจการทำนายร้อยละ 52 และ ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา ซึ่งมี

อำนาจการทำนายร้อยละ 5 โดยทั้ง 2 ตัวแปรสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ได้ร้อยละ 57 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = 0.57$, $p < 0.001$) และค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.64 ($t = 9.74$, $p < 0.001$) และ 0.25 ($t = 3.80$, $p < 0.001$)

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา โดยมีตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และตัวแปรตามคือ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา พบว่ามารดาส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าหรืออยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 66.4 ซึ่งเป็นระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่รัฐบาลกำหนด คือ ประชาชนควรได้รับการศึกษาอย่างต่ำเป็นระยะเวลา 12 ปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ส่งผลให้มารดามีอาชีพไม่มั่นคง คืออาชีพค้าขาย ร้อยละ 37.2 ซึ่งสินค้าที่มารดานำมาขายนั้น เป็นสินค้านำเข้าจากประเทศมาเลเซีย โดยส่วนใหญ่เป็นสินค้าหนีภาษีซึ่งจะมีต้นทุนต่ำกว่า ทำให้อาชีพดังกล่าวจึงมีความเสี่ยงค่อนข้างสูง (อนุวัต, 2549) และส่งผลให้มารดามีรายได้ที่ไม่แน่นอน โดยมารดาส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วงน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท ร้อยละ 45.1 ซึ่งเป็นรายได้ที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับค่าครองชีพของประชาชนที่รัฐบาลได้กำหนดให้ ประชาชนมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 120,000 บาทต่อคนต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ประกอบกับลักษณะครอบครัวของมารดาส่วนใหญ่ เป็นลักษณะครอบครัวขยาย ร้อยละ 58.4 ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เมื่อมารดามีระดับการศึกษาที่ต่ำ ประกอบกับมารดามีอาชีพที่ไม่มั่นคง และมีรายได้ที่ไม่เพียงพอ ตลอดจนมีสมาชิกครอบครัวที่มีจำนวนมาก ทำให้อารมณ์เสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบ ต้องแบกรับ

ภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการดูแลสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับศึกษาของอาภาภรณ์ (2551) ศึกษาประสบการณ์ของผู้หญิงที่ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับบาดเจ็บจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ของไทย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบ พบว่ามารดาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งส่งผลให้อาชีพในปัจจุบันไม่มั่นคง เช่น ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ทำให้รายได้ไม่แน่นอนและไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ประกอบกับมารดาที่อาศัยในครอบครัวขยายยิ่งทำให้มารดาต้องทำงานเพิ่มขึ้น เพื่อหารายได้เข้ามาจุนเจือครอบครัว

นอกจากนี้ผลการศึกษาคั้งนี้ พบว่า มารดาส่วนใหญ่มีอายุ 26-35 ปี ร้อยละ 47.8 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 31.27 ปี ซึ่งอยู่ในวัยผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มีความพร้อมในการทำหน้าที่มารดาได้สมบูรณ์มากขึ้น (วันเต็ม, สุภาณี, ฤทัยพร, และอุมาพร, 2546) และมารดาร้อยละ 71.7 มีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยมีบุตรมากกว่า 4 คน สูงสุด 6 คน ร้อยละ 32.7 ประกอบกับมารดามีบุตรวัยก่อนเรียนจำนวน 2 คน ร้อยละ 22.1 แสดงให้เห็นว่ามารดาส่วนหนึ่งไม่ได้มีการคุมกำเนิด หรือการเว้นระยะการมีบุตร อาจเนื่องจากศาสนาอิสลามไม่สนับสนุนให้มีการคุมกำเนิด เพราะการคุมกำเนิดเป็นวิธีการในการควบคุมประชากรชาวมุสลิม และเป็นการไม่เชื่อมั่นและพอใจในสิ่งที่พระเจ้าเป็นเจ้าประทานให้ สอดคล้องกับการศึกษาของต่วนนุรอัยนี (2551) ศึกษาทัศนคติการคุมกำเนิดของสตรีมุสลิม พบว่าการคุมกำเนิดโดยไม่มีเหตุผลที่เพียงพอ เช่น มารดามีสุขภาพอ่อนแอโดยแพทย์ต้องเป็นผู้วินิจฉัยว่า หากมีบุตรต่อไปอาจทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือมีฐานะยากจนมากไม่มีความสามารถพอในเลี้ยงดูบุตร จะถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลามอย่างมาก และผลจากการศึกษายังพบว่า มารดาส่วนใหญ่เริ่มมีบุตรคนแรกอายุน้อย ส่งผลให้ในปัจจุบันมีบุตรจำนวนมาก อาจเนื่องจากศาสนาอิสลามส่งเสริม สนับสนุนการแต่งงาน และการมีบุตรตามความสามารถ ตั้งแต่ผู้หญิงเริ่มมีประจำเดือน เนื่องจากครอบครัวใดที่มีจำนวนบุตรยิ่งมาก ยิ่งจะได้รับความเจริญ และความโปรดปรานจากพระเจ้ายิ่งขึ้น (มัสลิน, 2551) สอดคล้องกับการศึกษาของวันเต็มและคณะ (2546) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการการคลอดของมารดาวัยรุ่นมุสลิมจังหวัดนครราชสีมา พบว่า มารดามุสลิมจะมีบุตรจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีความสามารถในการเลี้ยงดูบุตร เช่น ภรรยาสุขภาพแข็งแรงสามารถมีบุตรได้มากโดยไม่เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือครอบครัวมีความสามารถเลี้ยงดูบุตรได้โดยไม่ลำบากมาก

ตลอดจนความช่วยเหลือที่มารดาได้รับจากสังคมในการอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยส่วนใหญ่จะได้รับจากญาติพี่น้อง ร้อยละ 46 สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลาม ที่ส่งเสริมให้มุสลิมมีความรัก ความเป็นพี่น้องกัน (รอมือเลาะ, 2551) ดังหะดีษรายงานโดยมุสลิม หมายเลขหะดีษที่ 45 ความว่า “คนหนึ่งคนใดในหมู่พวกท่านยังไม่ศรัทธาที่สมบูรณ์ จนกว่าเขาจะรักที่จะให้ได้แก่พี่น้องของเขา ซึ่งสิ่งที่เขารักที่จะให้ได้กับตนเอง” (สุพล, 2549) กล่าวคือบุคคลจะเป็นผู้ที่มีความศรัทธาต่อพระเจ้าเป็น

เจ้านั้น บุคคลนั้นจะต้องมอบความรัก ความห่วงใย ให้บุคคลอื่น ให้เสมือนกับความรักหรือความห่วงใย ที่ตนเองต้องการ จากคำกล่าวดังกล่าว อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้มารดาได้รับความช่วยเหลือจากญาติพี่น้อง เป็นส่วนใหญ่

ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตรในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าเด็กวัยก่อนเรียนส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง ร้อยละ 53.1 อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 4 ปี 1 เดือน – 5 ปี รองลงมา อายุ 5 ปี 1 เดือน – 6 ปี ร้อย ละ 43.4 และ 38.9 ตามลำดับ โดยเฉลี่ยอายุ 55.48 เดือนหรือ 4.6 ปี (SD=11.39) อาจเนื่องจากในช่วง พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นช่วงที่มีประชาชนเสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบเป็นสถิติสูงสุดในรอบ 8 ปีที่ ผ่านมา (2547-2555) (ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2555) ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ทั้งที่ขาดเจ็บ พิกการและเสียชีวิต (เมตตา, อภิรดี, นิตยา, และศุภวรรณ, 2551) จึงทำให้ปัจจุบันอายุบุตรอยู่ในช่วงอายุ 4-5 ปีนอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่า บุตรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่เตรียมอนุบาล ร้อยละ 36.3 และ อนุบาล ร้อยละ 34.5 ตามลำดับ ซึ่งในช่วงวัยก่อนเรียนมารดามักนำบุตรเข้าโรงเรียน เพื่อศึกษาในชั้น เตรียมอนุบาล หรืออนุบาล เนื่องจากเป็นการลดภาระ และเวลาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรช่วงกลางวัน เพื่อมารดามีความสะดวกในการทำงานมากขึ้น (พฤตฉิณี, 2550) ตลอดจนผลการวิจัยยังพบว่า น้ำหนัก และส่วนสูงของบุตร ที่อยู่ในระดับตามเกณฑ์ ร้อยละ 86.73 และ 88.50 ตามลำดับ ซึ่งผลการประเมินนี้ อยู่ในเกณฑ์ที่รัฐบาลกำหนดไว้ว่า เด็กวัยก่อนเรียนต้องมีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์ทั้งน้ำหนักและ ส่วนสูงไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) อาจ เนื่องจากผลการศึกษาในด้านพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสอยู่ในระดับมาก ซึ่งส่งผลให้ภาวะโภชนาการของ บุตรอยู่ในระดับตามเกณฑ์ไปด้วย กล่าวคือเมื่อมารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดี ส่งผลให้ ภาวะโภชนาการของบุตรอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของจิรัชยา (2550) ศึกษาถึงรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียน โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน กรณีศึกษาดำบลมูโนะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า เมื่อมารดามีพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรที่ดี โดยชุมชนมี ส่วนร่วมในการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลด้านภาวะโภชนาการของบุตรแล้ว บุตร ก็จะมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสมตามเกณฑ์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของอนลินี (2551) ที่ ศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับภาวะ โภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนในโรงเรียนสังกัด เทศบาลนครสวรรค์ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะโภชนาการของบุตร คือพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตร ของมารดา กล่าวคือเมื่อมารดามีระดับพฤติกรรมที่ดีในด้านการดูแลภาวะโภชนาการของบุตรทั้งใน ด้านน้ำหนักและส่วนสูงของบุตรนั้นย่อมส่งผลต่อภาวะโภชนาการของบุตรที่เป็นไปเกณฑ์ทั้งในด้าน น้ำหนักและส่วนสูงอีกด้วย

1.2 แรงสนับสนุนทางสังคม

ผลจากการศึกษาพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.39$, $SD = 0.31$) ทั้งนี้อาจเนื่องจาก แรงสนับสนุนทางสังคมส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นด้านประเมินเปรียบเทียบ ด้านข้อมูลข่าวสารและด้านทรัพยากร นั้นเป็นแรงสนับสนุนที่มารดาได้รับจากหน่วยงานของรัฐบาล หรือเอกชน แต่ยังไม่ทั่วถึง และล่าช้ากับความต้องการ (ชิรศักดิ์, 2552) เพราะจากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มความรุนแรง อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความยากลำบากในการลงให้ข้อมูล และความช่วยเหลือ (มารินี, 2551) ประกอบกับประชาชนในพื้นที่ที่มีความหวาดระแวงเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงทำให้ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ ส่งข่าวสารจากภาครัฐไปยังประชาชนในพื้นที่อย่างเต็มที่ (ชิรศักดิ์, 2552) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

แรงสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ เป็นแรงสนับสนุนทางสังคมเพียงด้านเดียวที่อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นความช่วยเหลือที่ทำให้มารดาเชื่อว่า มีบุคคลที่ให้อำนาจใจ เอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจ (House, 1981) และการที่มารดาได้รับความรัก ความเอาใจใส่ ความเข้าใจ การยอมรับ การเห็นคุณค่า ทำให้มารดามีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Thoits, 1986) ย่อมส่งผลให้จิตใจของมารดาเข้มแข็งขึ้น โดยเฉพาะการได้รับกำลังใจจากญาติพี่น้อง บุคคลใกล้ชิดทำให้มารดาเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ มีกำลังใจที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว (รัตน, 2552) ซึ่งญาติ พี่น้อง เปรียบเสมือนบุคคลในครอบครัวเดียวกัน เป็นแหล่งของแรงสนับสนุนทางสังคมที่ใกล้ชิด และมีความสำคัญ (House, 1981) เมื่อศึกษารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ มีบุคคลที่คอยให้กำลังใจในการอบรมเลี้ยงดูบุตรอยู่ตลอดเวลา อาจเนื่องจากการให้กำลังใจมารดานั้นเป็นสิ่งที่มารดาได้รับความช่วยเหลือได้ง่าย และได้รับอยู่ตลอดเวลาทั้งจาก ญาติพี่น้อง หรือบุคคลใกล้ชิด สอดคล้องกับการศึกษาของรัตน (2552) ศึกษาความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรค การสนับสนุนทางสังคม และคุณภาพชีวิตของสตรีที่สามีเสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดยะลา พบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ เป็นแรงสนับสนุนที่มารดาได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะการได้รับกำลังใจ ส่งผลให้มารดา มีความรู้สึกถึงการมีที่พึ่ง หรือมีบุคคลให้การช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ บุคคลอื่นๆ เชื่อมั่นว่ามารดาสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรได้เป็นอย่างดี อาจเนื่องจากสังคมมุสลิมยังไม่ยอมรับว่ามารดาจะทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรได้ดีตามคำพัง ในขณะที่ต้องรับภาระหน้าที่ของผู้นำครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรุ โนนทัย (2552) ศึกษาการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ของหญิงม่ายจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ พบว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมารดาต้องเพิ่มภาระในการทำหน้าหัวหน้าครอบครัว อาจทำให้บทบาทหน้าที่หลักของตนเอง คือการอบรมเลี้ยงดูบุตรถูกระงับได้

แรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นความช่วยเหลือที่มารดาได้รับโดยอยู่ในรูปของคำแนะนำ เสนอแนะ การดักเตือน หรือการให้ความรู้ (House, 1981) ซึ่งข้อมูลเหล่านั้นช่วยให้มารดาสามารถนำไปแก้ปัญหามานานในชีวิต (Schaefer, Coyne, & Lazarus, 1981) โดยแรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง และเป็นด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด อาจเนื่องมาจากคำแนะนำ หรือความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ไม่ว่าจะเป็นของรัฐบาล หรือเอกชน ที่เข้ามาช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนในด้านนี้ อาจอยู่ในรูปของการจัดบรรยาย จัดประชุม ยังไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีความยากลำบาก และเสี่ยงอันตรายในการให้ความช่วยเหลือ (ธีรศักดิ์, 2552) เมื่อศึกษาในรายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ มารดาได้รับการบอกเล่าถึงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกับบุตรของมารดา อาจเนื่องมาจากในสังคมมุสลิมเป็นลักษณะสังคมเครือญาติ ทำให้โอกาสในการบอกเล่าข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับพัฒนาการของบุตรได้ง่ายทั้งจากบิดา มารดา หรือญาติพี่น้องที่มีประสบการณ์จริงในการอบรมเลี้ยงดูบุตร (รัตนา, 2552) และข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ มารดาสามารถสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้จากผู้รู้ทางด้านพัฒนาการ และผู้รู้ทางด้านศาสนา อาจเนื่องมาจากความยากลำบาก หรือภาวะอันตรายในการที่ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถจะเข้ามาให้ข้อมูลกับมารดาในพื้นที่ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของพงศ์เทพ (2550) ศึกษาเกี่ยวกับการจัดระบบสุขภาพในความหลากหลายของวัฒนธรรมท่ามกลางภาวะวิกฤติในจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า ผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งที่เป็นมารดาที่สูญเสียสามี หรือเด็กกำพร้า ยังได้รับความช่วยเหลือด้านการดูแลสุขภาพ เช่นตรวจสุขภาพ การให้ความรู้ คำแนะนำ เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพยังไม่ทั่วถึง ทั้งที่มีโครงการหรือระบบจัดการสุขภาพเป็นอย่างดี เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นทำให้เจ้าหน้าที่มีความเสี่ยง และอันตรายในการลงพื้นที่มากขึ้นไป ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังอาศัยความรู้เดิมที่ได้เรียนรู้จากบิดา มารดา หรือบุคคลที่มีอายุสมัยก่อนในการจัดการสุขภาพตนเองและบุตร ซึ่งอาจยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการได้

แรงสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินเปรียบเทียบ เป็นความช่วยเหลือที่มารดาเชื่อว่าตนเองเป็นบุคคลหนึ่งที่คนในสังคมให้การยอมรับ โดยที่มารดามีการประเมินเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่นในสังคม (House, 1981) เพื่อให้มารดาเข้าใจและยอมรับถึงศักยภาพที่เป็นจริงของตนเอง (Pender, 1996) ซึ่งแรงสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินเปรียบเทียบ อยู่ในระดับปานกลาง และมีคะแนนเฉลี่ยรองลงมาจากรแรงสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร อาจเนื่องจากรามาดามุสลิมยังได้รับการยอมรับจากสังคมในการทำหน้าที่เป็นทั้งบิดา มารดาในเวลาเดียวกันไม่มากนัก เนื่องจากศาสนาอิสลามได้กำหนดบทบาทของผู้หญิงและผู้ชาย ไว้อย่างชัดเจนโดยบทบาทของภรรยา คือการอบรมเลี้ยงดูบุตร และไม่สนับสนุนให้ทำหน้าที่ทำเล็ขงครอบครัว หรือตัดสินใจเรื่องในครอบครัวแทนสามี เมื่อศึกษาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ มารดามีโอกาสได้พูดคุยกับมารดามุสลิม

คนอื่นๆ ที่อบรมเลี้ยงดูบุตรวัยเดียวกัน อาจเนื่องจากลักษณะครอบครัวของมารดาเป็นครอบครัวขยาย ที่ประกอบด้วยครอบครัวของ พี่ น้อง ของตนเองรวมอยู่ด้วยกัน หรืออาจแยกครอบครัวแต่อยู่บริเวณใกล้กัน ซึ่งแต่ละครอบครัวมักมีจำนวนบุตรมาก ทำให้โอกาสในการพูดคุย หรือพบปะกัน เพื่อปรึกษาหรือพูดคุยกันได้ง่ายขึ้น (รัตนา, 2552) ส่งผลให้มารดามีโอกาสได้พูดคุย กับมารดาคนอื่นๆ ที่อบรมเลี้ยงดูบุตรวัยเดียวกัน ได้มาก และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ มารดาได้รับการยอมรับในความคิดเห็น หรือการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลังจากที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบ อาจเนื่องด้วยลักษณะสังคมมุสลิมจะให้การยอมรับในการที่มารดาจะมีการแสดงบทบาทนอกเหนือที่ศาสนา กำหนดขังน้อยอยู่ สอดคล้องกับการศึกษาของปริญญญากรณ์ (2549) ศึกษาสถานภาพสตรีในอิสลาม ศึกษากรณีสตรีมุสลิมภายหลังการหย่าร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่พบว่าบทบาทของสตรีมุสลิม หลังการมีการเปลี่ยนแปลง คือ ขณะหย่าร้างกับสามี หรือสามีเสียชีวิตนั้น สังคมก็ยังมองว่ามารดามุสลิม ยังมีหน้าที่หลักตามศาสนา คือ มีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เป็นสำคัญ ส่วนการทำหน้าที่ในการหารายได้เลี้ยงดูบุตร หรือการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ในครอบครัวนั้น ยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมมาก

แรงสนับสนุนทางสังคมในด้านทรัพยากรเป็นความช่วยเหลือโดยตรงต่อความจำเป็นของบุคคล ในเรื่องเงิน เวลา แรงงาน และการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม (House, 1981) ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็น โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีมารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง เนื่องจากมารดาต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย เพียงลำพัง มีความเป็นอยู่ลำบาก และต้องดิ้นรนหารายได้เป็นอย่างมาก (ผานิต, 2549) ซึ่งระดับแรงสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากรอยู่ในระดับปานกลาง และเป็นด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องจาก ความช่วยเหลือดังกล่าว เป็นความช่วยเหลือที่ควรได้จากหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชน แต่ยังไม่ได้รับไม่เพียงพอและล่าช้า จากความล่าช้าในการตัดสินใจคิดว่า เหตุการณ์ที่สามีของตนเองเสียชีวิตนั้น เป็นกรณีส่วนตัว หรือจากสถานการณ์ความไม่สงบ หากรัฐบาลตัดสินใจว่าเป็นกรณีส่วนตัว มารดาก็จะไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆ นอกจากนี้ความรุนแรงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เจ้าหน้าที่มีความยากลำบากในการให้ความช่วยเหลือ (สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล, 2554) เมื่อศึกษาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ มารดาได้รับความช่วยเหลือในการจัดหา อุปกรณ์การแต่งกายของบุตรให้เป็นไปตามแนวทางศาสนาอิสลาม เช่น ผ้าคลุม ผ้าละหมาด อาจเนื่องจากการอุปการะการแต่งกายดังกล่าว สามารถหาซื้อได้ง่ายในพื้นที่ เนื่องจากเป็นรูปแบบการแต่งกายของศาสนาอิสลาม นอกจากนี้การที่สังคมให้การช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนทั่วไป มองเห็นถึงความเคร่งครัดในศาสนามากขึ้น เนื่องจากการแต่งกายในศาสนาอิสลามมีความแตกต่างจากศาสนาอื่น (มยุรา, 2546) ประกอบกับมารดาในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาที่มีความเคร่งครัดทางศาสนา จะมีการนำหลักศาสนามาเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ลักษณะการแต่งกายจึงมีความเคร่งครัดไปด้วย (เกษตรชัย, และดลมนนรงค์, 2553) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ

มารดาได้รับการช่วยเหลือค่าเล่าเรียนบุตร จากหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือองค์กรทางด้านศาสนา อาจเนื่องมาจากความช่วยเหลือดังกล่าวยังได้รับไม่ทั่วถึง และล่าช้า โดยเฉพาะมารดาที่อาศัยในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงมาก สอดคล้องกับการศึกษาของธีรศักดิ์ (2552) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสวัสดิการโดยรัฐ สำหรับสตรีแม่ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ พบว่าหน่วยงานของรัฐให้การช่วยเหลือมารดาที่สูญเสียสามีในด้านต่างๆ เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ายังชีพ การดูแลเยียวยาจิตใจ การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตยังไม่เพียงพอกับความต้องการของมารดา เนื่องจากมารดาขาดความรู้ในการขออนุญาตเอกสารเพื่อขอสวัสดิการต่างๆ ความล่าช้าในการทำงานในการให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความเสี่ยงมาก

1.3 การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา

ผลจากการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นความเชื่อมั่นของตนเองในการกระทำเพื่อให้ได้ผลในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งมีพื้นฐานจากประสบการณ์ที่เคยประสบในอดีต การได้เห็นการกระทำ หรือประสบการณ์ของบุคคลอื่น การถูกโน้มน้าว หรือชักจูงจากผู้อื่น และความพร้อมด้านร่างกายและอารมณ์ (Bandura, 1997) โดยประสบการณ์ในอดีต จะเป็นตัวที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมในการสร้างเสริมสุขภาพของบุคคล และปรับมาใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเอง และบุคคลอื่นที่ต้องดูแลให้ดียิ่งขึ้น (Pender, 1996) สอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ พบว่ามารดาร้อยละ 71.7 มีประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ซึ่งประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรในอดีต ทำให้มารดาเกิดการเรียนรู้ถึงพัฒนาการธรรมชาติของบุตร ส่งผลให้มารดามีความมั่นใจในการอบรมเลี้ยงดูบุตรคนปัจจุบัน และสอดคล้องกับการศึกษาของเมอร์เซอร์ (Mercer, 2004) ที่พบว่าประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ผ่านมามีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นในตนเองที่จะแสดงบทบาทการเป็นมารดา กล่าวคือมารดาที่มีบุตรคนแรกจะขาดความมั่นใจ และรู้สึกถึงความยุ่งยากในการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดา นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังพบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์อยู่ในระดับมาก ซึ่งอยู่ในลักษณะของคำพูดให้กำลังใจ และคำแนะนำให้มารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร อาจส่งผลให้มารดารับรู้ความสามารถของตนเองในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของมอนติญีและลาซาเลต (Montigny, Iacharite, 2005) พบว่ามารดาที่ได้รับกำลังใจ หรือคำแนะนำในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ส่งผลให้มารดามีการรับรู้ความสามารถของตนเองดียิ่งขึ้น และนำไปสู่การตัดสินใจต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่มีประสิทธิภาพต่อไป ประกอบกับมารดาร้อยละ 47.8 มีอายุในช่วง 26-35 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยผู้ใหญ่ที่มีพัฒนาการ และมีวุฒิภาวะ โดยวัยนี้จะมีความพร้อมในการทำหน้าที่มารดา สอดคล้องกับการศึกษาของรสสุคนธ์ (2548) ที่พบว่ามารดาที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่จะมีวุฒิภาวะ และความรับผิดชอบใน

การดูแลบุตรได้มากกว่ามารดาที่อยู่ในวัยรุ่น ส่งผลให้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการอบรมเลี้ยงดูบุตรดีขึ้น และเมื่อศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองที่อยู่ในระดับมาก มี 4 ด้านเรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากไปน้อยสุด คือ ด้านจริยธรรม สังคม ร่างกาย และจิตใจและอารมณ์ และด้านที่มีระดับการรับรู้ความสามารถในระดับปานกลาง คือด้านสติปัญญา สามารถอธิบาย ได้ดังนี้

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ด้านจริยธรรม ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด กล่าวคือ มารดามีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรมีจริยธรรมที่ดี ทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น เช่นมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความซื่อสัตย์ ซึ่งจริยธรรมดังกล่าวเป็นแบบอย่างที่ศาสนาอิสลามสนับสนุนให้ปฏิบัติ โดยมีการกำหนดให้มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรม เพื่อแสดงถึงความศรัทธาต่อพระองค์อัลลอฮ์ (บรรจง, 2550) จะเห็นได้ว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ด้านจริยธรรมนี้ จะมีความสอดคล้องกับ หลักจริยธรรมอิสลามทั้งสิ้น ส่งผลให้มารดามีการรับรู้ความสามารถของตนเองในด้านจริยธรรมระดับมากด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของฟัยซอล, ปราณี, และมารุต (2551) ได้ศึกษาบทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พบว่าบทบาทของมารดาในการปลูกฝังจริยธรรมมีระดับสูงในทุกข้อ เนื่องจากมารดาได้รับทราบถึงข้อมูลในด้านจริยธรรมตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม และนำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของมารดา เมื่อศึกษาในด้านรายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ มารดาสอนให้บุตรแสดงกริยามารยาทที่ดีต่อมารดา เช่นไม่พูดจาหยาบค้าย อาจเนื่องจากอิสลามมีคำสอน และกำชับมากในการแสดงความเคารพต่อบิดา มารดา ดังในคัมภีร์อัลกุรอานบทอัล-อิสรออ์ โองการที่ 23-24 ความว่า “องค์อภิบาลของเจ้าได้สั่งว่า พวกเจ้าอย่าได้เคารพสักผู้อื่นนอกจากพระองค์ และกับบิดามารดา นั้นจะต้องทำดี ดังนั้นอย่ากล่าวกับทั้งสองว่า “อุฟ” (ซึ่งเป็นคำกล่าวที่แสดงถึงความไม่พอใจ) และอย่าขู่เข็ญท่านทั้งสอง และจงกล่าวกับท่านทั้งสองด้วยคำพูดที่ดี และจงขอว่า โอ้ผู้อภิบาลฉันทรงโปรดเมตตาแก่ท่านทั้งสองเช่นที่พวกเขาได้เลี้ยงดูฉันมา เมื่อครั้งยังเยาว์วัย” (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย, 2545) กล่าวคืออัลลอฮ์ได้กล่าวถึงการทำดีกับบิดา มารดา โดยเฉพาะการใช้คำพูด เนื่องจากคำพูดที่บุตรกล่าวมาด้วยความไม่พอใจ อาจส่งผลให้บิดามารดาเสียใจ หรือไม่พอใจ ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่พระองค์ไม่ทรงโปรดปราน และข้อที่คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือมารดาสามารถฝึกให้บุตรมีวินัย เช่น เก็บสิ่งของหรือของเล่นให้เป็นระเบียบทุกครั้งหลังเล่นเสร็จ อาจเนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูบุตรในเรื่องนี้ต้องใช้เวลา เพราะทุกครั้งที่บุตรเล่นเสร็จ มารดาต้องรอให้บุตรเก็บของเล่นเอง ซึ่งใช้เวลานาน ทำให้มารดาส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญ และให้เวลาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรน้อยในด้านนี้ และส่วนใหญ่มารดาใช้เวลาในการหารายได้เลี้ยงดูบุตรและครอบครัว (ผานิต, 2549, อรุโณทัย, 2551)

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในด้านสังคม เป็นความเชื่อมั่นของมารดาว่าสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อให้บุตรสามารถมีทักษะการปรับตัวในสังคม รู้จักบทบาทของตนเองในสังคมสามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นได้โดยอยู่บนพื้นฐานแนวทางศาสนาอิสลาม ซึ่งมีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในด้านนี้อยู่ระดับสูง อาจเนื่องจากการตามุสลิมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ความเคร่งครัดทางศาสนา และได้นำหลักศาสนาอิสลามมาเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ ศาสนาอิสลามได้มีการวางกรอบการดำเนินชีวิตในสังคมไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นอย่างหลัง ต้น มุสลิมต้องรำลึกถึงพระผู้เป็นเจ้าอยู่เสมอ หรือแม้กระทั่งการวางขอบเขตระหว่างชายหญิงในสังคม ทั้งการแต่งกาย หรือบทบาททางสังคม (มยุรา, 2546) จะเห็นได้ว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในด้านสังคม จะมีความสอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลาม โดยมุสลิมผู้ศรัทธาทุกคนต้องปฏิบัติ เพื่อให้เกิดสันติสุขในสังคมอย่างแท้จริง (เกษตรชัย, และคณมนรจันต์, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้านสังคมของครอบครัวมุสลิม พบว่าการรับรู้เกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลามและความศรัทธามั่นของมารดา ส่งผลให้มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรในด้านสังคมให้มีความสอดคล้องกับศาสนาอิสลามอยู่ระดับสูง แสดงให้เห็นว่าอิสลามเป็นศาสนาที่มีหลักการที่ชัดเจนในการวางกรอบให้มุสลิมดำเนินชีวิตในสังคม เมื่อศึกษาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มารดาฝึกให้บุตรกล่าวคำทักทายโดยกล่าวคำว่า “อัสสลามูอะลัยกุม” ความหมายว่า ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน และให้บุตรตอบรับโดยกล่าวว่า “วะอะลัยกุมุสลาม” ความหมายว่าขอความสันติสุขนี้มีแด่ท่านเช่นกัน อาจเนื่องจากอิสลามเป็นศาสนาที่ต้องการความสันติสุข ทำให้ทุกครั้งทีกล่าวสลาม จะหมายความว่า เป็นการขอพรจากพระผู้เป็นเจ้า ให้มีความสันติสุข จะเห็นได้ว่าการกล่าวสลามจะสื่อถึงความเป็นสังคม และวัฒนธรรมของอิสลามอย่างแท้จริง (บรรจง, 2550) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ มารดาสามารถสนับสนุนให้บุตรได้ศึกษาและเรียนรู้สังคมจากวัฒนธรรมอื่นๆ จากการท่องเที่ยว ดูหนังสือ หรือโทรทัศน์ อาจเนื่องจากสิ่งเหล่านี้มารดาต้องมีเวลาในการพาบุตรไปท่องเที่ยว แนะนำเรื่องต่างๆ ขณะดูหนังสือหรือโทรทัศน์ ซึ่งมารดาที่สูญเสียสามีจะใช้เวลาในการหาเลี้ยงครอบครัวมากกว่า (ผานิต, 2549) ส่งผลให้ความสามารถของมารดาที่จะส่งเสริมบุตรในด้านนี้ได้น้อยลง

การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านร่างกาย เป็นความเชื่อมั่นของมารดาว่าสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรให้บุตรมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ไม่ว่าจะด้านการจัดหาอาหารที่เป็นประโยชน์และศาสนามุสลิม ตลอดจนความสะอาดของร่างกาย และสิ่งแวดล้อม สามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ มัดเล็ก ให้สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ ซึ่งมีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับสูง อาจเนื่องจากการตามุสลิมตระหนักถึงความสำคัญของการมีบุตรที่มีสุขภาพแข็งแรง เพื่อบุตรสามารถประกอบความดีได้มากกว่าผู้ที่มีร่างกายอ่อนแอ สอดคล้องกับอิสลาม

ที่ให้ความสำคัญกับการมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง เพราะจะทำให้บุคคลมีความพร้อมในการปฏิบัติความดีได้สมบูรณ์ยิ่งกว่า (มัฆฺขุน, 2548) เมื่อศึกษารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ มารดาสามารถเตรียมอาหารที่ฮาลาลให้บุตรได้รับประทาน อาจเนื่องจากมารดามีความเชื่อว่าหากบุตรรับประทานอาหารที่ไม่เป็นที่อนุมัติ ส่งผลให้บุตรเป็นบุคคลที่พระเจ้าไม่โปรดปราน เพราะอาหารที่รับประทานนั้น จะเป็นส่วนประกอบของร่างกาย ดังนั้นเมื่อรับประทานอาหารที่ศาสนาไม่อนุมัติ ส่งผลให้ส่วนประกอบของร่างกายเป็นสิ่งที่ไม่ดีด้วย (แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย, 2548) สอดคล้องกับการศึกษาของ ปราณี (2547) ศึกษาวัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชาวไทยมุสลิมพบว่ามุสลิมทุกคนรู้ว่าตนเองต้องรับประทานอาหารที่ฮาลาล ซึ่งเป็นอาหารที่อนุมัติให้รับประทาน และเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นผลดีต่อทุกส่วนของร่างกาย โดยจะได้รับการตอบรับของพระเจ้าเป็นเจ้า และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ มารดาสามารถติดตาม และเปรียบเทียบน้ำหนัก ส่วนสูงของบุตรได้พร้อมทั้งบันทึกเป็นระยะๆ เพื่อเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของบุตร อาจเนื่องจากมารดาขาดความตระหนัก และขาดความรู้ในการติดตาม และเปรียบเทียบน้ำหนักของบุตร เพราะมารดาไม่เคยมีประสบการณ์ในการติดตามการเจริญเติบโต ของบุตรคนก่อน และปัจจุบันบุตรก็ไม่ได้มีปัญหาในด้านสุขภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิราครินทร์, นุชสราร, ธิดารัตน์, และทวีพร (2554) ศึกษาสาเหตุภาวะขาดสารอาหารในเด็กอายุ 0-72 เดือน ชุมชนชายทะเล จังหวัดนราธิวาส พบว่ามารดาขาดความตระหนักถึงความสำคัญในการประเมินติดตามภาวะขาดสารอาหารของบุตร เนื่องจากมารดาไม่เห็นถึงผลกระทบหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุตรคนก่อน จึงส่งผลให้มารดาไม่มีความสามารถในการติดตามและเปรียบเทียบน้ำหนัก ส่วนสูงของบุตรพร้อมทั้งบันทึกเป็นระยะๆ เพื่อเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของบุตรคนอื่นฯ

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นความเชื่อมั่นของมารดาว่าสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรมีสุขภาพด้านจิตใจ อารมณ์ที่เบิกบาน สามารถแสดงความรู้สึก และอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยอบรมเลี้ยงดูบุตรให้บุตรมีจิตใจที่ผูกพันอยู่กับพระเจ้าตลอดเวลาด้วยการรำลึกถึง ซึ่งระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านนี้อยู่ในระดับสูง อาจเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อมารดาทั้งในด้านจิตใจ และอารมณ์ (พิมพ์ร่ำไพ, 2549; อรุ โณทัย, 2552) ซึ่งที่พึงพอใจที่ดีที่สุดคือ การรำลึกถึงพระเจ้าเป็นเจ้า ดังนั้นเมื่อวิถีชีวิตของมารดามีความผูกพัน และใกล้ชิดกับพระเจ้าแล้ว ส่งผลให้มารดาจิตใจและอารมณ์ที่ดีในการอบรมเลี้ยงดูบุตรในด้านนี้ เพื่อให้บุตรสามารถมีจิตใจที่ผูกพันกับพระเจ้าได้เช่นกัน (รอมือเลาะ, 2551) เมื่อศึกษาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือมารดาสามารถสอนให้บุตรกล่าวและนึกถึงพระเจ้า และศาสนทูตอยู่เสมอ สอดคล้องกับการศึกษาของรอมือเลาะ (2551) ที่ศึกษาการสร้างเสริมสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน โดยบิดามารดาบนพื้นฐานหลักศาสนาอิสลาม พบว่าบิดา มารดาจะนำหลักศาสนาอิสลาม มาเป็นพื้นฐานในส่งเสริมสุขภาพจิตของบุตร โดยการที่

มารดาจะนำหลักศรัทธาและพระจริยวัตรของท่านศาสนทูต มาเป็นแนวทางปฏิบัติ และให้บุตรได้รำลึกถึงพระเจ้าและศาสนทูตอยู่เสมอเพื่อให้บุตรและตนเองมีจิตใจที่มั่นคงมากขึ้น ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ มารดาสามารถสอนและให้บุตรละหมาดร่วมกับมารดา และฝึกให้บุตรได้ถือศีลอดในเดือนรอมฎอนตามความสามารถของบุตร อาจเนื่องจากบุตรยังมีอายุน้อย และยังไม่ถึงช่วยอายุที่ศาสนากำหนดให้ละหมาด และถือศีลอด ทำให้มารดาไม่เห็นความสำคัญในการฝึกให้บุตรได้ปฏิบัติในเรื่องดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษาของจิรัชยา (2550) ที่พบว่ามารดาไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการฝึกบุตรให้ละหมาด และถือศีลอด เนื่องจากบุตรวัยก่อนเรียนยังไม่อยู่ในช่วงที่ศาสนากำหนด โดยให้เหตุผลว่า ช่วงเวลาที่ควรฝึกบุตรควรเป็นช่วงอายุที่บุตรบรรลุศาสนภาวะแล้ว ซึ่งช่วงอายุนั้นเป็นช่วงที่บุตรเข้าโรงเรียน และสามารถเรียนรู้ได้จากครู หรืออาจารย์ได้

การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาด้านสติปัญญาที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดกล่าวคือ มารดามีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถอบรมเลี้ยงดูให้บุตรมีการเรียนรู้ โดยการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมการเล่นให้บุตรตามพัฒนาการได้น้อย อาจเนื่องจากระดับการศึกษาของมารดามีระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา ส่งผลให้ความสามารถในการเลือกสรรสื่อ หรือของเล่นในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาได้น้อยกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของจิรนนท์ (2545) ศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของครอบครัวในชนบท พบว่ามารดามีการรับรู้ที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการเล่นเพื่อพัฒนาทางด้านสติปัญญา เนื่องจากมารดาไม่มีการเลือกสรรของเล่นให้กับเด็กตามวัยจากการขาดความรู้ในการเลือกของเล่นให้บุตร นอกจากนี้งานวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า มารดาส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพที่รายได้ไม่แน่นอน ส่งผลให้มารดาไม่มีเวลาในการเล่นกับบุตร และใช้เวลาส่วนใหญ่ในการหารายได้ สอดคล้องกับการศึกษาของวันเพ็ญ (2550) ศึกษาการรับรู้ประโยชน์ สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กของมารดา พบว่ามารดารับรู้สมรรถนะแห่งตนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กทางด้านสติปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมารดาไม่มีเวลาเลี้ยงดูบุตร เพราะมีฐานะยากจน รายได้ไม่เพียงพอ จึงใช้เวลาส่วนใหญ่หารายได้ เมื่อศึกษารายชื่อ พบว่าข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ มารดาสามารถพาบุตรไปเล่นกับกลุ่มเพื่อนๆ อยู่เสมอเพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการคิด และพัฒนาการด้านภาษา อาจเนื่องจากครอบครัวในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นลักษณะครอบครัวขยาย (อาภากรณ์, 2551) คือในครอบครัวหนึ่งจะมีบุตรของพี่ๆ น้องๆ ของตนเองอยู่ด้วย หรืออยู่บริเวณใกล้เคียงกัน ทำให้บุตรของมารดามีโอกาสได้เล่นกับกลุ่มเพื่อนๆ ใกล้บ้าน โดยบางครั้งมารดาจะนำบุตรของตนเองไปฝากไว้กับญาติพี่น้องที่มีบุตรวัยเดียวกันดูแลขณะที่ตนเองต้องไปทำงาน และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ มารดารับรู้ถึงความสามารถในการพาบุตรไปเลือกซื้อหนังสือหรือของเล่นที่หลากหลายอยู่เสมอ อาจเนื่องจาก

ของเด็กที่ส่งเสริมพัฒนาการมีราคาค่อนข้างแพง อาจทำให้มารดาไม่มีเงินจะซื้อ เพราะมารดาจะต้องแบกภาระในการเลี้ยงดูครอบครัวเพียงลำพัง

1.4 พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เป็นไปตามหลักแนวคิดพัฒนาการ และหลักการอิสลาม ซึ่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นพฤติกรรมที่มารดามุ่งหวังให้บุตร มีพัฒนาการ และการเจริญเติบโตที่ดี (วันเพ็ญ, 2550) โดยรวมมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากการมารดามีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับมากเช่นกัน กล่าวคือมารดาที่มีความเชื่อมั่นว่าสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตร ก็จะส่งผลให้มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดีด้วย (รสสุคนธ์, 2547; วันเพ็ญ, 2550; อุทัยวรรณ, พิมพาภรณ์, และปรีศนา, 2550; Bland, Kegler, Escoffery, & Malcoe, 2005; Sander & Woolley, 2004) นอกจากนี้มารดาส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตร จึงมีโอกาสดูได้จากประสบการณ์ตนเองว่าการอบรมเลี้ยงดูบุตรคนก่อนที่ผ่านมา ส่งผลอย่างไรบ้างกับบุตร ทำให้เกิดพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดีในปัจจุบันได้เช่นกัน ประกอบกับมารดาอยู่ในช่วงอายุ 26-35 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะทุกด้าน ซึ่งวัยที่มีความพร้อมในการทำหน้าที่มารดา จึงส่งผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตนเองอยู่ในระดับมากได้อีกด้วย เมื่อศึกษาพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่อยู่ในระดับมาก มี 4 ด้าน โดยเรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากไปน้อยสุด คือด้านจริยธรรม ร่างกาย สังคม และจิตใจและอารมณ์ ตามลำดับ และด้านที่มีระดับการรับรู้ความสามารถระดับปานกลางคือด้านสติปัญญา สามารถอธิบาย ได้ดังนี้

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนด้านจริยธรรมมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด กล่าวคือ มารดามีกิจกรรมหรือมีการกระทำในการดูแลให้บุตรมีจริยธรรม เช่น มีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา การมีมารยาทที่ดีต่อมารดา พี่น้องและบุคคลอื่นๆ อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้านจริยธรรม สอดคล้องกับหลักจริยธรรมอิสลามทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามอัลกุรอานและหะดีษ (ฟัยซอล, ปราณีย์, และมารุต, 2550) นอกจากนี้อิสลามเป็นศาสนาที่เน้นเรื่องการดำเนินชีวิตตามครรลองของศาสนาโดยอาศัยหลักจริยธรรมมาเป็นตัวกำหนด ส่งผลให้มารดาได้รับทราบว่าเป็นสิ่งที่ดี และต้องถ่ายทอดให้บุตร โดยผ่านการอบรมเลี้ยงดู (ภักคินี, 2548) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ มารดาและบุตรพูดคุยกันด้วยคำพูดที่

สุภาพ อาจเนื่องจากอิสลามให้ความสำคัญกับการให้เกียรติต่อบุพการี โดยเฉพาะการพูดจาหากทำให้มารดาเสียใจเพียงเล็กน้อย ส่งผลให้บุตรไม่สามารถเข้าสวรรค์ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของภักคินี (2548) ศึกษาเรื่องการศรัทธาในอิสลามกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิม พบว่ามารดามุสลิมที่ศรัทธามั่นอิสลาม จะมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตนเองในด้านจริยธรรมระดับสูง โดยเฉพาะด้านการให้เกียรติต่อบิดา และมารดา ทั้งจากคำพูดและการกระทำ เพราะสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้บุตรได้รับการตอบรับเข้าสวรรค์ และการที่มีบุตรดีจะส่งผลให้บิดาและมารดาได้เข้าสวรรค์เช่นกัน สอดคล้องกับการศึกษาของฟารีดาห์ (2551) ศึกษาวิธีการปลูกฝังความศรัทธาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิม พบว่าการปลูกฝังความศรัทธาด้านจริยธรรม เป็นเรื่องที่มารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการไม่เนรคุณต่อบิดา มารดา ทั้งจากคำพูดและการกระทำ โดยที่มารดามักแสดงพฤติกรรมที่ดีให้บุตรเป็นตัวอย่าง อยู่เสมอ และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ มารดาฝึกให้บุตรมีวินัย เช่น เก็บสิ่งของ หรือของเล่นให้เป็นระเบียบทุกครั้งหลังเล่นเสร็จ อาจเนื่องจากการฝึกเรื่องความมีวินัยในการเก็บสิ่งของหรือ ของเล่นให้เป็นระเบียบทุกครั้งหลังเล่นเสร็จ ต้องอาศัยเวลาในการอบรมสั่งสอน จึงเสียเวลามาก เพราะมารดาจะใช้เวลาในการหาเลี้ยงครอบครัว สอดคล้องกับการศึกษาของฤทธิณี (2550) ศึกษาการปรับตัวของครอบครัวที่มีสตรีเป็นหัวหน้าครอบครัวภายหลังการหย่าร้าง พบว่า ระยะเวลาของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเล่นกับบุตรน้อยลง เนื่องจากใช้เวลาส่วนใหญ่ในการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนด้านร่างกาย มีระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นกิจกรรมหรือการกระทำในการดูแลบุตรให้มีการเจริญเติบโต และได้รับการพัฒนาสมรรถภาพให้เป็นไปตามพัฒนาการ อาจเนื่องจากการดามุสลิมในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาที่มีความเคร่งครัดในศาสนา มาก ส่งผลให้มีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรในด้านนี้อยู่ในระดับมาก เพราะอิสลามให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับพัฒนาการด้านร่างกาย เนื่องจากเมื่อร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้ว บุคคลนั้นก็จะมีความพร้อมในการปฏิบัติสิ่งต่างๆ ในหลักการอิสลามให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (มัยมูน, 2548) เมื่อศึกษาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือมารดาดูแลให้บุตรรับประทานอาหารฮาลาล อาจเนื่องจากอาหารจะเป็นส่วนประกอบของร่างกาย ดังนั้นหากรับประทานอาหารที่ศาสนาไม่อนุมัติ ย่อมส่งผลให้พระผู้เป็นเจ้าไม่ยอมรับผลบุญของบุคคลนั้นด้วย (ปราณี, 2547) นอกจากนี้อาหารฮาลาลในปัจจุบันหาซื้อได้ง่ายขึ้น ซึ่งทำให้มารดาส่งเสริมให้บุตรได้รับประทานอาหารฮาลาลได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของแผนงานสุขภาพสุภาพมุสลิมไทย (2548) พบว่า อาหารฮาลาลเป็นอาหารที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบจากสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าเป็นอาหารที่มุสลิมสามารถบริโภคได้ ปัจจุบันมีจำนวนมากและหาซื้อได้ง่ายขึ้น และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือมารดาติดตามและเปรียบเทียบน้ำหนัก ส่วนสูงของบุตรได้

พร้อมทั้งบันทึกเป็นระยะๆ เพื่อเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของบุตร อาจเนื่องจากการขาดความตระหนักถึงความสำคัญในการประเมินภาวะโภชนาการบุตร เพราะจากประสบการณ์การเลี้ยงดูบุตรที่ผ่านมา มารดาไม่พบปัญหาด้านสุขภาพของบุตรคนก่อนทั้งที่ตนเองไม่ได้ประเมินภาวะโภชนาการเช่นกัน ส่งผลให้บุตรปัจจุบันไม่ได้รับการประเมินภาวะโภชนาการเช่นเดียวกัน (ศิริราชริน, นุชสร่า, ธิดารัตน์, และทวิพร, 2554)

พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนด้านสังคม มีระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก เป็นกิจกรรมหรือการกระทำในการดูแลบุตรให้มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพ และใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น แต่ทั้งนี้บุตรต้องเรียนรู้ถึงกฎเกณฑ์หรือมารยาทของสังคมที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการอิสลาม อาจเนื่องจากจังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะสังคม และวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างจากสังคมอื่น เพราะส่วนใหญ่ประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม โดยลักษณะสังคม ที่ศาสนาอิสลามได้บัญญัติไว้เป็นลักษณะสังคมที่มีความสันติสุข (เกษตรชัย, และดลมนรรัตน์, 2553) และจากสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดการสูญเสีย ซึ่งมารดาหวังอยากให้สังคมปัจจุบันมีความสุข และอยู่ในครรลองของศาสนาดั้งเดิม (สุชาดา, ถนอมศรี, และวันดี, 2554) เมื่อศึกษารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือมารดาฝึกให้บุตรกล่าวคำทักทายโดยกล่าวว่า “อัสลามอะลัยกุม” และฝึกให้บุตรตอบโดยกล่าว “วะอะลัยกุมสละลาม” อาจเนื่องจากการกล่าวสละลาม หมายถึงการมอบหรือการขอพรให้บุคคลที่กล่าวมีความสันติสุข และเป็นกรกล่าวทักทายที่มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมอื่น ซึ่งส่งเสริมให้เกิดความรัก ความผูกพัน และใกล้ชิดกันภายในสังคมมากขึ้น (ภักถิณี, 2548) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ มารดาจัดกิจกรรมการเล่นให้บุตร ซึ่งเป็นลักษณะกิจกรรมที่มีการกำหนดกติกาการเล่นที่ชัดเจน และให้บุตรปฏิบัติตามกติกาที่กำหนดการเล่น อาจเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเล่นดังกล่าว บุตรต้องได้รับการอธิบายจากมารดาให้เข้าใจถึงกฎกติกาที่กำหนด ซึ่งต้องใช้เวลานานเพื่อให้บุตรเข้าใจ เนื่องจากเด็กรวยนี้ยังมีการรับรู้ข้อมูลในข้อมูลที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม (วรคณ, 2551) กล่าวคือกฎเกณฑ์ที่จะอธิบายนั้นจะต้องอธิบายในภาษาที่เข้าใจ ง่าย ชัดเจน ดังนั้นมารดา muslim อาจไม่มีเวลามากนักในการอธิบาย ประกอบกับระดับการศึกษาของมารดาที่อยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้ความสามารถในการอธิบายให้บุตรเข้าใจในกฎกติกาต่างๆ ได้น้อยกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ สุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร (2547) ศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่าการศึกษาของมารดาที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า จะมีความสามารถในการอธิบายเรื่องราวให้กับบุตรได้น้อยกว่า มารดาที่มีระดับการศึกษาสูง กว่าเนื่องจากการศึกษาที่สูงมารดาจะมีโอกาสเรียนรู้แหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อประยุกต์ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้มากกว่า

พฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนด้านจิตใจและอารมณ์ มีระดับพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก เป็นกิจกรรมหรือการกระทำในการดูแลบุตรให้มีความสามารถในการแสดงความรู้สึกได้อย่างเหมาะสม โดยศาสนาอิสลามมีแบบอย่างจากท่านศาสนทูตในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านจิตใจและอารมณ์ ซึ่งการแสดงอารมณ์ต่าง ๆ นั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักการในอิสลาม เพื่อให้จิตใจและอารมณ์ความรู้สึกดังกล่าวผูกพันอยู่กับพระผู้เป็นเจ้า จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ส่งผลโดยตรงต่อมารดาทั้งด้านจิตใจที่ต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ด้านบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน ทำให้จิตใจมารดาต้องการที่พึ่งซึ่งที่พึ่งที่สำคัญคือ อัลลอฮ์ (มารินี, 2551) การที่มารดามีความผูกพันกับพระผู้เป็นเจ้ามากขึ้น จะส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยมักจะแสดงเป็นตัวอย่างให้บุตรได้ปฏิบัติ เมื่อศึกษารายข้อพบว่า ข้อที่มารดาที่มีพฤติกรรมมากที่สุดโดยมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ มารดาสอนให้บุตรกล่าวและนึกถึงพระเจ้าและศาสนทูตโดยให้กล่าวและเข้าใจความหมายของคำว่า “ลาอีลาฮะอิลลัลลอฮุ มุฮัมมะดุลรอซูลุลลอฮุ” อาจเนื่องจากศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีความผูกพันกับพระผู้เป็นเจ้า และศาสนทูตเนื่องจากเมื่อมีการรำลึกถึงจะส่งผลให้ตนเองมีจิตใจที่สงบและ เข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญกับบททดสอบได้มากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของมารินี (2551) ศึกษาปัญหาจิตใจและการดูแลตนเองด้านจิตใจในผู้สูญเสียบุคคลในครอบครัวจากสถานการณ์ความไม่สงบภาคใต้ พบว่ามุสลิมจะมีการดูแลตนเองด้านจิตใจให้เข้มแข็งโดยการรำลึกถึงพระผู้เป็นเจ้า กล่าวคือเมื่อมีเหตุการณ์ที่ต้องสูญเสียนั้นว่า เป็นบททดสอบที่พระผู้เป็นเจ้าให้มา เพื่อให้ตนเองได้มีการรำลึก และมีความใกล้ชิดต่อพระองค์มากขึ้น และบททดสอบดังกล่าวยังไม่ได้ครั้งที่พระองค์ได้ทดสอบท่านศาสนทูต จึงทำให้มารดาที่มีความอดทนและมีจิตใจที่เข้มแข็ง และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ มารดาฝึกให้บุตรถือศีลอดในเดือนรอมฎอน โดยเริ่มต้นถือศีลอดตามความสามารถของบุตรที่จะทำได้ อาจเนื่องจากการถือศีลอดต้องใช้ความอดทนในการอดอาหาร แต่บุตรยังเล็กมากมารดาเลยไม่ได้บังคับ แต่มารดาต้องการให้บุตรเรียนรู้และฝึกฝนให้บุตรได้ถือศีลอดตามความสามารถ เพราะเป็นการฝึกฝนความอดทน ให้บุตรเกิดความเคยชิน และสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเมื่อถึงเวลาที่ศาสนากำหนด (บรรจง, 2551)

พฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนด้านสติปัญญา มีระดับพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เป็นการกระทำของมารดาในการดูแลให้บุตรได้มีการวิเคราะห์ รู้คิด รู้เหตุผล รู้จักสังเกต และมีความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวต้องควบคู่กับการเรียนรู้ด้านศาสนา อาจเนื่องจกมารดาขาดความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่พบว่ามารดาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำอาจเป็นเหตุผลให้มารดาขาดโอกาสหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร (Isaranurug, Nanthamongkolchai, & Kaewsiri, 2005) ประกอบกับมารดามีรายได้ต่อเดือนอยู่ในระดับต่ำ มีอาชีพที่

ไม่มั่นคง ส่งผลให้มารดาใช้เวลาส่วนใหญ่ในการหารายได้จนเกือบครบครัว (ผานิต, 2459; รัตวิวรรณ, 2550) สอดคล้องกับการศึกษาของสุธรรม (2547) ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย พบว่าการอบรมเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้เหตุผลว่ามารดาที่ประกอบอาชีพค้าขาย เกษตรกรรม หรือรับจ้าง มีโอกาสส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาน้อยกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพด้านวิชาชีพ หรือราชการ และสอดคล้องกับการศึกษาของบรูคกัน แชน และวอพอเจล (Brooks-Gunn, Han, & Waldfogel, 2002) พบว่าการทำงานนอกบ้านของมารดาส่งผลต่อการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ของเด็กวัย 6 ขวบปีแรก เนื่องจากมารดาไม่มีเวลาให้กับครอบครัว ทำให้การส่งเสริมพัฒนาการบุตรลดลง ดังนั้นเหตุผลดังกล่าวจึงอาจจะเป็นเหตุผลที่ทำให้มารดาที่มีระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนด้านสติปัญญาอยู่ในระดับต่ำ เมื่อศึกษาในรายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ มารดาให้บุตรทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง อาจเนื่องจากมารดาต้องการให้บุตรสามารถช่วยเหลือตนเองให้เร็วขึ้น เพื่อมารดาได้ลดภาระในการดูแล สอดคล้องกับการศึกษาของ พวงเพ็ญ, สุกัญญา, วาสิณี, และโสภี (2549) ศึกษาการปรับตัวของสตรีที่เลี้ยงดูบุตรตามลำพัง พบว่าการที่มารดาต้องรับหน้าที่ทั้งบิดา และมารดาของบุตรในเวลาเดียวกัน จึงมักไม่มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ดังนั้นจึงมักฝึกให้บุตรรู้จักช่วยเหลือตัวเอง และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ มารดามักพาบุตรไปเลือกซื้อหนังสือหรือของเล่นต่างๆ ที่หลากหลายอยู่เสมอ อาจเนื่องจากการส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้ต้องใช้เวลามาก ซึ่งมารดามักไม่มีเวลา (ผานิต, 2459; รัตวิวรรณ, 2550) ประกอบกับรายได้ต่อเดือนที่มารดาได้รับยังมีจำนวนน้อย จึงส่งผลให้มีความยากลำบากในการหาซื้อของเล่น หรือหนังสือที่หลากหลายได้

2 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

ตัวแปรต้นที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้มีทั้งหมด 5 ตัวแปร คือ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา โดยพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส มีเพียง 4 ตัวแปร คือ (1) ระดับการศึกษา (2) ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา (3) แรงสนับสนุนทางสังคม และ (4) การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และมีเพียงสองตัวแปรเท่านั้นที่สามารถทำนายพฤติกรรมของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน คือ (1) การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และ (2) ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา ได้ร้อยละ 57 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = 0.57, p < 0.001$) และค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ

0.64 ($t = 9.74, p < 0.001$) และ 0.25 ($t = 3.80, p < 0.001$) กล่าวคือพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ขึ้นอยู่กับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนสามารถอภิปรายเหตุผลของปัจจัยทำนายพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

2.1 การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับสูง ($r = 0.72, p < 0.01$) กับพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = 0.57, p < 0.001$) และค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.64 ($t = 9.74, p < 0.001$) กล่าวคือ มารดาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองมาก จะมีพฤติกรรมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและอารมณ์ สังคม และจริยธรรม ตามแนวคิดพัฒนาการและหลักการอิสลามสูง ส่วนมารดาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองน้อย จะมีพฤติกรรมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนตามแนวคิดพัฒนาการและหลักการอิสลามต่ำด้วย เนื่องจากการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นความเชื่อในความสามารถที่จะจัดการและกระทำกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมายที่มุ่งหวัง (Bandura, 1997) และการรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติพฤติกรรมเป้าหมาย ซึ่งเป็นความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถที่จะจัดการและปฏิบัติพฤติกรรมเป้าหมายได้สำเร็จมากกว่าบุคคลที่มีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถ (pender, 1996) กล่าวคือ การรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นแรงจูงใจให้มารดาปฏิบัติพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพให้บุตร ได้ดีกว่ามารดาที่มีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุตร (อุทัยวรรณ, พิมพาภรณ์, และปริศนา, 2550) ซึ่งมารดาจะแสดงถึงความอดทนอดสาหัส เมื่อพบปัญหาซึ่งจะส่งผลให้มารดาประสบความสำเร็จในที่สุด (Holloway & Watson, 2002) เพื่อให้บุตรมีการเจริญเติบโตเป็นไปตามพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยในทุกด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและอารมณ์ สังคม และจริยธรรม (พวงทิพย์, สุธิศา, และวิมล, 2551) สอดคล้องกับการศึกษาของวันเพ็ญ (2550) ศึกษาการรับรู้ประโยชน์ สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยหัดเดิน พบว่าสมรรถนะแห่งตนในการส่งเสริมพัฒนาการของมารดาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกและเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพล กับพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยหัดเดินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) และการศึกษาของจำเรียง (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาวัยรุ่นในการส่งเสริมพัฒนาการบุตร พบว่าการรับรู้สมรรถนะว่าตนเองมีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา

2.2 ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา เป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับปานกลาง ($r = 0.35, p < 0.01$) กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = 0.57, p < 0.001$) และค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.25 ($t = 3.80, p < 0.001$) กล่าวคือมารดาจะมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนคนปัจจุบันได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามาก่อน เนื่องจากมารดาที่เคยมีประสบการณ์ จะทำให้ทราบว่าเด็กในช่วงวัยนี้มีความต้องการหรือไม่ต้องทำอะไรใด ลักษณะกิจกรรมที่จัดให้บุตรมีผลต่อพัฒนาการของบุตรหรือไม่ในอนาคต สอดคล้องกับการศึกษาของสุธรรม, ศิริกุล, และดวงพร (2547) ศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยในพื้นที่ 4 จังหวัดของประเทศไทย พบว่าประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรในการส่งเสริมพัฒนาการของบุตรทุกด้าน เนื่องจากมารดาที่มีประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กจะมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับบุตรมากกว่า โดยบุตรจะได้รับการตอบสนองความต้องการตรงตามพัฒนาการมากกว่ามารดาที่ไม่มีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก่อน และการศึกษาของเมอร์เซอร์ (Mercer, 2004) พบว่าประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของตน โดยมารดาที่มีบุตรคนแรกไม่มีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรจะทำให้ขาดความมั่นใจในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ทำให้รู้สึกถึงความยุ่งยากในการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดามากยิ่งขึ้น

2.3 ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับปานกลาง ($r = 0.48, p < 0.01$) กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่สามารถเป็นปัจจัยร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส อาจเนื่องจาก มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ที่มีระดับการศึกษาสูง หรือต่ำนั้น จะมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของตนเอง หลังจากสามีได้เสียชีวิต คือจากที่เคยมีหน้าที่หลักในการดูแลบุตร ดูแลบ้าน (อับดุลเลาะ, และสมเจตน์, 2551) ต้องออกมาทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว จึงทำให้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการทำงานมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูบุตร (พิมพ์ร่ำไพ, 2549; อรุโณทัย, 2552) ประกอบกับมารดามีอาชีพที่ไม่มั่นคง ทำให้มารดามุสลิมต้องทำงานเพิ่มรายได้ยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของอาภาภรณ์ (2551) ศึกษาประสบการณ์ของผู้หญิงที่ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับบาดเจ็บจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบ มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา ปริญญาตรี และประถมศึกษา ให้ความเห็นว่าหลังจากที่สามีเสียชีวิต ส่งผลกระทบท่อครอบครัวอย่างมาก

โดยเฉพาะเศรษฐกิจของครอบครัวที่ขาดหัวหน้าครอบครัว ที่เป็นผู้หารายได้หลัก ทำให้มารดาต้องทำงานเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งค่าเล่าเรียนบุตร ค่าใช้จ่ายต่างๆ ทำให้เวลาที่มารดาอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเล่นกับบุตรลดน้อยลงไปด้วย (พรทิพย์, 2549)

2.4 แรงสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับต่ำ ($r = 0.30$, $p < 0.01$) กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่สามารถเป็นปัจจัยที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จะเห็นได้ว่าไม่เป็นไปตามแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคม ที่อธิบายว่าแรงสนับสนุนทางสังคมจะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี และเมื่อต้องดูแลผู้อื่นก็จะดูแลได้เป็นอย่างดีด้วย (พิสมัย และนุชมาศ, 2546; Narumon, 2007; Tungpaibool, 2008) เนื่องจากแรงสนับสนุนทางสังคม จะทำให้บุคคลสามารถเผชิญกับปัญหา หรือภาวะเครียดได้ดียิ่งขึ้น (House, 1981) ทั้งนี้อาจเนื่องจากการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมไม่เพียงพอกับความต้องการ หรือได้รับไม่ทั่วถึงในทุกพื้นที่ ซึ่งเกี่ยวเนื่องจากสถานการณ์ที่มีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ทำให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ มีความยากลำบาก และเสี่ยงอันตรายในการเข้าไปช่วยเหลือ (ธีรศักดิ์, 2552) แต่ทั้งนี้หน่วยงานได้มีแนวทางแก้ไขให้มารดาออกมาได้รับความช่วยเหลือนอกพื้นที่ ซึ่งความช่วยเหลืออาจอยู่ในรูปของเงินสิ่งของ หรือการดูแลด้านจิตใจ แต่ทั้งนี้แนวทางนี้ก็ได้อาศัยสร้างความยากลำบากให้มารดาเช่นกัน เนื่องจากการมารดาต้องใช้เวลาในการเดินทางหรือมารดาต้องทิ้งบุตรไว้กับญาติในการดูแล (มารินี, 2551) จะเห็นได้ว่าเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้มารดาได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมไม่เพียงพอ ที่จะมียุทธผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร สอดคล้องกับการศึกษาของรัตนา (2552) ศึกษาความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค การสนับสนุนทางสังคม และคุณภาพชีวิตของสตรีที่สามีเสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดยะลา พบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมที่มารดาได้รับส่วนใหญ่ได้รับจากญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นการดูแลด้านจิตใจ เช่น ให้กำลังใจ ปลอบโยน แต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการเนื่องจากการดำรงต้องการแรงสนับสนุนทางสังคมด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัว การได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่มารดาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ ประกอบกับความช่วยเหลือที่ระบุในข้อคำถามในงานศึกษานี้ เช่น ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการให้มารดาได้ฟังบรรยายธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรในแนวทางอิสลาม หรือความต้องการได้รับความช่วยเหลือในการจัดหาของเล่น หนังสือนิทาน หนังสือศาสนาหรืออัลกุรอาน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ อาจไม่เป็นที่ต้องการของมารดามุสลิมที่จะช่วยเหลือมารดามุสลิมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรภายใต้สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น จึงทำให้ผลคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้แรงสนับสนุนทางสังคมจึงไม่สามารถเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อน

เรียน สอดคล้องกับการศึกษาของซีร็คดี (2550) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสวัสดิการโดยรัฐสำหรับสตรี ฆ่าที่ ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ กล่าวคือ สิ่งที่มาตราที่ ได้รับผลกระทบต้องการเป็นสำคัญจากหน่วยงานของรัฐบาล หรือเอกชน คือการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ตนเองต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นค่าเล่าเรียนของบุตร หรือ ค่าใช้จ่ายภายในบ้าน และการสร้างอาชีพ ที่มั่นคงเพื่อให้ตนเองสามารถมีรายได้มั่นคง เพื่อสามารถสนับสนุนการเรียนของบุตร ให้มากขึ้น

2.5 ลักษณะครอบครัว เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์และไม่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรม การอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จังหวัดนราธิวาส อาจเนื่องจากครอบครัวของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย ประกอบด้วยครอบครัวของพี่น้องมาอยู่รวมกัน ซึ่งในแต่ละครอบครัวจะมีบุตรของตนเอง มีภาระต่างๆ ที่รับผิดชอบ เพราะส่วนใหญ่แต่ละครอบครัวจะมีบุตรเป็นจำนวนมาก ประกอบกับอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน และไม่เพียงพอ ส่งผลให้แต่ละครอบครัวจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการหารายได้มาจุนเจือครอบครัวของตนเอง (อาภาภรณ์, 2551) หรืออบรมเลี้ยงดูบุตรของตนเองเท่านั้น ทำให้มาตราที่สูญเสียสามีได้รับความช่วยเหลือในการอบรมเลี้ยงดูบุตรจากญาติพี่น้อง ในครอบครัวเดียวกันไม่มากนัก ซึ่งความช่วยเหลือที่ได้รับ ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของคำพูดปลอบโยน ให้กำลังใจในการต่อสู้กับชีวิต (รัตนา, 2552) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าลักษณะครอบครัวของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จึงไม่มีผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาภรณ์ (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวมุสลิมในจังหวัดนครนายก พบว่าลักษณะครอบครัวมุสลิมส่วนใหญ่เป็นลักษณะครอบครัวขยาย ประกอบด้วยหลายครอบครัวอยู่รวมกัน โดยแต่ละครอบครัวมีภาระหน้าที่ต่างๆ ทั้งค่าใช้จ่ายภายในบ้าน ค่าเล่าเรียนบุตร ทำให้ความช่วยเหลือในการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่จะได้รับจากญาติพี่น้อง ที่อยู่ ในครอบครัวเดียวกันนั้นมีไม่มาก (อารีรัตน์, มณีรัตน์, จินตนา, นุจรี, และวรรณิ , 2545)

จากการศึกษาปัจจัยที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดา มุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส พบว่า ปัจจัยที่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของแบนดูรา (Bandura) ที่ได้กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองของบุคคล จะส่งผลทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ตนเองคาดหวังไว้ (Bandura, 1997) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาเพื่อหวังให้บุตร มีความสามารถเป็นไปตามพัฒนาการ และดำเนินชีวิตเป็นไปตามแนวทางอิสลามต่อไป นอกจากนี้แบน

ดูรา ยังกล่าวว่าการที่บุคคลจะพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองให้อยู่ระดับสูง ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ ซึ่งประสบการณ์ที่เคยประสบด้วยตนเองจะเป็นแหล่งเรียนรู้ให้บุคคลมีการรับรู้มากยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ามารดาส่วนใหญ่มีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก่อน อาจทำให้มารดาเหล่านี้มีความมั่นใจในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น ส่งผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ดีต่อไป ในส่วนตัวแปรที่ไม่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว และแรงสนับสนุนทางสังคม อาจเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เป็นไปได้น้อย และไม่ทั่วถึง มารดาจึงต้องทำงานหารายได้เพิ่มมากขึ้นเพื่อนำมาช่วยเหลือจุนเจือครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ประกอบกับลักษณะเศรษฐกิจของครอบครัวมารดาส่วนใหญ่มีฐานะยากจน รายได้ไม่เพียงพอ ทำให้ความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องได้น้อย เพราะแต่ละครอบครัวมีภาระรับผิดชอบเช่นกัน ดังนั้นปัจจัยดังกล่าวจึงไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทำนาย (Predictive study) เพื่อศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส โดยมีตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และตัวแปรตามคือ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่มีบุตรวัยก่อนเรียน 3-6 ปี จำนวน 160 คน (ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 2552) ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะเจาะ และกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างไว้ โดยที่ผู้วิจัยได้มีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูป กล่าวคือขนาดประชากร 160 ราย จะมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 113 ราย (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างตามบุญใจ, 2550) และจัดสรรกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ที่มีบุตรวัย 3-6 ปีในแต่ละอำเภอของจังหวัดนราธิวาสจำนวนทั้งสิ้น 160 ราย ซึ่งสามารถแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอตามสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและบุตร แบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเอง ตามกรอบแนวคิดของเฮิร์ (House, 1981) และจากการทบทวนวรรณกรรม จำนวน 20

ข้อ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองตามกรอบแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนดูรา (Bandura) และจากการทบทวนวรรณกรรมจำนวน 55 ข้อ และแบบสอบถามพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามกรอบแนวคิดพัฒนาการเด็ก หลักการอิสลาม และจากการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยคำถาม 55 ข้อ โดยลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ การหาความตรงของเครื่องมือโดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน การหาความเที่ยงของเครื่องมือโดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาคของแบบสอบถาม แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และแบบสอบถามพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสเท่ากับ 0.78 , 0.93, 0.89 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย ทั้งนี้ได้เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างมีอิสระในการตอบรับ หรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย สามารถแสดงความคิดเห็นในการตอบแบบสอบถามได้อย่างอิสระโดยทุกขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล หากมีข้อสงสัยสามารถซักถามเหตุผล ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำเสนอในภาพรวม และเมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจะแสดงความขอบคุณ และให้ลงนามเป็นลายลักษณ์อักษรในใบพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ในส่วนการประมวลผลข้อมูล จะวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยวิธีการแจกแจงความถี่ และคำนวณหาค่าร้อยละ ยกเว้นอายุของมารดา และบุตรในส่วนน้ำหนัก ส่วนสูงของบุตร จะวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จะวิเคราะห์ค่าคะแนนเป็นรายด้านและโดยรวม ซึ่งคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ปัจจัยที่ร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา โดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและบุตร

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา พบว่า มารดามีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 26-35 ปี จำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 47.8) อายุเฉลี่ย 31.27 ปี (SD=6.55) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระดับต่ำกว่าหรืออยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 66.4) ประกอบอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 36.3) มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท (ร้อยละ 45.1) ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย (ร้อยละ 78.4) และมีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อน 3-6 ปีมาก่อน (ร้อยละ 71.7) จำนวนบุตรทั้งหมดในครอบครัวมีจำนวน 4 คนหรือมากกว่า 4 คน โดยมีจำนวนสูงสุด 6 คน (ร้อยละ 32.7) บุตรคนปัจจุบันเป็นบุตรคนที่ 4 ของครอบครัว (ร้อยละ 28.3) ปัจจุบันมารดามีบุตรวัย 3-6 ปี จำนวน 1 คน (ร้อยละ 77.9) นอกจากนี้มารดาทุกคนได้รับความช่วยเหลือจากญาติพี่น้อง (ร้อยละ 46) และพบว่าสามีของมารดาได้เสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้มีระยะเวลานาน 3 ปี (ร้อยละ 38.9)

1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร พบว่า บุตรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.1) อายุอยู่ในช่วง 4 ปี 1 เดือน-5 ปี (ร้อยละ 43.4) อายุเฉลี่ยเท่ากับ 55.48 เดือน (SD=11.39) ระดับการศึกษาของบุตรอยู่ในชั้นเตรียมอนุบาล (ร้อยละ 36.3) ส่วนสูงตามเกณฑ์ (ร้อยละ 86.73) ส่วนสูงเฉลี่ยที่ 101.39 เซนติเมตร (SD= 8.28) และน้ำหนักตามเกณฑ์ (ร้อยละ 88.50) น้ำหนักเฉลี่ย 15.51 กิโลกรัม (SD= 3.31)

2. มารดามุสลิมที่สูญเสียสามีได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.39$, SD = 0.31) และรายด้าน พบว่า แรงสนับสนุนทางสังคมที่อยู่ในระดับมาก คือด้านอารมณ์ ($\bar{X} = 2.97$, SD = 0.53) เพียงด้านเดียว นอกนั้นแรงสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ คือด้านข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 2.39$, SD = 0.52) ด้านการประเมินเปรียบเทียบ ($\bar{X} = 2.16$, SD=0.44) และด้านทรัพยากร ($\bar{X} = 2.03$, SD=0.53) ตามลำดับ

3. การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.94$, SD = 0.41) และรายด้าน พบว่ามารดามีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาในด้านต่างๆ อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านสติปัญญาที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.65$, SD = 0.58) โดยด้านที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองที่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 4 ด้าน เรียงคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านจริยธรรม ($\bar{X} = 3.14$, SD = 0.59) ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.13$, SD=0.69) ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 2.93$, SD=0.55) และด้านจิตใจและอารมณ์ ($\bar{X} = 2.90$, SD = 0.56)

4. พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.91$, SD = 0.35) และรายด้าน พบว่า มารดามีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในด้านต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่

ในระดับมาก ยกเว้นพฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในด้านสติปัญญา ที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.63, SD = 0.52$) ด้านที่อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 4 ด้าน เรียงจากคะแนนเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ คือด้านจริยธรรม ($\bar{X} = 3.16, SD = 0.49$) ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 2.99, SD = 0.48$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 2.87, SD = 0.42$) ด้านจิตใจและอารมณ์ ($\bar{X} = 2.86, SD = 0.45$) ตามลำดับ

5. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามี จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับสูง กับพฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.72, p < 0.01$) ระดับการศึกษา และประสบการณ์กรอบมเลี้ยงดูบุตรของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับปานกลาง กับพฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.48, p < 0.01$ และ $r = 0.35, p < 0.01$ ตามลำดับ) แรงสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับน้อย กับพฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.30, p < 0.01$) และลักษณะครอบครัวนั้น ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ กับพฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

6. ปัจจัยที่ร่วมทำนายพฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายความแปรปรวนของค่าคะแนนตัวแปรพฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และ ประสบการณ์กรอบมเลี้ยงดูบุตรของมารดา สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ได้ร้อยละ 57 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = 0.57, p < 0.001$) และค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.64 ($t = 9.74, p < 0.001$) และ 0.25 ($t = 3.80, p < 0.001$)

ข้อจำกัดในการทำวิจัย

ความปลอดภัยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องประสานงานกับผู้นำชุมชน เพื่อแจ้งประชาชนให้ได้รับทราบในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า มารดามุสลิมได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง เช่น การสอบถามปัญหาหรือข้อสงสัย เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรจากผู้รู้ด้านพัฒนาการและทางด้านศาสนา ดังนั้นควรมีการพัฒนาแหล่งให้ความรู้ โดยการสร้างผู้นำทางด้านศาสนาเพื่อที่สามารถเข้าไปให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรแก่มารดาในพื้นที่เสี่ยงได้ นอกจากนี้ สถานที่ที่จะให้ข้อมูลควรเป็นสถานที่ ที่มารดามุสลิมเข้าถึงและง่ายต่อการเดินทาง เช่น มัสยิดในระดับตำบล หรืออำเภอ
2. จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร ดังนั้นพยาบาลควรเพิ่มการรับรู้ความสามารถของมารดา เพื่อให้มารดามุสลิมมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะพัฒนาการด้านสติปัญญา เนื่องจากเป็นด้านที่มีระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรในระดับปานกลางเพียงด้านเดียว เช่น ด้านการฝึกการพูด การเขียนของบุตร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อหารูปแบบที่ชัดเจนในการส่งเสริมพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิม
2. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมในชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ที่ไม่สุญเสียสามี เพื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มมารดาที่สุญเสียสามีว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
3. ควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิม

บรรณานุกรม

- กนกพร ช้างมุกดา. (2549). *การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองที่มีต่อพัฒนาการด้านจริยธรรมของเด็กปฐมวัย*.
 วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, เพชรบุรี.
- กนิษฐา ถนัดกิจ. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความสามารถของผู้ดูแลในการดูแลเด็ก
 วัยก่อนเรียน*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพมหานคร: ครู
 สภา.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2551). *คู่มือบิดา-มารดา: การอบรมเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด-6 ปี*.
 กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือคลายเครียดด้วยตนเองจากภาวะวิกฤต*. นนทบุรี: องค์การสงเคราะห์ทหาร
 ผ่านศึก.
- กษิณิษ ศรีสง่า. (2548). *การแพทย์ตามแนวทางท่านศาสดามุฮัมมัด (ซล)*. กรุงเทพมหานคร:
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกษตรชัย และหิม, และคณมนรรจน์ บากา. (2553). *การศึกษาวิถีชีวิตของเยาวชนไทยมุสลิมเพื่อ
 เสริมสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. *วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์
 และมนุษยศาสตร์*, 16(6), 974-988.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน
 เพรสโปรดักส์.
- กุลธิดา สามะพุทธิ. (2551). *ผู้นำความสดใสของเด็กๆ กลับคืนมา*. ใน เมตตา ภูนิง (บรรณาธิการ), *ฝน
 กลางไฟ* (หน้า 22- 27). สงขลา: ชานเมือง.
- เกศินี เกิดอนันต์. (2539). *การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียวใน
 กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- คะนิง สายแก้ว. (2547). *ผลการจัดกิจกรรมการเล่นที่มีต่อความพร้อมทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย*.
 วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.

- จินตนา พัฒนพงศ์ธร, และปิยะวรรณ กลิ่นสุคนธ์. (2546). *สถานการณ์และปัจจัยทางประชากรที่มีผลต่อการพัฒนาการเด็กปฐมวัยของประเทศไทย ปี 2546*. รายงานวิจัยสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย, กรุงเทพมหานคร.
- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2549, มิถุนายน 14). *ผู้หญิง ในความรุนแรง และสันติภาพของสามจังหวัดภาคใต้: มติชน*. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน วันที่ 14, 2554, จาก <http://www.precadet26.org/msgboard/Msgview>.
- จirnันท์ ไข่แก้ว. (2545). *การรับรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของครอบครัวในชนบท*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- จิรัชยา ทองจันทร์. (2550). *รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียน โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน: กรณีศึกษาตำบลมูโนะ อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- จุฑารัตย์ เทียมวรรณ. (2549). *ผลของโปรแกรมเร่งสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ต่อการรับรู้เร่งสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและความสามารถของมารดาในการดูแลเด็กโรคหอบหืด*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- จุฬาลักษณ์ บารมี. (2551). *สถิติเพื่อการวิจัยทางสุขภาพและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS*. ชลบุรี: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จันทิศา พุกษานานนท์. (2546). *แนวทางการติดตามการเจริญเติบโต*. ใน จันทิศา พุกษานานนท์, รัตโนทัย พลับรู้อการ, พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์, และประสพศรี อึ้งถาวร (บรรณาธิการ), *การบริหารความเสี่ยงในการดูแลสุขภาพเด็ก* (หน้า 25-34). กรุงเทพมหานคร: ภาพการพิมพ์.
- จำเรียง สุขดำเนิน. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาวัยรุ่นในการส่งเสริมพัฒนาการบุตร*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน, กรุงเทพมหานคร.
- ชฎาพร ขุขันธิน. (2549). *ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครอบครัว อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2546). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต.
- ดวงเดือน มุลกลาง. (2546). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง โรงเรียนบ้านบวก อำเภอฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, เชียงใหม่.

- ดวงหทัย จันทรเชื้อ, บุญสนอง ภิญโญ, และสุกสิทธิ์ พรรณารุโณทัย. (2547). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก 0-5 ปี*. รายงานวิจัยคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ถ้วนนุรอุยนิ โต้ะกุบาฮา. (2551). *ทัศนคติต่อการคุมกำเนิดของสตรีมุสลิม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- ธีรัมภา สุพรหมมา. (2549). *การเลี้ยงดูเด็ควัย 0-3 ปี ที่นำไปสู่รสหวาน: กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ธีรศักดิ์ พงศ์ปริตร. (2552). *แนวทางการพัฒนาสวัสดิการ โดยรัฐสำหรับสตรีแม่ที่ ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้*. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สงขลา.
- นลินี มีผิว. (2551). *ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, สุโขทัย.
- นวนละออง หงส์ภู, และวารุณี ถักน โขคดี. (2552). *การพัฒนาแบบวัดคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร*. *วิทยาสารกำแพงแสน*, 7(3), 43-55.
- นวลจันทร์ ปราบพล. (2546). Pneumonia. ใน *วรศักดิ์ โชติเลอศักดิ์, วรนุช จงศรีสวัสดิ์, พรรณทิพา จัตรชาติ, จิตลัดดา ติโรจนวงศ์, และนวลจันทร์ ปราบพล (บรรณาธิการ), ปัญหาที่พบบ่อยในเด็กแนวทางการดูแลรักษา* (หน้า 28-290). กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล.
- นฤภรณ์ ธีรภัทรพันธ์. (2545). *ปัจจัยทางจิตวิทยาที่เป็นตัวทำนายพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- นิตยา คชภักดี, และอรพินท์ เลิศอวัฒตตระกุล. (2546). *คู่มือการฝึกอบรมการทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิตยา คชภักดี, บุษกร พันธุ์เมธาฤทธิม์, วันฉวี วิรุฬห์พานิช, ปิยะนุช จิตตุนนท์, โสเพ็ญ ชูนวน, วรรณวิมล เบญจกุล, และคณะ. (2549). *พฤติกรรมกรเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวและชุมชนจังหวัดสตูล*. รายงานวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- บรรจง บินกาชัน. (2543). *ซากาต หลักประกันสังคมในอิสลาม*. กรุงเทพมหานคร: อัล อะมีน.
- _____. (2549). *มารีเยนุรอกานกันเกิด*. กรุงเทพมหานคร: อัล อะมีน.
- _____. (2550). *สู่อิสลาม สัจธรรมแห่งชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: อัล อะมีน.

-(2551). *อิสลาม สำหรับผู้ที่เริ่มสนใจอิสลาม* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: อัล อะมีน.
- บุญใจ ศรีสถิตย์นรากร. (2550). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางการพยาบาลศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: ยูเออนด์ ไอ อินเตอร์มีเดีย.
- ปราโมทย์ ชุ่มเย็น. (2545). *สถานการณ์และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ประกาย ถิ่นจันทร์. (2547). *การเปรียบเทียบพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วม*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, สมุทรปราการ.
- ปราณี จันทศรี. (2547). *วัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชาวไทยมุสลิม อำเภอเมือง จังหวัดสตูล*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- ปริยานุช เพ็ญระ. (2550). *ผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงสนับสนุนทาง สังคมของผู้ปกครองต่อการดูแลทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านเป่า ตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์สาขารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ปริญญาภรณ์ กิจบรรทัด. (2549). *สถานภาพสตรีในอิสลาม ศึกษากรณีสตรีมุสลิมภายหลังการหย่าร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- ผานิต บุญตระกูล. (2549). *ภาวะสูญเสียและเศร้าโศก: ประสบการณ์ของหญิงม่ายจากเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัย*. สารนิพนธ์พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2548). *การส่งเสริมสุขภาวะสำหรับมุสลิมไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศ์เทพ สุธีรวุฒิ. (2550). *การจัดระบบสุขภาพในความหลากหลายของวัฒนธรรมท่ามกลางภาวะวิกฤติ ในจังหวัดชายแดนใต้และแนวทางแก้ไขและพัฒนา*. เอกสารนำเสนอในการประชุมวิชาการ ประจำปี 2550 ครั้งที่ 3. สมาคมจันทร์เสี้ยวการแพทย์และสาธารณสุข: สงขลา.
- พรทิพย์ คำพอ. (2545). *สุขภาพเด็ก*. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.

พรทิพย์ พันธุ์รา. (2549). *ความเครียดและการเผชิญความเครียดของหญิงแม่ที่สามีเสียชีวิตจากสถาน
การณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้: กรณีศึกษาหญิงแม่ที่อยู่ในศูนย์รอดันบาดู
จังหวัดนราธิวาส*. สารนิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์, สงขลา.

พรสุข ช่วยทอง. (2548). *ครอบครัวและคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: วิทยุการปก.

พวงเพ็ญ ชุณหปราณ, สุกัญญา แสงมุกข์, วาสนิ วิเศษฤทธิ์, และโสภี อุนรุท. (2543). *การปรับตัวของ
สตรีที่เลี้ยงดูบุตรตามลำพังในชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร*. รายงานวิจัยคณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

พวงทิพย์ วัฒนะ, สุธิศา ล่ามช้าง, และวิมล ธนสุวรรณ. (2551). ผลของโปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะ
แห่งคนต่อพฤติกรรมของผู้ปกครองในการป้องกันอาการหอบหืดในเด็ก. *พยาบาลสาร*, 35(1),
69-78.

พฤติณี นนท์ตุลา. (2550). *การปรับตัวของครอบครัวที่มีสตรีเป็นหัวหน้าของครอบครัวภายหลังการ
หย่าร้าง*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
, ขอนแก่น.

พิมพ์รำไพ สุนทรารชุน. (2549). *แนวทางการสร้างเสริมศักยภาพของมารดาคนเดียวที่เลี้ยงบุตร*.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
กรุงเทพมหานคร.

พิสมัย อุบลศรี, และนุชมาศ แก้วกุลทล. (2546). *แรงสนับสนุนทางสังคมของมารดาที่มีบุตรป่วยด้วย
โรคเรื้อรัง*. รายงานวิจัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี, นครราชสีมา.

เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย. (2546). *หลักการและการใช้สถิติการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัย
ทางการพยาบาล*. สงขลา: 3 จ. เอกสาร.

ฟารีดาห์ ยงกิจ. (2551). *วิธีการปลูกฝังความศรัทธาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมใน
อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.

พิชชอล มะหะหมัด, ปราณี ทองคำ, และมารุต คำชะอม. (2550). บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝัง
ในด้านจริยธรรมแก่เยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี. *วารสาร
สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 14(1), 35-54.

ภัทรา สง่า. (บรรณาธิการ). (2547). *สถานภาพครอบครัวศึกษา*. สงขลา: เอกสารหาดใหญ่.

- ภัทรา แก้วพิจิตร. (2551). พฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมสุขอนามัยทางร่างกายของบุตรก่อนวัยเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ภักคินี แยกพงศ์. (2548). การศรัทธาในอิสลามกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- มารีนี สแลมเม. (2551). ปัญหาจิตใจและการดูแลตนเองด้านจิตใจในผู้สูญเสียบุคคลในครอบครัวจากสถาน การณ์ความไม่สงบภาคใต้ : กรณีศึกษา อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี. สารนิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- มาลีรัตน์ บุญอนันตบุตร. (2549). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 1(1), 96-104.
- มยุรา วงษ์สันต์. (2546). รู้จักอิสลาม. กรุงเทพมหานคร: สภายูมุสลิมโลก สำนักงานแห่งประเทศไทย.
- มิชิโอะ มัตสึดะ. (2550). สารานุกรมการเลี้ยงดูเด็ก เล่ม2 (พรอนงค์ นิยมคำ, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- เมตตา กุณิง, นิตยา แม็กเนล, อภิรดี แซ่ลิ้ม, และศุภวรรณ พึ่งรัศมี. (2551). สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ (สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส). ใน สถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพภาคใต้ (บรรณาธิการ), *ข้อเท็จจริงและสถิติภาวะสุขภาพภาคใต้ 2551* (หน้า 59-68). สงขลา: ชานเมือง.
- มัฆนูน วงษ์มิน. (2548). *เลี้ยงบุตรอย่างไรให้ได้ผล*. กรุงเทพมหานคร: ครีวมุสลิม.
- มัสลิน มาหะมะ. (บรรณาธิการ). (2551). *อิสลามวิถีแห่งชีวิต*. สงขลา: สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เขาวนิจ กิตติขจรกุล, ปาริฉัตร วงพานิช, และธฤชวรรณ นนทพุท. (2548). ผู้หญิงมุสลิมกับปัจจัยที่เอื้อต่อบทบาทการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองปัตตานีน่าอยู่. *วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 11(4), 460-478.
- รติวรรณ วัชชนากร. (2550). *สังฆกรรมครอบครัว ระดับการตอบสนองต่อสังฆกรรมครอบครัว และภาวะสุขภาพครอบครัวที่เผชิญสถานการณ์ความไม่สงบจากการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, สงขลา.

- รสสุคนธ์ ศรีใส. (2548). ปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ความสามารถของมารดา การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร และพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 4-12 เดือน ในจังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- รอมือเลาะ ดาอูมา. (2551). การสร้างเสริมสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน โดยบิดามารดาบนพื้นฐานหลักศาสนาอิสลาม. สารนิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- รัตนา ปรีชาสุชาติ. (2552). ความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรค การสนับสนุนทางสังคม และคุณภาพชีวิตของสตรีที่สามีเสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ลดาวลัย ประทีปชัยกูร. (2545). การพยาบาลเพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย. สงขลา: อัดลอคด์เพลส.
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ, และชาญวิทย์ พรนภดล. (2547). พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมของเด็กปฐมวัย. ในศิริกุล อิศรานุรักษ์ (บรรณาธิการ), พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรมของเด็ก ไทย (หน้า 15-34). สงขลา: เอกสารหาดีใหญ่.
- ลำไย สีหามาตย์. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษา ที่มีผู้ปกครองคนเดียว. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- วรรณ จีระเดชากุล. (2551). นันทนาการสำหรับเด็ก (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลวรรณ กมจำ. (2548). การมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูของหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์สาขารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- วันเต็ม สังข์ขาว, สุภาณี อ่อนชื่นจิตร, ฤทัยพร ศรีตรง, และอุมาพร ปุญญโสพรรณ. (2546). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการการคลอดของมารดาวัยรุ่นมุสลิมจังหวัดนราธิวาส. วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 9(1), 85-97.
- วันเพ็ญ มโนวงศ์. (2550). การรับรู้ประโยชน์ สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยหัดเดินของ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, เชียงใหม่.

- วันดี วราวิทย์, และนิพัทธ์ สี่มาจกร. (2548). การรักษาโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลัน. ใน เกศรา อิศดา มงคล(บรรณาธิการ). *ตำราอิเล็กทรอนิกส์ในเด็ก* (หน้า 332-347). กรุงเทพมหานคร: บิยอน เอ็นเทอร์ไพรซ์.
- ศิริกุล อิศรานุรักษ์, และปราวณี สุทธิสุขนธ์. (2550). การอบรมเลี้ยงดูเด็ก. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 5(1), 105-118.
- ศิริกุล อิศรานุรักษ์, สุธรรม นันทมงคลชัย, และดวงพร แก้วศิริ. (2546). การอบรมเลี้ยงดูเด็กอายุ 1-12 ปี ของครอบครัว. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 1(1), 15-20.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2547). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพมหานคร: หอมชาวบ้าน
- ศิริกรีน อินเอบ, และสรวงสุดา เจริญวงศ์. (2551). พฤติกรรมการดูแลของผู้ดูแลเด็กโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจ ที่เข้ารับการรักษาในแผนกกุมารเวชกรรมโรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์. *วารสารวิชาการเขต 12*, 19(2.4), 149-158.
- ศิริกรีน พิชัยสงคราม, นุชตรา ทรัพย์อินทร์, ชิดารัตน์ หวังสวัสดิ์, และทวีพร เพ็งมาก. (2554). *สาเหตุของภาวะขาดสารอาหารในเด็กอายุ 0-72 เดือน ชุมชนชายทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส*. รายงานวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, นราธิวาส.
- ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. (2552). *รายชื่อจำนวนมารดาที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส*. อัดสำเนา.
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้. (2550). *สถิติการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ตั้งแต่ปี 2540-2550*. อัดสำเนา.
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2555). *ความรุนแรงที่ยืดเยื้อเรื้อรังกับผลในทางเศรษฐกิจการเมือง*. สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ วันที่ 20, 2555, จาก <http://www.deepsouthwatch.org/node/2871>.
- สม โภชน์ เอี่ยมสุภานิต. (2549). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม. (2549). *บทบาทของมุสลิมะฮ์*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย. (2545). *ความหมายอัลกุรอาน เป็นภาษาไทย*. นนทบุรี: มูลนิธิอิซ-ซิกรอ.
- สำหรี จิตตินันทน์, และลัดดา เหมาะสุวรรณ. (บรรณาธิการ). (2548). *แนะแนวการอบรมเลี้ยงดูเด็กจากแรกเกิดถึง 5 ปี*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพเวชสาร.
- สุพล บุญมาเลิศ. (2549). *วิถีชีวิตมุสลิม*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชีวิตศดใส

- สุพัตรา สุภาพ. (2545). *ปัญหาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาพร สุวรรณศรีนนท์. (2549). *บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสร้างเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเขตบางกอกน้อยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- สิทธิโชค วรรณสันติกุล. (2546). *จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเรชั่น.
- สุชาดา ฐิติระวีวงศ์. (2553). การเปลี่ยนแปลงบทบาทสตรีในทัศนะของสตรีมุสลิม จังหวัดชายแดนใต้. *วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 21(2), 149-161.
- สุชาดา อุดมลาภสกุล, อนุอมศรี อินทนนท์, และวันดี สุทธิรังษี. (2554). การสร้างเสริมสุขภาพจิตของสตรีผู้สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้. *วารสารนราธิวาสนครินทร์*, 3(2), 29-40.
- สุภาภรณ์ โต้ะซอ. (2551). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวมุสลิมในจังหวัดนครนายก*. วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- สุวรรณมา เรื่องกาญจนเศรษฐ, นลินี จงวิริยพันธุ์, ปานิยา เพ็ชรวิจิตร, และปริญสุดา เหวระกุล. (บรรณาธิการ). (2547). *กุมารเวชศาสตร์ แนวทางวินิจฉัยและการรักษา*. กรุงเทพมหานคร: บีคอนส์ เอ็นเทอร์ไพรซ์.
- สุธรรม นันทมงคลชัย. (2547). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย: ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สุธรรม นันทมงคลชัย, ศิริกุล อิศรานุรักษ์, และดวงพร แก้วศิริ. (2547). ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยในพื้นที่ 4 จังหวัดของประเทศไทย. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 2(1), 3-10.
- สุธรรม นันทมงคลชัย, ศิริกุล อิศรานุรักษ์, ดวงพร แก้วศิริ, และสายใจ โปธิศัพท์สุข. (2548). ภาวะวิกฤตในครอบครัวกับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กปฐมวัยและวัยเรียน. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 3(1), 1-7.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). *ข้อมูลสตรีหม้ายที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้*. อัดสำเนา.
- สำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส. (2553). ข้อมูลทั่วไป จังหวัดนราธิวาส. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม วันที่ 25, 2555, จาก http://www.narathiwat.nso.go.th/naratwat/index_oldversion.htm.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553, ตุลาคม 23). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2554-2559*. สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ วันที่ 20, 2555, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395>.
- สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล. (2554). *รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ไขปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- อับดุลเถาะ การ์รีนา, และสมเจตน์ นาคเสวี. (2551). *การยึดมั่นในหลักการศาสนาของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้*. รายงานวิจัยวิทยาลัยอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- อรัญญิตย์ ศรีจันทร์. (2548). *การพัฒนารูปแบบการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.
- อรุโณทัย พูลเทพ. (2552). *การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ของหญิงม่ายที่เข้าร่วมและที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในชมรมหญิงม่าย*. สารนิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, สงขลา.
- อนุวัต สงสม. (2549). *การกระจายรายได้ระหว่างภาคเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้*. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 14(1), 6-9.
- อารีรัตน์ จำอยู่, มณีรัตน์ ภาครูป, จินตนา วัชรสินธุ์, นุจรี เนตรทิพย์, และวรรณิ์ เดียวอิสเรศ. (2545). *พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชน ในเขตภาคตะวันออก*. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(3), 1-12.
- อาภาภรณ์ ดำรงสุสกุล. (2551). *ประสบการณ์ของผู้หญิงที่ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับบาดเจ็บจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- อุทัยวรรณ สกวลสันต์, พิมพาภรณ์ กลั่นกลิ่น, และปริศนา สุนทรไชย. (2551). *ความรู้ สมรรถนะแห่งตนและพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการทารกเกิดก่อนกำหนดของผู้ดูแลหลัก*. *พยาบาลสาร*, 35(4), 86-97.
- อุมภาพร ตรังสมบัติ. (2546). *สร้างวินัยให้บุตรคุณ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ชันด้า.
- อิสมาแอ อาลี. (2547). *กฎหมายครอบครัวอิสลาม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปัตตานี: คณะศึกษาศาสตร์วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อิสมาอีล ลุดฟี จะปะกียา. (2549). *40 โอวาท เพื่อการสร้างครอบครัวเปี่ยมสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อัล-อีหม่าน.

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Berndt, T. J. (1997). *Child development* (2nd ed.). Chicago: Brown and Benchmark.
- Bland, A. D., Kegler, M. C., Escoffery, C., & Malcoe, L. H. (2005). Understanding childhood lead poisoning preventive behavior: The roles of self-efficacy, subjective norms, and perceived benefits. *Preventive Medicine, 41*(13), 70-78.
- Booth, L. C., & Kelly, F. J. (2002). Child care effects on the development of preschool with special needs. *Early Childhood Research Quarterly, 17*(9), 171-196.
- Borkowski, J. G., Nat, P. S., Schellenbach, C. J., & Whitman, T. L. (1991). Understand adolescent parenting: The diminutions and function of social support. *Family Relation, 40*(3), 411-420.
- Brooks-Gunn, J., Han, J. H., & Waldfogel, J. (2002). The effects of early maternal employment on child cognitive development. *Demography, 39*(2), 369-392
- Burkhardt, A. M., & Natbaniel, A. K. (2002). *Ethics & issues in contemporary nursing* (2nd ed.). Delmar Australia: Thomson Learning.
- Campbell, F. A., & Ramey, C. T. (2000). Effects of early intervention on intellectual and academic achievement: A follow-up study of children from low-income families. *Child Development, 65*(4), 365-372.
- Cobb, S. (1976). Social support as moderate of life stress. *Psychosomatic Medicine, 38*(5), 300-301.
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress social support and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin, 98*(8), 310-353.
- Dehart, G. B., Sroufe, L. A., & Cooper, R. G. (2004). *Child development its nature and course* (5th ed.). New York: Grew Hill.
- Gross, G. J., & Howard, M. (2001). Mother's decision making processes regarding health care for children. *Public Health Nursing, 18*(3), 157-168.
- Holloway, A., & Watson, H. E. (2002). Role of self-efficacy and behavior change. *International Journal of Nursing Practice, 8*(15), 106-115.
- House, J. S. (1981). The association of social relationship and activities with mortality: Community health Study. *American Journal Epidemiology, 3*(7), 25-30.
- Hockenberry, M., & Wong, D. (2003). Conditions that produce fluid and electrolytes imbalance. In D. Wilson, M. L. Winklestein, & N. E. Kline (Eds), *Wong's nursing care of infant and children* (7th ed.) (pp. 1207-1254). St. Louis, MO: Mosby.

- Isaranurug, S., Nanthamongkolchai, S., & Kaewsiri, D. (2005). Factor influencing development of children aged one to under six years old. *Journal Medicine Association Thai*, 88(1), 86-90.
- Kelvin, L. S., & Robert, J. H. (1997). *Child and adolescent development*. Boston: Houghton Mifflin.
- Klunklin, S., & Chamnoonmuang, K. (2006). Snack consumption in normal and undernourished preschool children in northeastern Thailand. *Journal Medicine Association Thai*, 89(5), 706-713.
- Mahoney, G., Kaiser, A., Girolametto, L., MacDonald, J., Robinson, C., & Spiker, D. (1999). Parent education in early intervention: A call for a renewed focus. *Journal Article Excerpt*, 19(2), 1-3.
- May, K. A., & Mahlmeister, L. R. (1990). *Comprehensive maternity nursing: Nursing process and the childbearing family* (2nd ed.). Philadelphia: J.B. Lippincott.
- Mercer, R. T. (2004). Becoming a mother versus role attainment. *Journal of Nursing Scholarship*, 36(3), 226-232.
- Montigny, F., & Lacharite, C. (2005). Perceived parental efficacy: Concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 49(4), 387-396.
- Narumon, V. (2007). *Factors predicting maternal self-efficacy in infant care*. The degree of master of nursing science. Mahidol University, Thailand.
- Nanthamongkolchai, S., & Munsawaengsub, C. (2009). Influence of child rearing grandparents on the development of children aged six to twelve years. *Journal Medicine Association Thai*, 92(3), 430-434.
- Pan, B. A., Rowe, M. L., Singer, J. D., & Snow, C. E. (2005). Maternal correlates of growth in toddler vocabulary production in low-income families. *Child Development*, 76(4), 763-782.
- Pender, N. J. (1996). *Health promotion in nursing practice*. (3rd ed.). Norwalk, CT: Lippincott.
- Raikes, H., Pan, B. A., Luze, G., Tamis-Lemonda, C., Books-Gunn, J., & Contantine, J. (2006). Mother-child book reading in low-income families: Correlates and outcomes during the first three years of life. *Child Development*, 77(4), 924-953.
- Ress, V. (2006). Promoting motor development in every day activity. *Promote & treatment Research*, 2, 1-7. Retrieved December 7, 2006, from <http://www.healthgat.partner.org/content.asp.html>.
- Ruchala, P. L., & James, D. C. (1997). Social support, knowledge of infant development, and maternal confidence among adolescent and adult mothers. *Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing*, 26(9), 685-689.

- Sanders, M. R., & Woolley, M. L. (2004). The relationship between maternal self-efficacy and parenting practices: Implication for parent. *Child Care Health & Development, 31*(2), 65-73.
- Schaefer, C., Coyne, J. C., & Lazarus, R. S. (1981). The health related function of social support. *Journal of Behavioral Medicine, 4*(8), 381-406.
- Skunk, M., Keeberg, M., & Frid, J. P. (1997). *Adjustment of children and interaction of parent & child among single mothers in disadvantaged South African community*. Stanford: Appleton & Lange.
- Tilden, V. P. (1985). Issues of conceptualization and measurement of social support in the construction of nursing theory. *Research in Nursing and Health, 8*(6), 201-208.
- Thoits, P. A. (1985). Concept methodological and theoretical problem in studying social support as buffer lift stress. *Journal of Health and Social Behaviors, 5*(2), 147-148.
- Tomopoulos, S., Dreyer, B. P., Lemonda, C. T., Flynn, V., Rovira, I., & Tineo, W. (2006). Book, toy, parent-child interaction, and development in young latino children. *Child Care Health & Development, 3*(5), 24-33.
- Tungpaibool, P. (2008). *Factors predicting maternal behaviors in caring for cerebral palsy child*. The degree of master of nursing science. Mahidol university, Thailand.
- Warren, P. L. (2005). First-time mothers: Social support and confidence in infant care. *Journal of Advanced Nursing, 50*(5), 479-488.

บรรณานุกรม

- กนกพร ช้างมุกดา. (2549). *การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองที่มีต่อพัฒนาการด้านจริยธรรมของเด็กปฐมวัย*.
 วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, เพชรบุรี.
- กนิษฐา ถนัดกิจ. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความสามารถของผู้ดูแลในการดูแลเด็ก
 วัยก่อนเรียน*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพมหานคร: ครู
 สภา.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2551). *คู่มือบิดา-มารดา: การอบรมเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด-6 ปี*.
 กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือคลายเครียดด้วยตนเองจากภาวะวิกฤต*. นนทบุรี: องค์การสงเคราะห์ทหาร
 ผ่านศึก.
- กษิณิษ ศรีสง่า. (2548). *การแพทย์ตามแนวทางท่านศาสดามุฮัมมัด (ซล)*. กรุงเทพมหานคร:
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกษตรชัย และหิม, และคณมนรรจน์ บากา. (2553). *การศึกษาวิถีชีวิตของเยาวชนไทยมุสลิมเพื่อ
 เสริมสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. *วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์
 และมนุษยศาสตร์*, 16(6), 974-988.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: เอดิสัน
 เพรสโปรดักส์.
- กุลธิดา สามะพุทธิ. (2551). *ผู้นำความสดใสของเด็กๆ กลับคืนมา*. ใน *เมตตา ภูนิง (บรรณธิการ), ฝน
 กลางไฟ* (หน้า 22- 27). สงขลา: ชานเมือง.
- เกศินี เกิดอนันต์. (2539). *การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียวใน
 กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- คะนิง สายแก้ว. (2547). *ผลการจัดกิจกรรมการเล่นที่มีต่อความพร้อมทางด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัย*.
 วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.

- จินตนา พัฒนพงศ์ธร, และปิยะวรรณ กลิ่นสุคนธ์. (2546). *สถานการณ์และปัจจัยทางประชากรที่มีผลต่อการพัฒนาการเด็กปฐมวัยของประเทศไทย ปี 2546*. รายงานวิจัยสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย, กรุงเทพมหานคร.
- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2549, มิถุนายน 14). *ผู้หญิง ในความรุนแรง และสันติภาพของสามจังหวัดภาคใต้: มติชน*. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน วันที่ 14, 2554, จาก <http://www.precadet26.org/msgboard/Msgview>.
- จirnันท์ ไช้แก้ว. (2545). *การรับรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของครอบครัวในชนบท*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- จิรัชยา ทองจันทร์. (2550). *รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียน โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน: กรณีศึกษาตำบลมูโนะ อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- จุฑารัตย์ เทียมวรรณ. (2549). *ผลของโปรแกรมเร่งสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ต่อการรับรู้เร่งสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและความสามารถของมารดาในการดูแลเด็กโรคหอบหืด*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- จุฬาลักษณ์ บารมี. (2551). *สถิติเพื่อการวิจัยทางสุขภาพและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS*. ชลบุรี: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จันทิศา พุกษานานนท์. (2546). *แนวทางการติดตามการเจริญเติบโต*. ใน จันทิศา พุกษานานนท์, รัตโนทัย พลับรู้อการ, พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์, และประสพศรี อึ้งถาวร (บรรณาธิการ), *การบริหารความเสี่ยงในการดูแลสุขภาพเด็ก* (หน้า 25-34). กรุงเทพมหานคร: ภาพการพิมพ์.
- จำเรียง สุขดำเนิน. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาวัยรุ่นในการส่งเสริมพัฒนาการบุตร*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน, กรุงเทพมหานคร.
- ชฎาพร ขุขันธิน. (2549). *ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของครอบครัว อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2546). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต.
- ดวงเดือน มุลกลาง. (2546). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง โรงเรียนบ้านบวก อำเภอฉะเชิงเทรา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, เชียงใหม่.

- ดวงหทัย จันทรเชื้อ, บุญสนอง ภิญโญ, และสุกสิทธิ์ พรรณารุโณทัย. (2547). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก 0-5 ปี*. รายงานวิจัยคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนเรศวร, พิษณุโลก.
- ถ้วนนุรอุยนิ โต้ะกุบาฮา. (2551). *ทัศนคติต่อการคุมกำเนิดของสตรีมุสลิม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- ธีรภัฏา สุพรหมมา. (2549). *การเลี้ยงดูเด็ควัย 0-3 ปี ที่นำไปสู่รสหวาน: กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ธีรศักดิ์ พงศ์ปริตร. (2552). *แนวทางการพัฒนาสวัสดิการ โดยรัฐสำหรับสตรีแม่ที่ ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้*. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สงขลา.
- นลินี มีผิว. (2551). *ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, สุโขทัย.
- นวนละออง หงส์ภู, และวารุณี ถักน โขคดี. (2552). *การพัฒนาแบบวัดคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร*. *วิทยาสารกำแพงแสน*, 7(3), 43-55.
- นวลจันทร์ ปราบพล. (2546). Pneumonia. ใน *วรศักดิ์ โชติเลอศักดิ์, วรณัฐ จงศรีสวัสดิ์, พรรณทิพา จัตรชาติ, จิตลัดดา ติโรจนวงศ์, และนวลจันทร์ ปราบพล (บรรณาธิการ), ปัญหาที่พบบ่อยในเด็กแนวทางการดูแลรักษา* (หน้า 28-290). กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล.
- นฤภรณ์ ธีรภัทรพันธ์. (2545). *ปัจจัยทางจิตวิทยาที่เป็นตัวทำนายพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- นิตยา คชภักดี, และอรพินท์ เลิศอวัฒตตระกูล. (2546). *คู่มือการฝึกอบรมการทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิตยา คชภักดี, บุษกร พันธุ์เมธาฤทธิม์, วันฉวี วิรุฬห์พานิช, ปิยะนุช จิตตุนนท์, โสเพ็ญ ชูนวน, วรรณวิมล เบญจกุล, และคณะ. (2549). *พฤติกรรมกรเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวและชุมชนจังหวัดสตูล*. รายงานวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- บรรจง บินกาชัน. (2543). *ซากาต หลักประกันสังคมในอิสลาม*. กรุงเทพมหานคร: อัล อะมีน.
- _____. (2549). *มารียนุรอ่านกันเกิด*. กรุงเทพมหานคร: อัล อะมีน.
- _____. (2550). *สู่อิสลาม สังคมแห่งชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: อัล อะมีน.

-(2551). *อิสลาม สำหรับผู้ที่เริ่มสนใจอิสลาม* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: อัล อะมีน.
- บุญใจ ศรีสถิตย์นรากร. (2550). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางการแพทย์พยาบาลศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: ยูเออนด์ ไอ อินเตอร์มีเดีย.
- ปราโมทย์ ชุ่มเย็น. (2545). *สถานการณ์และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ประกาย ถิ่นจันทร์. (2547). *การเปรียบเทียบพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วม*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, สมุทรปราการ.
- ปราณี จันทศรี. (2547). *วัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชาวไทยมุสลิม อำเภอเมือง จังหวัดสตูล*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- ปริยานุช เพ็ญระ. (2550). *ผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงสนับสนุนทาง สังคมของผู้ปกครองต่อการดูแลทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านเป่า ตำบลบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์สาขารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ปริญญาภรณ์ กิจบรรทัด. (2549). *สถานภาพสตรีในอิสลาม ศึกษากรณีสตรีมุสลิมภายหลังการหย่าร้าง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- ผานิต บุญตระกูล. (2549). *ภาวะสูญเสียและเศร้าโศก: ประสบการณ์ของหญิงม่ายจากเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัย*. สารนิพนธ์พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2548). *การส่งเสริมสุขภาวะสำหรับมุสลิมไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศ์เทพ สุธีรวุฒิ. (2550). *การจัดระบบสุขภาพในความหลากหลายของวัฒนธรรมท่ามกลางภาวะวิกฤติ ในจังหวัดชายแดนใต้และแนวทางแก้ไขและพัฒนา*. เอกสารนำเสนอในการประชุมวิชาการ ประจำปี 2550 ครั้งที่ 3. สมาคมจันทร์เสี้ยวการแพทย์และสาธารณสุข: สงขลา.
- พรทิพย์ คำพอ. (2545). *สุขภาพเด็ก*. กรุงเทพมหานคร: คुरुสภา.

พรทิพย์ พันธุ์รา. (2549). *ความเครียดและการเผชิญความเครียดของหญิงแม่ที่สามีเสียชีวิตจากสถาน
การณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้: กรณีศึกษาหญิงแม่ที่อยู่ในศูนย์รอดันบาดู
จังหวัดนราธิวาส*. สารนิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์, สงขลา.

พรสุข ช่วยทอง. (2548). *ครอบครัวและคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: วิทยุการปก.

พวงเพ็ญ ชุณหปราณ, สุกัญญา แสงมุกข์, วาสนิ วิเศษฤทธิ์, และโสภี อุนรุท. (2543). *การปรับตัวของ
สตรีที่เลี้ยงดูบุตรตามลำพังในชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร*. รายงานวิจัยคณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

พวงทิพย์ วัฒนะ, สุธิศา ล่ามช้าง, และวิมล ธนสุวรรณ. (2551). ผลของโปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะ
แห่งคนต่อพฤติกรรมของผู้ปกครองในการป้องกันอาการหอบหืดในเด็ก. *พยาบาลสาร*, 35(1),
69-78.

พฤติณี นนท์ตุลา. (2550). *การปรับตัวของครอบครัวที่มีสตรีเป็นหัวหน้าของครอบครัวภายหลังการ
หย่าร้าง*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
, ขอนแก่น.

พิมพ์รำไพ สุนทรารชุน. (2549). *แนวทางการสร้างเสริมศักยภาพของมารดาคนเดียวที่เลี้ยงบุตร*.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
กรุงเทพมหานคร.

พิสมัย อุบลศรี, และนุชมาศ แก้วกุลทล. (2546). *แรงสนับสนุนทางสังคมของมารดาที่มีบุตรป่วยด้วย
โรคเรื้อรัง*. รายงานวิจัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี, นครราชสีมา.

เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย. (2546). *หลักการและการใช้สถิติการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัย
ทางการพยาบาล*. สงขลา: 3 จ. เอกสาร.

ฟารีดาห์ ยงกิจ. (2551). *วิธีการปลูกฝังความศรัทธาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมใน
อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.

พิชชอล มะหะหมัด, ปราณี ทองคำ, และมารุต คำชะอม. (2550). บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝัง
ในด้านจริยธรรมแก่เยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี. *วารสาร
สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 14(1), 35-54.

ภัทรา สง่า. (บรรณาธิการ). (2547). *สถานภาพครอบครัวศึกษา*. สงขลา: เอกสารหาดใหญ่.

- ภัทรา แก้วพิจิตร. (2551). พฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมสุขอนามัยทางร่างกายของบุตรก่อนวัยเรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ภักคินี แยกพงศ์. (2548). การศรัทธาในอิสลามกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- มารีนี สแลมเม. (2551). ปัญหาจิตใจและการดูแลตนเองด้านจิตใจในผู้สูญเสียบุคคลในครอบครัวจากสถาน การณ์ความไม่สงบภาคใต้ : กรณีศึกษา อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี. สารนิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- มาลีรัตน์ บุญอนันตบุตร. (2549). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 1(1), 96-104.
- มยุรา วงษ์สันต์. (2546). รู้จักอิสลาม. กรุงเทพมหานคร: สภายูมุสลิมโลก สำนักงานแห่งประเทศไทย.
- มิชิโอะ มัตสึดะ. (2550). สารานุกรมการเลี้ยงดูเด็ก เล่ม2 (พรอนงค์ นิยมคำ, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- เมตตา กุณิง, นิตยา แม็กเนล, อภิรดี แซ่ลิ้ม, และศุภวรรณ พึ่งรัศมี. (2551). สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ (สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส). ใน สถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพภาคใต้ (บรรณาธิการ), ข้อเท็จจริงและสถิติภาวะสุขภาพภาคใต้ 2551 (หน้า 59-68). สงขลา: ชานเมือง.
- มัฆนูน วงษ์มิน. (2548). เลี้ยงบุตรอย่างไรให้ได้ผล. กรุงเทพมหานคร: ครีวมุสลิม.
- มัสลิน มาหะมะ. (บรรณาธิการ). (2551). อิสลามวิถีแห่งชีวิต. สงขลา: สถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เขาวนิจ กิตติขจรกุล, ปาริฉัตร วงพานิช, และธฤชวรรณ นนทพุท. (2548). ผู้หญิงมุสลิมกับปัจจัยที่เอื้อต่อบทบาทการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองปัตตานีน่าอยู่. วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 11(4), 460-478.
- รติวรรณ วัชชนากร. (2550). สิ่งรบกวนครอบครัว ระดับการตอบสนองต่อสิ่งรบกวนครอบครัว และภาวะสุขภาพครอบครัวที่เผชิญสถานการณ์ความไม่สงบจากการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, สงขลา.

- รสสุคนธ์ ศรีใส. (2548). ปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ความสามารถของมารดา การรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับความต้องการของบุตร และพฤติกรรมของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรอายุ 4-12 เดือน ในจังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- รอมือเลาะ ดาอูมา. (2551). การสร้างเสริมสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน โดยบิดามารดาบนพื้นฐานหลักศาสนาอิสลาม. สารนิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- รัตนา ปรีชาสุชาติ. (2552). ความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรค การสนับสนุนทางสังคม และคุณภาพชีวิตของสตรีที่สามีเสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ลดาวลัย ประทีปชัยกูร. (2545). การพยาบาลเพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย. สงขลา: อัดลอคด์เพลส.
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ, และชาญวิทย์ พรนภดล. (2547). พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคมของเด็กปฐมวัย. ในศิริกุล อิศรานุกรักษ์ (บรรณาธิการ), พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ-สังคม-จริยธรรมของเด็ก ไทย (หน้า 15-34). สงขลา: เอกสารหาดีใหญ่.
- ลำไย สีหามาตย์. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษา ที่มีผู้ปกครองคนเดียว. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- วรรณ จีระเดชากุล. (2551). นันทนาการสำหรับเด็ก (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลวรรณ กมจำ. (2548). การมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมารดาในการเลี้ยงดูของหมู่บ้านแหล่งหนึ่งในจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์สาขารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- วันเต็ม สังข์ขาว, สุภาณี อ่อนชื่นจิตร, ฤทัยพร ศรีตรง, และอุมาพร ปุญญโสพรรณ. (2546). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการการคลอดของมารดาวัยรุ่นมุสลิมจังหวัดนราธิวาส. วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 9(1), 85-97.
- วันเพ็ญ มโนวงศ์. (2550). การรับรู้ประโยชน์ สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยหัดเดินของ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, เชียงใหม่.

- วันดี วราวิทย์, และนิพัทธ์ สี่มาจกร. (2548). การรักษาโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลัน. ใน เกศรา อศดา มงคล(บรรณาธิการ). *ตำราอิเล็กทรอนิกส์ในเด็ก* (หน้า 332-347). กรุงเทพมหานคร: บิยอน เอ็นเทอร์ไรซ์.
- ศิริกุล อิศรานุรักษ์, และปราวณี สุทธิสุขนธ์. (2550). การอบรมเลี้ยงดูเด็ก. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 5(1), 105-118.
- ศิริกุล อิศรานุรักษ์, สุธรรม นันทมงคลชัย, และดวงพร แก้วศิริ. (2546). การอบรมเลี้ยงดูเด็กอายุ 1-12 ปี ของครอบครัว. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 1(1), 15-20.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2547). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพมหานคร: หอมชาวบ้าน
- ศิริกรีน อินเอบ, และสรวงสุดา เจริญวงศ์. (2551). พฤติกรรมการดูแลของผู้ดูแลเด็กโรคติดเชื้อเฉียบพลันระบบทางเดินหายใจ ที่เข้ารับการรักษาในแผนกกุมารเวชกรรมโรงพยาบาลนราธิวาสราชนครินทร์. *วารสารวิชาการเขต 12*, 19(2.4), 149-158.
- ศิริกรีน พิชัยสงคราม, นุชสรา ทรัพย์อินทร์, ธิดารัตน์ หวังสวัสดิ์, และทวีพร เพ็งมาก. (2554). *สาเหตุของภาวะขาดสารอาหารในเด็กอายุ 0-72 เดือน ชุมชนชายทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส*. รายงานวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, นราธิวาส.
- ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. (2552). *รายชื่อจำนวนมารดาที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส*. อัดสำเนา.
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้. (2550). *สถิติการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ตั้งแต่ปี 2540-2550*. อัดสำเนา.
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2555). *ความรุนแรงที่ยืดเยื้อเรื้อรังกับผลในทางเศรษฐกิจการเมือง*. สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ วันที่ 20, 2555, จาก <http://www.deepsouthwatch.org/node/2871>.
- สม โภชน์ เอี่ยมสุภานิต. (2549). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม. (2549). *บทบาทของมุสลิมะฮ์*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับแห่งประเทศไทย. (2545). *ความหมายอัลกุรอาน เป็นภาษาไทย*. นนทบุรี: มูลนิธิอิซ-ซิกรอ.
- สำหรี จิตตินันท์, และลัดดา เหมาะสุวรรณ. (บรรณาธิการ). (2548). *แนะแนวการอบรมเลี้ยงดูเด็กจากแรกเกิดถึง 5 ปี*. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพเวชสาร.
- สุพล บุญมาเลิศ. (2549). *วิถีชีวิตมุสลิม*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชีวิตศดใส

- สุพัตรา สุภาพ. (2545). *ปัญหาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาพร สุวรรณศรีนนท์. (2549). *บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสร้างเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเขตบางกอกน้อยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- สิทธิโชค วรรณสันติกุล. (2546). *จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเรชั่น.
- สุชาดา ฐิติระวีวงศ์. (2553). การเปลี่ยนแปลงบทบาทสตรีในทัศนะของสตรีมุสลิม จังหวัดชายแดนใต้. *วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 21(2), 149-161.
- สุชาดา อุดมลาภสกุล, ถนอมศรี อินทนนท์, และวันดี สุทธิรังษี. (2554). การสร้างเสริมสุขภาพจิตของสตรีผู้สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้. *วารสารนราธิวาสนครินทร์*, 3(2), 29-40.
- สุภาภรณ์ โต้ะซอ. (2551). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวมุสลิมในจังหวัดนครนายก*. วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต คณะมนุษยและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- สุวรรณมา เรื่องกาญจนเศรษฐ, นลินี จงวิชัยพันธ์, ปานิยา เพ็ชรวิจิตร, และปริญสุดา เหวระกุล. (บรรณาธิการ). (2547). *กุมารเวชศาสตร์ แนวทางวินิจฉัยและการรักษา*. กรุงเทพมหานคร: บีคอนส์ เอ็นเทอร์ไพรซ์.
- สุธรรม นันทมงคลชัย. (2547). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทย: ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สุธรรม นันทมงคลชัย, ศิริกุล อิศรานุรักษ์, และดวงพร แก้วศิริ. (2547). ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยในพื้นที่ 4 จังหวัดของประเทศไทย. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 2(1), 3-10.
- สุธรรม นันทมงคลชัย, ศิริกุล อิศรานุรักษ์, ดวงพร แก้วศิริ, และสายใจ โปธิศัพท์สุข. (2548). ภาวะวิกฤตในครอบครัวกับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กปฐมวัยและวัยเรียน. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 3(1), 1-7.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). *ข้อมูลสตรีหม้ายที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้*. อัดสำเนา.
- สำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส. (2553). ข้อมูลทั่วไป จังหวัดนราธิวาส. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม วันที่ 25, 2555, จาก http://www.narathiwat.nso.go.th/naratwat/index_oldversion.htm.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553, ตุลาคม 23). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2554-2559*. สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ วันที่ 20, 2555, จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395>.
- สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล. (2554). *รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ไขปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- อับดุลเถาะ การ์รีนา, และสมเจตน์ นาคเสวี. (2551). *การยึดมั่นในหลักการศาสนาของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้*. รายงานวิจัยวิทยาลัยอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- อรัญญิตย์ ศรีจันทร์. (2548). *การพัฒนารูปแบบการให้การศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.
- อรุโณทัย พูลเทพ. (2552). *การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ของหญิงม่ายที่เข้าร่วมและที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในชมรมหญิงม่าย*. สารนิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, สงขลา.
- อนุวัต สงสม. (2549). *การกระจายรายได้ระหว่างภาคเศรษฐกิจของสามจังหวัดชายแดนใต้*. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 14(1), 6-9.
- อารีรัตน์ จำอยู่, มณีรัตน์ ภาครูป, จินตนา วัชรสินธุ์, นุจรี เนตรทิพย์, และวรรณิ์ เดียววิศรศ. (2545). *พัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชน ในเขตภาคตะวันออก*. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(3), 1-12.
- อาภาภรณ์ ดำรงสุสกุล. (2551). *ประสบการณ์ของผู้หญิงที่ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับบาดเจ็บจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- อุทัยวรรณ สกวลสันต์, พิมพาภรณ์ กลั่นกลิ่น, และปรีศนา สุนทรไชย. (2551). *ความรู้ สมรรถนะแห่งตนและพฤติกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการทารกเกิดก่อนกำหนดของผู้ดูแลหลัก*. *พยาบาลสาร*, 35(4), 86-97.
- อุมภาพร ตรังสมบัติ. (2546). *สร้างวินัยให้บุตรคุณ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ชันด้า.
- อิสมาแอ อาลี. (2547). *กฎหมายครอบครัวอิสลาม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปัตตานี: คณะศึกษาศาสตร์วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อิสมาอีล ลุดฟี จะปะกียา. (2549). *40 โอวาท เพื่อการสร้างครอบครัวเปี่ยมสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อัล-อีหม่าน.

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Berndt, T. J. (1997). *Child development* (2nd ed.). Chicago: Brown and Benchmark.
- Bland, A. D., Kegler, M. C., Escoffery, C., & Malcoe, L. H. (2005). Understanding childhood lead poisoning preventive behavior: The roles of self-efficacy, subjective norms, and perceived benefits. *Preventive Medicine, 41*(13), 70-78.
- Booth, L. C., & Kelly, F. J. (2002). Child care effects on the development of preschool with special needs. *Early Childhood Research Quarterly, 17*(9), 171-196.
- Borkowski, J. G., Nat, P. S., Schellenbach, C. J., & Whitman, T. L. (1991). Understand adolescent parenting: The diminutions and function of social support. *Family Relation, 40*(3), 411-420.
- Brooks-Gunn, J., Han, J. H., & Waldfogel, J. (2002). The effects of early maternal employment on child cognitive development. *Demography, 39*(2), 369-392
- Burkhardt, A. M., & Natbaniel, A. K. (2002). *Ethics & issues in contemporary nursing* (2nd ed.). Delmar Australia: Thomson Learning.
- Campbell, F. A., & Ramey, C. T. (2000). Effects of early intervention on intellectual and academic achievement: A follow-up study of children from low-income families. *Child Development, 65*(4), 365-372.
- Cobb, S. (1976). Social support as moderate of life stress. *Psychosomatic Medicine, 38*(5), 300-301.
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress social support and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin, 98*(8), 310-353.
- Dehart, G. B., Sroufe, L. A., & Cooper, R. G. (2004). *Child development its nature and course* (5th ed.). New York: Grew Hill.
- Gross, G. J., & Howard, M. (2001). Mother's decision making processes regarding health care for children. *Public Health Nursing, 18*(3), 157-168.
- Holloway, A., & Watson, H. E. (2002). Role of self-efficacy and behavior change. *International Journal of Nursing Practice, 8*(15), 106-115.
- House, J. S. (1981). The association of social relationship and activities with mortality: Community health Study. *American Journal Epidemiology, 3*(7), 25-30.
- Hockenberry, M., & Wong, D. (2003). Conditions that produce fluid and electrolytes imbalance. In D. Wilson, M. L. Winklestein, & N. E. Kline (Eds), *Wong's nursing care of infant and children* (7th ed.) (pp. 1207-1254). St. Louis, MO: Mosby.

- Isaranurug, S., Nanthamongkolchai, S., & Kaewsiri, D. (2005). Factor influencing development of children aged one to under six years old. *Journal Medicine Association Thai*, 88(1), 86-90.
- Kelvin, L. S., & Robert, J. H. (1997). *Child and adolescent development*. Boston: Houghton Mifflin.
- Klunklin, S., & Chamnoonmuang, K. (2006). Snack consumption in normal and undernourished preschool children in northeastern Thailand. *Journal Medicine Association Thai*, 89(5), 706-713.
- Mahoney, G., Kaiser, A., Girolametto, L., MacDonald, J., Robinson, C., & Spiker, D. (1999). Parent education in early intervention: A call for a renewed focus. *Journal Article Excerpt*, 19(2), 1-3.
- May, K. A., & Mahlmeister, L. R. (1990). *Comprehensive maternity nursing: Nursing process and the childbearing family* (2nd ed.). Philadelphia: J.B. Lippincott.
- Mercer, R. T. (2004). Becoming a mother versus role attainment. *Journal of Nursing Scholarship*, 36(3), 226-232.
- Montigny, F., & Lacharite, C. (2005). Perceived parental efficacy: Concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 49(4), 387-396.
- Narumon, V. (2007). *Factors predicting maternal self-efficacy in infant care*. The degree of master of nursing science. Mahidol University, Thailand.
- Nanthamongkolchai, S., & Munsawaengsub, C. (2009). Influence of child rearing grandparents on the development of children aged six to twelve years. *Journal Medicine Association Thai*, 92(3), 430-434.
- Pan, B. A., Rowe, M. L., Singer, J. D., & Snow, C. E. (2005). Maternal correlates of growth in toddler vocabulary production in low-income families. *Child Development*, 76(4), 763-782.
- Pender, N. J. (1996). *Health promotion in nursing practice*. (3rd ed.). Norwalk, CT: Lippincott.
- Raikes, H., Pan, B. A., Luze, G., Tamis-Lemonda, C., Books-Gunn, J., & Contantine, J. (2006). Mother-child book reading in low-income families: Correlates and outcomes during the first three years of life. *Child Development*, 77(4), 924-953.
- Ress, V. (2006). Promoting motor development in every day activity. *Promote & treatment Research*, 2, 1-7. Retrieved December 7, 2006, from <http://www.healthgat.partner.org/content.asp.html>.
- Ruchala, P. L., & James, D. C. (1997). Social support, knowledge of infant development, and maternal confidence among adolescent and adult mothers. *Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing*, 26(9), 685-689.

- Sanders, M. R., & Woolley, M. L. (2004). The relationship between maternal self-efficacy and parenting practices: Implication for parent. *Child Care Health & Development, 31*(2), 65-73.
- Schaefer, C., Coyne, J. C., & Lazarus, R. S. (1981). The health related function of social support. *Journal of Behavioral Medicine, 4*(8), 381-406.
- Skunk, M., Keeberg, M., & Frid, J. P. (1997). *Adjustment of children and interaction of parent & child among single mothers in disadvantaged South African community*. Stanford: Appleton & Lange.
- Tilden, V. P. (1985). Issues of conceptualization and measurement of social support in the construction of nursing theory. *Research in Nursing and Health, 8*(6), 201-208.
- Thoits, P. A. (1985). Concept methodological and theoretical problem in studying social support as buffer lift stress. *Journal of Health and Social Behaviors, 5*(2), 147-148.
- Tomopoulos, S., Dreyer, B. P., Lemonda, C. T., Flynn, V., Rovira, I., & Tineo, W. (2006). Book, toy, parent-child interaction, and development in young latino children. *Child Care Health & Development, 3*(5), 24-33.
- Tungpaibool, P. (2008). *Factors predicting maternal behaviors in caring for cerebral palsy child*. The degree of master of nursing science. Mahidol university, Thailand.
- Warren, P. L. (2005). First-time mothers: Social support and confidence in infant care. *Journal of Advanced Nursing, 50*(5), 479-488.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ใบพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ข้าพเจ้ายินยอมตอบแบบสอบถามวิจัยเรื่อง “ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส” โดยมีนางสาววนิดา หะยีเซะ นักศึกษาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์(การพยาบาลเด็ก) คณะพยาบาลศาสตรมหาวิทาลัยสงขลานครินทร์ เป็นผู้ทำวิจัยซึ่งผลจากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ การวางแผนให้การพยาบาล และเป็นข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้า จัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาพยาบาล ตลอดจนเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำวิจัยเพื่อนำไปสู่การหาแนวทางพัฒนาโปรแกรมการให้ความรู้สำหรับมารดามุสลิมเพื่อให้บุตรวัยก่อนเรียนมีพัฒนาการที่สมวัยยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำอธิบายถึงวิธีการวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าเข้าใจวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการเข้าร่วมวิจัยแล้ว ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบของแบบสอบถาม ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาจำนวน 12 ข้อ และของบุตรจำนวน 5 ข้อ แบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคมจำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาจำนวน 55 ข้อ และแบบสอบถามพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสจำนวน 55 ข้อ รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 147 ข้อ ใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม 30-60 นาที โดยในระหว่างตอบแบบสอบถามข้าพเจ้ามีสิทธิยกเลิกตอบแบบสอบถามได้ตลอดเวลา ซึ่งข้อมูลต่างๆในการวิจัยครั้งนี้จะปกปิดเป็นความลับโดยจะนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

ข้าพเจ้ายินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ โดยได้ลงนามไว้เป็นหลักฐาน หากข้าพเจ้ามีข้อสงสัยใดๆ ข้าพเจ้าสามารถสอบถามผู้วิจัยได้หรือติดต่อผู้วิจัยได้ที่คณะพยาบาลศาสตรมหาวิทาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เบอร์โทรศัพท์ 084-9951293 ในเวลาราชการเวลา 08.00-16.00 น.

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้เข้าร่วมวิจัย

วันที่...../...../.....

ลงชื่อ.....

(นางสาววนิดา หะยีเซะ)

ผู้วิจัย

วันที่...../...../.....

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เลขที่แบบสอบถาม

แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง

ปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา
และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามี
จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 4 ชุด จำนวน 147 ข้อ

ชุดที่ 1	แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา	จำนวน 12 ข้อ
	แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร	จำนวน 5 ข้อ
ชุดที่ 2	แบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคม	จำนวน 20 ข้อ
ชุดที่ 3	แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา	จำนวน 55 ข้อ
ชุดที่ 4	แบบสอบถามพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่ สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส	จำนวน 55 ข้อ

ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือใน
การตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและบุตร

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและบุตร ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความหรือเติมข้อความในช่องว่างที่ตรงกับความจริงของท่านมากที่สุด แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 2 ส่วน จำนวน 17 ข้อ คือ

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา จำนวน 12 ข้อ
2. ข้อมูลส่วนบุคคลของบุตร จำนวน 5 ข้อ

ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดา	
1. อายุ.....ปี	
2. ระดับการศึกษา	
☐ 1. ไม่ได้ศึกษา	☐ 2. ประถมศึกษา
☐ 3. มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ 5. อนุปริญญา	☐ 6.ปริญญาตรี
☐ 5. สูงกว่าปริญญาตรี	
3. อาชีพ	
☐ 1. รับราชการหรือพนักงานของรัฐ	☐ 2. รับจ้าง
☐ 3. เกษตรกรรม	☐ 4. ค้าขาย
☐ 5. ไม่มีอาชีพ	☐ 6. อื่นๆ (ระบุ).....
4. รายได้ต่อเดือนของครอบครัว	
☐ 1. ไม่มีรายได้	☐ 2. ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท
☐ 3. 5,001-10,000 บาท	☐ 4. 10,001-15,000 บาท
☐ 5. 15,001-20,000 บาท	☐ 6. มากกว่า 20,000 บาท ขึ้นไป
5. ลักษณะครอบครัว	
☐ 1. ครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วยมารดาและบุตร	
☐ 2. ครอบครัวขยาย ประกอบด้วยมารดา บุตร และญาติๆ (ระบุ จำนวนสมาชิก.....คน)	
6. ท่านมีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรคนก่อนที่อยู่ในวัย 3-6 ปี หรือไม่	
☐ 1. มี	☐ 2. ไม่

ชุดที่ 2 แบบสอบถามแรงสนับสนุนทางสังคม

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้เป็นข้อความที่ท่านระบุถึงระดับแรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนประกอบด้วย 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ มีดังนี้

1. ด้านอารมณ์	จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านการประเมินเปรียบเทียบ	จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านข้อมูลข่าวสาร	จำนวน 5 ข้อ
4. ด้านทรัพยากร	จำนวน 5 ข้อ

อ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านมากน้อยเพียงใด ขอให้ท่านตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องด้านขวามือ การเลือกตอบให้เกณฑ์ดังนี้

ได้รับมากที่สุด	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่ท่านได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด
ได้รับมาก	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่ท่านได้รับอยู่ในระดับมาก
ได้รับปานกลาง	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่ท่านได้รับอยู่ในระดับปานกลาง
ได้รับน้อย	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่ท่านได้รับอยู่ในระดับน้อย
ไม่ได้รับ	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่ท่านไม่ได้รับ

แรงสนับสนุนทางสังคม	ระดับแรงสนับสนุนทางสังคม				
	ได้รับมากที่สุด (4)	ได้รับมาก (3)	ได้รับปานกลาง (2)	ได้รับน้อย (1)	ไม่ได้รับ (0)
ด้านอารมณ์					
1. มีบุคคลรับฟังเรื่องราวเกี่ยวกับความกังวลต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของฉันด้วยความเห็นอกเห็นใจ					
2. บุคคลอื่นๆ เชื่อมมั่นว่าฉันสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรได้เป็นอย่างดี					
3. มีบุคคลสนใจถามปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร					
4. มีบุคคลที่คอยให้กำลังใจฉันในการอบรมเลี้ยงดูบุตรอยู่ตลอดเวลา					
5. มีบุคคลที่คอยเตือนฉันให้ละหมาดอ่านอัลกุรอานและขอพรจากพระเจ้า เพื่อให้ฉันสามารถผ่านพ้นปัญหาต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้					
ด้านการประเมินเปรียบเทียบ					
6. ฉันมีโอกาสดำเนินการพูดคุยกับมารดามุสลิมคนอื่นๆ ที่อบรมเลี้ยงดูบุตรวัยเดียวกัน					
7. ฉันได้รับคำชมว่าสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ดีเช่นกันเมื่อเทียบกับมารดามุสลิมคนอื่นๆ ที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน					
8. แนวทางการอบรมเลี้ยงดูบุตรของฉันเป็นที่ยอมรับของคนอื่นๆ ในสังคม ทั้งในด้านการส่งเสริมพัฒนาการและทางด้านศาสนาอิสลาม					

แรงสนับสนุนทางสังคม	ระดับแรงสนับสนุนทางสังคม				
	ได้รับมากที่สุด (4)	ได้รับมาก (3)	ได้รับปานกลาง (2)	ได้รับน้อย (1)	ไม่ได้รับ (0)
9. ฉันมีโอกาสดำเนินการรับฟังถึงประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมคนอื่นๆ ที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนได้อยู่เสมอ					
10. ฉันได้รับการยอมรับในความคิดเห็นหรือการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลังจากที่ฉันสูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส					
ด้านข้อมูลข่าวสาร					
11. ฉันได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อส่งเสริมให้บุตรมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยและสอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลาม					
12. ฉันได้รับคู่มือหรือหนังสือต่างๆ จากการจัดประชุมสตรีมุสลิมที่มีสยิด หรือสมาคมอิสลามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวทางอิสลามเพื่อช่วยให้ฉันสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ถูกต้อง					
13. ฉันมีโอกาสดำเนินการรับฟังบรรยายธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรในแนวทางอิสลาม					
14. ฉันได้รับการบอกเล่าถึงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกับบุตรของฉัน					

แรงสนับสนุนทางสังคม	ระดับแรงสนับสนุนทางสังคม				
	ได้รับมากที่สุด (4)	ได้รับมาก (3)	ได้รับปานกลาง (2)	ได้รับน้อย (1)	ไม่ได้รับ (0)
15. ฉันสามารถสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้จากผู้รู้ทางด้านพัฒนาการและผู้รู้ทางด้านศาสนา					
ด้านทรัพยากร 16. ฉันได้รับการช่วยเหลือค่าเล่าเรียนของบุตร จากหน่วยงานของรัฐ เอกชนหรือองค์กรทางด้านศาสนา เช่น มัสยิด สมาคมอิสลาม เป็นต้น					
17. ฉันได้รับความช่วยเหลือในการจัดหาของเล่น หนังสือนิทาน หนังสือศาสนา หรืออัลกุรอานให้บุตร					
18. ฉันได้รับความช่วยเหลือในการจัดหาอุปกรณ์การแต่งกายของบุตรให้เป็นไปตามแนวทางศาสนาอิสลาม เช่น ผ้าคลุม ผ้าละหมาด					
19. ฉันได้รับความช่วยเหลือในการจัดหาอาหารหลัก อาหารเสริม ให้บุตรซึ่งเป็นอาหารที่ฮาลาลและมีคุณค่าทางโภชนาการ					
20. ฉันได้รับความช่วยเหลือในการจัดหาอุปกรณ์การเขียนของบุตร					

ชุดที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้เป็นข้อความที่ท่านระบุถึงการรับรู้ความสามารถของตนเองในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนให้เป็นที่ไปตามพัฒนาการเด็กประกอบด้วย 5 ด้าน จำนวน 55 ข้อ ดังนี้

1. ด้านร่างกาย	จำนวน 15 ข้อ
2. ด้านสติปัญญา	จำนวน 10 ข้อ
3. ด้านสังคม	จำนวน 10 ข้อ
4. ด้านอารมณ์และจิตใจ	จำนวน 10 ข้อ
5. ด้านจริยธรรม	จำนวน 10 ข้อ

อ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของท่านมากน้อยเพียงใดขอให้ท่านตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องด้านขวามือ การเลือกตอบให้เกณฑ์ดังนี้

รับรู้มากที่สุด	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับการรับรู้ความสามารถของตนเองของท่านในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด
รับรู้มาก	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับการรับรู้ความสามารถของตนเองของท่านในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก
รับรู้ปานกลาง	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับการรับรู้ความสามารถของตนเองของท่านในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
รู้น้อย	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับการรับรู้ความสามารถของตนเองของท่านในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนอยู่ในระดับน้อย
ไม่รับรู้	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับการไม่รับรู้ความสามารถของตนเองของท่านในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	ระดับการรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา				
	รับรู้ มากที่สุด (4)	รับรู้ มาก (3)	รับรู้ ปานกลาง (2)	รับรู้ น้อย (1)	ไม่ รับรู้ (0)
ด้านร่างกาย					
1. ฉันสามารถจัดเตรียมอาหารที่ฮาลาลให้บุตร ได้รับประทาน เช่นอาหารสำเร็จรูปต้องมีตรา ฮาลาล ไม่บริโภคสุกร สุนัข สัตว์ที่ตายเอง และต้องเป็นสัตว์ที่ขณะเชือดได้กล่าวนาม ของพระเจ้าเป็นเจ้า					
2. ฉันสามารถจัดเตรียมอาหารที่เป็นประโยชน์ ต่อสุขภาพ มีสารอาหารที่ครบ 5 หมู่ และให้ คึ่มนมวันละ 2-3 แก้วต่อวัน					
3. ฉันสามารถเตรียมอาหารให้บุตรในปริมาณที่ พอเหมาะ ตามหลักปฏิบัติของศาสนทูตที่ ต้องแบ่งกระเพาะออกเป็นสามส่วน ประกอบด้วย อาหาร น้ำและลม					
4. ฉันสามารถติดตามและเปรียบเทียบน้ำหนัก ส่วนสูงของบุตรได้ พร้อมทั้งบันทึกเป็น ระยะๆเพื่อเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของบุตร					
5. ฉันสามารถพาบุตรไปรับวัคซีนตามนัดได้ทุก ครั้ง					
6. ฉันสามารถดูแลและช่วยเหลือบุตรแปร่งฟัน ในขณะอาบน้ำละหมาด หรืออย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เช้าและก่อนนอน					
7. ฉันสามารถดูแลให้บุตรอาบน้ำทุกวันอย่าง น้อยวันละ 2 ครั้ง หรือให้อาบน้ำในช่วงเวลา ที่ต้องอาบน้ำละหมาด					

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	ระดับการรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา				
	รับรู้ มากที่สุด (4)	รับรู้ มาก (3)	รับรู้ ปานกลาง (2)	รับรู้ น้อย (1)	ไม่ รับรู้ (0)
8. ฉันสามารถดูแลให้บุตรล้างมือทุกครั้ง หลังจากสัมผัสสิ่งสกปรก โดยเฉพาะเวลา ก่อนและหลังรับประทานอาหาร ซึ่งเป็น แนวทางปฏิบัติของทางศาสนทูต					
9. ฉันสามารถดูแลให้บุตรนอนหลับพักผ่อน อย่างเพียงพอโดยให้บุตรอ่านคู่มือก่อนเข้า นอน และนอนตะแคงขวา					
10. ฉันสามารถจัดกิจกรรมให้บุตรเพื่อส่งเสริม และพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เช่นวิ่ง ปีนป่าย และว่ายน้ำ โดยเฉพาะว่ายน้ำเป็นกิจกรรม หนึ่งที่ท่านศาสนทูตสนับสนุนให้เด็กได้ ฝึกฝน					
11. ฉันจัดกิจกรรมให้บุตรเพื่อส่งเสริมและพัฒนา กล้ามเนื้อเล็ก เช่นวาดภาพ ระบายสี จิต เขียน					
12. ฉันสามารถดูแลรักษาเบื้องต้นเมื่อบุตรเป็น ไข้หวัด เช่นเช็ดตัวลดไข้ และให้พักผ่อน มากๆ หากอาการไม่ดีขึ้นจึงพาไปพบแพทย์					
13. ฉันสามารถสอนให้บุตรปิดปากทุกครั้งขณะ ไอหรือจาม พร้อมกับกล่าว “อัลฮัมดุลิลลาฮู”					
14. ฉันสามารถดูแลรักษาเบื้องต้นเมื่อบุตรป่วย อุจจาระร่วงโดยเตรียมสารน้ำเกลือแร่ให้บุตร จิบน้อยๆหากอาการไม่ดีขึ้นจึงพาไปพบแพทย์					

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	ระดับการรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา				
	รับรู้ มากที่สุด (4)	รับรู้ มาก (3)	รับรู้ ปานกลาง (2)	รับรู้ น้อย (1)	ไม่ รับรู้ (0)
15. ฉันสามารถป้องกันอุบัติเหตุให้บุตรได้ โดยการจับเด็กสิ่งของให้เป็นระเบียบ เก็บของมีคมหรืออันตรายให้พ้นมือบุตรได้					
ด้านสติปัญญา 16. ฉันสามารถฝึกด้านการฟังของบุตร โดยเล่าเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม หรือจริยวัตรของท่านศาสนทูต ในรูปแบบของนิทาน					
17. ฉันสามารถฝึกด้านการอ่านของบุตร โดยให้บุตรอ่านอัลกุรอาน วันละประมาณ 1-2 ชั่วโมง พร้อมทั้งท่องจำคัมภีร์อัลกุรอานในบทสั้นๆ					
18. ฉันสามารถฝึกด้านการพูดของบุตร โดยฉันจะพูดคุยตอบโต้ เช่นกล่าวหรือตอบรับสลามหรือกระตุ้นให้พูดคำสั้นๆ เช่นอวัยวะต่างๆ บนใบหน้าและร่างกาย					
19. ฉันสามารถฝึกด้านการเขียนของบุตร โดยให้บุตรวาดรูปภาพพระบายลี หรือฝึกให้บุตรได้เขียนตัวอักษรภาษาอาหรับซึ่งเป็นภาษาที่ใช้เขียนในคัมภีร์อัลกุรอาน					
20. ฉันสามารถจัดหาเนื้อหาความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับอิสลามไว้ที่บ้าน อาจเป็นหนังสือ เกม สมุดภาพพระบายลีแบบอิสลาม					
21. ฉันสามารถพานบุตรไปเลือกซื้อหนังสือหรือของเล่นต่างๆ ที่หลากหลายอยู่เสมอ					

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	ระดับการรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา				
	รับรู้ มากที่สุด (4)	รับรู้ มาก (3)	รับรู้ ปานกลาง (2)	รับรู้ น้อย (1)	ไม่ รับรู้ (0)
22. ฉันสามารถฝึกและสอนบุตรให้ทราบเกี่ยวกับ สีและรูปร่างวัสดุต่างๆ ที่หลากหลาย					
23. ฉันสามารถฝึกให้บุตรนับเลข หรือบอกเลข ง่ายๆ					
24. ฉันสามารถฝึกให้บุตรทำกิจวัตรประจำวัน ด้วยตนเอง เช่นอาบน้ำ แปรงฟัน					
25. ฉันสามารถพาบุตรไปเล่นกับกลุ่มเพื่อนๆ อยู่ เสมอเพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการคิดและ พัฒนาการด้านภาษา					
ด้านสังคม					
26. ฉันสามารถฝึกให้บุตรกล่าวคำทักทายโดย กล่าวว่า “อัสสะลามูอะลัยกุม” และฝึกให้ บุตรตอบรับคำทักทายโดยกล่าว “วะอะลัยกุ มุสสะลาม”					
27. ฉันสามารถฝึกให้บุตรกล่าวขอบคุณและขอ โทษตามสถานการณ์ต่างๆ ได้ซึ่งเป็น คุณลักษณะหนึ่งของท่านศาสนทูตที่มารดา ควรส่งเสริม					
28. ฉันสามารถสอนให้บุตรกล่าวบิสมิลลาฮ์ หรือดูอาอฺ เมื่อทำกิจกรรมใดๆ เช่น รับประทานอาหาร นอน					
29. ฉันสามารถดูแลให้บุตรแต่งกายอย่าง เหมาะสม เช่นเด็กชายสวมกางเกงขายาว เด็กหญิงคลุมฮิญาบและเสื้อมีที่สวมใส่ จะต้องไม่บางหรือรัดรูป					

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	ระดับการรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา				
	รับรู้ มากที่สุด (4)	รับรู้ มาก (3)	รับรู้ ปานกลาง (2)	รับรู้ น้อย (1)	ไม่ รับรู้ (0)
30. ฉันสามารถสอนให้บุตรรู้จักบทบาทของแต่ละเพศ เช่นเพศชายต้องไม่รังเกศนที่อ่อนแอกว่า เพศหญิงต้องแต่งตัวให้เรียบร้อยก่อนออกจากบ้าน					
31. ฉันสามารถมอบหมายหน้าที่ง่ายๆ ภายในบ้านให้บุตรได้รับผิดชอบ เช่นรดน้ำต้นไม้ทุกเย็น					
32. ฉันสามารถฝึกให้บุตรช่วยเหลือฉันทำงานบ้านต่างๆ เช่นช่วยเก็บสิ่งของต่างๆ ให้เป็นระเบียบ					
33. ฉันสามารถจัดกิจกรรมการเล่นให้บุตร ซึ่งเป็นลักษณะกิจกรรมที่มีการกำหนดกติกาการเล่นที่ชัดเจนและให้บุตรปฏิบัติตามกติกาดังกล่าว					
34. ฉันสามารถนำบุตรไปเที่ยวนอกบ้าน เช่น ตลาด บ้านญาติ ร่วมละหมาดและฟังบรรยายธรรมที่มีสยิด					
35. ฉันสามารถสนับสนุนให้บุตรได้ศึกษาและเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ จากการท่องเที่ยว จากหนังสือ หรือโทรทัศน์ เพื่อให้บุตรทราบถึงความยิ่งใหญ่และความสามารถของอัลลอฮ์ที่ทรงสร้าง					

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	ระดับการรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา				
	รับรู้ มากที่สุด (4)	รับรู้ มาก (3)	รับรู้ ปานกลาง (2)	รับรู้ น้อย (1)	ไม่ รับรู้ (0)
ด้านจิตใจและอารมณ์					
36. ฉันสามารถจะดักเตือนบุตรโดยให้เหตุผลเมื่อ บุตรมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมถ้าไม่สำเร็จฉัน จะไม่พูดคุยและหากบุตรมีพฤติกรรม ดังกล่าวฉันจะทำการลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอน การลงโทษตามแนวทางศาสนทูต					
37. ฉันสามารถให้กำลังใจและชมเชยบุตรทุกครั้ง เมื่อบุตรสามารถทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้สำเร็จ					
38. ฉันสามารถที่จะไม่เปรียบเทียบผลงานของ บุตรกับผลงานของเด็กคนอื่น					
39. ฉันสามารถแสดงความรักต่อบุตร ด้วยการ กอด หอม ถูบศีรษะ ซึ่งท่านศาสนทูตเป็น แบบอย่างในเรื่องการแสดงซึ่งความรัก ความ เอาใจใส่ต่อบุตร					
40. ฉันสามารถหาเวลาอยู่ใกล้ชิดกับบุตร โดย ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับบุตรอยู่เสมอ					
41. ฉันสามารถที่จะหลีกเลี่ยงคำว่า “อย่า” แต่เมื่อ ต้องการห้ามการกระทำของบุตรฉันจะ อธิบายเหตุผลให้บุตรรับทราบและเข้าใจ					
42. ฉันสามารถที่จะแสดงความเชื่อมั่นในตัวบุตร ทุกครั้งเมื่อบุตรต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยากกว่า					
43. ฉันสามารถสอนให้บุตรกล่าวและนึกถึงพระเจ้า เจ้าและศาสนทูตอยู่เสมอโดยให้กล่าวและ เข้าใจความหมายของคำว่า “ลาอิลลา ฮะอิลลัลลอฮุ มุฮัมมะคุรอรุซุลลุลลอฮุ”					

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	ระดับการรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา				
	รับรู้ มากที่สุด (4)	รับรู้ มาก (3)	รับรู้ ปานกลาง (2)	รับรู้ น้อย (1)	ไม่ รับรู้ (0)
44. ฉันสามารถสอนและให้บุตรระหมาดร่วมกับ ฉัน					
45. ฉันสามารถฝึกให้บุตรได้ถือศีลอดในเดือน รอมฎอนตามความสามารถของบุตรที่จะทำ ได้					
ด้านจริยธรรม					
46. ฉันสามารถฝึกให้บุตรมีวินัย เช่นเก็บสิ่งของ หรือของเล่นให้เป็นระเบียบทุกครั้งหลังเล่น เสร็จ					
47. ฉันสามารถฝึกให้บุตรมีความซื่อสัตย์สุจริต โดยเมื่อฉันพบว่าสิ่งของคนอื่นในกระเป๋า บุตรฉันจะให้บุตรนำสิ่งของนั้นไปคืน เจ้าของ					
48. ฉันสามารถฝึกให้บุตรรู้จักประหยัดโดยให้ เก็บเงินใส่กระปุกเมื่อเหลือจากการซื้อของ เนื่องจากอิสลามรังเกียจบุคคลที่สุรุษสุราย เป็นอย่างมาก					
49. ฉันสามารถฝึกให้บุตรมีสำจะ โดยการที่บุตร และฉันจะทำตามสัญญาที่ให้เสมอ เนื่องจาก ศาสนาอิสลามให้หลีกเลี่ยงจากการโกหกหรือ ผิดสัญญา					
50. ฉันสามารถฝึกให้เด็กมีความเมตตา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่นไม่ให้บุตรรังแกผู้อื่นและ สัตว์ เนื่องจากบุคคลใดที่ให้ความเมตตาต่อ ผู้อื่น เขาจะได้รับ ความเมตตาจากอัลลอฮ์					

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	ระดับการรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา				
	รับรู้ มากที่สุด (4)	รับรู้ มาก (3)	รับรู้ ปานกลาง (2)	รับรู้ น้อย (1)	ไม่ รับรู้ (0)
51. ฉันสามารถฝึกให้บุตรเป็นผู้ให้หรือชอบใน การบริจาคทาน(ชะกาต) เริ่มจากการแบ่งของ เล่น ขนมน					
52. ฉันสามารถสอนให้บุตรเป็นคนที่ให้อภัย เช่นไม่โกรธเพื่อนเมื่อทำให้ตนเองบาดเจ็บ ขณะเล่นด้วยกัน เนื่องจากการให้อภัยเป็น คุณสมบัติหนึ่งของพระเจ้าและศาสนทูต					
53. ฉันสามารถสอนให้บุตรเป็นห่วงและรักที่ น้องมุสลิมด้วยกัน โดยการขอพรจากพระเจ้า หรือบริจาคสิ่งของเมื่อพี่น้องมีความ เดือดร้อน					
54. ฉันสามารถสอนบุตรไม่ให้บุตรเป็นคนที่ โกรธง่าย โดยฉันจะอธิบายว่าความโกรธเป็น คุณสมบัติหนึ่งของมารร้าย					
55. ฉันสามารถสอนให้บุตรแสดงกริยามารยาทที่ ดีต่อฉันและบุคคลอื่นๆ เช่นไม่พูดจาหยาบ คาย					

ชุดที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิม ที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้เป็นข้อความที่ท่านได้ปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนให้เติบโตตามพัฒนาการเด็กประกอบด้วย 5 ด้าน จำนวน 55 ข้อ ดังนี้

1. ด้านร่างกาย	จำนวน 15 ข้อ
2. ด้านสติปัญญา	จำนวน 10 ข้อ
3. ด้านสังคม	จำนวน 10 ข้อ
4. ด้านอารมณ์และจิตใจ	จำนวน 10 ข้อ
5. ด้านจริยธรรม	จำนวน 10 ข้อ

อ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาข้อความนั้นว่าตรงกับความเป็นจริงของท่านมากน้อยเพียงใด ขอให้ท่านตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องด้านขวามือ การเลือกตอบให้เกณฑ์ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับที่ท่านได้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนเป็นประจำ หรือใน 1 สัปดาห์ ปฏิบัติทุกวัน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับที่ท่านได้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนบ่อยครั้ง หรือใน 1 สัปดาห์ ปฏิบัติ 5-6 วัน
ปฏิบัติปานกลาง	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับที่ท่านได้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนในระดับปานกลาง หรือใน 1 สัปดาห์ ปฏิบัติ 3-4 วัน
ปฏิบัติบางครั้ง	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับที่ท่านได้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนเป็นบางครั้ง หรือใน 1 สัปดาห์ ปฏิบัติ 1-2 วัน
ไม่เคยปฏิบัติ	หมายถึงข้อความนั้นตรงกับที่ท่านไม่เคยปฏิบัติกิจกรรมนั้นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน

พฤติกรรมกรอบรมเลียงคบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดาญาติที่สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส	ระดับพฤติกรรมกรอบรมเลียงคบุตรวัยก่อนเรียน				
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติ ปานกลาง (2)	ปฏิบัติ บางครั้ง (1)	ไม่เคย ปฏิบัติ (0)
ด้านร่างกาย					
1. ฉันดูแลให้บุตรรับประทาน อาหารสะอาด เช่นอาหารสำเร็จรูป ต้องมีตราสะอาด ไม่บริโภคสุก สุ้นข สัตว์ที่ตายเอง และต้องเป็น สัตว์ที่ขณะเชือดได้กล่าวนามของ พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ					
2. ฉันจัดเตรียมอาหารที่เป็น ประโยชน์ต่อสุขภาพ มี สารอาหารที่ครบ 5 หมู่และให้ ดื่มนมวันละ 2-3 แก้วต่อวัน					
3. ฉันเตรียมอาหารให้บุตรใน ปริมาณที่พอเหมาะ ตามหลัก ปฏิบัติของศาสนทูต ที่ต้องแบ่ง กระเพาะออกเป็นสามส่วน ประกอบด้วยอาหาร น้ำและลม					
4. ฉันติดตามและเปรียบเทียบ น้ำหนัก ส่วนสูงของบุตรได้ พร้อมทั้งบันทึกเป็นระยะๆเพื่อ เฝ้าระวังการเจริญเติบโตของบุตร					
5. ฉันนำบุตรไปรับวัคซีนตรงตาม นัดทุกครั้ง					
6. ฉันดูแลและช่วยเหลือบุตรแปร่ง ฟันในขณะอาบน้ำละหมาด หรือ อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เช้าและ ก่อนนอน					

พฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส	ระดับพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน				
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติ ปานกลาง (2)	ปฏิบัติ บางครั้ง (1)	ไม่เคย ปฏิบัติ (0)
7. ฉันดูแลให้บุตรอาบน้ำทุกวัน อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง หรือให้ อาบน้ำในช่วงเวลาที่ต้องอาบน้ำ ละหมาด					
8. ฉันดูแลให้บุตรล้างมือทุกครั้ง หลังสัมผัสสิ่งสกปรก โดยเฉพาะ เวลาก่อนและหลังรับประทานอาหาร ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของ ทางศาสนทูต					
9. ฉันดูแลให้บุตรนอนหลับ พักผ่อนอย่างเพียงพอโดยให้บุตร อ่านคู่ออกก่อนเข้านอนและนอน ตะแคงขวา					
10. ฉันจัดกิจกรรมให้บุตรเพื่อ ส่งเสริมและพัฒนากล้ามเนื้อมัด ใหญ่ เช่นวิ่ง ปีนป่าย และว่ายน้ำ โดยเฉพาะว่ายน้ำเป็นกิจกรรม หนึ่งที่ท่านศาสนทูตสนับสนุน ให้เด็กได้ฝึกฝน					
11. ฉันจัดกิจกรรมให้บุตรเพื่อส่งเสริม และพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก เช่นวาด ภาพ ระบายสี ชิดเขียน					
12. เมื่อบุตรเป็นไข้หวัดฉันจะดูแลให้ บุตรพักผ่อน คิมน้ำมากๆ และเช็ด ตัวลดไข้ หากอาการไม่ดีขึ้นจึงพา ไปพบแพทย์					

พฤติกรรมกรอบรมเล็ยงคฺบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส	ระดับพฤติกรรมกรอบรมเล็ยงคฺบุตรวัยก่อนเรียน				
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติ ปานกลาง (2)	ปฏิบัติ บางครั้ง (1)	ไม่เคย ปฏิบัติ (0)
13. เมื่อบุตรเป็นไข้หวัด มีการไอหรือ จาม นั้นจะให้บุตรปิดปากและ กล่าว “อัลฮัมดุลิลลาฮฺ”					
14. เมื่อบุตรป่วยเป็นอุจจาระร่วงนั้น จะดูแลให้บุตรจิบสารละลายน้ำ และเกลือแร่ก่อน หากอาการไม่ดี ขึ้นจึงพาไปพบแพทย์					
15. นั้นจัดเก็บข้าวของเครื่องใช้ที่เป็น อันตรายหรือของมีคมอย่างดีโดย เก็บให้พ้นมือบุตร					
ด้านสติปัญญา 16. นั้นฝึกด้านการฟังของบุตร โดย เล่าเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับศาสนา อิสลาม หรือจริยวัตรของท่านศา สนทูต ในรูปแบบของนิทาน					
17. นั้นฝึกด้านการอ่านของบุตร โดย ให้บุตรอ่านอัลกุรอาน วันละ ประมาณ 1-2 ชั่วโมง พร้อมทั้ง ท่องจำคัมภีร์อัลกุรอานในบท สั้นๆ					
18. นั้นฝึกด้านการพูดของบุตร โดย นั้นจะพูดคุยตอบโต้ เช่นกล่าว หรือตอบรับสลาม หรือกระตุ้น ให้บุตรพูดคำสั้นๆ เช่นอวัยวะ ต่างๆ บนใบหน้าและร่างกาย					

พฤติกรรมกรอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส	ระดับพฤติกรรมกรอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน				
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติ ปานกลาง (2)	ปฏิบัติ บางครั้ง (1)	ไม่เคย ปฏิบัติ (0)
19. ฉันฝึกด้านการเขียนของบุตร โดย ให้บุตรวาดรูป ระบายสี หรือฝึก ให้บุตรได้เขียนตัวอักษรภาษา อาหรับซึ่งเป็นภาษาที่ใช้เขียนใน คัมภีร์อัลกุรอาน					
20. ฉันจัดหาเนื้อหาความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับอิสลามไว้ที่บ้าน อาจ เป็นหนังสือ เกม สมุดภาพระบาย สีแบบอิสลาม					
21. ฉันมักพาบุตรไปเลือกซื้อหนังสือ หรือของเล่นต่างๆ ที่หลากหลาย อยู่เสมอ					
22. ฉันฝึกและสอนบุตรให้ทราบ เกี่ยวกับสีและรูปร่างวัสดุต่างๆ ที่ หลากหลาย					
23. ฉันฝึกให้บุตรนับเลข หรือบวก เลขง่ายๆ					
24. ฉันให้บุตรทำกิจวัตรประจำวัน ด้วยตนเอง เช่นอาบน้ำ แปรงฟัน					
25. ฉันมักให้บุตรไปเล่นกับกลุ่ม เพื่อนๆ อยู่เสมอเพื่อเป็นการ พัฒนากระบวนการคิดและ พัฒนาการด้านภาษา					

พฤติกรรมกรอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส	ระดับพฤติกรรมกรอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน				
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติ ปานกลาง (2)	ปฏิบัติ บางครั้ง (1)	ไม่เคย ปฏิบัติ (0)
ด้านสังคม					
26. ฉันฝึกให้บุตรกล่าวคำทักทายโดย กล่าวว่า “ฮัสละลามอะลัยกุม” และฝึกให้บุตรตอบรับคำทักทาย โดยกล่าว “วะอะลัยกุมสสะลาม”					
27. ฉันฝึกให้กล่าวขอบคุณและขอ โทษ ตามสถานการณ์ต่างๆ ได้ เป็นคุณลักษณะหนึ่งของท่านศา สนทูตที่มารดาควรส่งเสริม					
28. ฉันสอนให้บุตรกล่าวบิสมิลลาฮุ หรือคฺออู เมื่อต้องทำกิจกรรม ใดๆ เช่นรับประทานอาหาร นอน					
29. ฉันดูแลให้บุตรแต่งกายอย่าง เหมาะสม เช่นเด็กชายสวมกางเกง ขายาว เด็กหญิงคลุมฮิญาบและ เสื้อผ้าที่สวมใส่จะต้องไม่บาง หรือรักรูป					
30. ฉันสอนให้บุตรรู้จักบทบาทของ แต่ละเพศ เช่นเพศชายต้องไม่ รังแกคนที่อ่อนแอกว่า เพศหญิง ต้องแต่งตัวให้เรียบร้อยก่อนออก จากบ้าน					
31. ฉันได้มอบหมายหน้าที่ต่างๆ ภายในบ้านให้บุตรได้รับผิดชอบ เช่นรดน้ำต้นไม้ทุกเย็น เป็นต้น					

พฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดาญาติที่สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส	ระดับพฤติกรรมกรอบมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน				
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติ ปานกลาง (2)	ปฏิบัติ บางครั้ง (1)	ไม่เคย ปฏิบัติ (0)
32. ฉันให้บุตรช่วยเหลือฉันทำงาน บ้านต่างๆ เช่น ช่วยเก็บสิ่งของ ต่างๆ ให้เป็นระเบียบ					
33. ฉันจัดกิจกรรมการเล่นให้บุตร ซึ่งเป็นลักษณะกิจกรรมที่มีการ กำหนดกติกาการเล่นที่ชัดเจน และให้บุตรปฏิบัติตามกติกา ดังกล่าว					
34. ฉันนำบุตรไปเที่ยวนอกบ้าน เช่น ตลาด บ้านญาติ หรือร่วมละหมาด และฟังบรรยายธรรมที่มัสยิด					
35. ฉันสนับสนุนให้บุตรได้ศึกษา และเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรม อื่นๆ จากการท่องเที่ยว หนังสือ หรือโทรทัศน์ เพื่อบุตรทราบถึง ความยิ่งใหญ่ และความสามารถ ของอัลลอฮ์ที่ทรงสร้าง					
ด้านจิตใจและอารมณ์ 36. ฉันจะตักเตือนบุตร โดยให้เหตุผล เมื่อบุตรมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ถ้าไม่สำเร็จฉันจะไม่พุดคุยและ หากบุตรมีพฤติกรรมดังกล่าวฉัน จะทำการลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอน การลงโทษตามแนวทางศาสนทูต					

พฤติกรรมกรอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส	ระดับพฤติกรรมกรอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน				
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติ ปานกลาง (2)	ปฏิบัติ บางครั้ง (1)	ไม่เคย ปฏิบัติ (0)
37. ฉันให้กำลังใจและชมเชยบุตรทุกครั้งเมื่อบุตรสามารถทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้สำเร็จ					
38. ฉันไม่เปรียบเทียบผลงานของบุตรกับผลงานของเด็กคนอื่น					
39. ฉันแสดงความรักต่อบุตร ด้วยการกอด หอม ลูบศีรษะอยู่เสมอ ซึ่งท่านศาสนทูตเป็นแบบอย่างในเรื่องการแสดงซึ่งความรักความเอาใจใส่ต่อบุตร					
40. ฉันพยายามหาเวลาอยู่ใกล้ชิดกับบุตรโดยร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับบุตรอยู่เสมอ					
41. ฉันจะหลีกเลี่ยงคำว่า “อย่า” แต่เมื่อต้องการห้ามการกระทำของบุตรฉันจะอธิบายเหตุผลให้บุตรรับทราบและเข้าใจ					
42. ฉันแสดงความเชื่อมั่นในตัวบุตรทุกครั้งเมื่อบุตรต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยากกว่า					
43. ฉันสอนให้บุตรกล่าวและนึกถึงพระเจ้าและศาสนทูตโดยให้กล่าวและเข้าใจความหมายของคำว่า “ลาอีลาฮะอิลลัลลอฮุ มุฮัมมะดุลรอซูลุลลอฮุ”					

พฤติกรรมกรอบมเด็จพระสังฆราชก่อนเรียน ของมารดาญาติที่สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส	ระดับพฤติกรรมกรอบมเด็จพระสังฆราชก่อนเรียน				
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติ ปานกลาง (2)	ปฏิบัติ บางครั้ง (1)	ไม่เคย ปฏิบัติ (0)
44. ฉันสอนให้บุตรหลานโดย เล่นร่วมกับฉัน					
45. ฉันฝึกให้บุตรถือศีลตลอดในเดือน รอมฎอน โดยเริ่มต้นถือศีลตลอดตาม ความสามารถของบุตรที่จะทำได้					
ด้านจริยธรรม					
46. ฉันฝึกให้บุตรมีวินัย เช่นเก็บ สิ่งของหรือของเล่นให้เป็น ระเบียบทุกครั้งหลังเล่นเสร็จ					
47. ฉันฝึกให้บุตรมีความซื่อสัตย์ สุจริตโดยเมื่อฉันพบว่ามียสิ่งของ คนอื่นในกระเป๋าบุตรฉันจะให้ บุตรนำสิ่งของนั้นไปคืนเจ้าของ					
48. ฉันฝึกบุตรให้รู้จักประหยัด โดย ให้เก็บเงินใส่กระปุกเมื่อเหลือ จากการซื้อของ เนื่องจากอิสลาม รังเกียจบุคคลที่สุรุ่ยสุราย เป็น อย่างมาก					
49. ฉันฝึกให้บุตรมีสำมะจะ โดยการที่ บุตรและฉันจะทำตามสัญญาที่ให้ เสมอ เนื่องจากศาสนาอิสลามให้ หลีกเลี่ยงจากการโกหกหรือผิด สัญญา					

พฤติกรรมกรอบรมเลียงคบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส	ระดับพฤติกรรมกรอบรมเลียงคบุตรวัยก่อนเรียน				
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติ ปานกลาง (2)	ปฏิบัติ บางครั้ง (1)	ไม่เคย ปฏิบัติ (0)
50. ฉันฝึกให้เด็กมีความเมตตา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่น ไม่ให้บุตรรังแก ผู้อื่นและสัตว์ เนื่องจากบุคคลใดที่ ให้ความเมตตาต่อผู้อื่น เขาจะได้รับ ความเมตตาจากอัลลอฮ์					
51. ฉันฝึกหัดให้บุตรเป็นผู้ให้หรือ ชอบในการบริจาคทาน(ชะกาต) โดยเริ่มจากการแบ่งของเล่น ขนม					
52. ฉันสอนให้บุตรเป็นคนที่ให้อภัย เช่น ไม่โกรธเพื่อนเมื่อทำให้ตนเอง บาดเจ็บขณะเล่นด้วยกัน เนื่องจาก การให้อภัยเป็นคุณสมบัติหนึ่ง ของพระเจ้าและศาสนทูต					
53. ฉันสอนให้บุตรเป็นห่วงและรักพี่ น้องมุสลิมด้วยกัน โดยการขอพร จากพระเจ้าหรือบริจาคสิ่งของ เมื่อพี่น้องมีความเดือดร้อน					
54. ฉันสอนบุตรไม่ให้บุตรเป็นคนที่ โกรธง่าย โดยฉันจะอธิบายว่า ความโกรธเป็นคุณสมบัติหนึ่ง ของมารร้าย					
55. ฉันพูดคุยกับบุตรด้วยคำพูดที่ สุภาพ และให้บุตรพูดกับฉันด้วย คำพูดที่สุภาพเช่นกัน					

ภาคผนวก ค
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุตัยวรรณ พุทธิรัตน์	อาจารย์ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตหาดใหญ่
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุฮัมมัดซาคี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
3. นางไอลดา เจ๊ะหะ	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
กลุ่มพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม
ศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลา

ภาคผนวก ง

ความหมายคำศัพท์ในงานวิจัย

1. พระองค์อัลลอฮ์: พระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวเท่านั้น ที่ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามต้องศรัทธาเคารพ
2. ศาสนทูต: เป็นบุคคลที่อัลลอฮ์ได้คัดเลือกเพื่อทำหน้าที่ในการเผยแพรศาสนาอิสลาม
3. เทวทูต (มลาอิกะฮ์): เป็นบ่าวที่พระองค์อัลลอฮ์สร้างขึ้น โดยมีคุณสมบัติแตกต่างไปจากมนุษย์ เช่น ไม่กิน ไม่นอน ไม่มีเพศ ไม่มีรูปร่าง แต่สามารถแปลงร่างได้ตามพระบัญชาของอัลลอฮ์ จะมีเป็นจำนวนมาก และแต่ละเทวทูตก็จะมีหน้าที่แตกต่างกัน เช่น มลาอิกะฮ์ ที่มีหน้าที่จดบันทึกความดีความชั่ว ของมนุษย์แต่ละคน เป็นต้น
4. การละหมาด: เป็นหลักปฏิบัติข้อที่สองของอิสลามที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากการละหมาดเป็นการแสดงความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ซึ่งต้องกระทำด้วย กาย วาจา และใจ อย่างพร้อมเพรียงกัน ซึ่งภาษาที่ใช้ในการละหมาดนั้นจะเป็นบทใดก็ได้ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานซึ่งเป็นภาษาอาหรับ โดยการละหมาดที่บังคับสำหรับมุสลิมในแต่ละวัน ประกอบด้วย 5 เวลา ได้แก่ ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น (ซุบฮิ) บ่าย (ซุฮูริ) เย็น (อัสริ) หลังพระอาทิตย์ตกดิน (มัฆริบ) และกลางคืน (อิชาอ)
5. อาบน้ำละหมาด: ก่อนการละหมาดทุกครั้ง ผู้ศรัทธาจะต้องชำระล้างร่างกายให้สะอาดทุกครั้งก่อนทำการละหมาด โดยอวัยวะที่ต้องอาบน้ำละหมาดได้แบ่งประเภทออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) อาบน้ำละหมาดที่ต้องทำความสะอาด หากไม่ปฏิบัติจะถือว่าการอาบน้ำละหมาดนั้นไม่สมบูรณ์หรือเรียกว่า “วาญิบ” คือ (1.1) การตั้งเจตนาว่าตนเองอาบน้ำละหมาดเพื่ออัลลอฮ์ (1.2) ล้างใบหน้า ซึ่งต้องล้างให้ทั่วเขตของหน้า (1.3) ล้างมือทั้งสองข้างให้ทั่ว ตลอดจนถึงข้อศอก (1.4) เช็ดหรือลูบที่ผมส่วนหนึ่งส่วนใดของเขตศีรษะ (1.5) ล้างเท้าทั้งสองข้างให้ทั่ว ตลอดจนถึงตาตุ่ม ซึ่งการอาบน้ำละหมาดต้องเรียงลำดับตั้งแต่ข้อ 1-5 ถ้าสลับกันหรือเว้นข้อหนึ่งข้อใดการอาบน้ำละหมาดนั้นใช้ไม่ได้ (2) เป็นวิธีการอาบน้ำละหมาดที่ส่งเสริมให้ทำเพิ่มเติมจากเดิม เช่น การบ้วนปาก การสูดน้ำใส่ในจมูก เป็นต้น

6. คัมภีร์อัลกุรอาน: เป็นพระมหาคัมภีร์ซึ่งเป็นคำดำรัสจากพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของ เป็นธรรมนูญแห่งชีวิต เป็นแนวทางในการปฏิบัติของมุสลิมทุกคนในทุกเรื่อง โดยภาษาที่ใช้ในคัมภีร์นั้นเป็นภาษาอาหรับ

7. หะดีษ: เป็นแนวทางปฏิบัติที่ท่านศาสนทูตได้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้กับมุสลิม ซึ่งได้ถูกบันทึกไว้เรียกว่า หะดีษ ทั้งในลักษณะของคำพูด การกระทำ และการยอมรับ

8. การประกอบพิธีฮัจญ์: เป็นหลักปฏิบัติข้อที่ 5 ของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นพิธีกรรมหนึ่งของศาสนา เพื่อแสดงถึงความนอบน้อม ยอมจำนนต่ออัลลอฮ์ เป็นการแสดงให้เห็นถึงเอกภาพ และพลังอำนาจของพระองค์ในการเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของมุสลิมทั่วโลก ซึ่งเป็นหลักการที่ต้องปฏิบัติสำหรับมุสลิมที่มีความสามารถ เช่น ร่างกายแข็งแรง มีกำลังทรัพย์ เป็นต้น

9. อาหารฮาลาล: เป็นอาหารที่ศาสนาอนุมัติให้มุสลิมสามารถรับประทานได้ เช่น อาหารสำเร็จรูป ต้องมีตราฮาลาล และห้ามบริโภคสุกร สุนัข สัตว์ที่ตายเอง ถูกฆ่าเพื่อบูชาอื่นต์ ถูกรัดคอตาย ถูกตีตาย สัตว์ที่ล่าสัตว์อื่นเป็นอาหาร และต้องเป็นสัตว์ที่ขณะเชือดได้กล่าวนามของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเท่านั้น เป็นต้น

10. คูอาอ์: เป็นบทสวดหรือบทขอพรจากพระเจ้า ซึ่งทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวันจะมีบทคูอาอ์ในแต่ละกิจกรรม เช่น ก่อนนอน หลังตื่นนอน ก่อนและหลังรับประทานอาหาร ก่อนและหลังเข้าห้องน้ำ เป็นต้น ซึ่งแต่ละคูอาอ์จะมีความสั้นยาวแตกต่างกัน แต่ถ้าหากจำไม่ได้หรือไม่สะดวกในการกล่าวคูอาอ์ ก็สามารถอ่านบิสมิลลาฮ์ ซึ่งมีความหมายว่า ด้วยพระนามของพระเจ้ายิ่งใหญ่ แต่จะเป็นการประเสริฐยิ่งถ้าได้อ่านคูอาอ์

11. อัลฮัมดุลิลลาฮ์: การกล่าวขอบคุณอัลลอฮ์

12. กล่าวหรือตอบรับสละม: เป็นมารยาทการทักทายที่เป็นสากลของมุสลิม อีกทั้งยังเป็นการคารวะและการมอบความสันติสุขให้แก่กันและกัน เมื่อพบเจอกับบุคคลต่างๆ ที่เป็นมุสลิมทั่วไปทั้งที่รู้จักและไม่รู้จักโดยกล่าวว่า “อัสสะลามอะลัยกุม” ซึ่งหมายถึง ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน และผู้ที่ได้ยินหรือเป็นบุคคลที่ได้รับสละมศาสนาอิสลามบังคับให้ต้องกล่าวสละมตอบรับว่า “วะอะลัยกุมุสละม” ซึ่งหมายถึง ขอให้ความสันติสุขจงมีแด่ท่านเช่นกัน

13. คลุมอิญาบ: เป็นผ้าคลุมที่ปกปิดตั้งแต่ศีรษะจนถึงหน้าอก ซึ่งบังคับให้สตรีมุสลิมต้องสวมใส่

14. ลาอีลาฮะอิลลัลลอฮฺ” และ “มุฮัมมะตุรรอซูลุลลอฮฺ” เป็นหลักปฏิบัติข้อแรกของอิสลามซึ่งการปฏิญาณตน เป็นการยอมรับด้วยความศรัทธาว่าแท้จริงแล้วไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ และท่านศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตของพระองค์

15. ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน: เป็นการงดเว้นจากการบริโภค เครื่องดื่ม การมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งรวมถึงการละเว้นในการทำความชั่ว ทั้งด้านกาย วาจา และจิตใจ โดยเริ่มถือศีลอดตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งหมดแสงหรือดวงอาทิตย์ตกดิน การถือศีลอดนั้นจะเป็นการบังคับกับมุสลิมทุกคนที่บรรลุนิติภาวะ และมีความสามารถในการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนหรือเดือนที่ 9 ตามปฏิทินของเดือนอิสลาม แต่เด็กก็ควรได้รับการฝึกฝน เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้เมื่อถึงเวลาบังคับให้ปฏิบัติ

16. จ่ายชะกาต: แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ชะกาต เป็นการจ่ายทาน ซึ่งเป็นข้อบังคับสำหรับมุสลิมที่มีทรัพย์สินเงินทองครบตามจำนวนที่ถูกกำหนดไว้ โดยเป็นการบังคับให้จ่ายร้อยละ 2.5 ของทรัพย์สินที่ตนมี (2) ชะกาตฟิฏร เป็นการจ่ายทาน เพื่อเป็นการชำระล้างแก่ผู้ถือศีลอด จากคำพูดที่ไม่ดี และหยาบคาย และเพื่อเป็นอาหารแก่คนยากจนในวันอีด โดยต้องบริจจาคในอัตราที่กำหนดไว้ และเป็นอาหารหลักของประเทศนั้นๆ เช่น ข้าวสาร เป็นต้น โดยจ่ายให้กับผู้ที่มีสิทธิ์ได้รับ เช่น เด็กกำพร้า คนยากจน คนที่เพิ่งเข้ารับศาสนาอิสลาม ซึ่งการจ่ายชะกาตจะเป็นการขัดเกลาคใจของผู้บริจาคให้บริสุทธิ์ ลดความตระหนี่ถี่เหนียว ความเห็นแก่ตัว นอกจากนี้ ยังเป็นการช่วยเหลือคนยากจน หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมอีกด้วย

ภาคผนวก จ
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม

- ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นรายข้อ
- ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาเป็นรายข้อ
- ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นรายข้อ

ตาราง 8

ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นรายข้อ (n=113)

แรงสนับสนุนทางสังคม	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ได้รับ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับแรงสนับสนุนทางสังคม
ด้านอารมณ์								
1. มีบุคคลรับฟังเรื่องราวเกี่ยวกับความกังวลต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของฉันด้วยความเห็นอกเห็นใจ	15.9	42.5	39.8	1.8	0	2.73	0.75	มาก
2. บุคคลอื่นๆ เชื่อมั่นว่าฉันสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรได้เป็นอย่างดี	9.7	23.0	29.2	21.2	16.8	1.88	1.23	ปานกลาง
3. มีบุคคลสนใจถามปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร	21.2	32.7	26.5	14.2	5.3	2.5	1.14	ปานกลาง
4. มีบุคคลที่คอยให้กำลังใจฉันในการอบรมเลี้ยงดูบุตรอยู่ตลอดเวลา	21.2	55.8	19.5	3.5	0	2.95	0.74	มาก
5. มีบุคคลที่คอยเตือนฉันให้ละหมาด อ่านอัลกุรอานและขอพรจากพระเจ้าเพื่อให้ฉันสามารถผ่านพ้นปัญหาต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้	15.0	30.1	31.0	16.8	7.1	2.29	1.13	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

แรงสนับสนุน ทางสังคม	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ได้รับ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับแรง สนับสนุน ทางสังคม
ด้านการประเมิน เปรียบเทียบ								
6. ฉันมี โอกาสได้ พูดคุยกับมารดา มุสลิมคนอื่นๆที่ อบรมเลี้ยงดูบุตรวัย เดียวกัน	20.4	31.9	30.1	11.5	6.2	2.49	1.13	ปานกลาง
7. ฉันได้รับคำชมว่า สามารถอบรมเลี้ยง ดูบุตรได้ดีเช่นกัน เมื่อเทียบกับมารดา มุสลิมคนอื่นๆที่อยู่ ใน สถาน การ ณ์ เดียวกัน	11.5	26.5	29.2	22.1	10.6	2.06	1.18	ปานกลาง
8. แนวทางการอบรม เลี้ยงดูบุตรของฉัน เป็นที่ยอมรับของ คนอื่น ในสังคม ทั้ง ด้านการส่งเสริม พัฒนาการและด้าน ศาสนา	11.5	23.9	33.6	23.0	8.0	2.08	1.12	ปานกลาง
9. ฉันมีโอกาสรับฟัง ถึงประสบการณ์ การอบรมเลี้ยงดู บุตรของมารดา	6.2	25.7	47.8	17.7	2.7	2.15	0.88	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

แรงสนับสนุน ทางสังคม	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ได้รับ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับแรง สนับสนุน ทางสังคม
มุสลิมคนอื่น ที่ สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความ ไม่สงบใน ชายแดนใต้เสมอ								
10.ฉันได้รับการ ยอมรับในความ คิดเห็น หรือการ ตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับการอบรม เลี้ยงดูบุตรหลังจาก ที่สูญเสียสามีจาก สถานการณ์ความ ไม่สงบ	8.0	23.9	38.9	22.1	7.1	2.04	1.06	ปานกลาง
ด้านข้อมูลข่าวสาร								
11.ฉันได้รับคำแนะนำ เกี่ยวกับพฤติกรรม การอบรมเลี้ยงดู บุตรเพื่อส่งเสริมให้ บุตรมีพัฒนาการ ตามวัย และถูก หลักการศาสนา	25.7	19.5	27.4	22.1	5.3	2.38	1.23	ปานกลาง
12.ฉันได้รับคู่มือหรือ หนังสือ จากการจัด ประชุมที่มัสยิด	21.2	32.7	29.2	12.4	4.4	2.54	1.09	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

แรงสนับสนุน ทางสังคม	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ได้รับ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับแรง สนับสนุน ทางสังคม
หรือสมาคม อิสลามเกี่ยวกับ การอบรมเลี้ยงดู บุตรตามแนวทาง อิสลามเพื่อ สามารถอบรม เลี้ยงดูบุตรได้ ถูกต้อง								
13.ฉันมีโอกาสได้ฟัง บรรยายธรรม เกี่ยว กับการอบรมเลี้ยง ดูบุตรในแนวทาง อิสลาม	22.1	25.7	24.8	23.0	4.4	2.38	1.19	ปานกลาง
14. ฉันได้รับการบอก เล่าถึงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับพัฒนา การเด็กที่อยู่ในวัย เดียวกับบุตรของ ฉัน	18.6	38.1	30.1	10.6	2.7	2.56	0.99	ปานกลาง
15. ฉันสามารถ สอบถามข้อมูล เกี่ยวกับปัญหา หรือข้อสงสัย เกี่ยวกับการอบรม เลี้ยงดูบุตรจากผู้รู้	14.2	19.5	33.6	24.8	8.0	2.07	1.16	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

แรงสนับสนุนทาง สังคม	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ได้รับ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับแรง สนับสนุน ทางสังคม
ทางด้านพัฒนา การและผู้รู้ทาง ด้านศาสนา								
ด้านทรัพยากร								
16. ฉันได้รับการ ช่วยเหลือ ค่าเล่า เรียนบุตร จาก หน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือองค์กร ทางด้านศาสนา	3.5	22.1	42.5	22.1	9.7	1.88	0.98	ปานกลาง
17. ฉันได้รับความ ช่วยเหลือในการ จัดหาของเล่น หนังสือนิทาน หนังสือศาสนา หรืออัลกุรอานให้ บุตร	8.0	28.3	38.1	13.3	12.4	2.06	1.11	ปานกลาง
18. ฉันได้รับความ ช่วยเหลือในการ จัดหาอุปกรณ์การ แต่งกายของบุตรให้ เป็นไปตามแนวทาง ศาสนาอิสลาม เช่น ผ้าคลุมผ้าละหมาด	3.5	31.0	46.0	12.4	7.1	2.12	0.92	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

แรงสนับสนุนทาง สังคม	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ได้รับ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับแรง สนับสนุน ทางสังคม
19. ฉันได้รับความช่วยเหลือในการจัดหาอาหารหลักอาหารเสริมให้บุตร ซึ่งเป็นอาหารที่ปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการ	1.8	32.7	41.6	14.2	9.7	2.03	0.97	ปานกลาง
20. ฉันได้รับความช่วยเหลือในการจัดหาอุปกรณ์การเลี้ยงของบุตร	11.5	26.5	35.4	10.6	15.9	2.07	1.22	ปานกลาง

ตาราง 9

ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดาเป็นรายข้อ (n=113)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
ด้านร่างกาย								
1. ฉันสามารถจัดเตรียม อาหารที่ฮาลาลให้บุตร รับประทาน เช่นอาหาร สำเร็จรูปมีตราฮาลาล ไม่บริโภคน้ำตาล สุนัข สัตว์ที่ตายเอง และเป็น สัตว์ที่ขณะเชือดได้ กล่าวนามพระเจ้า	73.5	23.0	2.7	0.9	0	3.69	0.57	มาก
2. ฉันสามารถจัดเตรียม อาหารที่เป็นประโยชน์ ต่อสุขภาพ สารอาหารที่ ครบ 5 หมู่ และให้ดื่ม นมวันละ 2-3 แก้ว	20.4	43.4	31.0	5.3	0	2.79	0.83	มาก
3. ฉันสามารถเตรียมอาหาร ให้บุตรในปริมาณที่ พอเหมาะ ตามหลัก ปฏิบัติของศาสนทูตโดย แบ่งกระเพาะออกเป็น สามส่วน ประกอบด้วย อาหาร น้ำและลม	39.8	35.4	21.2	3.5	0	3.12	0.86	มาก
4. ฉันสามารถติดตามและ เปรียบเทียบน้ำหนัก ส่วนสูงของบุตรได้	15.9	26.5	35.4	19.5	2.7	2.34	1.05	ปาน กลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
พร้อมทั้งบันทึกเป็น ระยะๆเพื่อเฝ้าระวัง การเจริญเติบโตของ บุตร								
5. ฉันสามารถพาบุตรไป รับวัคซีนตามนัดได้ทุก ครั้ง	31.9	34.5	24.8	7.1	1.8	2.88	1.00	มาก
6. ฉันสามารถดูแลและ ช่วยเหลือบุตรแปร่งฟัน ในขณะที่อาบน้ำละหมาด หรืออย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เช้าและก่อนนอน	20.4	36.3	29.2	10.6	3.5	2.59	1.04	ปาน กลาง
7. ฉันสามารถดูแลให้บุตร อาบน้ำทุกวันอย่างน้อย วันละ 2 ครั้ง หรือให้ อาบน้ำในช่วงเวลาที่ต้อง อาบน้ำละหมาด	29.2	43.4	19.5	5.3	2.7	2.91	0.97	มาก
8. ฉันสามารถดูแลให้บุตร ล้างมือทุกครั้ง หลังจาก สัมผัสสิ่งสกปรก โดยเฉพาะเวลาก่อนและ หลังรับประทานอาหาร ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติ ของทางศาสนชุก	29.2	48.7	18.6	2.7	0.9	3.03	8.18	มาก

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
9. ฉันสามารถดูแลให้บุตร นอนหลับอย่างเพียงพอ โดยให้บุตรอ่านคู่มือ ก่อนเข้านอน และนอน ตะแคงขวา	24.8	43.4	28.3	3.5	0	2.89	0.82	มาก
10. ฉันสามารถจัด กิจกรรมให้บุตรเพื่อ ส่งเสริมและพัฒนา กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เช่น วิ่ง ปีนป่าย และว่ายน้ำ โดยว่ายน้ำเป็นกิจกรรม ที่ทำน ๓ ๕ น ๖ น สนับสนุนให้เด็กฝึกฝน	23.9	37.2	30.1	5.3	3.5	2.73	1.00	มาก
11. ฉันจัดกิจกรรมให้ บุตรเพื่อส่งเสริมและ พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก เช่น วาดภาพ ระบายสี ขีดเขียน	24.8	36.3	31.0	5.3	2.7	2.75	0.98	มาก
12. ฉันสามารถดูแลรักษา เบื้องต้นเมื่อบุตรเป็น ไข้หวัด เช่น เช็ดตัวลดไข้ และให้พักผ่อน หาก อาการไม่ดีขึ้นจึงพาไป พบแพทย์	22.1	31.0	38.1	7.1	1.8	2.65	0.96	ปาน กลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
13. ฉันสามารถสอนให้ บุตรปิดปากทุกครั้ง ขณะไอหรือจาม พร้อม กับกล่าว “อัลฮัมดุลิล ลาฮ์”	41.6	35.4	21.2	1.8	0	3.15	0.88	มาก
14. ฉันสามารถดูแลรักษา เบื้องต้นเมื่อบุตรป่วย เป็นอุจจาระร่วง โดย เตรียมสารน้ำเกลือแร่ ให้บุตรจิบทีละน้อย หากอาการไม่ดีขึ้นจึง พาไปพบแพทย์	31.0	29.2	35.4	2.7	1.8	2.85	0.96	มาก
15. ฉันสามารถป้องกัน อุบัติเหตุให้บุตร โดย เก็บสิ่งของให้เป็น ระเบียบ เก็บของมีคม หรืออันตรายให้พ้นมือ บุตรได้	56.6	29.2	8.0	4.4	1.8	3.35	0.93	มาก
ด้านสติปัญญา								
16. ฉันสามารถฝึกด้านการ ฟังของบุตร โดยเล่า เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับ ศาสนาอิสลาม หรือ จริยวัตรของท่านศาสน ทูต รูปแบบของนิกาทน	20.4	34.5	28.9	5.3	0.9	2.68	0.89	มาก

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
17. ฉันสามารถฝึกด้านการ อ่านของบุตร โดยให้ บุตรอ่านอัลกุรอาน วัน ละ ประมาณ 1-2 ชั่วโมง พร้อมทั้ง ท่องจำคัมภีร์อัลกุ รอานในบทสั้นๆ	26.5	34.5	30.1	8.0	0.9	2.78	0.96	มาก
18. ฉันสามารถฝึกด้านการ พูดของบุตร โดยฉันจะ พูดคุยตอบโต้ เช่น กล่าวสละม หรือ กระตุ้นให้พูดคำสั้นๆ เช่นอวัยวะต่างๆ บน ใบหน้าและร่างกาย	14.2	42.5	35.4	6.2	1.8	2.61	0.87	ปาน กลาง
19. ฉันสามารถฝึกการ เขียนของบุตร โดยให้ บุตรวาดรูปภาพพระบาช ลี หรือฝึกให้บุตรได้ เขียนตัวอักษรภาษา อาหรับซึ่งเป็นภาษาที่ ใช้เขียนในอัลกุรอาน	9.7	38.1	39.8	12.4	0	2.45	0.83	ปาน กลาง
20. ฉันสามารถจัดหา เนื้อหาความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับอิสลามไว้ใน บ้าน อาจเป็นหนังสือ	15.0	33.6	40.7	8.0	2.7	2.50	0.94	ปาน กลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
เกม สมุดภาพพระบายสี แบบอิสลาม								
21. ฉันสามารถพาบุตรไป เลือกซื้อหนังสือหรือ ของเล่นที่หลากหลาย	13.3	30.1	32.7	17.7	6.2	2.27	1.09	ปาน กลาง
22. ฉันสามารถฝึกและ สอนบุตรให้ทราบ เกี่ยวกับสีและรูปร่าง วัสดุต่างๆ ที่หลาก หลาย	15.0	31.0	46.9	6.2	0.9	2.53	0.86	ปาน กลาง
23. ฉันสามารถฝึกให้บุตร นับเลข หรือบวกลบ ง่ายๆ	23.0	35.4	29.2	9.7	2.7	2.66	1.02	ปาน กลาง
24. ฉันสามารถฝึกให้บุตร ทำกิจวัตรประจำวัน ด้วยตนเอง เช่นอาบน้ำ แปรงฟัน	31.0	42.5	23.0	1.8	1.8	2.99	0.88	มาก
25. ฉันสามารถพาบุตรไป เล่นกับกลุ่มเพื่อนๆ อยู่ เสมอเพื่อเป็นการพัฒนา กระบวนการคิดและ พัฒนาการด้านภาษา	37.2	39.8	15.9	7.1	0	3.07	0.90	มาก
ด้านสังคม								
26. ฉันสามารถฝึกให้บุตร กล่าวคำทักทายโดยกล่าว	49.6	34.5	13.3	1.8	0.9	3.30	0.83	มาก

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
ว่า “อัสสะลามูอะลัย กุม” และฝึกให้บุตรตอบ รับคำทักทายโดยกล่าว “วะอะลัยกุมสสะลาม”								
27. ฉันสามารถฝึกให้บุตร กล่าวขอบคุณและขอ โทษตามสถานการณ์ ได้ซึ่งเป็นคุณลักษณะ หนึ่งของท่านศาสน ทูตที่ มารดาควร ส่งเสริม	41.6	42.5	11.5	2.7	1.8	3.19	0.86	มาก
28. ฉันสามารถสอนให้ บุตรกล่าวบิสมิลลาฮ์ หรือคฺออู เมื่อทำ กิจกรรม เช่น รับประทานอาหาร นอน	45.1	37.2	14.2	3.5	0	3.24	0.83	มาก
29. ฉันสามารถดูแลให้ บุตรแต่งกายเหมาะสม เช่นเด็ก ชายสวม กางเกงขายาว เด็กหญิง คลุมฮิญาบ เสื้อผ้า จะต้องไม่บางหรือ รักรูป	28.3	36.3	20.4	12.4	2.7	2.75	1.08	มาก

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
30. ฉันสามารถสอนให้ บุตรรู้จักบทบาทของ เพศ เช่นเพศชายต้อง ไม่รังแกคนที่อ่อนแอ กว่า เพศหญิงต้อง แต่งตัวให้เรียบร้อย ก่อนออกจากบ้าน	32.7	33.6	25.7	7.1	0.9	2.90	0.97	มาก
31. ฉันสามารถมอบหมาย หน้าที่ง่ายๆ ภายใน บ้าน ให้ บุตร ได้ รับผิดชอบ เช่นรดน้ำ ต้นไม้ทุกเย็น	15.9	37.2	38.9	8.0	0	2.61	0.85	ปาน กลาง
32. ฉันสามารถฝึกให้บุตร ช่วยเหลือทำงานบ้าน ต่างๆ เช่นช่วยเก็บ สิ่งของต่างๆ ให้เป็น ระเบียบ	19.5	37.2	38.1	4.4	0.9	2.70	0.87	มาก
33. ฉันสามารถจัด กิจกรรมการเล่นให้ บุตร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ มีการกำหนดกติกาการ เล่นที่ชัดเจนและให้ บุตรปฏิบัติตามกติกา ดังกล่าว	13.3	32.7	46.9	6.2	0.9	2.51	0.84	ปาน กลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
34. ฉันสามารถนำบุตรไป เที่ยวนอกบ้าน เช่น ตลาด บ้านญาติ ร่วม ละหมาดและฟัง บรรยายธรรมที่มีสยิด	29.2	36.3	31.0	3.5	0	2.91	0.86	มาก
35. ฉันสามารถสนับสนุน ให้บุตรศึกษาและ เรียนรู้สังคมและ วัฒนธรรมอื่นๆ จาก การท่องเที่ยว หนังสือ หรือโทรทัศน์ เพื่อให้ บุตรทราบถึงความยิ่งใหญ่ ความสามารถ ของอัลลอฮ์ที่ทรง สร้าง	31.9	31.9	31.0	2.7	2.7	2.8	0.98	มาก
ด้านจิตใจและอารมณ์								
36. ฉันสามารถจะตักเตือน บุตรโดยให้เหตุผลเมื่อ บุตรมีพฤติกรรมไม่ เหมาะสมถ้าไม่สำเร็จฉัน ไม่พูดคุยและหากบุตรมี พฤติกรรมดังกล่าวฉันจะ ลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอน การลงโทษตามแนวทาง ศาสนา	37.2	28.3	27.4	6.2	0.9	2.95	0.99	มาก

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
37. ฉันสามารถให้ กำลังใจและชมเชย บุตรทุกครั้งเมื่อบุตร สามารถทำอะไรสิ่ง หนึ่งได้สำเร็จ	43.4	32.7	22.1	0.9	0.9	3.17	0.87	มาก
38. ฉันสามารถที่จะไม่ เปรียบเทียบผลงาน ของบุตรกับผลงาน ของเด็กคนอื่น	48.7	26.5	17.7	6.2	0.9	3.16	0.99	มาก
39. ฉันสามารถแสดง ความรักต่อบุตร ด้วย การกอด หอม ถูบ ศีรษะเสมอ ซึ่งท่าน ศาสนาพูดเป็น แบบอย่างในเรื่องการ แสดงซึ่งความรัก ความเอาใจใส่ต่อบุตร	45.1	32.7	18.6	1.8	1.8	3.18	0.92	มาก
40. ฉันสามารถหาเวลาอยู่ ใกล้ชิดกับบุตรโดย ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับบุตรอยู่เสมอ	39.8	28.3	28.3	2.7	0.9	3.04	0.94	มาก
41. ฉันสามารถที่จะ หลีกเลี่ยงคำว่า “อย่า” แต่เมื่อต้องการห้าม การกระทำของบุตร	23.9	32.7	30.1	10.6	2.7	2.65	1.04	ปาน กลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
ฉันจะอธิบายเหตุผล ให้บุตรรับทราบและ เข้าใจ								
42. ฉันสามารถที่จะแสดง ความเชื่อมั่นในตัว บุตรทุกครั้งเมื่อบุตร ต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ยากกว่า	27.4	38.9	28.3	1.8	3.5	2.85	0.97	มาก
43. ฉันสามารถสอนให้ บุตรกล่าวและนึกถึง พระเจ้าและศาสนทูต อยู่เสมอโดยให้กล่าว และเข้าใจความหมาย ของคำว่า “ลาอีลา ชะฮิดัลลลอฮ์ มุฮัมมะ ดุรรอซซุลลุลลอฮ์”	46.0	31.0	18.6	3.5	0.9	3.18	0.92	มาก
44. ฉันสามารถสอนและให้ บุตรละคร่วมกับ ฉัน	17.7	31.9	29.2	16.8	4.4	2.42	1.10	ปาน กลาง
45. ฉันสามารถฝึกให้ บุตรได้ถือศีลอดใน เดือนรอมฎอนตาม ความสามารถของ บุตรที่จะทำได้	26.5	23.9	23.0	17.7	8.8	2.42	1.29	ปาน กลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
ด้านจริยธรรม								
46. ฉันสามารถฝึกบุตรมีวินัย เช่น เก็บสิ่งของของเล่น ให้เป็นระเบียบทุกครั้งหลังเล่นเสร็จ	23.0	38.1	29.2	9.7	0	2.74	0.92	มาก
47. ฉันสามารถฝึกให้บุตรมีความซื่อสัตย์สุจริต โดยเมื่อนั้นพบว่าสิ่งของคนอื่นในกระเป๋าบุตรฉันจะให้บุตรนำสิ่งของนั้นไปคืนเจ้าของ	41.6	32.7	14.2	8.0	3.5	3.01	1.09	มาก
48. ฉันสามารถฝึกให้บุตรรู้จักประหยัด โดยให้เก็บเงินใส่กระปุกเมื่อเหลือจากการซื้อของ เนื่องจากอิสลามรังเกียจบุคคลที่สุรุ่ยสุรายเป็นอย่างมาก	38.9	37.2	23.0	0.9	0	3.14	0.80	มาก
49. ฉันสามารถฝึกให้บุตรมีสำจะ โดยการที่บุตรและฉันจะทำตามสัญญาที่ให้เสมอ	38.9	41.6	18.6	0.9	0	3.19	0.76	มาก

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
เนื่องจากศาสนาอิสลาม								
ให้หลีกเลี่ยงจากการ								
โกหกหรือผิดสัญญา								
50. ฉันสามารถฝึกให้เด็ก มีความเมตตา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่น ไม่ให้บุตรรังแกผู้อื่น และสัตว์ เนื่องจาก บุคคลใดที่ให้ความ เมตตาต่อผู้อื่น เขาจะ ได้รับความเมตตา จากอัลลอฮ์	44.2	38.9	15.9	0.9	0	3.26	0.79	มาก
51. ฉันสามารถฝึกให้บุตร เป็นผู้ให้หรือชอบใน การบริจาคทานเริ่ม จากการแบ่งของเล่น ขนม	41.6	42.5	14.2	1.8	0	3.24	0.76	มาก
52. ฉันสามารถสอนให้ บุตรเป็นคนที่ให้อภัย เช่นไม่โกรธเพื่อนเมื่อ ทำให้ตนเองบาดเจ็บ ขณะเล่นด้วยกัน เนื่องจากการให้อภัย เป็นคุณสมบัติหนึ่งของ พระเจ้าและศาสนทูต	36.3	43.4	19.5	0.9	0	3.15	0.76	มาก

ตาราง 9 (ต่อ)

การรับรู้ความสามารถ ของตนเองของมารดา	มาก ที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปาน กลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่รับรู้ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ การ รับรู้
53. ฉันสามารถสอนให้ บุตรเป็นห่วงและรักพี่ น้องมุสลิมด้วยกัน โดย การขอพรจากพระเจ้า หรือบริจาคน้ำของเมื่อ พี่น้องมีความเดือดร้อน	38.1	40.7	19.5	0.9	0.9	3.14	0.82	มาก
54. ฉันสามารถสอนบุตร ไม่ให้บุตรเป็นคนที่ โกรธง่าย โดยฉันจะ อธิบายว่าความโกรธ เป็นคุณสมบัติหนึ่งของ มารร้าย	30.1	48.7	20.4	0.9	0	3.08	0.73	มาก
55. ฉันสามารถสอนให้ บุตรแสดงกิริยา มารยาทที่ดีต่อฉันและ บุคคลอื่นๆ เช่นไม่ พูดจาหยาบคาย	55.8	31.0	12.4	0.9	0	3.41	0.78	มาก

ตาราง 10

ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดา
มุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นรายข้อ (n=113)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ สูญเสียสามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
ด้านร่างกาย								
1. ฉันดูแลให้บุตร รับประทานอาหารฮา ลาล เช่นอาหารสำเร็จรูป มีตราฮาลาล ไม่บริโภค สุกร สุนัข สัตว์ที่ตายเอง และต้องเป็นสัตว์ที่ขณะ เชือดได้กล่าวนามพระผู้ เป็นเจ้า	56.6	32.7	10.6	0	0	3.46	0.68	มาก
2. ฉันจัดเตรียมอาหารที่ เป็นประโยชน์ต่อ สุขภาพ มีสารอาหารที่ ครบ 5 หมู่ และให้ดื่มน นมวันละ 2-3 แก้ว	35.4	19.5	31.0	13.3	0.9	2.75	1.11	มาก
3. ฉันเตรียมอาหารให้บุตร ในปริมาณที่พอเหมาะ ตามหลักปฏิบัติของศา สนะที่แบ่งกระเพาะ เป็นสามส่วน คืออาหาร น้ำและลม	38.9	34.5	22.1	4.4	0	3.08	0.89	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ ศูญเสียมามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
4. ฉันติดตามและ เปรียบเทียบน้ำหนัก ส่วนสูงบุตรได้ พร้อม ทั้งบันทึกเป็นระยะเพื่อ เฝ้าระวังการเจริญเติบโต	22.1	25.7	23.0	23.9	5.3	2.35	1.22	ปาน กลาง
5. ฉันนำบุตรไปรับวัคซีน ตรงตามนัดทุกครั้ง	34.5	41.6	15.9	7.1	0.9	3.02	0.94	มาก
6. ฉันดูแลและช่วยเหลือ บุตรแปร่งฟันในขณะที่ อาบน้ำละหมาด หรือ อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เช้าและก่อนนอน	28.3	36.3	23.0	6.2	6.2	2.74	1.12	มาก
7. ฉันดูแลให้บุตรอาบน้ำ ทุกวันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง หรือให้อาบน้ำใน ช่วงเวลาที่ต้องอาบน้ำ ละหมาด	44.2	41.6	10.6	1.8	1.8	3.25	0.85	มาก
8. ฉันดูแลให้บุตรล้างมือ ทุกครั้ง หลังจากสัมผัส สิ่งสกปรก โดยเฉพาะ เวลาก่อนและหลัง รับประทานอาหาร ซึ่ง เป็นแนวทางปฏิบัติของ ทางศาสนทูต	31.9	45.1	22.1	0.9	0	3.07	0.79	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ สุญเสียสามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
9. ฉันดูแลให้บุตรนอนหลับพักผ่อนอย่างเพียงพอโดยให้บุตรอ่านคู่มือก่อนเข้านอนและนอนตะแคงขวา	31.0	32.7	31.0	4.4	0.9	2.88	0.93	มาก
10. ฉันจัดกิจกรรมให้บุตรเพื่อส่งเสริมและพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เช่นวิ่ง ปีนป่าย และว่ายน้ำ โดยว่ายน้ำเป็นกิจกรรมที่ท่านศาสนทูตสนับสนุนให้เด็กฝึกฝน	26.5	42.5	22.1	3.5	5.3	2.81	1.04	มาก
11. ฉันจัดกิจกรรมให้บุตรเพื่อส่งเสริมและพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เช่นวาดภาพ ระบายสี จิตเจียน	24.8	37.2	29.2	7.1	1.8	2.76	0.97	มาก
12. เมื่อบุตรเป็นไข้หวัดฉันจะดูแลให้บุตรพักผ่อน ดื่มน้ำมากๆ และเช็ดตัวลดไข้ หากอาการไม่ดีฉันจึงพาไปพบแพทย์	24.8	38.9	30.1	5.3	0.9	2.81	0.90	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ ศูญญะเสียมามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
13. เมื่อบุตรเป็นไข้หวัด มี การไอหรือจาม ฉันจะ ให้บุตรปิดปากและ กล่าว “อัลฮัมดุลิลลาฮ์”	35.4	48.7	14.2	1.8	0	3.18	0.74	มาก
14. เมื่อ บุตรป่วยเป็น อุจจาระร่วงฉันดูแลให้ บุตรจิบสารละลาย น้ำเกลือแร่ก่อน หากไม่ ดีขึ้นจึงพาไปพบแพทย์	21.2	47.8	26.5	4.4	0	2.86	0.80	มาก
15. ฉัน จัดเก็บข้าวของ เครื่องใช้ที่เป็นอันตราย หรือของมีคมอย่างดี โดยเก็บให้พ้นมือบุตร	51.3	38.9	7.1	2.7	0	3.39	0.74	มาก
ด้านสติปัญญา								
16. ฉันฝึกด้านการฟังของ บุตร โดยเล่าเรื่อง เกี่ยวกับอิสลาม หรือจ ริยวัตรของท่านศาสน ทูต รูปแบบของนิกาน	19.5	38.9	33.6	8.0	0	2.70	0.88	มาก
17. ฉันฝึกด้านการอ่านของ บุตร โดยให้บุตรอ่านอัล กุรอาน วันละประมาณ 1- 2 ชั่วโมง พร้อมทั้งท่องจำ ในบทสั้นๆ	28.3	31.9	24.3	14.2	0.9	2.73	1.05	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ สุญเสียสามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
18. ฉันฝึกด้านการพูดของ บุตร โดยฉันจะพูดคุย ตอบโต้ เช่นกล่าวหรือ ตอบรับ سلام หรือ กระตุ้นให้บุตรพูดคำ สั้นๆ เช่นอวัยวะต่างๆ บนใบหน้าและร่างกาย	16.8	41.6	31.9	8.8	0.9	2.65	0.89	ปาน กลาง
19. ฉันฝึกด้านการเขียน ของบุตร โดยให้บุตร วาดรูปภาพระบายสี หรือฝึกให้บุตรได้เขียน ตัวอักษรภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้เขียน ในอัลกุรอาน	12.4	38.1	39.8	8.8	0.9	2.52	0.86	ปาน กลาง
20. ฉันจัดหาเนื้อหาความรู้ ต่างๆ เกี่ยวกับอิสลาม ไว้ในบ้าน อาจเป็น หนังสือ เกม สมุดภาพ ระบายสีแบบอิสลาม	11.5	35.4	39.8	9.7	3.5	2.42	0.94	ปาน กลาง
21. ฉันมักพาบุตรไปเลือก ซื้อหนังสือหรือของ เล่นต่างๆ ที่หลากหลาย อยู่เสมอ	10.6	14.2	39.8	31.9	10.6	2.32	0.97	ปาน กลาง

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ ศูญเสียมามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
22. ฉันฝึกและสอนบุตรให้ ทราบเกี่ยวกับสีและ รูปร่างวัสดุต่างๆ ที่ หลากหลาย	9.7	38.1	41.6	6.2	4.4	2.42	0.91	ปาน กลาง
23. ฉันฝึกให้บุตรนับเลข หรือบวกละง่าย ๆ	16.8	37.2	35.4	9.7	0.9	2.59	0.91	ปาน กลาง
24. ฉันให้บุตรทำกิจวัตร ประจำวันด้วยตนเอง เช่นอาบน้ำ แปรงฟัน	34.5	37.2	23.9	2.7	1.8	3.00	0.93	มาก
25. ฉันมักให้บุตรไปเล่น กับกลุ่มเพื่อนๆ อยู่ เสมอเพื่อเป็นการ พัฒนากระบวนการคิด และพัฒนาการด้าน ภาษา	32.7	39.8	22.1	4.4	0.9	2.99	0.90	มาก
ด้านสังคม								
26. ฉันฝึกให้บุตรกล่าวคำ ทักทายโดยกล่าวว่า “อัสสะลามุอะลัยกุม” และตอบรับคำทักทาย โดยกล่าว “วะอะลัยกุ มุสสะลาม”	53.1	30.1	12.4	4.4	0	3.32	0.86	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ ศูญเสียมามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
27. ฉันฝึกให้กล่าว ขอบคุณและขอโทษ ตามสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นคุณลักษณะ หนึ่งของท่านศาสนทูต ที่มารดาควรส่งเสริม	37.2	45.1	15.0	0.9	1.8	3.15	0.84	มาก
28. ฉันสอนให้บุตรกล่าว บิสมิลลาฮ์หรือดูอาอ์ เมื่อต้องทำกิจกรรม ใดๆ เช่นรับประทาน อาหาร นอน	44.2	38.1	15.0	2.7	0	3.24	0.81	มาก
29. ฉันดูแลบุตรแต่งกาย เหมาะสม เช่นเด็กชาย สวมกางเกงขายาว เด็กหญิงคลุมฮิญาบ และเสื้อผ้าจะต้องไม่ บางหรือรัดรูป	23.9	38.1	27.4	9.7	0.9	2.74	0.96	มาก
30. ฉันสอนให้บุตรรู้จัก บทบาทของแต่ละเพศ เช่นเพศชายต้องไม่ รังแกคนอ่อนแอกว่า เพศหญิงต้องแต่งตัว ให้เรียบร้อยก่อนออก จากบ้าน	33.6	33.6	27.4	5.3	0	2.96	0.91	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ ศูญเสียสามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
หรือโทรทัศน์ เพื่อบุตร ทราบถึงความยิ่งใหญ่ และความสามารถ ของอัลลอฮ์ที่ทรงสร้าง	27.4	30.1	33.6	6.2	2.7	2.73	1.02	มาก
ด้านจิตใจและอารมณ์								
36. ฉันจะตักเตือนบุตร โดยให้เหตุผลเมื่อบุตร มีพฤติกรรมไม่ เหมาะสมถ้าไม่สำเร็จ ฉันจะไม่พูดคุยและ หากบุตรมีพฤติกรรม ดังกล่าวฉันจะทำการ ลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอน การลงโทษตาม แนวทางศาสนทูต	23.0	31.9	41.6	23.0	0	2.84	0.82	มาก
37. ฉันให้กำลังใจและ ชมเชยบุตรทุกครั้งเมื่อ บุตรสามารถทำสิ่งใด สิ่งหนึ่งได้สำเร็จ	28.3	47.8	20.4	3.5	0	3.01	0.79	มาก
38. ฉันไม่เปรียบเทียบ ผลงานของบุตรกับ ผลงานของเด็กคนอื่น	31.0	23.0	1.8	0.9	0	3.02	0.83	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ ศูญเสียมามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
39. ฉันแสดงความรักต่อบุตร ด้วยการกอด หอม ลูบศีรษะอยู่เสมอ ซึ่ง ท่านศาสนทูตเป็น แบบอย่างในเรื่องการ แสดงซึ่งความรัก ความ เอาใจใส่ต่อบุตร	39.8	40.7	16.8	1.8	0.9	3.17	0.83	มาก
40. ฉันพยายามหาเวลาอยู่ ใกล้ชิดกับบุตร โดย ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับบุตรอยู่เสมอ	38.1	40.7	15.9	4.4	0.9	3.11	0.89	มาก
41. ฉันจะหลีกเลี่ยงคำว่า “อย่า” แต่เมื่อต้องการ ห้ามการกระทำของ บุตรฉันจะอธิบาย เหตุผลให้บุตร รับทราบและเข้าใจ	19.5	38.1	31.0	8.08	2.7	2.63	0.84	ปาน กลาง
42. ฉันแสดงความเชื่อมั่น ในตัวบุตรทุกครั้งเมื่อ บุตรต้องทำสิ่งใดสิ่ง หนึ่งที่ยากกว่า	25.7	50.4	21.2	2.7	0	2.99	0.76	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ ศูญญะเสียมามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
43. ฉันสอนให้บุตรกล่าว และนี้ กถึงพระเจ้า และศาสนทูตโดยให้ กล่าวและเข้าใจ ความหมายของคำว่า “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์ มุฮัมมะดอรอซูลุลลอ ฮ์”	49.6	26.5	16.8	6.2	0.9	3.18	0.98	มาก
44. ฉัน ส อ น ใ ห้ บุ ต ร ละหมาดโดยละหมาด ร่วมกับฉัน	15.0	40.7	20.4	19.5	4.4	2.42	1.10	ปาน กลาง
45. ฉันฝึกให้บุตรถือศีลอด ในเดือนรอมฎอนโดย เริ่มต้นถือศีลอดตาม ความสามารถของบุตร ที่ทำได้	31.9	23.9	11.5	16.8	15.9	2.39	1.48	ปาน กลาง
ด้านจริยธรรม								
46. ฉันฝึกให้บุตรมีวินัย เช่นเก็บสิ่งของหรือ ของเล่นให้ เป็น ระเบียบทุกครั้งหลัง เล่นเสร็จ	28.3	31.0	25.7	10.6	4.4	2.68	1.13	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ สูญเสียสามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
47. ฉันฝึกให้บุตรมีความ ซื่อสัตย์โดยเมื่อฉัน พบว่าสิ่งของคนอื่น ในกระเป๋าบุตร ฉันจะ ให้บุตรนำสิ่งของนั้น ไปคืนเจ้าของ	47.8	22.1	14.2	8.0	8.0	2.94	1.29	มาก
48. ฉันฝึกบุตรให้รู้จัก ประหยัด โดยให้เก็บ เงินใส่กระปุกเมื่อเหลือ จากการซื้อของ เนื่องจากอิสลาม รังเกียจบุคคลที่สุรุ่ยสุ รายเป็นอย่างมาก	45.1	24.8	28.3	45.1	0	3.17	0.87	มาก
49. ฉันฝึกให้บุตรมีสำจะ โดยที่บุตรและฉันทำ ตามสัญญาที่ให้ เนื่องจากอิสลามให้ หลีกเลี่ยงจากการโกหก หรือผิดสัญญา	38.9	42.5	15.0	3.5	0	3.17	0.81	มาก
50. ฉันฝึกให้บุตรมีเมตตา น้ำใจเอื้อเฟื้อเช่นไม่ให้ บุตรรังแกผู้อื่นและสัตว์ เนื่องจากบุคคลใดที่ให้	44.2	37.2	17.7	0.9	0	3.25	0.77	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ ศูญเสียสามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
ความมตตต่อผู้อื่นเขาจะ ได้ รับความเมตตา จากอัลลอฮ์								
51. ฉันฝึกให้บุตรเป็นผู้ให้ หรือชอบบริจาคโดย เริ่มจากการแบ่งของ เล่น ขนมน	32.7	51.3	12.4	2.7	0.9	3.12	0.79	มาก
52. ฉันสอนให้บุตรให้ อภัย เช่นไม่โกรธเพื่อน เมื่อทำตนบาดเจ็บขณะ เล่น เนื่องจากการอภัย เป็นคุณสมบัติของพระ เจ้าและศาสนทูต	35.4	52.2	11.5	0.9	0	3.22	0.68	มาก
53. ฉันสอนให้บุตรเป็น ห่วงและรักพี่น้อง มุสลิมด้วยกัน โดยการ ขอพรจากพระเจ้าหรือ บริจาคสิ่งของเมื่อที่ น้องมีความเดือดร้อน	40.7	42.5	15.0	1.8	0	3.22	0.77	มาก
54. ฉันสอนบุตรไม่ให้เป็น คนที่โกรธง่าย โดยฉัน อธิบายว่าความโกรธ เป็นคุณสมบัติของคน ไม่ดี	38.9	46.0	14.2	0.9	0	3.23	0.72	มาก

ตาราง 10 (ต่อ)

พฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน ของมารดามุสลิมที่ สูญเสียสามี	ปฏิบัติ ประจำ (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ ปาน กลาง (ร้อยละ)	ปฏิบัติ บางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย ปฏิบัติ (ร้อยละ)	\bar{X}	SD	ระดับ พฤติกรรม
55. ฉันพูดคุยกับบุตรด้วย คำพูดสุภาพ และบุตร พูดคุยกับฉันด้วยคำพูดที่ สุภาพเช่นกัน	64.6	32.7	2.7	0	0	3.62	0.54	มาก

ภาคผนวก จ
การจัดสรรเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การจัดสรรเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่มีบุตรวัย 3-6 ปีในแต่ละอำเภอของจังหวัดนราธิวาสที่ได้ลงทะเบียนที่ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์โดยสามารถแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ ดังสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (บุญใจ, 2550) ดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนประชากรมารดามุสลิมที่มีบุตรวัย 3-6 ปีในแต่ละอำเภอ} \times \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ต้องการศึกษา}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตาราง 11

จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสที่มีบุตรวัย 3-6 ปี

อำเภอ	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
อำเภอเมือง	16	11
อำเภอศรีสาคร	10	7
อำเภอตากใบ	12	9
อำเภอสุไหง-โกลก	7	5
อำเภอสุไหง-ปาตี	17	12
อำเภอยี่งอ	7	5
อำเภอเวียง	8	6
อำเภอระแงะ	21	15
อำเภอบาเจาะ	14	10

ตาราง 11 (ต่อ)

อำเภอ	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
อำเภอรือเสาะ	14	10
อำเภอเวียง	8	6
อำเภอเจาะไอร้อง	19	13
รวม	160	113

ภาคผนวก ข

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การตรวจสอบข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ว่าเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) (บุญใจ, 2550; เพชรน้อย, 2546) มีดังนี้

1. ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่วัดต้องอยู่ในระดับอันตรภาคชั้น (Interval scale) ขึ้นไป

จากงานวิจัยนี้พบว่า ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา โดยที่ แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา เป็นตัวแปรที่อยู่ในระดับมาตราอันตรภาค (Interval scale) กล่าวคือ เป็นตัวแปรที่มีการแสดงปริมาณความมากน้อย และมีความแตกต่างระหว่างแต่ละหน่วย นอกจากนี้ ตัวแปรอิสระที่มีระดับต่ำกว่าระดับอันตรภาคชั้น ได้แก่ ระดับการศึกษา ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา ดังนั้นจึงต้องแปลงตัวแปรอิสระดังกล่าวให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ได้ดังนี้

1.1 ระดับการศึกษา เป็นตัวแปรมาตรานามบัญญัติ (Nominal scale): ประกอบด้วยระดับการศึกษาต่ำกว่าหรืออยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น = 0

ระดับการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น = 1

1.2 ลักษณะครอบครัว เป็นตัวแปรมาตรานามบัญญัติ (Nominal scale): ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย มารดาและบุตร = 0

ครอบครัวขยาย ประกอบด้วย มารดา บุตร และญาติๆ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ = 1

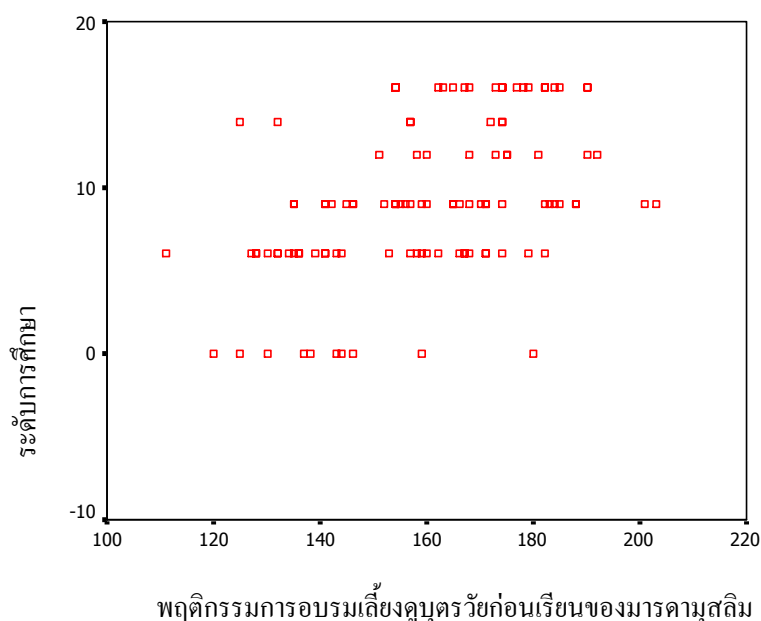
1.3 ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา เป็นตัวแปรมาตรานามบัญญัติ (Nominal scale): ประกอบด้วย

ไม่มีประสบการณ์ = 0 มีประสบการณ์ = 1

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาสุจริต เป็นตัวแปรมาตราอันตรภาคชั้น (Interval scale)

2. ทดสอบรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linearity) สามารถพิจารณาจากภาพการกระจายข้อมูลของสภาวะเตอร์ พล็อต (Scatter Plot) โดยวิเคราะห์จากการใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สันซึ่งหมายถึงค่าต่างๆในตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตามมีการเปลี่ยนแปลงค่าทุกๆ ตัวในลักษณะเดียวกันหรือมีความสัมพันธ์กัน (เพชรน้อย, 2546)

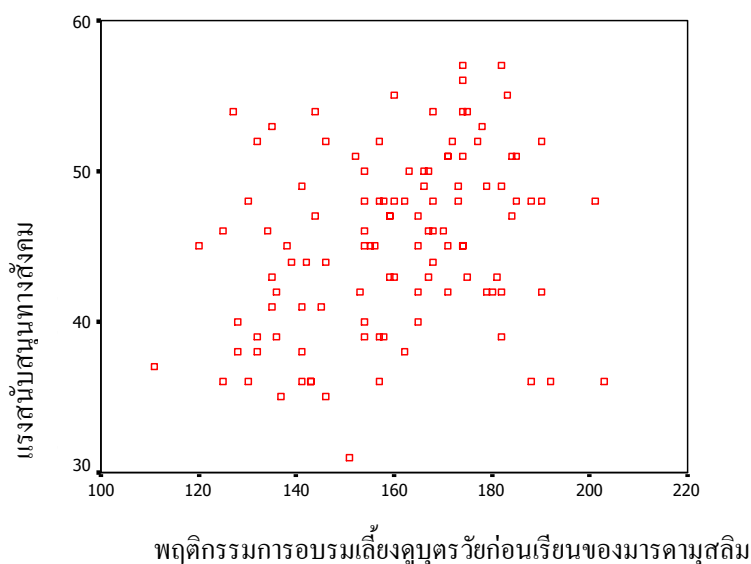
2.1 ระดับการศึกษาของมารดา กับ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

ภาพ 4 การกระจายข้อมูลสภาวะเตอร์ พล็อต ระหว่างความสัมพันธ์ของระดับการศึกษา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

จากภาพการกระจายข้อมูลของสภาวะเตอร์ พล็อต (Scatter Plot) พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ของระดับการศึกษา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิม เป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง เนื่องจากเมื่อมีการลากเส้นตรงทแยงมุม พบการเกาะกลุ่มของข้อมูลอยู่ตามเส้นทแยงมุมดังกล่าว

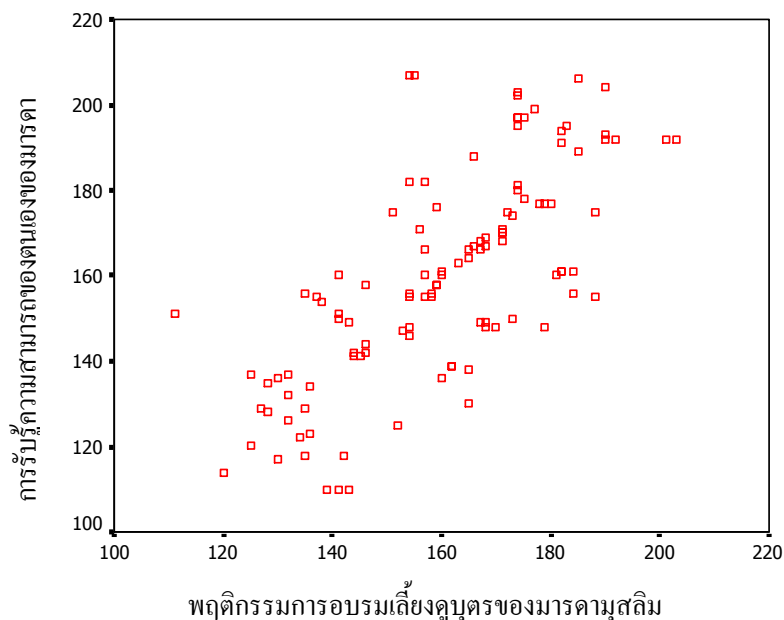
2.2 แรงสั่นสะท้านทางสังคม กับ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

ภาพ 5 การกระจายข้อมูลสกาตเตอร์ พล็อต ระหว่างความสัมพันธ์ของแรงสั่นสะท้านทางสังคม และ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

จากภาพการกระจายข้อมูลของสกาตเตอร์ พล็อต (Scatter Plot) พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ของแรงสั่นสะท้านทางสังคม และ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิม เป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง เนื่องจากเมื่อมีการลากเส้นตรงทแยงมุม พบการเกาะกลุ่มของข้อมูลอยู่ตามเส้นทแยงมุมดังกล่าว

2.3 การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา กับ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

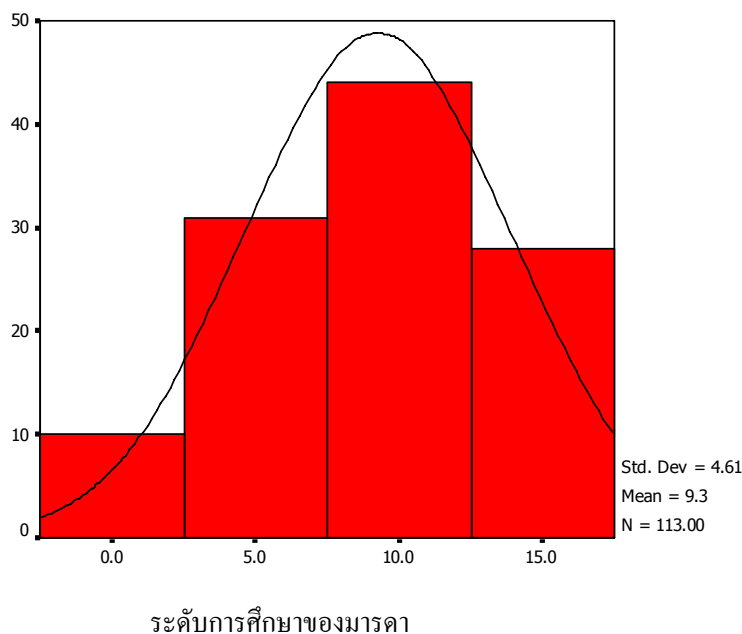

ภาพ 6 การกระจายข้อมูลสภาวะตัวแปรอิสระระหว่างความสัมพันธ์ของการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

จากภาพการกระจายข้อมูลของสภาวะตัวแปรอิสระ (Scatter Plot) พบว่ารูปแบบความสัมพันธ์ของการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิม เป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง เนื่องจากเมื่อมีการลากเส้นตรงทแยงมุม พบการเกาะกลุ่มของข้อมูลอยู่ตามเส้นทแยงมุมดังกล่าว

3. ทดสอบข้อมูลตัวแปรตามบนทุกค่าของตัวแปรอิสระว่ามีการแจกแจงเป็นปกติโดยพิจารณาจากแผนภูมิฮิสโตแกรม (Histogram) ต้องเป็นข้อมูลที่มีการแจกแจงแบบโค้งปกติ หรือสามารถตรวจสอบจากค่าสกีวเนส (Skewness) หากค่าเข้าใกล้ศูนย์แสดงว่าข้อมูลชุดนี้มีการแจกแจงเป็นปกติ (เพชรน้อย, 2546)

3.1 ระดับการศึกษาของมารดา

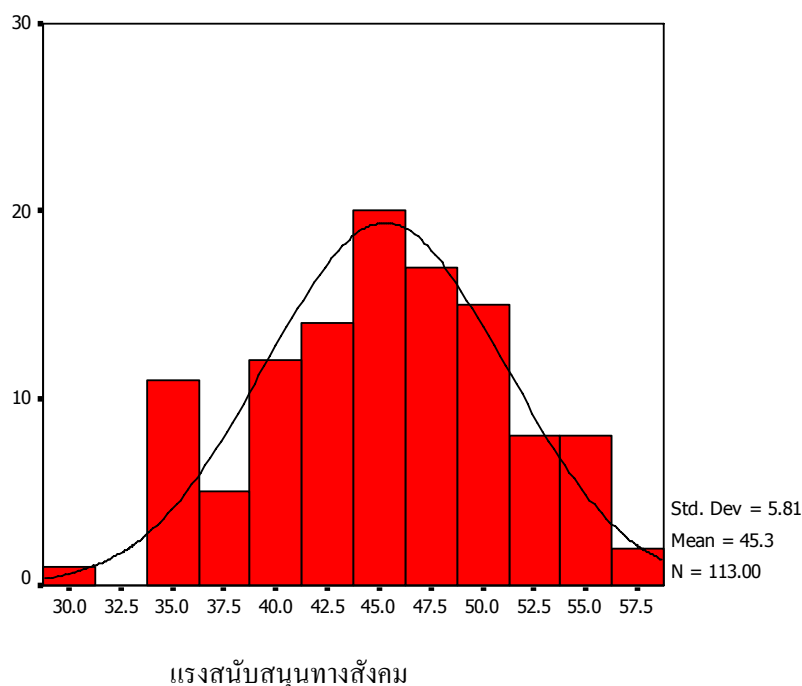

ภาพ 7 แผนภูมิฮิสโตแกรมของข้อมูลระดับการศึกษา

จากแผนภูมิฮิสโตแกรม (Histogram) ข้อมูลระดับการศึกษามีการกระจายแบบโค้งปกติ เนื่องจากกราฟที่ได้เป็นรูปประฆังคว่ำ มีจุดยอดโค้งอยู่ตรงกลาง และมีค่า mean = 9.26, median = 9, mode = 9 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกัน

ค่า Skewness ของข้อมูลระดับการศึกษามีค่าเท่ากับ -0.15 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่า Std. Error of Skewness มีค่าเท่ากับ .227 โดยสามารถตรวจสอบการกระจายโค้งปกติจากค่า Skewness coefficient มีค่าเท่ากับ $-0.15/0.23 = -0.66$ นอกจากนี้ ค่า Kurtosis ของข้อมูลระดับการศึกษามีค่าเท่ากับ -0.48 และค่า Std. Error of Kurtosis มีค่าเท่ากับ .45 โดยสามารถตรวจสอบการกระจายโค้งปกติจากค่า Kurtosis coefficient มีค่าเท่ากับ $-0.48/0.45 = -1.06$ ซึ่งทั้งสองค่ามีค่าไม่เกินของเขต ± 1.96 แสดงว่าข้อมูลระดับการศึกษามีการแจกแจงเป็นแบบปกติ (จุฬาลักษณ์, 2551)

3.2 แรงสนับสนุนทางสังคม

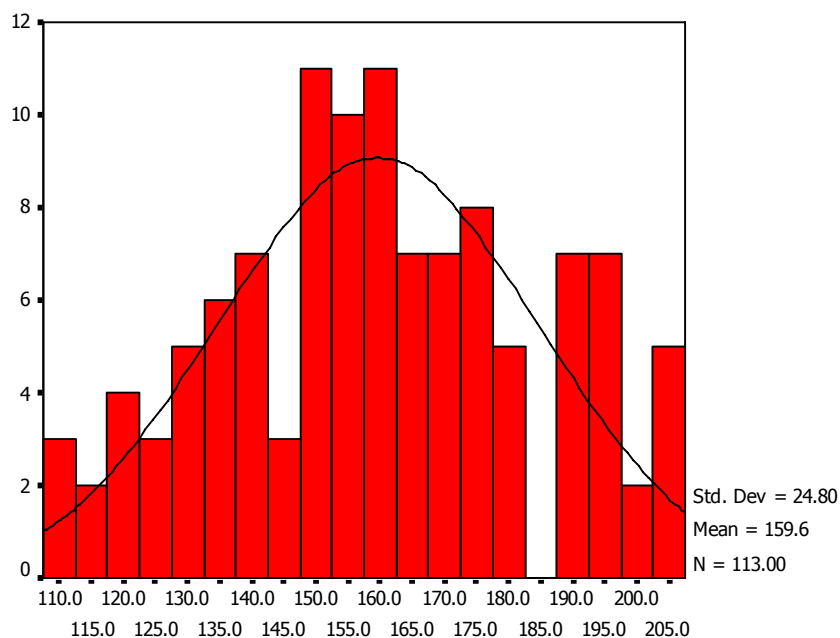

ภาพ 8 แผนภูมิฮิสโตแกรมของข้อมูลแรงสนับสนุนทางสังคม

จากแผนภูมิฮิสโตแกรม (Histogram) ข้อมูลแรงสนับสนุนทางสังคมมีการกระจายแบบโค้งปกติ เนื่องจากกราฟที่ได้เป็นรูปประฆังคว่ำ และมีจุดยอดโค้งอยู่ตรงกลาง

ค่า Skewness ของข้อมูลแรงสนับสนุนทางสังคมมีค่าเท่ากับ -0.117 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่า Std. Error of Skewness มีค่าเท่ากับ $.227$ โดยสามารถตรวจสอบข้อมูลว่ามีการกระจายแบบโค้งปกติ จากค่า Skewness coefficient มีค่าเท่ากับ $-0.12/0.23 = -0.52$ นอกจากนี้ ค่า Kurtosis ของข้อมูลแรงสนับสนุนทางสังคมมีค่าเท่ากับ -0.71 และค่า Std. Error of Kurtosis มีค่าเท่ากับ $.45$ โดยสามารถตรวจสอบข้อมูลว่ามีการกระจายแบบโค้งปกติ จากค่า Kurtosis coefficient มีค่าเท่ากับ $-0.71/0.45 = -1.565$ ซึ่งทั้งสองค่ามีค่าไม่เกินของเขต ± 1.96 แสดงว่าข้อมูลแรงสนับสนุนทางสังคมมีการแจกแจงเป็นแบบปกติ

3.3 การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา

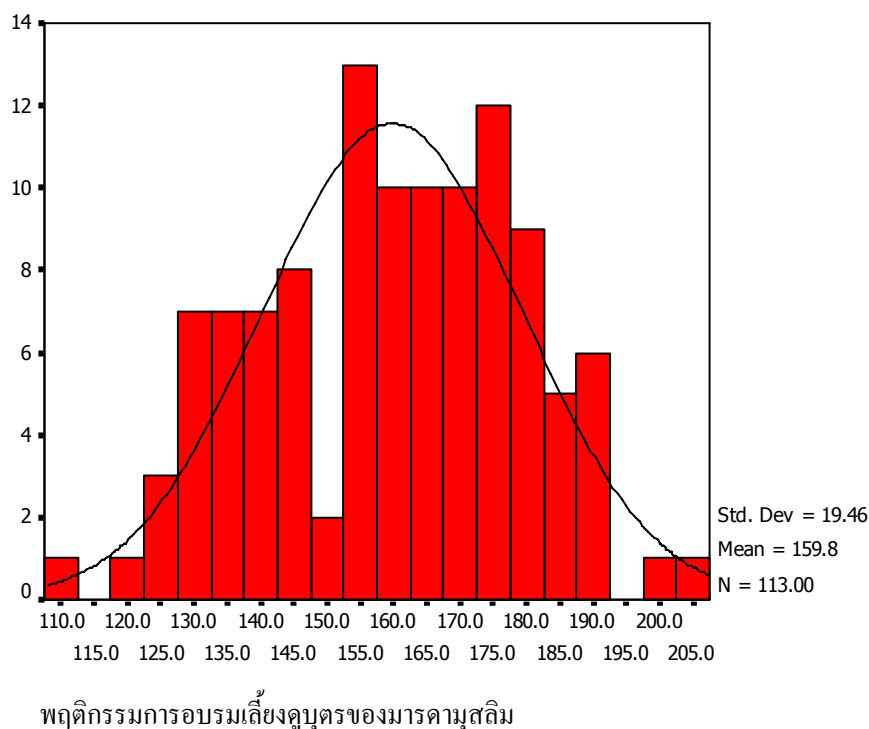
การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา

ภาพ 9 แผนภูมิฮิสโตแกรมของข้อมูลการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา

จากแผนภูมิฮิสโตแกรม (Histogram) ข้อมูลการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามีการกระจายแบบโค้งปกติ เนื่องจากกราฟที่ได้เป็นรูประฆังคว่ำ และมีจุดยอดโค้งอยู่ตรงกลาง

ค่า Skewness ของข้อมูลการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามีค่าเท่ากับ 0.20 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่า Std. Error of Skewness มีค่าเท่ากับ .227 โดยสามารถตรวจสอบข้อมูลว่ามีการกระจายแบบโค้งปกติ จากค่า Skewness coefficient มีค่าเท่ากับ $0.20/0.23 = 0.88$ นอกจากนี้ ค่า Kurtosis ของข้อมูลการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามีค่าเท่ากับ -0.70 และค่า Std. Error of Kurtosis มีค่าเท่ากับ .45 โดยสามารถตรวจสอบข้อมูลว่ามีการกระจายแบบโค้งปกติ จากค่า Kurtosis coefficient มีค่าเท่ากับ $-0.70/0.45 = -1.54$ ซึ่งทั้งสองค่ามีค่าไม่เกินของเขต ± 1.96 แสดงว่าข้อมูลการรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดามีการแจกแจงเป็นแบบปกติ

3.4 พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

ภาพ 10 แผนภูมิฮิสโตแกรมของข้อมูลพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

จากแผนภูมิฮิสโตแกรม (Histogram) ข้อมูลพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูญเสียสามีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส มีการกระจายแบบโค้งปกติ กราฟที่ได้เป็นรูปประฆังคว่ำและมีจุดยอดโค้งอยู่ตรงกลาง

ค่า Skewness ของข้อมูลพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมมีค่าเท่ากับ -0.184 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่า Std. Error of Skewness มีค่าเท่ากับ $.227$ โดยสามารถตรวจสอบข้อมูลว่ามีการกระจายแบบโค้งปกติ จากค่า Skewness coefficient มีค่าเท่ากับ $-0.18/0.23 = -0.810$ นอกจากนี้ ค่า Kurtosis ของข้อมูลพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมมีค่าเท่ากับ $-.65$ และค่า Std. Error of Kurtosis มีค่าเท่ากับ $.45$ โดยสามารถตรวจสอบข้อมูลว่ามีการกระจายแบบโค้งปกติ จากค่า Kurtosis coefficient มีค่าเท่ากับ $-0.65/0.45 = -1.44$ ซึ่งทั้งสองค่ามีค่าไม่เกินของเขต

± 1.96 แสดงว่าข้อมูลพฤติกรรมกรอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนของมารดามุสลิมที่สูงวัยเสียมีจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา มีการแจกแจงเป็นแบบปกติ

4. ทดสอบตัวแปรอิสระแต่ละตัวว่าเป็นอิสระต่อกันโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันทดสอบ โดยกำหนดให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงหรือไม่ควรสูงกว่า 0.65 (Burns & Grove, 1997 อ้างตามเพชรน้อย, 2546)

ตาราง 12

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระ ($n=113$)

ตัวแปร	1	2	3	4	5
1. ระดับการศึกษา	1.00				
2. ลักษณะครอบครัว	-0.83	1.00			
3. ประสิทธิภาพการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา	0.59*	-0.02	1.00		
4. แรงสนับสนุนทางสังคม	0.49*	0.06	0.31**	1.00	
5. การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา	0.41*	-0.21*	0.30**	0.29**	1.00

หมายเหตุ: * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

จากตาราง 12 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้ คือ (1) ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับประสิทธิภาพการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.59, p<0.05$) (2) ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงสนับสนุนทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.41, p<0.05$) (3) ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับ การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.41, p<0.05$) (4) ประสิทธิภาพการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับแรงสนับสนุนทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.30, p<0.01$) (5) ประสิทธิภาพการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับ การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.30, p<0.01$) (6) แรงสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับ การรับรู้ความสามารถของตนเองของ

มารดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.29, p < 0.05$) (7) ลักษณะครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงลบ กับ การรับรู้ความสามารถของตนเองของมารดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.21, p < 0.05$) และตัวแปรอิสระที่ไม่มี ความสัมพันธ์กันมีดังนี้ (8) ลักษณะครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา (9) ลักษณะครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กันกับ ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา และ(10) ลักษณะครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กันกับ แรงสนับสนุนทางสังคม

จะเห็นได้ว่าตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันนั้นมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันไม่เกิน 0.65

5. ทดสอบค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามว่าเป็นอิสระจากกัน จากผลการทดสอบค่าดูบิน-วัตสัน (Durbin-Watson) จะต้องได้ผลอยู่ในช่วง 1.5-2.5 (เพชรน้อย, 2546) ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ได้ค่า ดูบิน-วัตสัน (Durbin-Watson) เท่ากับ 1.883 ซึ่งแสดงว่าไม่เกิด Autocorrelation หรือ ข้อมูลเป็นอิสระต่อกัน หมายความว่าข้อมูลของตัวแปรหนึ่งๆ ในแต่ละข้อมูลที่รวบรวมมานี้ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นางสาววนิดา หะยีเซะ		
รหัสประจำตัวนักศึกษา	5210420021		
วุฒิการศึกษา			
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา	
พยาบาลศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต หาดใหญ่	2550	

ทุนการศึกษา

- ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ ปีงบประมาณ 2553 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ปฏิบัติงานตำแหน่งอาจารย์พยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์